

PETRE I SPIRESCU

PRISLE
CEL
VOINIC
ȘI
MERELE
DE
AUR

P. ISPIRESCU

**PRISLEA CEL VOINIC
ȘI MERELE DE AUR**

Coperta și ilustrațiile de
Val. Munteanu

Redactor responsabil : Șerb Ioan
Tehnoredactor : Gheorghiu Ionel

Dat la cules 02.12.1961. Bun de tipar 30.03.1962. Apărut 1962. Tiraj 70.145 ex. Broșate. Hîrțile semivelină de 65 g/m². Format 540×840/16. Coll. ed. 13,96. Coll. tipar 20 A nr. 01203/1961. C Z. pentru bibliotecile mari 8 R. C Z. pentru bibliotecile mici 8 R—34.

Tiparul executat sub comanda nr. 12 006 la Combinatul
Poligrafic „Casa Scintei” Piața Scintei 1,
București — R P R

P. ISPIRESCU

**PRÎSLEA
CEL VOINIC
ȘI MERELE
DE AUR**

1 9 6 2

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Textele ediției de față au fost reproduse după vol
P. Ispirescu *Basme, legende, snouve*, B.p.t., ESPLA, 1960

PREFAȚA

Amintirea copilăriei, cu povești ascultate în graiul domol și dulce de la gura sobei — când vifornița de dincolo de geamul aburit o confundam cu răsuflarea șuierată a zmeului pe care avea să-l răpună Făt-frumos — ne-a fost multora împăspătată mai tirziu. atunci când întâia oară ne-a căzut sub ochi o cărticică de basme pe coperta căreia era trecut un nume modest : Petre Ispirescu. Și am simțit că acelei amintiri trebuie să-i înglobăm modestul nume, ca pe al unui bunici sfătos, căci multe din basmele Ispirescului ne erau cunoscute de demult. Numai tilcul lor l-am găsit deseori a fi altul, datorită înțelegerii mature

Puținele date — furnizate cu zgircenie de un „jurnal” fragmentar rămas în manuscris, de citeva sumare „amintiri din școală” și de răzlețe mărturii ale contemporanilor — îngăduie cu greu reconstituirea vieții aceleia care s-a străduit, cu suflet și dăruire de artist, să îmbucheteze „basmele rominilor”.

Petre Ispirescu s-a născut în ianuarie 1830 într-o mahala a Bucureștilor. Despre părinții săi se cunosc puține lucruri. Erau oameni simpli și neavuți. Tatăl, Gheorghe Ispirescu, își întreținea familia numeroasă cu ciștigul modest pe care i-l aducea Irizieria ce o ținea pe Calea Văcărești. Mama, Elena — originară din Ardeal -- era o femeie harnică, purtînd de grijă celor patru copii — trei băieți și o fată, dintre care Petre era cel mai mare. Viitorul scriitor îi va păstra o vie amintire, evo-

cîndu-l nostalgic dragostea maternă și luminoasa dorință de a-l îndruma pe calea cărții („*învață a scrie, copilul meu, că ai să ai nevoie de scrisoare*”¹).

Oameni din popor, cu duh, ambii părinți cunoșteau multe basme și știau să povestească frumos. Această constatare o confirmă specificarea pe care Petre Ispirescu o face la sfîrșitul multor basme cuprinse în culegerile sale: „povestit de tata” sau „povestit de mama” (notînd cu aproximație și anul din copilărie cînd le-a ascultat din gura lor). Este, se pare, singura moștenire pe care i-au putut-o lăsa feciorului. Moștenire fără preț, pe care fiul a îmbogățit-o cu har, adăugîndu-i alte comori ale eposului popular.

Cu toată străduința părinților și dorința sa de a învăța carte, Petre Ispirescu n-a avut noroc de multă învățătură. După ce a căpătat primele noțiuni de scriere și citire de la dascălul Nicolae, pe prisma bisericii din Udricani, la 10 ani se numără printre numeroșii elevi ai dascălului Stan de la biserica Olteni. La școala acestui dascăl (amintit cu laudă de Ion Ghica în „*Școala acum 50 de ani*”), băiatul se deprinde și cu aritmetica, dar și cu cititul ceaslovului, psaltichiei și evangheliei. Avînd ghieră frumos, mai apoi urmează cursul de cîntări al profesorului G. Voiculescu de la biserica Doamna Bălașa și este anajarat să cînte duminicile în paraclisul bisericii.

Cu neînsemnata simbrie de 10 lei pe lună, Petre Ispirescu începe să-și cîștige existența la vîrsta de numai 13 ani. Din pricina stării de sărăcie a părinților săi, drumul spre școală i-a fost închis. Singura alinare a dorinței de învățătură i-a rămas cititul cu nesaț a tot felul de cărți „*Știu că în mîină mi-a căzut... Erotocritul, Arghir crăișorul, Halmaua și Alexandria pe care le devoram. Acestea mi-au excitat curiozitatea să știu cum se fac cărțile*”².

„Curiozitatea” l-a împins pînă la ușa tipografiei lui Zaharia Karkaleki, unde a și intrat ca ucenic, spre bucuria părinților înglodăți în nevoi, care-i tot ziceau că „*meșteșugul este brînză fără de aur la mîna omului*”.

Va fi bănuț oare atunci băiatul de 14 ani că de aici încolo întreaga sa viață va fi legată neînterupt, aproape fatal, de

¹ Jurnalul lui Petre Ispirescu — aflat în manuscris la Biblioteca Academiei R.P.R. (ms nr. 3282, fila 11).

² Op. cit., fila 10.

atelierul cu atmosfera încărcată de vapori grei de plumb și miros de cerneală?! Căci dacă gândurile îi zburau la cărți, la literatură, trebuia să-și cîștige mai întii existența. E drept că meseria de tipograf i-a devenit dragă, dedicîndu-și talentul artei tipăriturii, animat de dorința de a o vedea și în țara sa dezvoltată și înnobilită.

Zece ani lucrează Petre Ispirescu în tipografia aproape primitivă a lui Karkaleki. Cîte 12 ore și chiar mai mult în fiecare zi. Puținul timp care-i mai rămîne liber după o muncă istovitoare, tinărul și-l petrece citind, scriind visător versuri (dar nu arată și nu publică nimic), sau, din dorința de a se instrui, învață limba franceză.

Rîvnind să aibă un loc de muncă în contact cit de cit cu literatura, în 1854 Petre Ispirescu se mută în tipografia (de altfel mai bine utilată) a lui Iosif Compain, unde se tipărea și beletristică: traduceri din Swift, Chateaubriand, Hugo, Dumas, Cervantes, Vigny și alți autori vestiți din literatura universală, a căror lectură Ispirescu o face cu sete și pasiune.

În această vreme, tinărul tipograf se integrează, alături de alți patrioți, în frontul luptei pentru Unirea Principatelor. În 1857, Ispirescu primește însărcinarea să tipărească pe ascuns corespondența dintre antiunionistul înrăit Vogoride și fratele său, diplomat la Londra, pentru a fi date în vileag uneltirile și falsificările celui dintîi în primele alegeri pentru Divanul ad-hoc. Află însă poliția și arestează pe toți complicii la această acțiune, printre care și pe Ispirescu. Eliberat după trei săptămîni, în ziua convocării Divanului ad-hoc din Măntenia (13 septembrie 1857) Ispirescu nu se mai poate întoarce la tipografie, deoarece locul îi fusese între timp ocupat. Abia peste cîteva luni găsește din nou de lucru.

Între anii 1853—1863 îl aflăm pe Ispirescu la tipografia jurnalului *Naționalul*. Deși are funcția de director, iar în ultimii trei ani devine chiar asociatul lui Vasile Boierescu, proprietarul tipografiei, Petre Ispirescu trudește multe ore în atelier alături de lucrători.

Totuși, anii cît a fost la această tipografie i-au adus mari satisfacții, au constituit o perioadă deosebit de importantă în viața sa. „Acesta a fost timpul de fericire al vieții mele” — consemna el cîțiva ani mai târziu în „jurnal”. Anii aceștia i-au dat răgazul și prilejul să facă primii pași pe calea realizării sale. În tipografia *Naționalului* face cunoștința și lucrează ală-

turi de fruntași ai vieții culturale și literare ca Ion Ionescu de la Brad, N. Filimon, D. Bolintineanu, I. Ghica — conducători și colaboratori apropiați ai ziarului *Țăranul român*, care se tipărea aici — Cezar Bolliac (care începînd din 1862 tipărește tot aici *Buciumul*, devenind peste un an proprietarul tipografiei) și alții, de a căror prețuire se bucură

Sub înfrurirea acestor luminați ai condeiului, cunoscători și iubitori ai literaturii populare, Petre Ispirescu cutează, la îndemnul direct al lui Ionescu de la Brad, să publice primul său basm în *Țăranul român*, nr. 11, din 21 ianuarie 1862 apare povestea auzită în copilărie de la tatăl său — *Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte*. Tuturor, cititori și scriitori, le-a plăcut acest basm (semnat cu modestie P. I.) care anunța un mare talent de povestitor popular „...Și a fost destul să scriu cel dintîi basm, că n-am mai scăpat; și mie îmi plăcea, că nu mă puteam stăpîni, și unli scriitori, mari și învățați, de-ai noștri, nu-mi mai dădeau pace...”¹ — mărturisirea Ispirescu cu ani mai târziu, lui Delavrancea, admirator fără limite al scriitorului-tipograf. Într-adevăr, asemeni izvorului subteran ale cărui ape de cleștar o dată deszăvorîte țîșnesc fără oprire, comoara de înțelepciune și duh popular strînsă în sufletul modestului Ispirescu își arată rînd pe rînd strălucirea în basme, legende și snoave.

După debut, rare sînt numerele jurnalului *Țăranul român*, care să nu publice basmele sale tot mai gustate de cititori. Chiar în același an, 1862, la îndemnul prietenilor săi scriitori, Ispirescu înmănușează o parte din producțiile sale în broșura *Basme sau povești populare*.

Preocupările literare febrile din această vreme nu-l sustrag însă activității pe tărîm social. În 1858 îl aflăm printre membrii activi ai Comitetului Casei de prevedere și de economie fondată de lucrătorii tipografi din București. Începînd din 1865, împreună cu S. Walter scoate foaia bilunară *Tipograful român*, unde publică o serie de articole în care se pronunță pentru sprijinirea activității tipografice și nu o dată reflectează la soarta tipografilor și solidaritatea muncitorească.

Se străduiește să înjghebeze și cîteva asociații. Prima, în 1864, „*Tipografia lucrătorilor asociați*”, durează puțin. După doi ani petrecuți la conducerea Imprimeriei Statului de unde

---

¹ Articolul lui Barbu Delavrancea, intitulat *Petre Ispirescu*, publicat în ziarul *Românul* din decembrie 1887.

demisionează, formează împreună cu Georgian, C. Petrescu-Conduratu și I. Buznea o nouă asociație: „*Noua tipografie a Laboratorilor români*” (laboratori în sensul de lucrători) Dizolvându-se și aceasta, după zece ani, condus de același nobil (el de a contribui cu ceva la arta tipăriturii și la răspîndirea literaturii și culturii, Ispirescu deschide, pe cont propriu, „*Tipografia Academiei Române*”.

În aceste tipografii, pe care le susține prin strădania și truda sa, se tipăresc ziare și reviste însemnate, ca *Ghimpele*, *Columna lui Traian*, *Revista literară*, *Analele literare* și altele, precum și multe dintre operele de seamă ale marilor noștri scriitori.

În această vreme îl cunosc și îl prețuiesc Al. Odobescu, B. P. Hasdeu, V. Alecsandri, apoi Delavrancea, L. Șăineanu și alții care caută tovarășia „unchiașului sfătos”. Lucrează mult, cu îndirjire, mai mult nopțile, căci zilele le răpea migala în tipografie. Rodul acestei munci îl cuprind culegerile tipărite în anii: 1872 (*Legende sau basmele românilor*, partea I), 1873—1874 (*Snoave sau povești populare adunate din gurile acelor care știu multe*), 1876 (*Legende sau basmele românilor — o nouă parte*), 1879 (*Poveștile unchișului sfătos*, cu o prefață elogioasă semnată de Al. Odobescu)..

Îndemnat de V. Alecsandri, în 1882, Ispirescu alcătuiește o ediție completă din *Legende sau basmele românilor*. În scrisoarea adresată autorului culegerii, ce ține loc de prefață volumului, bardul de la Mircești găsește cuvinte de laudă ca acestea: „...*Ai făcut un bun serviciu neamului românesc, adunînd într-un șirag multime de pietre scumpe din averea națională, un șirag care nu mai este amenințat de a se pierde. Recunoștința noastră îți este dar cîștigată pentru totdeauna. Prețiosul dumitale volum trebuie să se afle în fiecare casă.*”

Deși întrunește aprecieri tot atît de elogioase din partea unor cărturari de prestigiu ce prețuiau cum se cuvine activitatea talentatului povestitor popular, culegerea semnată de Petre Ispirescu n-a fost luată în seamă de „rafinajii” Academiei din orînduirea burgheză, disprețuitoare a valorilor de esență populară, care au respins-o de la premiul la care candida. Din pricina acestei atitudini disprețuitoare și obtuze a oficialității culturale burgheze, cărțile sale erau tot mai rar recomandate spre difuzare și vînzare. Ispirescu se zbate în lipsuri și sărăcie, apăsător de grijile unei familii numeroase

(avea zece copii). „*Toală garderoba mea acum se mărginește la un rînd de haine*” — se poate citi în ultimele pagini ale „*jurnalului*” său. „*Oi, mare pacoste mai este și sîrăcia asta la om*” — scria el cu amărăciune lui Odobescu.

Greutățile vieții l-au albit la 35 de ani, la 45 era girbov, la 50 — un moșneag blind cu fața de ceară, cu barba și sprincelele albe, stufoase.

Obosit peste puteri, în vara anului 1883 Petre Ispirescu suferă primul atac de congestie cerebrală. Scapă cu greu. Pentru prima oară în viața lui ia un concediu de trei săptămîni. Întremarea este mai mult aparentă. Se întoarce din non la tipografie, reluîndu-și munca istovitoare. Singurele clipe plăcute i le prilejuiesc vizitele tinerilor B. Delavrancea, Al. Vla-huță, L. Șăineanu, Ionescu Gion și alții care veneau să-i soarbă vorba „neaoșă romînească”

În zorii zilei de 21 noiembrie 1887, după o noapte petrecută la masa de scris, Petre Ispirescu moare

■

Cel care a șlefuit cu atîta talent „*basmelor romînilor*” a împărțășit aceeași soartă tristă hărăzită în trecut atîtor artiști legați de popor, ce înfățișau în operele lor — fie și metaforic — aspirația spre o lume mai bună.

Scrierile lui Petre Ispirescu, punînd în lumină comori ale geniului popular, ca și activitatea socială a tipografului, n-au fost pe placul oficialității burgheze care l-a lăsat să se zbată între ruină fizică și uitare premeditată.

Cu toate că o seamă de scriitori mari și cărturari luminați printre care Alecsandri, Hasdeu, Odobescu, Delavrancea, I. Urban Jarnik, M. Gaster, L. Șăineanu și alții au dezvăluit frumusețea operei lui Ispirescu; cu toate că scrierile sale îl făcuseră cunoscut încă din timpul vieții și peste granițe¹ reprezentanții culturii burgheze au trecut sub tăcere cu bună

---

¹ G. Dem. Teodorescu, L. Șăineanu, Ionescu Gion și alți tineri care studiau pe vremea aceea la Paris povesteau că atunci cînd profesorii lor vorbeau despre folclorul român îl citeau adesea numele lui Petre Ispirescu. De asemenea, odată vizitîndu-ne țara prof. Nyrop de la Universitatea din Copenhaga a ținut să-l cunoască pe Ispirescu, ale cărui basme, traduse în limba germană le citise, spre totată uimire, în locul unui „colega” titrat universitar, așa cum bănuise a fi Ispirescu, savantul s-a trezit față-n față cu un tipograf simplu cu mîinile minjite de zăb

știință numele scriitorului tipograf, atribuindu-i doar meritul de a fi transcris pe hîrtie niște basme așa cum le-a auzit și atît.

È drept că, vrînd să treacă parcă neobservat și anonim, Ispirescu însuși, proverbial de modest, caută să lase falsa impresie de a nu fi fost decît un simplu culegător de povești. După fiecare basm, el consemnează cu precizie numele celui de la care l-a ascultat, uneori indicînd chiar locul și data. Formulele de început și sfîrșit sînt redată de cele mai multe ori prescurtat („A fost odață ca niciodată etc.”; „Și încăleca p-o șa etc.”), ca și cum le-ar fi notat din fuga condeiului în timpul ce altul îi povestea. Modestia sa merge pînă acolo, încît, uneori, în locul semnăturii, trece două inițiale — P I. — sau „Un culegător tipograf”¹.

Dar Petre Ispirescu n-a fost numai un harnic culegător de basme și snoave din popor. Aplecîndu-ne cu ochii atent asupra scrierilor sale ne convingem că el a creat o operă originală.

Ne-am îngădui o comparație sugestivă :

Unui meșter olar i se dă lut, apă, vopsele, smălțuri, unelte trebuincioase și i se spune : „fă un vas frumos”. Și artistul se apucă de lucru. Frămîntă îndelung lutul cum știe el, îl modelează cu mîgălă, dîndu-i forme suple, armonioase, îndrăznețe, amestecă vopselele și smălțurile obținînd nuanțe neașteptate, pe care le așterne în înfloritură măiestrite pe pereții vasului. După încă alte operații delicate, al căror rost îl știe numai el, artistul prezintă rodul meșteșugului și fanteziei sale : un obiect de artă

Pe cînd un neinzestrat s-ar înfălișa cu un hîrb banal !... Asemeni meșterului olar este și Ispirescu. De la părinți, prieteni, cunoscuți și necunoscuți — oameni din popor — el a ascultat basme și snoave. Unii le vor fi povestit frumos, alții cu mai puțin dar, unii cu duh, alții dimpotrivă. Multe din poveștile culegerilor sale le-a auzit pe cînd era copil, trebuind să le „reproducă” după mulți ani.

Ceea ce i s-a oferit a fost în general materialul brut : un cadru larg, un șir de întîmplări, personajele tipice ale basmului popular. Toată fantezia țesăturii este creația lui. Artistul a selectat, a completat și a compus în spiritul celor mai reu-

---

¹ Prima parte a culegerii *Legende sau Basmele romînilor* — 1872 — a fost semnată cu pseudonimul : „Un culegător tipograf”.

șite creații ale poporului. Acest adevăr l-a subliniat cu o deosebită plasticitate Barbu Delavrancea : „În ei (Ispirescu — n.n.) evenimentele și trazele ciuntite au dat de căldură, de fermentare, de energie și au ieșit la lumină vii, colorate și fermecătoare' ... „Ispirescu a fost furnalul enorm în care s-au lăsat rămașișele nelămurite ale legendelor noastre, artistul care a croit și modelat lericitele matrice în care s-au încheșat formele acestor legende. Oriunde veți deschide «Basmelor românilor» vedeți pe Ispirescu, p-această imaginație naivă și epică, p-acest scriitor bogat și energic"... „Oriunde veți deschide cartea veți pe creatorul iar nu pe culegătorul basmelor"...¹

Petre Ispirescu n-a văzut în basme doar mijlocul naiv de a încanta pe copii la gura sobei. Nu aceasta a fost singura destinație a scrierilor sale, cărora le-a închinat migala artei de o viață. Chiar și faptul că cele mai multe dintre poveștile sale le-a publicat în ziare și reviste ce se adresau publicului larg, ne îndreptățește de la început concluzia că scriitorul le acordă rolul de educator al maselor de cititori.

Deși prezentate prin fabulos anumite probleme de viață nuse spre rezolvare, soarta unor eroi, năzuințele în numele cărora aceștia luptă, au darul să stimuleze gândirea oamenilor, să-i îndemne la cugetări asupra propriei lor vieți. Iată ce scria Gorki în această privință : „În general, basmele mă lăceau să înțeleg o altă viață, în care exista și se manifesta o forță liberă și neînfrică, ce visa o viață mai bună"². Acest merit deosebit l-au avut și basmele lui Petre Ispirescu. De aceea, după ce le-au descoperit în ele propriile sale aspirații, a îndrăgit aceste basme, făcându-le să se bucure de o largă circulație. Iar ne modestul timograf, truditorii cei mulți din rândurile cărora făcea parte l-au socotit prietenul ce le fortifica optimismul în împlinirea năzuinței lor spre mai bine.

Pentru ca basmele sale să exercite o asemenea influență pozitivă asupra maselor de cititori Petre Ispirescu le-a dat un conținut profund uman.

Această trăsătură dominantă rezidă în aceea că eroii destinați a fi exemplu prin comportarea lor, deseori întreprind unele acțiuni ce depășesc puterile reale ale pămîntenilor, totuși ei au însușiri și nutresc sentimente firești unor oameni obișnuiți :

¹ Barbu Delavrancea, articolul citat.

² A. M. Gorki : Despre basme.

sînt curajoși, cinstiți, drepti, modești, muncitori, inteligenți, iubesc, se bucură, suferă, urăsc. Pînă la urmă ei sînt aceia care ies învingători în lupta cu forțele întunecate, vrăjmașe vieții.

Povestitorul reliefează cu putere, printr-o variată gamă de mijloace, caracterul predominant al unor personaje, dînd posibilitate cititorului sau ascultătorului să-și delimiteze precis opinia față de ele.

Prislea cel voinic este curajos, viteaz, nu cunoaște deprinderi viclene; el pedepsește pe zmeii hrăpăreți, răpunîndu-i prin luptă dreaptă; scapă de la primejdii datorită iscusinței sale și își cucerește fericirea prin merite proprii.

Hărnicia și modestia sînt la mare cinste. Peste tot pe unde trece fata moșneagului cea cuminte rămîn mărturiile vredniciei sale: ea îngrijește dezinteresată o grădină, o fîntînă și un cuptor, pasă-mi-te năzdrăvane; pusă să-și aleagă un dar pentru slujba bine făcută la Sf. Vineri, ea își alege, modestă, dintre comori sclipitoare, o simplă cutie. Răsplata este neașteptat de mare „*Fata unchișului își luă ziua bună, plecă cu cutia la supțioară, și întorcîndu-se pe la cuptor căpătă o azină caldă, și trecînd pe la puț, bău apă rece de se răcori; iară cînd ajunse la grădină, mîncă poame coapte*

Fata ajunse acasă și găsi pe tată-său zdrobit la inimă de mîhnire; îi spuse tot ce a făcut și deschise cutia. Dar ce să vadă înăuntru? Mărgăritare, pietre nestemate, mărgele, le numai cu fluturi de aur și catrențe de mîlase”.¹

Cine iubeste natura și o ocrotește se bucură de sprijinul ei în dobîndirea izbînzii. Deseori, eroii se luptă în numele bine-lui, se înfrățesc cu natura și ea îi apără, îi susține împotriva vrăjmașului comun. Aleodor împărat face față unor încercări grele ajutat de o știucă, un corb și un tăune pe care la rîndu-i îi salvase de la moarte; Țugulea își datorează viața unui urs și unui vultur; sfătuitor prețios și tovarăș de suferință îi este lui Făt-frumos calul său. Fiul vinătorului cugetă minunat, cu vrajă de doină, despre natura pe care o îndrăgește: „*De voi vîna... privighetori, pitulice, scatii, stigleți... pădurile și codrii vor rămînea mute, freamătul frunzelor tinere de primăvară va ajunge să n-aibă cu cine să se-ngîne, și călătorul cu inima friplă de focul dragostei nu va mai avea unde*

---

¹ Fata moșului cea cuminte.

să vie să-și aline durerile... De voi vino iarăși turturele, mlierlije, prepelițe și potîrnichi... livezile înflorite și pîrîiașele vor tînji din lipsa lor... Și fiindcă sunt plecat pentru vînat, voi vina dară fiare sălbatece cari fac tuturor rău”¹.

Antipatia povestitorului este totală față de personajele negative, care reprezintă forțele răului, ale întunericului. Înfățișîndu-le în toată răutatea și micimea lor de caracter, le opune personajelor pozitive, reprezentînd forțele binelui, ale luminii.

În locul curajului și modestiei cunoaștem: *lăudăroșenia și îngîmblarea* („Pe lumea asta nu mi-e frică de nimeni, numai de Greuceanu de Aur; dar și pe acela c-o lovitură îl voi culca la pămînt”² — țipă fanfaron zineul, care la puțină vreme după aceea este ciopîrțit de sabia viteazului), *invidia lașă* („Cînd văzură frații pe Țugulea cu o logodnică mai frumoasă decît florile și mai albă decît spuma laptelui, îi puseră gînd rău. Pînă a nu se culca, ei se lurișară de Țugulea, se dară mai cît coala și începură a plănui cum să facă să se scape de el... Pesle noaple se sculară și cu o mină tremuîndă tare pe Țugulea, îi ia fata și calul și o rup d-a fuga”³, *lenea și lăcomia*, *cumplit pedepsite* (fata babei, căreia nu-i plăcea să facă nimic, „întîia nătîngă și rea, revers al fetei moșneagului, sora sa vitregă, piere sfîșiată de lighioanele pe care le flăminzise și chinuise).

Simpatia povestitorului este întotdeauna de partea personajului pozitiv, conducînd în așa fel firul întîmplărilor, încît el să iasă învingător. Înzestrîndu-și eroul favoriți cu însușiri ce se confundă cu ale omului din popor, înfățișîndu-i adesea ca oameni de rînd (fata săracului cea isteată, Făt-frumos cel rătăcit, ciobănașul cel isteț, cei trei frați împărați — din basmele cu aceleași titluri etc.), cititorul — sau ascultătorul — se convinge că Petre Ispirescu a nutrit o dragoste profundă și statornică pentru oamenii simpli.

Întrecerea dintre fiul de boier și ciobănașul cel isteț, amîndoi candidînd la mîna fetei de împărat, este rezolvată în favoarea celui din urmă. Ciobanul își păcălește adversarul prost și necinstit și îl acoperă de ridicol. „După ce se stînsese luminarea, ciobanul începu a ronța la floricele prin întuneric. Cum auzi feciorul de boier, întrebă din patul său:

¹ Fiul vîndătorului

² Greuceanu

³ Țugulea, fiul unchiașului și al mătușei.

— *Da' ce faci tu acolo, prietene ?*

— *Iacă, ce să fac, mi-am lăsat nasul și îl mănînc, pentru aceea mi-am cumpărat cuțitașul.*

Îndată și feciorul de boier își scoase cuțitașul, își lăse nasul, și începu a ronța și el, crezînd că asta trebuie să fie ceva. Nu-i veni lui să creadă că o asemenea lăptă n-o să însemneze vreo izbîndă la norocul pe care nădăjduia să puie mîna.

Îl durea de durul ; dară răbda în piele ca un drac, pînă o vedea cum o s-o scoajă la cale.

Mai tîrziu iară aude pe cioban ronțuînd.

— *Dară ce mai faci tu acolo, prietene ?*

— *Ce să fac ? Iacă mi-am tăiat urechile și le mănînc*

Îndată și le tăie și feciorul de boier și începu a ronța și dînsul, ca să nu rămîie mai pe jos decît ciobanul...

Cînd se sculară, fură poțiti înaintea sfatului împărătesc ca să-și aleagă lata un mire ; cînd colo, ce să vază ? Feciorul de boier slul, ciont și plin de sînge ca un stîrv, pe care îl deteră afară ca un marțalo și becisnic."

Izbînda săracului cîstit, drept, muncilor, asupra bogatului rău, incapabil și hrăpăreț, subliniată într-o serie de basme și snoave, sugerează metaforic lupta de clasă, speranța în victoria claselor exploatate asupra exploatatorilor

În basmele lui Petre Ispirescu întîlnim, firesc, și întîmplări extraordinare, aparținînd miraculosului. Dar miraculosul aici nu pledează pentru credința în forțele oculte ale magiei și misticului. Împăratul din povestea *Ileana Simziana*, bunăoară, se preface în lup, leu sau balaur, Țugulea devine pe loc buzdu-gan puternic, fără să invoce o forță supranaturală, ca și cum această metamorfoză spontană ar fi o însușire naturală a lor. De cele mai multe ori miraculosul devine un mijloc prin care eroul (Prislea, Aleodor împărat, Greuceanu — de pildă) scapă de primejdiile care-l amenință, ușurîndu-i lupta înmotriva dus-manului

Nici apelativele la divinitate („Cu voia lui Dumnezeu , ,Dac-o vrea Dumnezeu" și altele, de acest fel) din unele basme nu pot fi socotite ca argumente în favoarea miraculosului ocult. Ele nu sînt decît niște expresii uzuale din graiul popular, pronunțate de circumstanță, fără să aibă un conținut mistic

Basmelor sale cu un conținut din care se degajă optimismul robust, izbînda năzuinței spre mai bine, Petre Ispirescu a

știut să le dea haină potrivită și strălucitoare : limbă bogată, curată, mustind de duh și înțelepciune, este limba vie a poporului, pe care modestul tipograf, legat prin fiecare fibră a sa de popor, și-a însușit-o cu simțul receptivității și selecției propriu celor înzestrați.

„Cînd citești acest volum (Basmelor romînilor — n.n.) și-l recitești, și iar îl citești, ți se pare că asculți un popor întreg. Ispirescu n-are nici dialecte, nici loc, nici asămuiere parțială numai cu unele județe. El e pretutindeni, din toate timpurile, naiv, glumeț, epic, trist, bogat, ca întregul nostru popor”¹

Opera lui Petre Ispirescu este o perla prețioasă în șiragul moștenirii noastre literare. Circulînd pe cale orală, reproduse în cărțile de școală, publicate în numeroase ediții, scrierile sale pline de optimism și înțelepciune populară s-au bucurat de prețuirea oamenilor simpli, dar nu și de aceea a oficialității burgheze care refuza, obtuză și reacționară, orice produs prin care se exprima poporul „...M-am adresat la Ministerul Cultelor și pe la mai multe primării din țară ca să-mi cumpere cîteva cărți spre împărțire ca premii la copii acum de examene și nicăieri nu mi s-a cerut nici un exemplar măcar — scria în 1882, trist și disperat, Ispirescu, prietenului său I. Urban Jarnik.

Astăzi scrierile lui Petre Ispirescu apar în tiraje de masă — zeci de mii de exemplare sînt răspîndite și popularizate cu dragoste. Aceasta este răsplata poporului liber, care știe să prețuiască cum se cuvine pe aceia care s-au făcut purtătorii năzuințelor sale.

ION STAVARUȘ

---

¹ Barbu Delavrancea, articolul citat.

Tinerete fără bătrînețe și viață fără de moarte

A fost odată ca niciodată ; că de n-ar fi, nu s-ar mai povesti ; de cînd făcea ploșorul pere și răchita micșunele ; de cînd se băteau urșii în coade ; de cînd se luau de gît lupii cu mieii de se sărutau, înfrățindu-se ; de cînd se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci și nouă de oca de fier și s-arunca în slava cerului de ne aducea povești.

*De cînd se scria¹ musca pe părete,
Mai mincinos cine nu crede.*

A fost odată un împărat mare și o împărăteasă, amîndoi tineri și frumoși, și, voind să aibă copii, a făcut de mai multe ori tot ce trebuia să facă pentru aceasta , a îmblat pe la vraci și filosofi, ca să caute la stele și să le ghicească dacă or să facă copii ; dar în zadar. În sfîrșit, auzind împăratul că este la un sat, aproape, un unchiaș dibaci, a trimis să-l cheme : dar el răspunse trimișilor că : cine are trebuință, să vie la dînsul. S-au sculat deci împăratul și împără-

---

¹ A se scrie — a se iscăli.

teasa și, luînd cu dinșii vro cîțiva boieri mari, oștiși și slujitori, s-au dus la unchiaș acasă. Unchiașul, cum i-a văzut de departe, a ieșit să-i întîmpine și tot-dodată le-a zis :

— Bine ați venit sănătoși ; dar ce îmbli, împărate, să afli ? Dorința ce ai o să-ți aducă întristare.

— Eu nu am venit să te întreb asta — zise împăratul — ci, dacă ai ceva leacuri care să ne facă să avem copii, să-mi dai.

— Am, răspunse unchiașul ; dar numai un copil o să faceți. El o să fie Făt-frumos și drăgăstos, și parte n-o să aveți de el.

Luînd împăratul și împărăteasa leacurile, s-au întors veseli la palat și peste cîteva zile împărăteasa s-a simțit însărcinată. Toată împărăția și toată curtea și toți slujitorii s-au veselit de această întîmplare.

Mai-nainte însă de a veni ceasul nașterii, copilul se puse pe un plîns, de n-a putut nici un vraci să-l împacc. Atunci împăratul a început să-i tăgăduiască toate bunurile din lume, dar nici așa n-a fost cu putință să-l facă să tacă.

— Taci, dragul tatci — zicea împăratul — că ți-oi da împărăția cutare sau cutare ; taci, fiule, că ți-oi da de soție pe cutare sau cutare fată de împărat, și alte multe d-alde astea ; în sfîrșit, dacă văzu și văzu că nu tace, îi mai zise : taci, fătul meu, că ți-oi da *Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte*.

Atunci copilul tăcu și se născu ; iar slujitorii de-teră în timpine și în surle și în toată împărăția se ținu veselie mare o săptămînă întreagă.

De ce creștea copilul, d-accea se făcea mai isteț și mai îndrăzneț. Il deteră pe la școli și filosofi, și toate învățăturile pe care alți copii le învăța într-un an, el le învăța într-o lună, astfel încît împăratul murea și

învia de bucurie. Toată împărăția se fălea că o să aibă un împărat înțelept și procopsit¹ ca Solomon împărat. De la o vreme încoace însă, nu știu ce avea că era tot galeș, trist și dus pe gânduri. Iar când fuse într-o zi, tocmai când copilul împlinea cincisprezece ani și împăratul se afla la masă cu toți boierii și slujbașii împărăției și se chefuiau, se sculă Făt-frumos și zise :

— Tată, a venit vremea să-mi dai ceea ce mi-ai făgăduit la naștere.

Auzind aceasta, împăratul s-a întristat foarte și i-a zis :

— Dar bine, fiule, de unde pot eu să-ți dau un astfel de lucru nemaiauzit ? Și dacă ți-am făgăduit atunci, a fost numai ca să te împac.

— Dacă tu, tată, nu poți să-mi dai, apoi sunt nevoit să cutreier toată lumea pînă voi găsi făgăduința pentru care m-am născut.

Atunci toți boierii și împăratul deteră în genuchi, cu rugăciune să nu părăsească împărăția ; fiindcă, ziceau boierii :

— Tatăl tău de aci înainte e bătrîn, și o să te rădicăm pe tine în scaun, și avem să-ți aducem cea mai frumoasă împărăteasă de sub soare de soție.

Dar n-a fost puțință să-l întoarcă din hotărîrea sa, rămîind statornic ca o piatră în vorbele lui ; iar tată-său, dacă văzu și văzu, îi dete voie și puse la cale să-i gătească de drum merinde și-tot ce-i trebuia.

Apoi, Făt-frumos se duse în grajdurile împărătești unde erau cei mai frumoși armăsari din toată împărăția, ca să-și aleagă unul : dar, cum punea mîna și apuca pe cîte unul de coadă, îi trîntea, și astfel toți caii căzură. În sfîrșit, tocmai cînd era să iasă, își

---

¹ *Procopsit, procopsit* — învățat.

mai aruncă ochii o dată prin grajd și, zărind într-un colț un cal răpciugos și bubos și slab, se duse și la dînsul ; iar cînd puse mîna pe coada lui, el își întoarse capul și zise :

— Ce poruncești, stăpîne ? Mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a ajutat să ajung ca să mai puie mîna pe mine un voinic.

Și înțepenindu-și picioarele, rămase drept ca lumina. Atunci Făt-frumos îi spuse ce avea de gînd să facă și calul îi zise :

— Ca să ajungi la dorința ta, trebuie să ceri de la tată-tău paloșul, sulița, arcul, tolba cu săgețile și hainele ce le purta el cînd era flăcău ; iar pe mine să mă îngrijești cu însuși mîna ta șase săptămîni și orzul să mi-l dai fiert în lapte.

Cerînd împăratului lucrurile ce-l povățuise calul, el a chemat pre vătaful curții și i-a dat poruncă ca să-i deschiză toate tronurile cu haine spre a-și alege fiul său pe acelea care îi va plăcea. Făt-frumos, după ce răscoli trei zile și trei nopți, găsi în sfîrșit, în fundul unui tron vechi, armele și hainele tătîne-său de cînd era flăcău, dar foarte ruginite. Se apucă însuși cu mîna lui să le curețe de rugină și, după șase săptămîni, izbuti a face să lucească armele ca oglînda. Totodată îngriji și de cal, precum îi zisese el. Destulă muncă avu ; dar fie, că izbuti.

Cînd auzi calul de la Făt-frumos că hainele și armele sunt bine curățate și pregătite, odată se scutură și el, și toate bubele și răpciuga căzură de pe dînsul și rămase întocmai cum îl fătasă mă-sa, un cal gras, truș, și cu patru aripi ; văzîndu-l Făt-frumos astfel, îi zise :

— De azi în trei zile plecăm.

— Să trăiești, stăpîne ; sunt gata chiar azi, de poruncești, îi răspunse calul.

A treia zi de dimineață, toată curtea și toată împărăția era plină de jale. Făt-frumos, îmbrăcat ca un viteaz, cu paloșul în mînă, călare pe calul ce-și alesese, își luă ziua bună de la împăratul, de la împărăteasa, de la toți boierii cei mari și cei mici, de la ostași și de la toți slujitorii curții, carii, cu lacrămile în ochi, îl rugau să se lase de a face călătoria aceasta, ca nu care cumva să meargă la picirea capului său ; dar el, dînd pîteni calului, ieși pe poartă ca vîntul, și după dînsul carăle cu merinde, cu bani și vreo două sute de ostași, pe care-i orinduise împăratul ca să-l însoțească.

După ce trecu afară de împărăția tatălui său și ajunse în pustietate, Făt-frumos își împărți toată avuția pe la ostași și, luîndu-și ziua bună, îi trimise înapoi, oprindu-și pentru dînsul merinde numai cît a putut duce calul. Și apucînd calea către răsărit, s-a dus, s-a dus, s-a dus, trei zile și trei nopți, pînă ce ajunse la o cîmpie întinsă, unde era o mulțime de oase de oameni.

Stînd să se odihnească, îi zise calul :

— Să știi, stăpîne, că aici suntem pe moșia unei gheonoaie, care e atît de rea, încît nimeni nu calcă pe moșia ei, fără să fie omorît. A fost și ea femeie ca toate femeile, dar blestemul părinților pe care nu-i asculta, ci îi tot necăjea, a făcut-o să fie gheonoaie ; în clipa aceasta este cu copiii ei, dar mîine, în pădurea ce o vezi, o s-o întîlnim venind să te prăpădească ; e grozavă de mare : dară să nu te sperii, ci să fii gata cu arcul ca să o săgetezi, iar paloșul și sulița să le ții la îndemînă, ca să te slujești cu dinsele cînd va fi de trebuință.

Se deteră spre odihnă ; dar pîndea cînd unul, cînd altul.

A doua zi, cînd se revărsa ziorile, ei se pregăteau să treacă pădurea. Făt-frumos înșelă și înfrină calul, și chinga o strînse mai mult decît altă dată, și porni ; cînd, auzi o ciocănitură groaznică. Atunci calul îi zise :

— Ține-te, stăpîne, gata, că iată se apropie Gheonoaia.

Și cînd venea ea, nenc, doboră copacii : așa de iute mergea ; iar calul se urcă ca vîntul pînă cam deasupra ei și Făt-frumos îi luă un picior cu săgeata și, cînd era gata a o lovi cu a doua săgeată, strigă ea :

— Stăi, Făt-frumos, că nu-ți fac nimic !

Și văzînd că nu o crede, îi dete înscris cu sîngele său.

— Să-ți trăiască calul, Făt-frumos — îi mai zise ea — ca un năzdrăvan ce este, căci de nu era el, tē mincam fript ; acum însă m-ai mîncat tu pe mine ; să știi că pînă azi nici un muritor n-a cutezat să calce hotarele mele pînă aicca ; cîțiva nebuni carii s-au încumes a o face de-abia au ajuns pînă în cîmpia unde ai văzut oasele cele multe.

Se duseră acasă la dînsa, unde Gheonoaia ospătă pe Făt-frumos și-l omeni ca p-un călător. Dar pe cînd se aflau la masă și se chefuiau, iară Gheonoaia gemea de durere, deodată el îi scoase piciorul pe care îl păstra în traistă, i-l puse la loc și îndată se vindecă. Gheonoaia, de bucurie, ținu masă trei zile d-a rîndul și rugă pe Făt-frumos să-și aleagă de soție pe una din cele trei fete ce avea, frumoase ca niște zîne ; el însă nu voi, ci îi spuse curat ce căuta ; atunci ea îi zise :

— Cu calul care îl ai și cu vitejia ta, crez că ai să izbutești.

După trei zile, se pregătiră de drum și porni. Merse Făt-frumos, merse și iar merse, cale lungă și mai lungă; dară cînd fu de trecu peste hotarele Gheonoaiei, dete de o cîmpie frumoasă, pe de o parte cu iarba înflorită, iară pe de altă parte părlită. Atunci el întrebă pe cal:

— De ce este iarba părlită?

Și calul îi răspunse:

— Aici suntem pe moșia unei scorpii, soră cu Gheonoaia; de rele ce sunt, nu pot să trăiască la un loc; blestemul părinților le-a ajuns, și d-aia s-au făcut lighioi, așa precum le vezi; vrășmășia lor e groaznică, nevoie de cap. vor să-și răpească una de la alta pămînt; cînd Scorpia este necăjită rău, varsă foc și smoală; se vede că a avut vreo ceartă cu soră-sa și, viind s-o gonească de pe tărîmul ei, a pîrlit iarba pe unde a trecut; ea este mai rea decît soră-sa și are trei capete. Să ne odihnim puțin, stăpine, și mîine dis-de-diminează să fim gata.

A doua zi se pregătiră, ca și cînd ajunsese la Gheonoaie, și porniră. Cînd, auziră un urlet și o vijietură, cum nu mai auziseră ei pînă atunci!

— Fii gata, stăpine, că iată se apropie zgripso-roaica de Scorpie.

Scorpia, cu o falcă în cer și cu alta în pămînt și vîrsînd flacări, se apropia ca vîntul de iute; iară calul se urcă repede ca săgeata pînă cam dasupra și se lăsă asupra ei cam pe deoparte. Făt-frumos o săgetă și îi zbură un cap; cînd era să-i mai ia un cap, Scorpia se rugă cu lacrimi ca să o ierte, că nu-i face nimic și, ca să-l încredințeze, îi dete înscris cu sîn-

gele ei. Scorpia ospătă pe Făt-frumos și mai și decît Gheonoaia ; iară el îi dăte și dinsei înapoi capul ce i-l luase cu săgeata, carele se lipi îndată cum îl puse la loc, și după trei zile plecară mai departe.

Trecînd și peste hotarele Scorpiei, se duseră, se duseră și iară se mai duseră, pînă ce ajunseră la un cîmp numai de flori și unde era numai primăvară ; fiecare floare era cu deosebire de mîndră și cu un miros dulce, de te îmbăta ; trăgea un vîntîșor care abia adia. Aicea stătură ei să se odihnească, iară calul îi zise :

— Trecurăm cum trecurăm pînă aci, stăpîne ; mai avem un hop : avem să dăm peste o primejdie mare ; și, dacă ne-o ajută Dumnezeu să scăpăm și de dînsa, apoi suntem voinici. Mai-nainte de aci este palatul unde locuiește *Tinerete fără bătrînețe și viață fără de moarte*. Această casă este incongiurată cu o pădure deasă și înaltă, unde stau toate fiarele cele mai sălbatice din lume ; ziua și noaptea păzesc cu neador-mire și sunt multe foarte : cu dînsule nu este chip de a te bate ; și ca să trecem prin pădure e peste poate : noi însă să ne silim, dac-om putea, să sărîm pe dăsupra.

După ce se odihniră vreo două zile, se pregătiră iarăși ; atunci calul, ținîndu-și răsufllarea, zise :

— Stăpîne, strînge chinga cît poți de mult, și, încălecînd, să te ții bine și în scări, și de coama mea : picioarele să le ții lipite pe lîngă supțioara mea, ca să nu mă zăticnești ¹ în zborul meu.

Se urcă, făcu probă, și într-un minut fu aproape de pădure.

---

¹ A zăticni — a stăjeni, a împiedica.

— Stăpîne — mai zise calul — acum e timpul cînd se dă de mîncare fiarălor pădurei și sunt adunate toate în curte ; să trecem.

— Să trecem — răspunse Făt-frumos — și Dumnezeu să se îndure de noi.

Se urcară în sus și văzură palatul strălucind astfel, de la soare te puteai uita, dar la dînsul ba. Trecură pe dasupra pădurii și, tocmai cînd erau să se lase în jos la scara palatului, d-abia, d-abia atinse cu piciorul vîrfurile unui copaci și dodată toată pădurea se puse în mișcare ; urlau dobitoacele, de țî se făcea părul măciucă pe cap. Se grăbiră de se lăsară în jos ; și de nu era doamna palatului afară, dînd demîncare puilor ei (căci așa numea ea lighioanele din pădure), îi prăpădea negreșit.

Mai mult de bucurie că au venit, îi scăpă ea ; căci nu mai văzuse pînă atunci suflet de om pe la dînsa. Opri pe dobitoace, le îmblînzî și le trimise la locul lor. Stăpîna era o zîină naltă, suptîrică și drăgălașă și frumoasă, nevoie mare ! Cum o văzu Făt-frumos, rămase încremenit. Dară ea, uifîndu-se cu milă la dînsul, îi zise :

— Bine ai venit, Făt-frumos ! Ce cauți pe aici ?

— Căutăm, zise el, *Tinerețe fără bătrînete și viață fără de moarte.*

— Dacă căutați ceea ce ziseși, aci este.

Atunci descălică și intră în palat. Acolo găsi încă două femei, una ca alta de tinere ; erau sîrurile cele mai mari. El începu să mulțumească zîinei pentru că l-a scăpat de primejdie ; iară ele, de bucurie, gătiră o cină plăcută și numai în vase de aur. Calului îi dete drumul să pască pe unde va voi dînsul ; pe urmă îi făcură cunoscuți tutulor lighioanelor, de puteau îmbla în tihnă prin pădure.

Femeile îl rugară să locuiască de aci înainte cu dînsele, căci ziceau că li se urise, șezînd tot singurele ; iară el nu așteptă să-i mai zică o dată, ci priimi cu toată mulțumirea, ca unul ce aceea și căuta.

Încet, încet, se deprinseră unii cu alții, își spuse istoria și ce păți pînă să ajungă la dînsele, și nu după multă vreme se și însoți cu fata cea mai mică. La însoțirea lor, stăpînele casei îi deteră voie să meargă prin toate locurile de primprejur, pe unde va voi ; numai pe o vale, pe care i-o și arătară, îi ziseră să nu meargă, căci nu va fi bine de el ; și-i și spusă că acea vale se numea *Valea Plîngerii*.

Petrecu acolo vreme uitată, fără a prinde de veste, fiindcă rămăsese tot așa de tînăr, ca și cînd venise. Trecea prin pădure, fără să-l doară măcar capul. Se desfăta în palaturile cele aurite, trăia în pace și în liniște cu soția și cumnatele sale, se bucura de frumusețea florilor și de dulceața și curățenia aerului, ca un fericit. Ieșea adesea la vîntătoare ; dar, într-o zi, se luă după un iepure, dete o săgeată, dete două și nu-l nimeri ; supărat, alergă după el și dete și cu a treia săgeată, cu care îl și nimeri ; dară nefericitul, în învălmășeală, nu băgase de seamă că, alergînd după iepure, trecuse în *Valea Plîngerii*.

Luînd iepurile, se întorcea acasă ; cînd, ce să vezi d-ta ? deodată îl apucă un dor de tată-său și de mamă-sa. Nu cuteză să spuie femeilor măiestre ; dară ele îl cunoscură după întristarea și neodihna ce vedea într-insul.

— Ai trecut, nefericite, în *Valea Plîngerii* ! îi ziseră ele, cu totul speriate.

— Am trecut, dragele mele, fără ca să fi voit să fac astă neghiobie ; și acum mă topesc d-a-n picioa-

rele de dorul părinților mei, însă și de voi nu mă îndur ca să vă părăsesc. Sunt de mai multe zile cu voi și n-am să mă plîng de nici o mîhnire. Mă voi duce dară să-mi mai văz o dată părinții și apoi m-oi întoarce, ca să nu mă mai duc niciodată.

— Nu ne părăsi, iubitele; părinții tăi nu mai trăiesc de sute de ani, și chiar tu, ducîndu-te, ne temi că nu te vei mai întoarce; rămîi cu noi: căci ne zice gîndul că vei pieri.

Toate rugăciunile celor trei femei, precum și ale calului, n-a fost în stare să-i potolească dorul părinților, care-l usca pe de-a-ntregul. În cele mai de pe urmă, calul îi zise:

— Dacă nu vrei să mă ascuți, stăpîne, orice ți se va întîmpla, să știi că numai tu ești de vină. Am să-ți spui o vorbă și, dacă vei primi tocmeala mea, te duc înapoi.

— Primesc — zise el cu toată mulțumirea — spune-o!

— Cum vom ajunge la palatul tatălui tău, să te las jos și eu să mă întorc, de vei voi să rămîi măcar un ceas.

— Așa să fie, zise el.

Se pregătiră de plecare, se îmbrățișară cu femeile și, după ce-și luară ziua bună unul de la altul, porni, lăsîndu-le suspinînd și cu lăcrămile în ochi. Ajunseră în locurile unde era moșia Scorpiei; acolo găsiră orașe; pădurile se schimbaseră în cîmpii; întrebă pre unii și pre alții despre Scorpie și locuința ei; dar îi răspunseră că bunii lor auziseră de la străbunii lor povestindu-se de asemenea fleacuri.

— Cum se poate una ca asta? le zicea Făt-frumos, mai alaltăieri am trecut pe aici; și spunea tot ce știa.

Locuitorii rîdea de dînsul, ca de unul ce aiurează sau visează deştept, iară el, supărat, plecă înainte, fără a băga de seamă că barba şi părul îi albise.

Ajungînd la moşia Gheonoaiei, făcu întrebări ca şi la moşia Scorpiei, şi primi asemenea răspunsuri. Nu se putea domiri el : cum de în cîteva zile s-au schimbat astfel locurile ? Şi iarăşi supărat, plecă cu barba albă pînă la briu, simţind că îi cam tremurau picioarele, şi ajunse la împărăţia tătine-său. Aici alţi oameni, alte oraşe, şi cele vechi erau schimbate de nu le mai cunoştea. În cele mai de pe urmă, ajunse la palaturile în cari se născuse. Cum se dete jos, calul îi sărută mîna şi îi zise :

— Rămii sănătos, stăpîne, că eu mă întorc de unde am plecat. Dacă poţteşti să mergi şi d-ta, încalecă îndată şi aidem !

— Du-te sănătos, că şi eu nădăjduiesc să mă întorc peste curînd.

Calul plecă ca săgeata de iute.

Văzînd palaturile dărmate şi cu buruieni crescute pe dinsele, ofta şi, cu lacrimi în ochi, căta să-şi aducă aminte cît era odată de luminate aste palaturi şi cum şi-a petrecut copilăria în ele ; ocoli de vreo două-trei ori, cercetînd fiecare cămară, fiecare colţuleţ ce-i aducea aminte cele trecute ; grajdul în care găsisese calul ; se pogori apoi în pîvniţă, girliciul căreia se astupase de dărămăturile căzute.

Căutînd într-o parte şi în alta, cu barba albă pînă la genuchi, ridicîndu-şi pleoapele ochilor cu mîinele şi abia umblînd, nu găsi decît un tron odorogit ; îl deschise, dară în el nimic nu găsi : ridică capacul chichiţei, şi un glas slăbănogit îi zise :

— Bine ai venit, că de mai întârziai, și eu mă prăpădeam.

O palmă îi trase Moartea lui, care se uscase de se făcuse cîrlig în chichiță, și căzu mort, și îndată se și făcu țărînă.

Iar eu încălecai p-o șea și vă spusei dumnea-voastră așa.

Povestit de tata, șezător în București, mahal. Udricani, între 1838—1844. Publ caț pentru prima oară în *Țăranul român*, no. 11 din 1862.

LBR

Ileana Simziana

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. Acel împărat mare și puternic bătuse pe toți împărații de primpregiurul lui și-i supusese, încît își întinsese hotarele împărăției sale pe unde a întărcat dracul copiii, și toți împărații cei bătuți era îndatorați a-i da cîte un fiu d-ai săi ca să-i slujească cîte zece ani.

La marginea împărăției lui mai era un alt împărat carele, cît a fost tînăr, nù se lăsase să-l bată ; cînd căddea cîte un pîrjol asupra țării sale, el se făcea luntre și punte și-și scăpa țara de nevoie ; iară după ce ajunse la bătrînețe, se supusese și el împăratului celui mare și tare, fiindcă n-avea încotro. El nu știa cum să facă, cum să dreagă, ca să îplinească voia celui împărat de a-i trimite pe unul din fiii săi, ca să-i slujească : fiindcă n-avea băieți, ci numai trei fete. Dintr-aceasta el sta pe gînduri. Grija lui cea mare era ca să nu crează acel împărat că el este zăcaș¹ și se îndărătnicește a-i trimite vreun fiu, din care pricină să vină să-i ia împărăția, iară el cu fe-

---

¹ Zăcaș — dușmănos, răzbunător.

tele lui să moară în ticăloşie ¹, în sărăcie şi cu ruşine.

Văzînd fetele pe tată-său tot supărat, se luaseră şi ele de gînduri, şi nu ştiau ce voie să-i facă ca să-l mai inveselească. Dacă văzură şi văzură că nimic nu-i este pe plac, fata cea mai mare îşi luă inima în dinţi şi-l întrebă într-o zi la masă, că de ce este supărat :

— Au purtarea noastră nu-ţi place ? îi zise ea. Au supuşii măriei tale sunt răi şi arţăgoşi de-ţi pricinuieste atîta mîhnire ? Spune şi nouă, tată, cine este vipera aceea care nu-ţi dă pace şi-ţi otrăveşte bătrîneţele, şi ne făgăduim chiar a ne jertfi dacă aceasta va putea să-ţi aline oarecum mîhnirile : căci numai tu, tată, eşti mîngîierea noastră, după cum prea bine ştii ; iară noi niciodată n-am ieşit din cuvîntul tău.

— De asta, aşa este ; n-am a mă plînge de nimic. Nu mi-aţi călcat porunca niciodată. Dară voi, dragele mele, nu puteţi să-mi alinaţi durerea care-mi pătrunde sufletul. Voi sunteţi fete, şi numai un băiat m-ar scoate din nevoia în care mă aflu.

— Eu nu înţeleg — zise fata cea mare — de ce ascunzi de noi izvorul mîhnirilor tale, tată ; spune, că eu, iată, sunt gata a-mi da viaţa pentru tine.

— Ce să ştiţi voi face, dragele mele ! De cînd sunteţi pe lumea asta albă, voi aţi îmblat cu furca, cu acul, cu războiul ; ştiţi toarce, coase, ţese. Numai un viteaz mă poate mîntui, care să ştie să răsucească buzduganul, să mînuiască sabia cu virtute şi să călărească ca un zmeu-paraleu.

— Oricum, tată, spune-ne şi nouă, că doară nu s-o face gaură în cer, dacă vom şti şi noi ce lucru te amărăşte.

— Dacă văzu împăratul că-l înţeleg fetele cu rugăciunile, zise :

---

¹ Ticăloşie — stare jalnică, mizerie.

— Iată, copilele mele, de ce sunt tot trist. Voi știți că nimeni nu s-a putut atinge de împărăția mea, cît am fost tînăr, fără să-și capete alageaua¹ și fără să se ducă rușinat de unde a venit. Acum pîrdalnicele de bătrînețe mi-au secăt toată virtutea ; brațul meu e slăbănogit, nu mai poate să învîrtească paloșul de să se cutremure vrăjmașul. Șoimuleanul meu, pentru care p-aci—p-aci era să-mi pierz viața pînă l-am dobîndit, a îmbătrînit și el : este un răpciugos ; abia își tirie și c. viața de azi pe mîine. Altădată abia mă arătam înaintea vrăjmașului și, să te ții, pîrleo ! îi sfîrșia călcîiele dinaintea feții mele ; dară azi, ce să vă mai spui ? voi știți că m-am supus celui mai mare și mai tare împărat de pe fața pămîntului. Însă la dînsul este obiceiul ca toți supușii împărăției să-i trîmită cîte un fiu, să-i slujească zece ani, și eu vă am numai pe voi.

— Mă duc eu, tată — zise fata cea mare — și mă voi sili din toate puterile mele să te mulțumesc.

— Mă tem să nu te întorci fără nici o ispravă. Cine știe ce încurcătură vei face p-acolo, de să nu-i mai dea nimeni de căpătîi, cît hău !

— Tot ce știu, tată, și mă făgăduiesc, este că nu te-oi da de rușine.

— Dacă este așa, pregătește-te și te du.

Cînd auzi fata că tată-său îi dă voie să meargă, nu mai putea de bucurie. Punea la cale tot pentru drum ; și se întorcea numai într-un călcîi, cînd porunca și așeza lucrurile de călătorie. Își alese calul cel mai de frunte din grajdurile împărătești, hainele cele mai mindre și mai bogate și merinde ca să-i ajungă un an de zile.

---

¹ A-și căpăta alageaua — a o păși, a da de belea,

. După ce tată-său o văzu gata de plecare, îi dăde poveștile părintești de cum să se poarte, cum să tacă ca să nu se descopere că e fată. O învăță tot ce trebuia să știe un viteaz care merge la o așa slujbă înaltă, și cum să se ferească de bîrfele și clevete, ca să nu fie urîtă și nebăgată în seamă de ceilalți fii de împărat. Apoi îi zise :

— Pasă cu Dumnezeu; fiica mea, și adu-ți aminte de învățăturile mele.

Fata ieși din curte ca fulgerul ; n-o mai ținea pămîntul de bucurie ; într-o clipă nu se mai văzu. Și dacă n-ar fi stat mai încolo să-și aștepte boierii și carăle cu merinde, acestea s-ar fi pierdut, fiindcă nu puteau să se țină după dînsa.

Împăratul îi ieși pe de altă parte înainte, mai la marginea împărăției, fără să știe ea ; așeză îndată un pod de aramă, se făcu un lup și se ascunse sub pod. Cînd era să treacă fiică-sa, deodată ieși de sub acel pod, cu dinții rînjiți și clănțănind de te lua groaza ; se uită drept la dînsa cu niște ochi cari strălucea ca două făclii, și se repezi la ea ca-să o sfîșie. Fata, care înghețase sîngele în ea de frică, își pierduse cumpătul și, dacă calul nu făcea o săritură la o parte, lupul înfigea ghearele într-însa ; ea o luă la sănătoasa înapoi. Tată-său, care se întorsese înaintea ei, ieși s-o întîmpine, și-i zise :

— Nu-ți spuneam eu, fata mea, că nu toate muștele fac miere ?

— Așa este, tată, dară eu n-am știut că, ducîndu-mă să slujesc unui împărat, am să mă lupt și cu fiare sălbatice și turbate.

— Dacă este așa — zise împăratul — șezi acasă de-ți vezi de fuse și mosoare, și Dumnezeu să aibă milă de mine, ca să nu mă lase a muri rușinat.

Nu trecu mult și se ceru și fata cea mijlocie să se ducă și dînsa ; și se lega că ea își va pune toate puterile cum să-și sfîrșească slujba ce lua asupra-și.

După multe rugăciuni și făgăduieli, se înduplecă tată-său și o lăsă și pe dînsa să se ducă ; dară păți și ea ca soru-sa cea mare, și întîmpinînd-o tată-său, cînd se întorcea, îi zise :

— Ei, fata mea, nu ți-am spus eu că nu se mînincă tot ceea ce zboară ?

— Adevărat este, tată, așa mi-ai zis ; dară prea era grozav aceluia timp. Unde deschisese o gură de să mă îmbrace dintr-o dată, și unde se uita cu niște ochi din cari parcă ieșeau niște săgeți de mă săgetau la inimă !

— Șezi acasă dară — îi răspunse împăratul — de vezi de coada mîturci și de zarzavaturile de la bucătărie.

Mai trecu-ce mai trecu, și iată că și fata cea mică zise tatălui său, într-o zi, cînd ședeau la masă :

— Tată, lasă-mă și pe mine să fac o cercare : lasă-mă, rogu-te, să mă duc și eu să-mi încerc norocul.

— Deoarece surorile tale cele mai mari n-au putut-o scoate la căpătîi, mă mir cum îți mai vine să vorbești de tine, care nu știi nici cum se mînincă mă-măliga.

Și se cerca în tot felul să-i taie pofta de plecare, dară în zadar.

— Pentru dragostea ta, tată — mai zise ea — voi face pe dracul în patru, numai să izbutesc ; însă dacă Dumnezeu îmi va sta împotrivă, mă voi întoarce iarăși la tine, și fără să mă rușinez.

Se mai împotrivi tată-său, se mai codi ; dară fie-sa îl birui cu rugăciunile. La urmă de tot, zise împăratul :

— Dacă este așa, iată îți dau și ție voie ; să vedem

ce procopseală a să-mi faci. Ce-aş mai rîde să te văz întorcîndu-te cu nasul în jos !

— Vei rîde, tată, cum ai rîs şi de surorile mele, fără cu toate astea să le scază cîstea.

Fata împăratului, dacă văzu că tată-său îi dăte voie, se gîndi mai întîi pe care din boierii cei bătrîni să ia de povăţuitor. Şi pînă una-alta, ea îşi aduse aminte de vitejiile tatălui său din tinereţe şi de calul său. Se duse deci la grajd ca să-şi aleagă şi ea un cal. Se uită la unul, se uită la altul, se uită la toţi caii din grajduri, şi de nici unul nu i se prindeau ochii, deşi erau armăsarii şi caii cei mai buni din toată împărăţia. În cele mai de pe urmă dăte şi peste calul tatălui său din tinereţe, răpciugos, bubos şi zăcînd pe coaste. Cum îl văzu, se uita la el cu milă şi parcă nu se îndura să se depărteze de dînsul.

Calul, dacă văzu aşa, îi zise :

— Se vede că pentru iubirea ce ai către împăratul, stăpînă, te uiţi aşa de galeş la mine. Ce pui de voinic era în tinereţele lui ! Multe izbînzi am mai făcut noi amîndoi. Dară de cînd a îmbătrînit, nici pe mine n-a mai încălecat altul. Şi dacă mă vezi aşa de jigărit, este că n-are cine să mă hrănească ca el. Astăzi, uite, de m-ar îngriji cineva cum să-mi priiască mie, în zece zile m-aş face de nu m-aş da pe zece ca d-alde ăştia.

Atunci, fata zise :

— Şi cum trebuie să te îngrijească ?

— Să mă spele în toate zilele cu apă neîncepută, să-mi dea orzul fiert în lapte dulce ca să-l pot roade, şi pe fiecare zi o baniţă de jaratec.

— Cînd aş şti că-mi vei fi de ajutor să sfîrşesc ce am pus de gînd, mai-mai că aş face aşa precum zici tu !

— Stăpînă — zise calul — îă cercarea asta și nu le vei căi.

Calul era năzdrăvan.

Fata împăratului îngriji de cal tocmai precum îi zise el.

La a zecea zi, unde se scutură odată calul, și se făcu frumos, gras ca un pepene și sprinten ca o căprioară. Apoi, uitîndu-se vesel la fata împăratului, zise :

— Să-ți dea Dumnezeu noroc și izbîndă, stăpîna mea, că m-ai îngrijit și m-ai făcut să mai fiu o dată pe lume cum doream. Spune-mi tu care este păsul tău, și poruncește-mi ce trebuie să fac.

— Eu voi să merg la împăratul cel mare și tare, vecinul nostru, ca să-i slujesc, și-mi trebuie pe cineva care să mă povățuiască. Spune-mi pe care din boieri să aleg ?

— Dacă vei merge cu mine — îi zise calul — habar să n-ai ; nu-ți trebuie pe nimeni. Te voi sluji, cum am slujit și pe tată-tău. Numai să m-ascuți.

— Dacă este așa, de azi în trei zile plecăm.

— Și chiar acum dacă poruncești, îi răspunse calul.

Fata împăratului, cum auzi aceasta, puse toate alea la cale pentru drum. Iși luă niște haine curate, dară fără podoabe, niște merinde și ceva bani de cheltuială, încălecă calul și, venind înaintea tatălui său, îi zise :

— Rămii cu Dumnezeu, tată, și să te găsesc sănătos !

— Cale bună, fata mea, îi zise tată-său. Toate ca toate, numai povețele ce ți-am dat să nu le uiți nici-odată. Și la orice nevoie mîntea ta să fie pironită la Dumnezeu, de unde ne vine tot binele și tot ajutorul.

După ce se făgădui că așa va face, fata porni.

Ca și la celelalte fete, tată-său dete pe altă parte și-i ieși înainte, așeză iarăși podul de aramă și o aștepta acolo.

Pe drum, calul spuse fetei cu ce tertipuri împlă tată-său să-i încerce bărbăția, și o povățui ce să facă ca să scape cu față curată. Ajungînd la pod, unde se năpusti asupra ei un lup cu niște ochi turburați și zgîiți de băga fiori în oase, cu o gură mare și cu o limbă ca de dihanie turbată, cu colții rinjiți și clănțănind de pare că nu mîncase de o lună de zile ; și cînd să infigă ghearele sale cele sfișuitoare, fata dete călcîie calului, și unde se răpezi asupra lupului cu paloșul în mină de să-l facă mici fărîmi și, dacă nu se da în laturi lupul, în două îl făcea cu paloșul ; căci ea nu glumea, fiindcă-și pusese credința în Dumnezeu, și dorea ca vrînd-nevrînd să îplinească slujba ce și-o luase asupra.

Ea trecu podul mîndră ca un voinic. Tată-său se miră de vitejia ei și, dînd pe de altă parte, ieși mult înaintea ei. așeză un pod de argint, se făcu un leu și acolo o aștepta.

Calul spuse fetei peste ce o să dea și o învăță cum să facă să scape și de astă ispită. Cum ajunse fata la podul de argint, unde îi ieși leul înainte cu gura căscată, de să o îmbuce cu cal cu tot, cu niște colți ca cei de fildeș și cu niște ghiare ca secerile și răcnea de se cutremurau codrii, și cîmpiele vuuiău de-ți lua auzul. Numai uitîndu-se cineva la capul lui cel cît banița și la coama aia ce sta rădicată în sus și zbîrlită, ar fi înghețat de frică. Dară fata împăratului, îmbărbătată de cal, se năpusti odată într-însul cu sabia goală în mină, încît dacă nu fugea leul sub pod, în patru îl făcea. Atunci trecu podul, mulțumind lui Dumnezeu și neștiind ce o mai aștepta.

Fata împăratului; care nu ieșise din casă de cînd o făcuse mă-sa, se mira și sta în loc uimită, văzînd frumusețile cîmpului. Aci îi venea să descalece ca să adune cîte un mănuchi de flori din mulțimea aia ce acoperea văile și dealurile, flori de cari nu mai văzuse ea ; aci îi venea să se dea la umbră sub cîte un copac înalt și stufos, în care miile de paseri cîntau fel de fel de cîntece, așa de duioase, de erau în stare să te adoarmă ; și aci în urmă să se ducă la cîte un șipot de apă limpede ca lacrima ce izvora din cîte un colț de piatră din coastele dealurilor ; susurul acestor izvoare o făcea să se uite galeș la ele și-i plăcea să le vadă curgeră lor cea șerpuită ce aluneca pe pămînt, încunjurate de mulțime de floricele și verdeață de primăvară. Dară la toate astea calul o îmbărbăta și-i da ghos să meargă înainte și să-și cate de drum. El îi spunea că voinicii nu se uita la d-alde astea, decît după ce duc trebile la capăt bun. Îi mai spuse că arc să mai dea de o cursă pe care i-o întindea tată-său, și o și învăță cum să facă să iasă și de astă dată biruitoare.

Fata asculta cu toate urechile și făcu precum o învăță calul, fiindcă văzu ea că toate învățăturile lui îi ieșe în-de-bine, și din cuvîntul lui nu se abătea.

Tată-său, ca și de la rînd, dete pe de altă parte și-i ieși înainte, așeză un pod de aur, se făcu un balaur mare cu douăsprezece capete și se ascunse sub acel pod.

Cînd fu ca să treacă fata pe acolo, unde îi ieși înainte balaurul plesnind din coadă și încolăcindu-se ; din gurile lui ieșea văpaie de foc, și limbile îi jucau ca niște săgeți arzătoare ; cum îl văzu fata că este așa de grozav, niște răcori o apucară și i se făcu părul măciucă de frică. Calul, dacă simți că fata se pierde

cu firea, o îmbărbătă iarăși și-i aduse aminte ce o învățase să facă ; iară fata împăratului, după ce mai prinse nițică inimă, strinse frîul calului cu mîna stîngă, îi dete călcîie și, cu paloșul în dreapta, se repezi asupra aceluia balaur.

Un ceas ținu lupta. Calul o potrivea cum să vină tot cam la o parte ca să-i reteze vreun cap ; dară vrăjmașul se păzea și el destul de bine. În cele mai de pe urmă, izbuti fata să rănească pe balaur. Atunci, dîndu-se el de trei ori peste cap, se făcu om.

Fetei nu-i venea să creadă ochilor cînd văzu pe tată-său înaintea ei ; iară el, luînd-o în brațe și sărutînd-o pe frunte, îi zise :

— Văz că tu ești voinică, fata mea, și bine ai făcut de ți-ai luat calul ăsta, căci fără dînsul te-ai fi întors și tu ca și surorile tele. Am bună nădejde să isprăvești cu bine slujba, cu care te-ai însărcinat de bunăvoie. Numai adu-ți aminte de povețele mele și să nu ieși din cuvîntul calului ce ți-ai ales. Să ne vedem sănătoși !

— Să te auză Dumnezeu, tată — îi răspunse fata — și să te găsesc sănătos.

Apoi, sărutînd mîna tatălui său, se despărțiră.

După ce merse cale lungă, depărtată, ajunse la niște munți mari și înalți. Între munți întîlni doi zmei ce se luptau de nouă ani și nu puteau să se dovedească unul pe altul. Lupta era pe moarte ori pe viață. Cum o văzură ei, crezînd că este un voinic, unul îi zise :

— Făt-frumos, Făt-frumos, vino de taie pe ăst dușman al meu, că ți-oi cădea și eu vreodată bun la ceva.

Iar cellalt zise și el :

— Făt-frumos, Făt-frumos, vino de mă scapă pe mine de idolul ăsta de vrăjmaș, și-ți voi da un telegar lărară splină, care se numește Galben-de-soare.

Fata întreba pe cal, pe care din amândoi să scape ; iară calul îi zise să scape pe cel ce-i făgăduise să-i dea pe Galben-de-soare, că este un cal mai harnic decât dînsul, fiindu-i frate mai tînăr. Atunci unde se repezi fata la zmeul cellalt cu paloşul, şi dintr-o lovitură îl făcu în două bucăţi !

Zmeul, dacă se văzu scăpat, îmbrăţişă pe mîntuitorul său şi-i mulţumi, apoi merse acasă la dînsul ca să dea lui Făt-frumos pe Galben-de-soare, după cum se făgăduise. Muma zmeului nu mai putea de bucurie cînd văzu pe fiu-său teafăr şi nu mai ştia ce să facă ca să mulţumescă lui Făt-frumos că-i scăpase copilul de la moarte.

Fata împăratului arătă dorinţa ce are de a se odihni de osteneala drumului ce făcuse. Ii dară o cămară şi o lăsară singură. Ea, prefăcîndu-se că voieşte să îngrijească de cal, îl întrebă dacă are să i se întîmple ceva ; şi calul îi spuse ce are să facă.

Muma zmeului pricepu că aci la mijloc se joacă vreo drăcie. Ea spuse fiului său că voinicul ce-l scăpase de primejdie trebuie să fie fată şi că o asemenea fată vitează ar fi numai bună să o ia el de soţic. Fiul său zicea că odată cu capul nu putea el crede una ca asta, fiindcă nu se putea ca o mîna femeiască să răsucească paloşul aşa de bine cum făcea Făt-frumos. Atunci muma zmeului zise că arc să facă cercare. Pentru aceasta puse seara la capul fiecăruia din ei cîte un mănuchi de flori : la care se vor veşteji florile, acela este bărbat, şi la care va rămînea verzi, este femeie.

Fata împăratului, după povaţa calului, s-a sculat peste noapte cam despre ziuă, cînd somnul este mai dulce, şi, pîş, pîş, în vîrfurile degetelor, intră în cămara zmeului, îi puse mănuchiul său de flori, luă pe al lui

și, punîndu-l la capul patului său, se culcă și dormi dușă.

Dimineața, cum se sculă zmeoaica, se duse într-un suflet la fiul său și văzu florile¹ vestede. După ce se sculă și fata împăratului, merse și la dînsa și, văzînd că și ale ei se vestejise, tot nu crezu că este voinic. Ea zicea fiului său că nu se putea să fie bărbat, fiindcă vorba îi curgea din gură ca mierea, boiul îi era așa de gingaș, încît îi venea să o bei într-o bărdăcuță de apă, perișorul suptire și stufos îi cădea pe umeri în unde, fața-i are pe vino-ncoace; ochii-ăia marii, frumosi și vioi de te bagă în boale, mînușița aia micuță și piciorușul ca de zînă, și în sfîrșit totul nu putea să fie decît de fată, măcar că se ascundea sub Țoalele cele voinicești. Apoi hotărîră să mai facă o încercare.

După ce-și dară bună dimineața, după obicei, zmeul luă pe fată și merșeră în grădină. Aci, zmeul îi arată toate feliturile de flori ce avea, și o îmbia și pe dînsa să le miroase. Fata împăratului își aduse aminte de povețele calului și, cunoscînd viclenia, zise cam răstit că de ce l-a adus în grădină de dimineață ca pe o femeie să-i laude florile cu niște vorbe seci, pe cînd ar fi trebuit să meargă mai întîi la grajduri, să vadă cum se îngrijește p-acolo de cai.

Auzînd acestea, zmeul spuse mă-sei, dară ea nici acum nu putea să creadă că este băiat. În cele mai de pe urmă, zmeoaica se vorbi cu fiul său să mai facă încă o încercare: zise fiului său să ducă pe Făt-frumos în cămara cu armele, să-l îmbie să-și aleagă ceva de acolo și, de va alege vreo armă din cele împodobite cu nestimate, să știe de bună seamă că ea este fată.

După prînz, zmeul duse pe Făt-frumos în cămara cu armele. Aci erau rînduite cu meșteșug tot felul de

---

¹.Tipărit : ucule

arme : unele împodobite cu nestimate, altele numai așa, fără podoabe. Fata împăratului, după ce se uită și cercetă mai toate armele, își alege o sabie cam ruginită, dară cu fierul ce se încovoia de se făcea covrig. Apoi spuse zmeului și mumei sale că a doua zi vrea să plece.

Cînd auzi muma zmeului ce fel de armă își alege, se da de ceasul morții că nu putea descoperi adevărul. Ea spuse fiului său că, deși pare că este băiat după apucăturile lui, dară este fată, și încă de cele mai prefăcute.

Dacă văzu că n-are încotro, merseă la grajd și-i dederă pe Galben-de-soare. Și după ce-și luă rămas bun, fata împăratului își cătă de drum.

Încă pe cale fiind și silind să ajungă, calul zise fetei :

— Stăpînă, pînă acum m-ai ascultat la orice ți-am zis, și toate ți-au mers bine. Ascultă-mă și de astă dată și nu vei greși. Eu sunt bătrîn de aci înainte ; și mi-e să nu poticnesc. Ia pe frate-meu Galben-de-soare și fă călătoria mai departe cu el. Încrede-te lui cum te-ai încrezut în mine și nu te vei căi. El este mult mai tînăr decît mine și mai sprinten, și te va învăța ca și mine ce să faci la vreme de nevoie.

— Este adevărat că am izbutit ori de cîte ori te-am ascultat. Și dacă n-aș ști cit ai fost de credincios tatălui meu, de astă dată nu te-aș asculta. Mă voi încrede însă fratelui tău ca și ție, după ce-mi va dovedi că-mi vrea binele.

— Încrede-te, stăpînă — zise Galben-de-soare — căci voi fi mîndru să încalece pe mine o vitează ca tine, și apoi mă voi sili ca să nu simți lipsa fratelui meu, fiindcă voi să-l scutesc și pe dînsul, sărmanul, că e bătrîn, de necazurile și primejdiile călătoriei ce

vei să faci, pentru că, trebuie să știi, peste multe nevoi a să dai și multe primejdii ai să întâlnești. Dară cu vrerea lui Dumnezeu și de mă vei asculta, pe toate ai să le biruiești și să le scoți la capăt bun.

Fata împăratului încălecă apoi pe Galben-de-soare și se despărți de calul ei, lăcrimînd. Merșeră, merșeră, cale lungă, depărtată, cînd fata împăratului zări o cosiță de aur. Opri calul și-l întrebă dacă este bine să o ia, ori s-o lase locului. Calul îi răspunse : de o vei lua, te vei căi ; de nu o vei lua, iarăși te vei căi ; dară mai bine este să o iei. Fata o luă, o băgă în sîn și plecă înainte.

Trecură dealuri, trecură munți și văi, lăsară în urmă păduri dese și verzi, cîmpii cu flori de cari nu mai văzuse fata, izvoare cu ape limpezi și reci, și ajunseră la curtea împăratului celui mare și tare.

Ceîlalți fii de împărați cari slujeau acolo îi ieșiră înainte și o întîmpinară. Ei nu se puteau dezlipi de dînsa, căci și vorba-i și fața îi erau cu lipici.

A doua zi se înfățișă la împăratul și spuse pentru ce a venit. Împăratul nu mai putea de bucurie că-i sosise așa voinic chipeș și drăgălaș. Îi plăceau prea mult răspunsurile ce primea la întrebările lui, se vedea cît de colo că vorbea cu înțelepciune și supunere. Văzînd împăratul un tînăr așa de cuminte, prinse dragoste de el și-l luă pe lîngă dînsul.

Fata de împărat nu se putu împrieteni cu toți ceilalți fii de împărați, fiindcă cei mai mulți erau năzuroși, tembeli și desucheați ; iară ei prinseseră pizmă pe dînsa pentru aceasta ; și pentru că văzuse că împăratul o lua în nume de bine, îi purtau sîmbetele.

Într-una din zile, ea își găti bucate singură și ședea la masă, cînd doi din ceilalți fii de împărați veniră să o vadă. Șezură deci cu toții și mîncară. Atît

de mult plăcură acestor lui de împărași bucatele, încît își lingeau și degetele cînd mîncau. O lăudară pentru meșteșugul de a face bucatele și ziseră că de cînd sunt ei, nu mai mîncaseră așa bucate bune.

Cum se întîlniră aceștia cu ceilalți fii de împărași, le spuseră că au fost la masă la fiul de împărat venit de curînd, că au mîncat cum nici împăratul nu mîncă și că bucatele au fost gătite de dînsul.

Atunci toți fiii de împărași se alegară de dînsa să le gătească într-o zi ea bucatele. Și iată că tocmai în ziua aceea bucătarii curții se îmbătaseră, sau nu știu ce făcuseră, că nici focul nu era făcut pe vatră. Și așa, rugată fiind cu stăruință, se apucă și ea de găti niște bucate înfricoșate. Cînd le aduse pe masă la împăratul, acesta nu se putea satura mîncînd. Iară dacă chemă pe bucătar și-i dăte poruncă că tot astfel de bucate să-i gătească, el spuse cine a gătit în ziua aceea. Împăratul rămase pe gînduri.

Apoi veniră și ceilalți fii de împărași și spuse împăratului că fiul împăratului de curînd venit s-ar fi lăudat la un chef ce au făcut cu toții, că știe unde este *Ileana Simziana, cosiță de aur, cîmpul înverzește florile-n florește*, și că are o cosiță din cosița ei. Cum auzi împăratul aceasta, porunci să-l cheme și îndată îi zise :

— Tu ai știut de Ileana Simziana și mie nu mi-ai spus nimic, măcar că ți-am arătat dragoste și te-am cinstit mai mult decît pe ceilalți.

După ce ceru și văzu cosița de păr, îi zise :

— Poruncă împărătească să știi că ai să-mi aduci pe stăpîna acestei cosițe ; căci de nu, unde-ți stau talpele îți va sta și capul.

Biata lată de împărat se cercă să zică și ea ceva, dară împăratul îi tăie cuvîntul. Apoi se duse de spuse calului cele ce se întimplară. Calul îi zise :

— Nu te speria, stăpînă. Astă-noapte chiar fratele meu mi-a adus răspuns că pe stăpîna cōsiței a luat-o un zmeu ; că ea nu voiește nici în ruptul capului să-l iubească pînă nu-i va aduce erghelia ei de iepe ; și că zmeul își bate capul cum să-i implinească dorința. Ea este acum în smîrcurile mărilor. Du-te la împăratul și cere să-ți dea douăzeci de corăbii, și ia marfă de cea mai frumoasă de pune într-însele.

Fata de împărat nu așteptă să-i zică de două ori, și se duse drept la împăratul.

— Să trăiești, luminate împărate, și să-ți tie fața cînstită. Am venit să-ți spun că slujba cu care m-ai însărcinat o voi implini-o, dacă-mi vei da douăzeci de corăbii și bani ca să cumpăr marfa cea mai frumoasă și mai scumpă ca să pun într-însele.

— Să se facă așa precum zici tu, numai să-mi aduci pe Ileana Simziana, îi răspunse împăratul.

Cum se gătiră corăbiile, le încărcară cu marfă și fata de împărat împreună cu Galben-de-soare intră în cea mai frumoasă și plecară. Nici vînturi, nici valurile mării nu putură să le stea împotrivă și, după o călătorie de cîteva săptămîni, ajunseră la smîrcurile mărilor. Acolo stătură. Fata împăratului și cu Galben-de-soare ieșiră la uscat și îmblau pe țărături ; însă cînd ieșiră, luară din corabie o părche de cōnduri cusuți numai cu fir și împodobiți cu pietre nestimate. Tot îmblînd pe aci, zăriră niște palaturi cari se învîrteau după soare, și o luară într-acolo. În cale se întîlniră cu trei roabe de ale zmeului, cari păzeau pe Ileana Simziana. Cum vă-

zură ele condurii, li se scurgeau ochii după dinșii ; iară fata împăratului le spuse că este un neguțător care a rătăcit drumul pe mare.

Intorcîndu-se roabele, spuse doamnei lor cele ce văzură ; iară ea zărise de pe fereastră pe neguțătorul ; de cum îl ochi, începu să-i tîcîie inima, fără să știe de ce ; și era bună bucuroasă de a putea să scape de zmeu, mai cu seamă că nu era atunci acolo, fiindcă-l trămisese ca să-i aducă herghelia ei cu iepele.

După ce ascultă cele ce-i spuse roabele, se duse la neguțător, care aștepta la poartă, ca să vadă și ea condurii ; dară după ce auzi de la neguțător că are în corabie marfă și mai scumpă și mai frumoasă, se înduplecă de rugăciunile neguțătorului și pofti să meargă să-i vadă marfa ; ajungînd la corabie și tot alegînd la marfă, nu băgase de seamă că lopătarii depărtaseră corabia de la uscat, și dînd Dumnezeu un vînt bun, corăbiile mergeau ca săgeata ; cînd se pomeni în mijlocul mării, Ileana Simziana se prefăcu că-i pare rău și prinse a certa pe neguțător că o înșelase, iară-n sufletul ei ruga pe Dumnezeu să-i ajute a scăpa de iasma de zmeu.

Ajunseră cu norocire la țarm, cînd, ce să vezi ! drăcoaica de muma zmeului, cum auzi de la roabe că pe Ileana Simziana o furase un neguțător și fugea cu dînsa cu corăbiile, se luă după ei ; și ajungînd la țarm, o văzură venind după dinșii ca o leoaică, cu o falcă în cer și una în pămînt și aruncînd văpaie din gura ei ca dintr-un cuptor.

Cum o văzu Ileana Simziana, înțelese că e zgripțuroaica de mumă a zmeului, spuse neguțătorului — cu care era călare pe Galben-de-soare — și începu a plînge cu foc.

Fata împăratului întrebă pe Galben-de-soare ce să facă, că o dogorește văpaia ce iese din gura zmeoaicei, iară Galben-de-soare îi răspunse :

— Bagă mîna în urechea mea cea stîngă, de scoate grezia ce este acolo, și o aruncă înapoi.

Așa făcu fata împăratului. Apoi o luară iute la picior, pe cînd în urma lor se nălță deodată un munte de piatră care atingea cerul.

Muma zmeului făcu ce făcu și trecu muntele, că-țărindu-se din colț în colț, și, să te ții după dînșii ! Văzînd Ileana Simziana că iară era să-i ajungă, spuse neguțătorului ; iară acesta, după ce se înțelese cu calul, scoase din urechea lui cea dreaptă o perie și o aruncă înapoi. Imdată se făcu o pădure mare și deasă, de nu putea să treacă prin ea nici pui de fiară.

Muma zmeului roase din copaci, se agăță de ramure, sări din vîrf în vîrf, se strecură, și tot după dînșii, alergînd ca un vîrtej ! Dacă văzură că și de astă dată imblă să-i ajungă, fata împăratului întrebă iară pe cal ce să facă, și acesta îi zise să ia inelul de logodnă ce se află în degetul Ileanei Simziane și să-l arunce înapoi. Cum aruncă inelul, se făcu un zid de cremene pînă la cer.

Muma zmeului, dacă văzu că nu se poate urca pe dînsul și să treacă dincolo, nici să roază din acest zid, nu mai putea de ciudă, și cum era de cătrăniță și amărită, se urcă și ajunse cu gura la gaura ce lăsase inelul să rămînă, și suflă văpaie din gura ei cea spurcată cale de trei ceasuri ca să-i ajungă și să-i pîrjolească ; dară ei se așezară jos la rădăcina zidului și nu le păsa nimic de focul zmeoaicei.

Zmeoaica suflă ce suflă și, dacă văzu că nu poate să-i prăpădească, nici să pună mîna pe dînșii, plesni

fierea într-însa de necaz, căzu și crăpă ca necuratul ; iară ei așteptară pînă să moară bine, apoi neguțătorul băgă degetul în gaura inelului, după cum îl învățase Galben-de-soare, și zidul pieri ca și cum n-ar fi mai fost și-i rămase inelul în deget. După ce se uitară la stîrvul zmeoaicei și făcură haz de dînsul, îl lăsară corbilor și porniră mai departe și merseară și merseară, pînă ce ajunse la curtea împărătească.

Ajungînd, se înfățișară la împăratul ; acesta priinu cu multă cinste pe Ileana Simziana. El nu mai putea de bucurie, și se îndrăgosti de dînsa de cum o văzu. Iară Ileana Simziana se căina și se întrista în sufletul ei că n-avca triste¹. Cum se poate — zicea ea — să ajungă pe miinele unora și altora, pe cari nu putea să-i vază de urîți ce-i erau. Inima și ochii ei era tot la Fătul-frumos care o scăpase din mîna zmeului.

Cînd însă o sili împăratul ca să se cunune cu ea, ea îi zise :

— Luminate împărate, să-ți stăpînești împărăția cu norocire ; dară eu nu mă pot mărita pînă nu mi s-o aduce herghelia de iepe, cu armăsarul ei cu tot.

Auzind astfel împăratul, chemă îndată pe fata de împărat și-i zise :

— Să te duci să-mi aduci herghelia de iepe, cu armăsarul ei cu tot, a iubitei mele ; căci de nu, unde-ți stau picioarele, îți va sta și capul !

— Preamărite împărate ! m-ai însărcinat cu o slujbă care abia am săvîrșit-o, fiindu-mi capul în joc. Ai la curtea măriei tale atîți viteji fii de împărați ; și fiindcă toți te țin de om drept și cu frica lui Dumnezeu, eu socotesc că ar fi cu dreptul ca să dai

---

¹ Triste — noroc.

la altul această slujbă. Ce mă ştiu eu face, şi de unde să-ţi aduc eu herghelia ce-mi porunceşti ?

— Nu ştiu eu. Din pământ, din iarbă verde, să te duci să-mi aduci herghelia, şi să nu îndrăzneşti a mai zice nici o vorbă măcar.

Atunci fata împăratului se închină şi ieşi. Ea se duse de spuse lui Galben-de-soare ceea ce i se poruncise. Iară calul îi răspunse :

— Du-te de caută nouă piei de bivoli, să le cătrăneşti şi să le azezi bine pe mine. Nu te teme, că, cu ajutorul lui Dumnezeu, vei scoate-o la căpătii bun şi slujba cu care te-a împovărat împăratul. Dară trebuie să ştii că cu amar are să-i vină şi lui, la urma urmelor, pentru laptele sale.

Fata împăratului făcu precum îi zicse calul şi porniră amândoi. După o cale lungă şi grea, ajunseră pe tărîmul unde păşteau iepele. Acolo se întîlni cu zmeul care furase pe Ileana Simziana, rătăcind ca un dezmetic şi neştiind cum să facă ca să aducă herghelia. Îi spuse că Ileana nu mai este a lui şi că mă-sa crăpase de necaz, pentru că nu putuse să-i scape de la răpitor pe iubita lui.

Auzind zmeul aceasta, se făcu foc şi pară de minie, se turbură de necaz şi nu mai vedea înaintea ochilor. Apoi, după ce înţelese că are a face tocmai cu răpitorul iubitei sale, îşi pierdu cumpătul de supărare şi amărăciune ; şi răcnind ca un leu, se luă la luptă cu fata împăratului, care îşi ţinea firea şi pe care o îmbărbăta calul. Pe fata împăratului o ferea calul de loviturile zmeului ; căci, cînd vedea că rădică sabia să dea, odată se rădica mai sus decît zmeul, şi el da în yînt ; iară cînd aducea fata palosul, calul se lăsa răpede asupra calului zmeului şi ea da în carne vie. După ce se luptară de credeai că a

să se scufunde pământul sub ei, nu știu cum îi veni bine fetei împăratului, aduse paloșul cam pieziș și-i reteză capul. Apoi, lăsându-i stîrvul ciorilor și coțofenilor, se duseră pînă ajunseră la locul unde se afla herghelia.

Aci, calul zise fetei de împărat să se urce ea într-un pom ce era acolo, și să privească la lupta lor. După ce se urcă fata în pom, necheză Galben-de-soare de trei ori și toată herghelia de iepe se adună împrejurul lui. Apoi dodată se arată și armăsarul iepelor, plin de spume și sforăind de mînie. Și văzînd pe Galben-de-soare în mijlocul iepelor, să răpezi la dînsul cu turbare și se încinse o luptă de să te fe-rească Dumnezeu ! Cînd se da armăsarul la Galben-de-soare, mușca din pieile de bivol ; iară cînd se da acesta la armăsar, mușca din carne vie, și se bătură, și se bătură pînă ce armăsarul, sfișiat, hărtănit de sus pînă jos și plin de sînge, fu răzbit și biruit ; iară Galben-de-soare scăpase teafăr, fiindcă se hărtănise pieile de bivol. Atunci se dete fata jos din pom, încălecă și luară herghelia, mînînd-o de dinapoi ; iară armăsarul abia se tîra după dînsa.

După ce băgă erghelia în curtea împăratului, se duse de-l înștiință. Atunci ieși Ileana Simziana și le chemă pe nume. Armăsarul, cum îi auzi glasul, îndată se scutură și se făcu ca întii, fără să se cunoască semn de rane pe el.

Ileana Simziana zise împăratului să pună pe cineva să-i mulgă iepele, ca să se îmbăieze amîndoi. Dară cine putea să se apropie de ele ? că azvîrleau dîin copîte de zvînta unde loveău. Dacă nimeni nu putu, împăratul porunci iarăși fetei de împărat să le mulgă.

Fata împăratului, cu inima zdrobită de mîhnire și obidă că tot pe dînsa o pune la lucrurile cele mai grele, și fiind curată în cugetul ei, se rugă lui Dumnezeu cu credință ca să o ajute să sfîrșească cu bine și slujba aceasta. Și unde începu o ploaie d-ălea de părea că toarnă cu găleata, și îndată ajunse apa pînă la genuchile iepclor, apoi dete un îngheț de nu se mai puteau mișca din loc. Văzînd minunea aceasta, fata împăratului mai întîi mulțumi lui Dumnezeu pentru ajutorul ce-i dete, apoi se puse de mulse iepele.

Împăratul se topea de dragoste pentru Ileana Simziana și se uita la dînsa ca la un cireș copt ; dară ea nici nu-l băga în seamă, ci tot da zi după zi, cu fel de fel de vorbe, a se cununa. În cele de pe urmă, îi zise :

— Văz, luminate împărate, că tot ce am cerut mi s-a împlinit. Un lucru ne mai trebuie, și apoi să știi că ne vom cununa.

— Porumbița mea — îi răspunse împăratul — împărăția mea și eu suntem supuși ascultători ai poruncilor tele. Cere ce mai ai de cerut cu un ceas mai curînd, că iată mă sfîrșesc de dragoste pentru tine. Am ajuns ca un năuc, visez deștept, nu mai știu ce fac, cînd mă uit la ochii tăi cei frumoși și tînjitori.

— Dacă este așa, mai zise Ileana Simziana, să-mi aduci vasul cu botez care se păstrează într-o bisericuță de peste apa Iordanului, și atunci ne vom cununa.

Cum auzi împăratul aceasta, chemă iarăși pe fata împăratului și-i porunci să facă ce o face și cum va ști ea, să-i aducă ceea ce poruncise Ileana Simziana.

Fata de împărat cum auzi, se duse de spuse lui Galben-de-soare, și el îi răspunse :

— Aceasta este cea din urmă și mai grea slujbă ce mai ai să faci. Aibi însă nădejde în Dumnezeu, stăpină, căci și împăratului i s-a împlinit.

Se gătiră și plecară.

Calul știa de toate astea, căci nu era el năzdrăvan de florile mărului.

El spuse fetei împăratului, zicînd :

— Acel vas cu botez se află pe o masă în mijlocul unei bisericuțe și-l păzesc niște călugărițe. Ele nu dorm nici zi, nici noapte. Din cînd în cînd însă un pustnic vine pe la ele de le povățuiește cele sfinte pentru domnul. Cînd sunt la ascultare de le învață pustnicul, rămîne numai una de pîndă. De am putea nămeri la vremea aceea, tocmai bine ar fi ; de nu, cine știe cît avem a zăbovi, căci altfel nu e chip.

Se duseră deci, trecură apa Iordanului și ajunsă la acea bisericuță. Noroc că tocmai atunci sosise pustnicul și chemase pe toate călugărițele la ascultare. Numai una rămăsese de pază ; și aceasta, oboșită fiind de șederea îndelungată, o prinse somnul. Că să nu se intîmple însă cine știe ce, ea se culcă pe pragul ușei, cu gînd că n-o să poată nimeni intra fără să simță ea.

Galben-de-soare povățui pe fata de împărat cum să facă ca să pună mîna pe vasul cu botez. Fata se duse binișor, se strecură pe lîngă zid și, pîș-pîș, în vîrfurile degetelor, pînă la ușa. Aci odată sări ca o pisică de ușure peste prag, de nici nu atinse pe călugărița pe care o furase somnul ; și punînd mîna pe vas, ieși cum a intrat, încălecă pe cal și — pe ici țî-e drumul !

Călugărița simți, sări odată în sus și, văzînd că lipsește vasul, începu a se boci de țî se rupă rărunchii de milă. Îndată se adunară călugărițele și se

văicăreau de iocul ce le-ajunsese. Pustnicul, dacă văzu că s-a spălat pe mâini de vasul cu botez, cătă către fata de împărat cum zbura cu Galben-de-soare și, rădicînd mîinile în sus și ingenuchind, o blestemă, zicînd :

— Doamne, doamne sfinte ! fă ca nelegiuitul care a cutezat să pună mîna lui pîngărită pe sîntul vas cu botez să se facă muiere, de va fi bărbat ; iară de va fi muiere, să se facă bărbat !

Și îndată rugăciunea pustnicului se ascultă. Fata împăratului se făcu un flăcău de-îi era dragă lumea să te uiți la el.

Cum ajunsese la împăratul, se miră și nu știa ce să crează ochilor săi, băgînd de seamă că se schimbaseră ; lui i se părea că nu mai este cum era la plecare, ci că acum e mai chipos și mai semeț. Cîm dete vasul, zise :

— Mărite împărate, ți-am făcut slujbele cu cari m-ai însărcinat. Socotesc că acum am sfîrșit. Fii fericit și domnește cu pace cît mila domnului va voi !

— Sunt mulțumit de slujbele tale, zise împăratul ; să știi că după moartea mea tu ai să te urci pe scaunul împărăției mele, fiindcă eu n-am moștenitor pînă acum. Iară dacă Dumnezeu îmi va da un fiu, tu vei fi mîna lui cea dreaptă.

Toți șefetnicii și fiii de împărați erau de față cînd a zis împăratul vorbele acestea.

Ileana Simziana, dacă văzu că i se împlini și astă voință, se hotărî să-și răzbune asupra împăratului, pentru că trămise tot pe Fătul ei frumos la toate slujbele cele grele, cari puteau să-l răpună ; căci ea credea că însuși împăratul se va duce să-i aducă vasul cu botez, fiindcă el putea mai lesne s-o facă, de vreme ce toți se supuneau la porunca lui.

Ea porunci să încălzească baia și împreună cu împăratul să se îmbăieze în laptele iepelor ei. După ce intră în baie, porunci să-i aducă armăsarul ca să sufle aer răcoros. Și dacă veni, armăsarul suflă cu o nară inspre dînsa răcoare, iară cu altă nară inspre împăratul aer infocat, încît fierse și mațele dintr-insul, și rămase mort pe loc.

Mare vîlvă se făcu în împărăție cînd se auzi de moartea împăratului celui mare și tare ; toți din toate părțile se adunară și-i făcură o inmormîntare d-ale împărăteștile.

După acestea, zise Ileana Simziana Fătului-frumos :

— Tu m-ai adus aici, tu mi-ai adus herghelia, tu ai omorît pe zmeul care mă furase, tu mi-ai adus vasul cu botez, tu să-mi fii bărbat. Aidem să ne îmbăiăm și să ne cununăm.

— Eu te voi lua, dacă tu mă alegi, răspunse Făt-frumos ; dară să știi că în casa noastră voi ca să cînte cocoșul, iară nu găina.

Se invoiră și intrară în baie. Ileana chemă armăsarul ei ca să încropească laptele în care se vor îmbăia. Chemă și împăratul cel nou pe Galben-de-soare. Și astfel amîndoi cailor se întreceau care de care să facă baia mai potrivită de caldă stăpînului său, și mai nimerit de incropită.

După ce s-au îmbăiat, a doua zi s-au și cununat. Apoi s-au urcat în scaunul împărăției. Trei săptămîni țînură veselile, și toată lumea se bucura că le-a dat Dumnezeu un împărat așa de viteaz, care făcuse atîtea isprăvi.

Iară el domni cu dreptate și cu frica lui Dumnezeu, ocrotind pe săraci și neasuprind pe nimeni, și domnesc și în ziua de astăzi de n-or fi murit.

Eram și eu p-acolo și căscam gura pe dinatară, pe la toate sărbările, căci nici pomeneală nu era să fiu și eu poftit, și apoi se știe că nepoftitul scaun n-are.

Încălecai p-o șea și v-o spusei d-voastră așa.

Comunicat de d. Panait Nicolescu, din Craiova. Publicat pentru întâia oară în *Legende sau basmele rominilor*, adunate de un culegător-tipograf. Partea II, fasc. I, la 1874

LBR

Aleodor împărat

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. El ajunsese la căruntețe, și nu se învrednicise a avea și el măcar un copil. Se topea d-a-n picioarele, bietul împărat, să aibă și el, ca toți oamenii, măcar o stîrpitură de fecior, dară în deșert.

Cînd, tocmai, la vreme de bătrînețe, iată că se îndură norocul și cu dînsul și dobîndi un drag de copilăș, de să-l vezi și să nu-l mai uiți. Împăratul îi puse numele Aleodor. Cînd fu a-l boteza, împăratul adună Răsărit și Apus, Miazăzi și Miazănoapte, ca să se veselească de veselia lui. Trei zile și trei nopți ținură petrecerile și se chefură și se bucurară, de o ținură minte cît trăiră.

Băiatul de ce creștea, d-aia se făcea mai isteț și mai iscusit. Nu mai trecu mult și iată că împăratul ajunsese la marginea groapei. Cînd fu la ceasul morții, el luă copilul pe genuchi și-i zise :

— Dragul tatei, iată că Dumnezeu mă cheamă. Sunt în clipa de a-mi da obștescul sfîrșit. Eu văz că tu ai să ajungi om mare. Și chiar mort, oasele mele se vor bucura în mormînt de isprăvile tale. Asupra

cîrmuirei împărăției n-am nimic să-ți zic, fiindcă tu, cu iscusința ta, știu că ai s-o duci bine. Un lucru numai am să-ți spun : Vezi tu muntele acela de colo, să nu te ducă păcatele să viței p-acolo, că este nevoie de cap. Acel munte este moșia lui Jumătate-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-schiop ; și cînd calcă pe moșia lui, nu scapă nepedepsit.

Acestea zicînd, căscă gura de trei ori și-și deto sufletul. Se duse și el că toată suflarea de pe pămînt, de pare că n-a fost de cînd lumea și pămîntul.

Îl jeliră ai săi, îl jeliră boierii, îl jeli și poporul ; în cele de pe urmă trebuiră să-l îngroape.

Aleodor, după ce se urcă în scaunul tatînă-său, deși copilandru, puse țara la cale ca și un om matur. Toată lumea era mulțumită de domnirea sa, și oamenii se făleau că le-a fost dat de sus ca să trăiască în zilele lui.

Adesea ieșea Aleodor la vînătoare ca să-și petreacă ceasurile ce-i prisosea de la trebile împărăției. El ținea minte ce-i spusese tatînă-său și se silea să-i păzească cuvintele cu sîntenie.

Într-o zi, nu știu cum făcu, dus fiind pe gînduri, și alunecă de călcă pe pămîntul pocitului de om. N-apucă să facă zece, douăzeci de pași, și iată că se pomeni cu dînsul dinaintea lui.

Acum nu-i era lui pentru că trecuse pe pămîntul omului celui slut și scîrbos, ci îi era ciudă cum de să calce vorba tatălui său ce-i spusese cu grai de moarte.

Pocitania pămîntului îi zise :

— Toți nelegiuîții ce-mi calcă hotarul cad în robia mea.

— Mai întîi trebuie să știi — îi răspunse Aleodor — că din nebăgare de seamă și fără de voia mea

am călcat pe coprinsul tău, și n-am nici un gând rău asupra-ți.

— Eu te socoteam mai altfel ; dară văz că ai de gând să-ți cei iertăciune de la mine ca toți fricoșii.

— Ba să mă ferească Dumnezeu ! Eu ți-am spus curatul adevăr, și dacă vei luptă, alege-ți : în săbii să ne tăiem, în buzdugane să ne lovim, ori în luptă să ne luptăm.

— Nici una, nici alta. Ci, ca să scapi de pedeapsă alt chip nu e, decît să te duci să-mi aduci pe fata lui Verdeș împărat.

Aleodor voi să se codească oarecum, ba că trebile împărăției nu-l iartă să facă o călătorie așa de lungă, ba că n-are călăuz, ba că una, ba că alta ; dar așa ! unde vrea să știe pocitul de toate astea ! El o ținea una, să-i aducă pe fata lui Verdeș împărat, dacă vrea să scape de ponosul de tîlhar, de călcător de drepturile altuia, și să rămîie cu sufletul în oase.

Aleodor se știa vinovat. Deși fără voia lui, dară știa că a făcut un păcat de a călcat pe moșia slutului. Mai știa iară că de omul dracului, să dai și să scapi, să n-ai nici în clin, nici în mîinecă cu dînsul. Făgădui în cele din urmă să-i facă slujba cu care-l însărcina.

Jumătatea-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-schiop știa că, deoarece Aleodor i-a făgăduit, apoi are să-și ție cuvîntul, ca unul ce era om de omenie, și-i zise :

— Pasă cu Dumnezeu, și să-ți ajute să vii cu izbîndă bună.

Aleodor plecă. Și cum mergea el gîndindu-se și rîzgîndindu-se cum să-și împlinească sarcina mai bine, căci își dăduse cuvîntul, se pomeni la marginea unui eleșteu și o știucă se zbătea de moarte pe uscat.

Cum o văzu, el se duse să o ia ca să-și aline foamea cu dînsa. Știuca îi zise :

— Nu mă omorî, Făt-frumos ; ci mai bine dă-mi drumul în apă, că mult bine ți-oi prinde cînd cu gîndul n-ai gîndi.

Aleodor o ascultă și o dete în apă. Atunci știuca îi mai zise :

— Ține acest solzișor, și cînd vei gîndi la mine, eu voi fi la tine.

Flăcăul plecă mai înainte și se tot mira de o astfel de întîmplare.

Cînd, iacă se întîlnește cu un corb ce avea o aripă ruptă. Și voind să vîneze corbul, el îi zise :

— Făt-frumos, Făt-frumos, decît să-ți încarci sufletul cu mine, mai bine ai face să-mi legi aripa, că mult bine ți-oi prinde.

Aleodor îl ascultă, căci era băiat viteaz și de treabă, și îi legă aripa. Cînd era să plece, corbul îi zise :

— Ține penița asta, voinicule, și cînd vei gîndi la mine, eu voi fi la tine.

Luă penița Aleodor, și-și cătă de drum. Dar nu făcu ca la o sută de pași și iată că dete peste un tăune. Cînd se gătea a-l strivi cu piciorul, tăunele zise :

— Cruță-mi viața, Aleodor împărat, și eu te voi mîntui pe tine de la moarte. Ține acest pufuleț din aripioara mea, și cînd vei gîndi la mine, eu voi fi la tine.

Auzind Aleodor unele ca acestea, și că îi zise și p're nume, odată ridică piciorul și lăsă pe tăune să se ducă în voia lui.

Și mergînd înainte cale de nu știu cîte zile, dete de palaturile lui Verdeș împărat. Cum ajunse aci, se

puse la poartă și așteptă ca doar de va veni cineva să-l întrebe ce caută.

Stete o zi, stete două ; și ca să viē cineva să-l întrebe ce voiește, ba. Cînd fu în ziua d-a treia, Verdeș împărat chemă slujitorii și le dăte o gură de or pomeni-o.

— Cum se poate, le zise el, să stea omul trei zile la poarta mea și să nu meargă nimeni să-l cercezeze ? Pentru asta vă plătesc eu simbrîe ? Pentru asta vă am eu la mine pe procopscală ?

Slujitorii dedeau din colț în colț și nu știau ce să răspundă. În cele de pe urmă, chemă pe Aleodor și-l duse înaintea împăratului.

— Ce vrei, flăcăule, îi zise împăratul, și ce aștepti la poarta curților mele ?

— Ce să voi, mărite împărate, îi răspunse el, iată sunt trimis să-ți cer fata.

— Bine, băiete. Dară mai întii trebuie să facem legătură, căci așa este obiceiul la curtea mea. Ai voie să te ascunzi unde vei voi, în trei zile d-a rîndul. Dacă fie-mea te va găsi, capul ți se va tăia și se va pune în parul ce a mai rămas, din o sută. Iară dacă nu te va găsi, atunci cu cinste împărătească o vei lua de la mine.

— Am nădejde la Dumnezeu, mărite împărate, că nu mă va lăsa să piei. Parului îi vom putea da și altceva, nu tot cap de om. Să facem legătura.

— Așa ?

— Așa.

Se puseră și făcură legătura ; scriseră cartē și o întăriră.

Viind fata de față, se învoiră ca a doua zi el să se ascundă cum va ști mai bine. Iară dacă se învoiră, el rămase într-un neastimpăr ce-l chinuia-mai cum-

plit decît moartea. El se gîdea şi se răzgîndea cum să se ascunză mai bine. Vezi că era vorba de capul lui, iară nu de altceva. Şi tot mergînd pe gînduri şi tot plănuiind, iată că-şi aduse aminte de ştiucă. Scoase solzul, se uită şi se gîndi la stăpîna lui : cînd, iată, mare, că ştiuca şi venise şi-i zise :

— Ce poţesteşti de la mine, Făt-frumos ?

— Ce să poţesc ? Iacă, iacă, ce mi s-a întîmplat. Nu ştii tu ceva să mă înveţi ce să fac ?

— Ia nu te mai îngrija. Lasă pe mine.

Şi îndată, lovind din coadă, făcu pe Aleodor un ¹ cosăcel şi îl ascunse pe fundul mării, printre ceilalţi cosăcei.

Cînd se sculă fata, îşi luă ocheanul şi se uită cu el în toate părţile. Nu-l văzu. De unde ceilalţi cari venise să o ceară în căsătorie se ascundeau prin pivniţi, pre după case, pre după cîte o şiră de paie, sau prin vreo culă părăsită. Aleodor se ascunse astfel, încît fata intră la grije că a să fie biruită. Ce-i veni ei, se uită cu ocheanul şi în mare, şi îl zări pe fundul mării, printre cosăcei. Pasămite, ocheanul ei era năzdrăvan.

— Ieşi d-acolo, hoţomanule, îi zise ea rîzînd. Ce mi te-ai posmăgit aşa ? Din coşcogeamite omul te-ai făcut un cosac şi mi te-ai ascuns în fundul mării.

N-avu încotro şi trebui să iasă.

Ea zise şi împăratului :

— Mi se pare, tată, că flăcăul ăsta mi-a venit de hac. Şi mult e nurliu şi drăgălaş. Chiar de l-oi afla pînă la a treia oară, să-l ierţi, tată, că nu e prost ca ceilalţi. Boiul lui îl arată a fi ceva mai deosebit.

— Vom vedea, îi răspunse împăratul.

---

¹ Tipărit : unul.

A doua zi, ce-i veni lui, se gîndi la corb. Acesta fu numaidecît dinaintea lui, și-i zise :

— Ce mă vrei, stăpîne ?

— Ia uită-te, neiculiță, ce mi s-a întîmplat ; nu știi tu ceva să mă înveți ?

— Să cercăm.

Și lovindu-l cu aripa, îl făcu un pui de corb și îl vîrî într-un stol de corbi ce se urcase pînă la vîntul turbat.

Cum se sculă fata, își luă ocheanul și iarăși îl căută prin toate locurile. Nu e. Caută-l pe pămînt, nu e. Caută-l prin ape și prin mări, nu e. Se luă de gînduri fata. Cînd către nămiezi, ce-i veni ei, se uită și în sus. Și zărimdu-l în slava cerului printre stolul de corbi, începu a-i face cu degetul, și-i zise :

— Ghidi, ghidi, tîlharule ce ești ! Dă-te jos d-acolo. omule, ce mi te-ai făcut așa pitcoace de pasăre ? Nici în rai nu scapi de mine !

Se dete jos, că n-avea ce face. Împăratul începu a se minuna și el de istețimea lui Aleodor și-și plecă urechea la rugăciunea fiei sale.

Însă, fiindcă legătura era ca să se ascunză pînă de trei ori, împăratul zise :

— D-a minune, ia să vedem unde are să se mai ascunză ?

A treia zi, dis-de-dimineață, se gîndi la tăune. Acesta veni într-un suflet. După ce îi spuse ce voiește, tăunele zise :

— Lasă pe mine, și de te-o găsi, eu aci sunt.

Îl făcu o lindină și-l ascunse chiar în coada fetei. fără să simță ea.

Sculîndu-se fata și luînd ocheanul, îl căută toată ziua, și, ca să dea de dînsul, nici cît. Ea se da de ceasul morții, căci îl simțea, i se arăta ei a fi p-aci

prin preajmă, dară de văzut nu-l vedea. Cătă cu oceanul prin mare, pre pământ, prin văzduh, dară nu-l văzu nicăiri. Către seară, obosită de atîta căutare, strigă :

— Ci ca arată-te odată. Te simț că ești p-aci p-aproape, dară nu te văz. Tu m-ai biruit, a ta să fiu.

Daca auzi el că este biruită, se dete binișor jos din coada ei și se arătă. Împăratul n-avu nici el ce mai zice, și îi dete fata. Cînd plecară, îi petrecu cu mare cînste și alai, pînă afară din împărăția lui.

Pe drum, ei stătură să facă popas. Și după ce îmbucară cite ceva, el puse capul în poala ei și adormi. Fata de împărat, tot uitîndu-se la el, i se scurgea ochii după frumusețea și după boiul lui. Inima îi dete brînci și ea nu se putu opri, ci îl sărută. Aleodor, cum se deșteptă, îi trase o palmă de auzi cîinii în Giurgiu. Ea plînsese și îi zise :

— I ! Aleodor dragă, dară grea palmă mai ai !

— Te-am palmuit pentru fapta ce ai făcut ; căci eu nu te-am luat pentru mine, ci pentru cela ce m-a trîmis pe mine.

— Apoi bine, frățioare, de ce nu mi-ai spus așa de acasă ; căci atunci știam și eu ce să fac ; dar lasă, nici acum nu e timpul trecut.

Pornind și de aci, ajunseră cu sănătate la Jumătatea-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-schiop.

— Iată m-am închinat cu slujba — zise Aleodor — și voi să plece.

Fata, cînd văzu pe acea iasmă, se cutremură de scîrbă și nu voia să rămîie la dînsul odată cu capul.

Slutul se dete pe lîngă fată și începu s-o lingusească cu vorbe mierloitoare și să se ia cu binele pe lîngă dînsa.

Dară fata îi zise :

— Piei de dinaintea mea. satano, că te trimet la mumă-ta. Iadul, care te-a varsat pe laşa pământului.

Slutenia de neom se topea de dragostea fetei, se lungea cu burta pe pământ şi umbla cu şoşele, cu momelile să înduplece pre fată a-l lua de bărbat.

Dară, aş! feritu-l-a simtuleţul să se apropie de dînsa! căci îl ţinea ţintuit în loc cu ochii cît de colo. Din satană, din iasmă şi din spîrcăciune nu-l mai scotea.

— Piei, necuratule, de pe faşa pământului, să scape lumea de o ciumă şi de o holeră ca tine.

Mai stărui ce mai stărui, şi dacă se văzu înfruntat pînă într-atît, iasma plesni de necaz, cum de să fie el ocărit atît de mult de o cutră de muier.

Atunci Aleodor întinse coprinsul său şi peste moşia lui Jumătate-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-schiop. luă de soţie pe fata lui Verdeş împărat şi se întoarse la împărăţia lui.

Cînd îl văzură alde gloatele venind teafăr, alături cu o soţioară de-i rîdea şi stelele de frumoasă, îl priimîră cu mare bucurie; şi urcîndu-se din nou în scaunul împărăţiei, domni şi trăi în fericire, pînă se istoviră.

Iară eu încălecai p-o şea şi v-o spusei dumneavoastră aşa.

Comunicat de un şcolar din gimnaziu, şezător în Duşumea, localitate în Bucureşti, la anul 1875.

LBR

•

Porcul cel fermecat

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat și avea trei fete. Și fiind a merge la bătaie, își chemă fetele și le zise .

— Iacă, dragele mele, sunt silit să merg la război. Vrajmașul s-a sculat cu oaste mare asupra noastră. Cu mare durere mă despart de voi. În lipsa mea băgați de seamă să fiți cuminte, să vă purtați bine și să îngrijiți de trebile casei. Aveți voie să vă preimblați prin grădină, să intrați prin toate cămările casei : numai în cămara din fund, din colțul din dreapta, să nu intrați, că nu va fi bine de voi.

— Fii pe pace, tată, răspunseră ele. Niciodată n-am ieșit din cuvîntul dumitale. Du-te fără grije, și Dumnezeu să-ți dea o izbîndă strălucită.

Toate fiind gata de pornire, împăratul le dăde cheile de la toate cămările, mai aducîndu-le aminte încă o dată povețele ce le deduse, și-și luă ziua bună de la ele.

Fetele împăratului, cu lacrămile în ochi, îi sărutară mîna, îi poftiră biruință ; iar cea mai mare din ele priimi cheile din mîna împăratului.

Nu se ştia ce să se facă, de mîhnire şi de urît, fetele, cînd se văzură singure. Apoi, ca să le treacă de urît, hotărîră ca o parte din zi să lucreze, o parte să citească şi o parte să se plimbe prin grădină. Aşa făcură şi le mergea bine.

Vicleanul pizmuia pacea fetelor şi-şi vîrî coada.

— Surioarele mele — zise fata cea mai mare — cîtu-i ziulica de mare toarcem, coasem, citim. Sunt cîteva zile de cînd ne aflăm singure, n-a mai rămas nici un colţ de grădină pe unde să nu ne fi plimbat. Am intrat prin toate cămările palatului tatălui nostru, şi am văzut cît sunt de frumos şi bogat împodobite; de ce să nu intrăm şi în cămara ceea, în care ne-a oprit tatăl nostru de a intra?

— Vai de mine, leliţă — zise cea mai mică — mă mir cum ţi-a dat în gînd una ca aceasta, ca să ne îndemnî dumneata să călcăm porunca tatălui nostru. Cînd tata a zis să nu intrăm acolo, trebuie să fi ştiut el ce a zis şi pentru ce a zis să facem aşa.

— Că doară nu s-o face gaură în cer d-om intra, zise cea mijlocie. Că doară n-or fi niscaiva zmei să ne mănince, ori alte lighioane. Ş-apoi de unde o să ştie tata dacă noi am intrat au ba?

Tot vorbind şi îndemnîndu-se, ajunseră tocmai pe dinaintea acelei cămări; cea mai mare din surori, care era păstrătoarea cheilor, băgă cheia în broasca uşei şi, întorcînd-o niţel, scîrţ! uşa se deschise.

Fetele intrară.

Cînd colo, ce să vază? Casa n-avea nici o pozoabă; dară în mijloc era o masă mare cu un covor scump pe dînsa, şi dasupra o carte mare deschisă.

Fetele, nerăbdătoare, voiră a şti ce zicea în cartea aceea. Şi cea mare înaintă şi iată ce ceti: .

„Pe fata cea mare a acestui împărat are s-o ia un fiu de împărat de la răsărit.”

Merse și cea mijlocie și, întorcînd foaia, ceti și ea :

„Pe fata cea mijlocie a acestui împărat are s-o ia un fiu de împărat de la apus.”

Rîseră fetele și se veseliră, hihotînd și glumind între ele. Fata cea mai mică însă nu voia să se ducă.

Cele mai mari nu o lăsară în pace, ci, cu voie, fără voie, o aduse și pe dînsa lîngă masă, și cam cu îndoială întoarse și ea foaia și ceti :

„Pe fata cea mică a acestui împărat are s-o ia de soție un porc.”

Trăsnetul din cer de ar fi căzut, nu i-ar fi făcut mai mult rău ca ceea ce i-a făcut citirea acestor vorbe. P-aci—p-aci era să moară de mîhnire. Și dacă n-o țineau surorile, își și spărgea capul căzînd.

După ce se dezmetici din leșinul ce-i venise de inimă rea, începură s-o mîngîie surorile.

— Ce! îi ziseră, mai crezi și tu la toate alea! Unde ai mai pomenit tu ca o fată de împărat să se mărite după un porc?

— Ce copilă ești! îi zise cealaltă, dară tata n-are destulă oștire să te scape, chiar cînd s-ar întîmpla să vie să te ceară un dobitoc așa de scîrbos?

Fata cea mică a împăratului ar fi voit să se înduplece a crede cele ce îi spuneau surorile; dară n-o lăsa inima. Gîndul ei era mereu la cartea care spuse că norocul celorlalte surori era să fie așa de frumos și numai ei îi spusese că o să i se întîmple ceea ce nu se mai auzise pînă atunci pe lume. Și apoi o rodea la ficați călcarea poruncii tatălui lor.

Ea începu a lîncezi. Și numai în cîteva zile așa se schimbase, încît nu o mai cunoșteai; din rumenă și veselă ce era, ajunsese de se ofilise și nu-i mai

intra nimeni în voie. Se ferea de a se mai juca cu surorile prin grădină, d-a culege flori ca să le puie la cap și d-a cînta cu toatele cînd erau la furcă, ori la cusătură.

Între acestea, tatăl fetelor, împăratul, făcuse o izbîndă cum nu se aștepta, biruind și gonind pe vrăjmaș. Și fiindcă gîndul îi era la fiicele sale, făcu ce făcu și se întoarse mai curînd acasă. Lumea după lume ieșise întru întîmpinarea lui, cu buciume, cu tube și cu surle, înveselindu-se că împăratul se întorcea biruitor.

Cum ajunsese, pînă a nu merge acasă, împăratul dete laudă domnului că-i ajutase asupra protivnicilor carii se sculasese asupra lui, de-i înfrinse. Apoi, mergînd acasă, fiicele lui îi ieșiră înainte. Bucuria lui crescuse cînd văzu că fetele îi erau sănătoase. Fata cea mică se feri cît putu a nu se arăta tristă.

Cu toate astea, nu după mult timp, împăratul băgă de seamă că fie-sa cea mică din ce în ce slăbea și se posomora. Îndată îi trecu un fier ars prin inimă, gîndindu-se că poate i-au călcat porunca. Și de unde să nu fie așa ? !

Ca să se încredințeze, își chemă fetele, le întrebă, poruncindu-le să-i spuie drept.

Ele mărturisiră. Se feriră însă d-a spune care din ele fusese îndemnătoarea.

Cum auzi împăratul una ca aceasta, se tînguia în sine cu amar, și cît p-aci era să-l biruie mîhnirea. Își ținu însă firea și căuta a-și mîngia fata care vedea că se pierde. Ce s-a făcut, s-a făcut ; văzu el că acum o mie de vorbe un ban nu face.

Începuse a se cam uita întîmplarea aceasta. Cînd, într-o zi, se înfățișe la împăratul fiul unui împărat de la răsărit și-i ceru de soție pe fata cea mare. Im-

păratul i-o dete cu mulțumire. Făcură nuntă înfri-coșată și peste trei zile o petrecu cu cinste mare pînă la otar. Peste puțin, așa făcu și cu fata cea mijlocie, pe care o ceruse un fiu de împărat de la apus.

Cu cît vedea că se împlinesc întocmai cele scrise în cartea ce citise, cu atît fata împăratului se întrista și mai mult. Ea nu mai voia să mănînce, nu se mai gătea, nu mai ieșea la plimbare ; voia să se lase să moară mai bine, decît să ajungă de batjocura lumii. Dară împăratul nu-i da răgaz să puie în lucrare o faptă așa de nelegiuită, ci o mîngîia cu fel de fel de povețe.

Mai trecu ce mai trecu și iată, măre, că într-o zi împăratul se pomenește cu un porc mare că intră în palatul lui și-i zice :

— Sănătate ție, împărate ; să fii rumen și voios ca răsăritul soarelui într-o zi senină.

— Bine ai venit sănătos, prietene, dar ce vînt te aduce pe la noi ?

— Am venit în peșit, răspunse porcul.

Se miră împăratul cînd auzi de la porc așa vorbe frumoase și îndată își dete cu părerea că aci nu putea să fie lucru curat. Ar fi voit s-o cirmească împăratul spre a nu-i da fata de soție ; dară după ce auzi că curtea și ulițele geme de porci, care venise cu peșitorul, n-avu încotro și-i făgădui. Porcul nu se lăsă numai pe făgăduială, ci intră în vorbă și și hotări ca nunta să se facă peste o săptămînă. Numai după ce priimi cuvînt bun de la împăratul, porcul plecă.

Pînă una alta, împăratul își povățui fata să se sâpuie ursitei, dacă așa a voit Dumnezeu. Apoi îi zise :

— Fata mea, cuvintele și purtarea cea înțeleaptă a acestui porc nu este de dobitoc ; odată cu capul

nu crez eu ca el să se fi născut porc. Trebuie să fie vreo fermecătorie sau vreo altă drăcie aci. Însă tu să fii ascultătoare, să nu ieși din cuvîntul lui ; căci Dumnezeu nu te va lăsa să te chinuiești mult timp.

— Dacă dumneata, tată, găsești cu cale așa — răspunse fata — te ascult și-mi pui nădejdea în Dumnezeu. Ce o vrea el cu mine. Așa mi-a fost tristețea ; văz eu că n-am încotro.

Între acestea sosi și ziua nunții. Cununia se făcu cam pe sub ascuns. Apoi, puindu-se porcul cu soția sa într-o căruță împărătească, porni la dînsul acasă.

Pe drum trebuia să treacă pe lingă un noroi mare ; porcul porunci să stea căruța ; se dete jos și se tăvăli în noroi, pînă se făcu una cu tina, apoi, suindu-se, zise miresei să-l sărute. Biata fată, ce să facă ? Scoase batista, îl șterse nițel la bot și-l sărută, gîndindu-se să asculte poveștile tatălui său.

Cînd ajunseră acasă la porc, care era într-o pădure mare, se și înseră. Șezură nițel de se odihniră de drum, cinară împreună și se culcară. Peste noapte, fata împăratului simți că lingă dînsa era un om, dară nu un porc. Se miră. Însă își aduse aminte de cuvintele tătină-său și începu a mai însufleți, plină de nădejde în ajutorul lui Dumnezeu.

Porcul seara se dezbrăca de pielea de porc, fără să simță fata, și dimineața, pînă a nu se deștepta ea, el iară se îmbrăca cu dînsa.

Trecu o noapte, trecură două, trecură mai multe nopți și fata nu se putea domiri cum se face de bărbatu-său ziua este porc și noaptea om. Pasămite el era fermecat, vrăjit să fie așa.

Mai tîrziu începu a prinde dragoste de dînsul, cînd simți rodurile căsătoriei : atît numai se mîhnea că nu știa ce o să dea lumii peste cîteva luni. Cînd, în-

tr-o zi, văzu trecînd pe acolo o babă cloanță vrăjitoare.

Ea, care nu văzuse oameni de atîta mare de timp, era jinduită, și o chemă să mai vorbească cu dînsa cîte ceva. Vrăjitoarea îi spuse că știe să ghicească, să dea leacuri și cîte nagode¹ toate.

— Așa să trăiești, bătrînico, ia spune-mi, d-a minune, ce are bărbatu-meu de este ziua porc și noaptea, cînd doarme lîngă mine, îl simț că este om ?

— Ceea ce-mi spui, puica mamei, eram să ți-o spui eu mai înainte, căci nu de surda sunt ghicitoare. Să-ți dea mămulica leacuri cari să-i taie fermecele.

— Dă-mi, zău, mămușoară, și ți-oi plăti cît mi-i cere, că mi s-a urît cu el așa.

— Ține ica, pușorul mamei, ața aceasta. Să nu știe el de dînsa, că n-are leac. Să te scoli cînd doarme el, binișor, și să i-o legi de piciorul stîng, cît se poate de strîns, și să vezi, draga babii, că dimineața rămîne om. Parale nu-mi trebuie. Eu voi fi destul de plătită cînd voi afla că o să scapi de așa urgie. Mi se rupe, uite, băierile inimii de milă pentru dumneata, bobocelul mamei, și mă căiesc, mă căiesc, cum de să nu aflu mai dinainte, ca să-ți viu întru ajutor.

După ce plecă zgrițoroaica de vrăjitoare, fata de împărat ascunse cu îngrijire ața ; iară peste noapte se sculă binișor, încît să n-o simță nici măiestrele, și, cu inima tîciîndă, legă ața de piciorul bărbatului său. Cînd să strîngă nodul, pic l se rupse ața, căci era putredă.

Deșteptîndu-se, bărbatul speriat îi zise :

— Ce-ai făcut, nenorocito ! Mai aveam trei zile, și scăpam de spurcatele astea de vrăji ; acum cine știe cît voi mai avea să port această scirboasă piele de

---

¹ Nagodă — minunăție, ciudățenie.

dobitoc. Și numai atunci vei da cu mîna de mine, cînd vei rupe trei perechi de opinci de fier și cînd vei toci un toiag de oțel, căutîndu-mă, căci eu mă duc.

Zise și se făcu nevăzut.

Sărmană fată de împărat, cînd se văzu singură cuc, unde începu a plînge și a se boci, de ți se rupea inima. Blestema cu foc și cu pară pe afurisita de ghicitoare. Dară toate în zadar. Dacă văzu că n-o scoate la căpătii cu tînguirea, se sculă și plecă încotro va duce-o mila domnului și dorul bărbatului.

Ajungînd într-o cetate, porunci de-i făcu trei perechi de opinci de fier și un toiag de oțel, se găti de drum și se porni în călătorie, spre a-și găsi bărbatul.

Se duse, se duse, peste nouă mări, peste nouă țări, trecu prin niște păduri mari cu buștenii ca butia, se poticnea lovindu-se de copacii cei răsturnați și, de cîte ori cădea, de atîtea ori se și scula; ramurile copacilor o izbeau peste față, crîngurile îi zgîriase mîinile, și ea tot înainta, mergea, și îndărăt nu se uita. Cînd, obosită de drum și de sarcină, abătută de mîhnire și cu nădejdea în inimă, ajunse la o căsuță.

Pasămite acolo ședea sînta Lună.

Bătu la porțiță, se rugă să o lase înăuntru să se odihnească nițel, mai cu seamă că îi și abătuse să facă.

Muma sîntei Lune avu milă de dînsa și de suferințele sale; o priimi dară înăuntru și o îngriji. Apoi o întrebă:

— Cum se poate ca om de pe alte tărîmuri să răzbească pînă aci?

Biata fată de împărat își povesti atunci toate întîmplările și sfîrși zicînd:

— Mulțumesc mai întîi lui Dumnezeu că mi-a îndreptat pașii către acest loc, și al doilea dumitale, că

nu m-ai lăsat să pier la ceasul nașterii. Acum te mai rog să-mi spui, nu care cumva sînta Lună, fiica dumitale, știe pe unde s-ar afla bărbatul meu ?

— Nu poate să știe, draga mea — îi răspunse muma sîntei Lune — dar du-te încolo, spre răsărit, pînă vei ajunge la sîntul Soare ; poate el să știe ceva.

Îi dăte să mănînce o găină friptă și îi zise să bage de seamă să nu piarză nici un oscior, că-i va fi de mare trebuință.

După ce mai mulțumi încă o dată de buna găzduire și de povețele cele folositoare și după ce lepădă o pereche de opinci care se spărsese, încălță altele, puse oscioarele găinei într-o legătură, luă în brațe copilașul și toiagul în mînă și o porni iarăși la drum.

Merse, merse, prin niște cîmpii numai de nisip ; așa de greu era drumul, încît făcea doi pași înainte și unul înapoi ; se luptă, se luptă și scăpă de astă cîmpie, apoi trecu prin niște munți nalți, colțoroși și scorboroși ; sărea din bolovan în bolovan și din colț în colț. Cînd ajungea pe cîte un piept de munte șes, i se părea că apucă pe Dumnezeu de un picior ; și după ce se odihnea cîte nițel, iar o lua la drum, și tot înainte mergea. Glodurile, colții de munte, care erau tot de cremenă, atît îi zgîriase picioarele, genuchii și coatele, încît erau numai sînge ; căci trebuie să vă spun că munții erau nalți, încît întreceau norii. Și pe unde nu erau prăpăstii peste care trebuia să sară, nu putea merge altfel decît suindu-se pe brînci și ajutîndu-se cu toiagul.

În cele mai de pe urmă, stătută de osteneală, ajunse la niște palaturi.

Acolo ședea Soarele.

Bătu la poartă și se rugă să o priimească. Muma Soarelui o priimi și se miră cînd văzu om de pe alte

tărîmuri pe acolo și plînze de mila ei, cînd îi povestî întîmplările. Apoi, după ce-i făgădui că va întreba pe fiu-său despre bărbatul ei, o ascunse în pivniță, ca să n-o simțā Soarele cînd o veni acasă, căci seara se întoarce totdeauna supărat.

A doua zi află fata de împărat că era s-o pață, fiindcă Soarele cam mirosise a om de pe altă lume. Dar mumă-sa îl liniști cu vorbe bune, zicîndu-i că sunt pări.

Fiica de împărat prinse curagi cînd văzu cu cîtă bunătate este priimită și întrebă :

— Bine, frate dragă, cum se poate ca Soarele să fie supărat, el care este atît de frumos și face atîta bine muritorilor ?

— Iacă pentru ce, răspunse muma Soarelui : el dimineața stă în poarta raiului, și atunci este vesel, vesel și rîde la toată lumea. Peste zi este plin de scîrbă, fiindcă vede toate necurățiile oamenilor și d-aia își lasă arșița așa de cu zăpușeală ; iară seara este mîhnit și supărat, fiindcă stă în poarta iadului ; acesta este drumul lui obicinuit, de unde apoi vine acasă.

Îi mai spuse că l-a întrebat despre bărbatul ei și fiu-său îi răspunse că nu știe de seama lui nimic, fiindcă, de va ședea în vro pădure deasă și mare, vederea lui nu poate străbate prin toate colțurile și afundăturile, ci că altă nădejde nu e, decît să meargă la Vînt.

Îi dete și acolo o găină să mănînce și îi zise să păstreze oscioarele cu îngrijire.

După ce lepădă și a doua pereche de opinci, care se spărsese și acelea, luă legătura cu oscioarele, copilul în brațe și toiagul în mînă și porni spre Vînt.

În calea aceasta întîlni niște greutăți și mai mari, căci dete, una după alta, peste munți de cremîenă din

care țîsnea flacări de foc, peste păduri nemaîumblate și peste cîmpii de gheață cu nămeți de zăpadă. P-aci, p-aci era să se prăpădească, biată femeie; însă, cu stăruința ei și cu ajutorul lui Dumnezeu, birui și aceste greutăți mari, și ajunse la o văgăună care era într-un colț de munte, mare de putea să intre șapte cetăți într-însa.

Acolo ședea Vîntul.

Gardul care o înconjura avea o porțiță. Bătu și se rugă să o priimească. Muma Vîntului avu milă de dînsa și o priimi să se odihnească. Ca și la Soare, fu ascunsă, ca să nu o simță Vîntul.

A doua zi îi spuse că bărbatul său locuia într-o pădure mare și deasă, pe unde nu ajunsesese toporul irtcă; că acolo și-a făcut un fel de casă, grămădind bușteni unul peste altul și împletindu-i cu nuiele, unde trăia singur-singurel, de teama oamenilor răi.

După ce îi dete și aci o găină de mîncă și îi zise să păstreze oscioarele, muma Vîntului o povățui să se ia după drumul robilor, care se vede noaptea pe cer, și să meargă, să meargă pînă va ajunge.

Așa și făcu. După ce mulțumi cu lacrimi de bucurie pentru buna găzduire și pentru vestea cea bună, porni la drum.

Biata femeie nopțile le făcea zi. Nu i se mai alegea nici de mîncare, nici de odihnă. Atîta dor și foc avea să-și găsească bărbatul pe care ursita i-l dedese.

Merse, merse pînă ce i se sparse și opincile aceste. Le lepădă și începu a merge cu picioarele goale. Nu căuta gloduri, nu băga seamă la ghimpii ce-i intra în picioare, nici la loviturile ce suferea cînd se împiedica de vreo piatră.

În cele mai de pe urmă ajunse la o poiană verde și frumoasă de marginea unei păduri. Acum se mai în-

veseli și sufletul ei, cînd văzu floricelele și iarba cea moale. Stătu și se odihni nițel. Apoi, văzînd păsărelele cîte două-două pe rămurelele copăceilor, se încinse focul într-însa de dorul bărbatului său, începu a plînge cu amar și, cu copilul în brațe și cu legătura cu oscioarele pe umăr, porni iarăși.

Intră în pădure. Nu se uita nici la iarba cea verde și frumoasă ce-i mîngîia picioarele, nu voia să asculte nici la păsărelele ce ciripeau de te asurzea, nu căuta nici la floricelele ce se ascundeau prin desigurile crîngurilor, ci mergea dibuind prin pădure. Ea băgase de seamă că aceasta trebuie să fie pădurea în care locuia bărbatul său, după semnele ce-i spusese muma Vîntului.

Trei zile și trei nopți orbăcăi prin pădure și nu putu afla nimic. Atît de mult era ruptă de osteneală, încît căzu și rămase acolo o zi și-o noapte fără să se miște, fără să bea și să mănînce ceva.

În cele mai de pe urmă, își puse toate puterile, se sculă, și așa, șovăind, cercă să umble sprijinindu-se în toiagul său, dară îi fu cu neputință, căci și acesta se tocise, încît nu mai era de nici o trebuință. Însă de mila copilului, care nu mai găsea lapte la pieptul ei, de dorul bărbatului, pe care îl căuta cu credință la Dumnezeu, porni așa cum putu. Nu mai făcu zece pași și zări către un desiș un fel de casă precum îi spusese muma Vîntului. Porni într-acolo și abia, abia ajunsese. Acea casă n-avea nici ferestre, nici ușă. Pasămite ușa era pe dasupra. Îi dăde ochi. Scară nu era.

Ce să facă ? Voia să intre.

Se gîndi, se răzgîndi ; se cercă să se suie — în zadar. Sta, sta s-o doboare cu totul întristarea : cum se poate să se lase ea să se înece tocmai la mal. Cînd, își aduse aminte de oscioarele de găină ce le purtase

atîta cale şi-şi zise : nu se poate să mi se fi zis de florile mărilor să păstrez aceste oscioare, ci că îmi va fi de mare ajutor la nevoie.

Atunci scoase oscioarele din legătura ce o avea, se socoti niţel, mai cugetă şi, luînd două din aceste oscioare, le puse vîrf în vîrf şi văzu că se lipi ca printr-o minune. Mai puse unul, apoi unul, şi văzu că se lipiră şi acelea.

Făcu deci, din oscioare, doi drugi cît casa de înalţi. Îi rezemă de casă la o depărtare de o palmă domnească¹ unul de altul. După aceea puse iarăşi căpătii la căpătii celelalte oscioare şi făcu nişte druguleţi² mici, fiecare puindu-i d-a curmezişul pe drugii cei mari, închipui treptele unei scări ; cum punea aceste trepte, se lipeau şi ele. Şi astfel unul cite unul puse pînă sus. Cum punea o treaptă, se urca pe ea. Apoi alta, apoi alta, pînă unde îi ajunse. Cînd, tocmai sus în vîrful scării, nu-i ajungea să mai facă o treaptă.

Ce să facă ? Fără astă treaptă nu se putea. Pasămite ea pierduse un oscior. Să stea acolo, era peste poate. Să nu intre înăuntru îi era ciudă. Se apucă şi-şi tăie degetul cel mic, şi cum îl puse acolo se lipi. Luă copilul în braţe, se urcă din nou şi intră în casă.

Aci se miră ea de buna rînduială ce găsi. Se apucă şi ea şi mai deretică oleacă. Apoi mai răsufală niţel, puse copilul într-o albie ce găsi şi o aşeză în pat.

Cînd veni bărbatu-său, se sperie de ceea ce văzu. Parcă nu-i venea să creadă ochilor săi, tot uitîndu-se la scara de oscioare şi la degetul din vîrful scării. Frica lui era să nu fie iară niscaiva fermece, şi cît p-aci era să-şi părăsească casa, dară Dumnezeu îi dete în gînd să intre.

---

¹ Palmă domnească (sau *Ingenuncheală*) — veche unitate de măsură, egală cu cca. 28 cm.

² Tipărit : *duguleţi*.

Atunci, făcîndu-se un porumbel, ca să nu se lipească farmecele de el, zbură pe dasupra fără să se atingă de scară și intră înăuntru în zbor. Acolo văzu o femeie îngrijind de un copil.

El își aduse aminte atunci că femeia sa era însărcinată cînd plecase de la ea, și unde îl coprinse un dor de dînsa și o milă, gîndindu-se la cîte trebuia să fi pășit ea pînă să dea cu mîna de dînsul, încît se făcu numaidecît om.

Cît p-aci era să n-o cunoască; atît de mult se schimbase din pricina suferințelor și a necazurilor.

Fata de împărat cum îl văzu, se sculă în sus și îi tîciia inima de frică, fiindcă ea nu-l cunoștea.

După ce el i se făcu cunoscut, ea nu se căi, ba și uită tot ce suferise. El era un bărbat ca un brad de frumos.

Se puse deci la vorbă. Ea îi povesti toate întîmplările, iară el plînsese de mila ei. Apoi începu și el a spune :

— Eu — zise el — sunt fiu de împărat. La un război ce avu tată-meu cu niște zmei, vecini ai lui, care erau foarte răi și-i tot călcau moșia, am omorît pe cel mai mic.

Pasămite, ursita te făgăduise lui. Atunci mă-sa, care era o vrăjitoare de închea și apele cu farmecele ei, mă blestemă să port pielea acelu scîrbos dobitoc, cu gînd ca să nu ajung să mi te iau eu.

Dumnezeu i-a stat împotrivă, și eu te-am luat. Baba care ți-a dat ața să mi-o legi de picior era ea. Și de unde mai aveam trei zile să scap de blestem, am fost silit să port încă trei ani stîrvul porcului.

Acum, fiindcă tu ai suferit pentru mine și eu pentru tine, să dăm laudă domnului și să ne întoarcem la părinții noștri. Fără tine eram hotărît să trăiesc ca un

pustnic. d-aia și mi-am ales acest loc pustiu și mi-am făcut casa asta așa, ca pui de om să nu mai poată răzbi la mine.

Apoi se îmbrățișară de bucurie și se făgăduiră ca amîndoi să uite necazurile trecute.

A doua zi de dimineață se sculară și porniră amîndoi mai întîii la împăratul, tatăl lui. Cînd se auzi de venirea lui și a soției sale, toată lumea plîngea de bucurie că îi vedea. Iară tatăl și muma lui îi îmbrățișe strîns, și ținură veseliiile trei zile și trei nopți.

Apoi merse și la împăratul, tatăl femeii lui. El cît p-aci era să-și iasă din minți de bucurie, cînd îi văzu. Ascultă povestindu-i-se întîmplările lor. Apoi zise fie-sei :

— Ți-am spus eu că nu credeam să se fi născut porc acel dobitoc ce te-a cerut de soție ? Și bine ai făcut, fata mea, de m-ai ascultat.

Și fiindcă era și bătrîn, și moștenitori n-avea, se coborî din scaunul împărăției sale și îi puse pe dînșii. Iară ei domniră cum se domnește cînd împărații trec prin fel de fel de ispite, necazuri și nevoi.

Și de n-or fi murit, trăiesc și astăzi, domnind în pace.

Iară eu încălecai p-o șea etc.

Povestit de mama, între 1838—1847. Publicat pentru intîia oară în *Columna lui Traian*, broșura pe aprilie 1876.

LBR

Prîslea cel voinic și merele de aur

A fost odată ca niciodată etc.

Era odată un împărat puternic și mare și avea pe lângă palaturile sale o grădină frumoasă, bogată de flori și meșteșugită nevoie mare! Așa grădină nu se mai văzuse pînă atunci, p-acolo. În fundul grădinei avea și un măr care făcea mere de aur și, de cînd îl avea el, nu putuse să mănînce din pom mere coapte, căci, după ce le vedea înflorind, crescînd și pîrguindu-se, venea oarecine noaptea și le fura, tocmai cînd erau să se coacă. Toți paznicii din toată împărăția și cei mai aleși ostași, pe care îi pusesese împăratul ca să pîndească, n-au putut să prinză pe hoți. În cele mai de pe urmă, veni fiul cel mai mare al împăratului și-i zise :

— Tată, am crescut în palaturile tale, m-am plimbat prin astă grădină de atîtea ori și am văzut roade foarte frumoase în pomul din fundul grădinei, dar n-am putut gusta niciodată din ele ; acum a dat în copt, dă-mi voie ca nopțile astea să păzesc insumi, și mă prinz că voi pune mîna pe acel tilhar care ne jefuiește.

— Dragul meu — zise tată-său — atîția oameni voinici au păzit și n-au făcut nici o ispravă. Doresc prea mult să văz la masa mea măcar un măr din acest pom care m-a ținut atîta sumă de bani și de aceea, iată, mă înduplec și te las ca să pîndești, măcar că nu-mi vine a crede că o să izbutești.

Atunci fiul împăratului se puse la pîndă o săptămînă întreagă : noaptea pîndea și ziua se odihnea ; iară cînd fu într-o dimineață, se întoarse trist la tată-său și-i spuse cum priveghease pînă la miezul nopții, cum mai pe urmă îl apucase o piroteală de nu se mai putea ținea pe picioare, cum, mai tîrziu, somnul îl copleși și căzu ca un mort, fără să se poată deștepta decît tocmai cînd soarele era rădicat de două sulițe, și atuncia văzu că merele lipsesc.

Nepovestită fu mîhnirea tatălui său, cînd auzi spuindu-i-se astă întîmplare.

De silă de milă, fu nevoit a mai aștepta încă un an, ca să facă și voia fiului său celui mijlociu, care cerea cu stăruință de la tată-său ca să-l lase și pe dînsul să pîndească, și se lega că el va prinde pe hoții care îi făcea atîta întristare.

Timpul veni, merele începură a se pîrgui ; atunci fiul său cel mijlociu păzi și el ; dară păți ca și frate-său cel mare.

Tată-său, deznădăjduit, pusese în gînd să-l taie ; dar fiul său cel mai mic, Prîslea, veni cu rugăciune către tată-său, și-i zise :

— Tată, atîția ani l-ai ținut, ai suferit atîtea necazuri după urma acestui pom, mai lasă-l, rogu-te, și anul acesta, să-mi încerc și eu norocul.

— Fugi d-aci, nesocotitule, zise împăratul. Frații tăi cei mai mari, atîți și atîți oameni voinici și deprinși cu nevoile n-au putut face nimic, și tocmai tu,

un mucos ca tine, o să izbutească ? N-auzi tu ce prăpăstii spun frații tăi ? Aici trebuie să fie ceva vrăji.

— Eu nu mă încumăt — zise Prîslea — a prinde pe hoji, ci zic că o încercare de voi face și eu, nu poate să-ți aducă nici un rău.

Împăratul se înduplecă și mai lăsă pomul netăiat încă un an.

Sosi primăvara : pomul înflori mai frumos și legă mai mult decît altădată. Împăratul se veseli de frumusețea florilor și de mulțimea roadelor sale, dară cînd se gîdea că nici în anul acesta n-o să aibă parte de merele lui cele aurite, se căia că l-a lăsat netăiat.

Prîslea se ducea adesea prin grădină, da ocol măru-lui și tot plănuia. În sfîrșit, merele începură a se pîrgui. Atunci fiul cel mai mic al împăratului zise :

— Tată, iată a sosit timpul ; mă duc să pîndesc și eu.

— Du-te, zise împăratul ; dară negreșit că și tu ai să te întorci rușinat ca frații tăi cei mai mari.

— Pentru mine n-are să fie așa mare rușine, zise el ; fiindcă eu nu numai că sunt mai mic, dar nici nu mă leg ca să prinz pe tîlhari, ci numai o cercare să fac.

Cum veni seara, se duse, își luă cărți de cetit, două țepușe, arcul și tolba cu săgețile. Își alese un loc de pîndă într-un colț pe lîngă pom, bătu țepușele în pămînt și se puse între ele, așa cum să-i vină unul dinainte și altul la spate ca, dacă îi va veni somn și ar moțâi, să se lovească cu barba în cel de dinaintea lui și dacă ar da capul pe spate, să se lovească cu ceafa în cel de dinapoi.

Astfel pîndi pînă cînd, într-una din nopți, cam după miezul nopții, simți că-l atinge încetișor boarea ziorilor care îl îmbăta cu mirosul său cel plăcut, o piro-

teală moleșitoare se alegea de ochii lui ; dară loviturile ce suferi vrind să moșăiască îl deșteptară, și rămase priveghind pînă cînd, pe la revărsat de zori, un ușor fișuit se auzi prin grădină. Atunci, cu ochii țintă la pom, luă arcul și sta gata ; fișuitul se auzi mai tare și un oarecine se apropie de pom și se apucă de ramurile lui ; atunci el dete o săgeată, dete două și, cînd dete cu a treia, un gemăt ieși de lîngă pom și apoi o tăcere de moarte se făcu ; iară el, cum se luminea puțin, culesese cîteva mere din pom, le puse pe o tîpsie de aur și le duse la tatăl său.

Niciodată n-a simțit împăratul o mai mare bucurie decît cînd a văzut la masa sa merele de aur din care nu gustase niciodată.

— Acum — zise Prislea — să căutăm și pe hoț.

Dară împăratul, mulțumit că pipăise merele cele aurite, nu mai voia să știe de hoți. Fiul său însă nu se lăsa cu una cu două, ci, arătînd împăratului dîra de sînge ce lăsase pe pămînt rana ce făcuse hoțului, îi spuse că se duce să-l caute și să-l aducă împăratului chiar din gaură de șarpe. Și chiar de a doua zi vorbi cu frații lui ca să meargă împreună pe urma hoțului și să-l prinză.

Frații săi prinseseră pizmă pe el pentru că fusese mai vrednic decît dînșii și căutau prilej ca să-l piarză ; de aceea și voiră bucuros să meargă. Ei se pregătiră și porniră.

Se luară, deci, după dîra singelui și merse, merse, pînă ce ieșiră la pustietate, de acolo mai merse oarecî pînă ce dete de o prăpastie, unde se și pierdu dîra. Ocoliră împregiurul prăpastiei și văzură că dîra de sînge nu mai înainta. Atunci pricepură ei că în prăpastia aceea trebuie să locuiască furul merelor.

Dară cum să se lase înăuntru ? Porunciră numai-decît virteje şi funii groase, şi îndată se şi gătiră. Le aşezară, şi se lăsă fratele cel mare.

— Dară — zise el — cînd voi scutura frînghia, să mă scoateţi afară.

Aşa şi făcură. După fratele cel mare se coborî cel mijlociu şi făcu şi el ca cel dintîi, atîta numai că se lăsă ceva mai în jos.

— Acum e rîndul meu să mă las în prăpastie, zise Prislea, văzînd că fraţii cei mari se codesc ; cînd voi mişca frînghia, voi mai mult să mă lăsaţi în jos ; şi după ce veţi vedea că frînghia nu se mai duce la vale, să puneţi paznici să păzească şi, cînd va vedea că frînghia se mişcă de loveşte marginile groapei, să o trageţi afară.

Se lăsă şi cel mai mic din fraţi şi, de ce mişca frînghia, d-aia îl lăsa mai jos, şi-l lăsară, şi-l lăsară, pînă ce văzură că frînghia nu mai sta întinsă, cum este cînd are ceva atîrnat de capătul ei.

Atunci fraţii ţinură sfat şi ziseră :

— Să aşteptăm pînă ce vom vedea dacă face vreo izbîndă, şi atunci, ori bine ori rău de va face, să-l pierdem, ca să ne curăţim de unul ca dînsul care ne face de ruşine.

Prislea ajuns pe tărîmul celalt, se uită cu sfilă în toate părţile, şi cu mare mirare văzu toate lucrurile schimbate ; pămîntul, florile, copacii, lighioni altfel făptuite erau p-acolo. Deocamdată îi cam fu frică, dară, îmbărbătîndu-se, apucă pe un drum şi merse pînă dete de nişte palaturi cu totul şi cu totul de aramă.

Nevăzînd nici pui de om pe care să-l întrebe cîte ceva, intră în palat, ca să vază cine locuia acolo. În pragul uşei îl întîmpină o fată frumuşică, care zise :

— Mulțumesc lui Dumnezeu că ajunsei să mai văz om de pe țărîmul nostru. Cum ai ajuns aici, frate, îl întrebă ea ; aici este moșia a trei frați zmei, care ne-a răpit de la părinții noștri, și suntem trei surori și fete de împărat de pe țărîmul de unde ești tu.

Atunci el povesti în scurt toată istoria cu merele, cum a rănit pe hoț și cum a venit după dîra singelui pînă la groapa pe unde s-a lăsat în jos la ea, și o întrebă ce fel de oameni sunt zmeii aceia și dacă sunt voinici.

Ța îi spuse apoi că fiecare din zmei și-a ales cîte una din ele și le tot silește să-i ia de bărbați, iară ele se tot împrotivesc cu fel de fel de vorbe, cerîndu-le cîte în lună și în soare, și ei se fac luntre și punte de le împlinesc toate voile.

— Ei sunt în adevăr voinici — adăogă ea — însă cu vrerea lui Dumnezeu poate îi vei birui. Dară pînă una alta ascunde-te, vai de mine ! undeva, să nu dea zmeul peste tine în casa lui, că e năbădăios și se face leu-paraleu. Acum e timpul cînd are să vină la prînz, și are obicei de aruncă buzduganul cale de un conac și lovește în ușă, în masă și se pune în cui.

N-apucă să isprăvească vorba, și se auzi ceva că suieră, că lovește în ușă, în masă, și buzduganul se arătă și se așeză în cui. Dară Prislea luă buzduganul, îl azvîrli înapoi mai departe decît îl azvîrlise zmeul ; și, cînd era prin dreptul lui, îl atinse pe umere.

Zmeul, speriat, stătu în loc, se uită după buzdugan, se duse de-l luă și se întoarse acasă. Cînd era la poartă, începu să strige :

— Hîm ! hîm ! aici miroase a carne de om de pe țărîmul cellalt ; și, văzînd pe fiul de împărat ce-i ieșise înainte, îi zise : Ce vînt te-a adus pe aici, omule, ca să-ți rămiie oasele pe alt țărîm ?

— Am venit ca să prinz pe furii merelor de aur ale tatălui meu.

— Noi suntem, îi zise zmeul ; cum vrei să ne bătem ? În buzdugane să ne lovim, în săbii să ne tăiem, ori în luptă să ne luptăm ?

— Ba în luptă, că e mai dreaptă, răspunse Prislea.

Atunci se apucară la trîntă, şi se luptară şi se luptară, pînă cînd zmeul băgă pe Prislea în pămînt pînă la glezne ; iar Prislea se opinti odată, aduse pe zmeu şi, trîntindu-l, îl băgă în pămînt pînă în genunchi şi-i şi tăie capul.

Fata, cu ochii plini de lacrimi, îi mulţumi că a scăpat-o de zmeu, şi-l rugă să-i fie milă şi de surorile ei.

După ce se odihni vreo două zile, porni, după povaţa fetei, la soră-sa cea mijlocie care avea palaturile de argint.

Acolo, ca şi la cea mare, fu priimit cu bucurie ; fata îl rugă să se ascunză ; iar el nu voi ; ci, cînd veni buzduganul să se așeze în cui, pe care îl aruncase zmeul ei cale de două conace, el îl aruncă mult mai îndărăt, izbind şi pe zmeu în cap ; iară zmeul veni turburat, se luptă cu Prislea ca şi frate-său cel mare, şi rămase şi el mort.

Fata, după ce îi mulţumi, îl povăţui cum să facă ca să scape din robie şi pe sora lor cea mică.

— Deşi e mai puternic — zise fata — decît fraţii lui pe care i-ai omorît, dar cu ajutorul lui Dumnezeu şi mai ales că e şi cam bolnav din lovitura ce i-ai dat cu săgeata cînd a vrut să fure merele, nădăjduiesc că-i vei veni de hac.

O săptămînă întreagă se desfătară împreună cu amîndouă fetele, şi Prislea, odihnindu-se de ostenelele ce încercase, porni şi către zmeul de al treilea.

Văzînd palaturile de aur în care locuia zmeul cel mic, rămase cam pe gînduri, dară, luîndu-și inima în dinți, intră înăuntru.

Cum îl văzu fata, îl rugă ca pe Dumnezeu să o scape de zmeu, care, zicea ea, e otărît ca, îndată ce se va face sănătos bine, să o silească oricum să se însoțească cu dînsul.

Abia isprăvisese vorba și buzduganul, izbind în ușa și în masă, se puse în cui. Prîslea întrebă ce putere are zmeul și îi spuse că aruncă buzduganul cale de trei conace ; atunci el îl aruncă și mai departe, lovindu-l în piept.

Zmeul, turburat de mînie, se întoarse numaidecît acasă.

— Cine este acela care a cutezat să calce hotarele mele și să intre în casa mea ?

— Eu sunt, zise Prîslea.

— Dacă ești tu — îi răspunse zmeul — am să te pedepsesc amar pentru nesocolința ta. Cum ai vrut, venit-ai ; dară nu te vei mai duce cum vei voi.

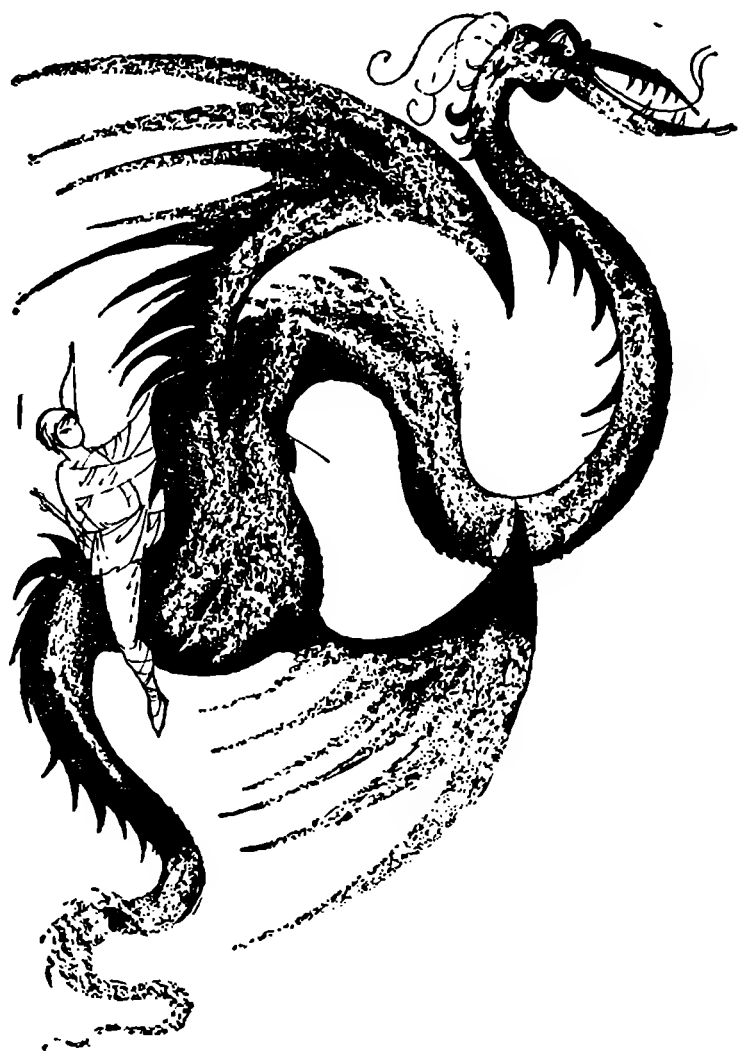
— Cu ajutorul lui Dumnezeu — îi răspunse Prîslea — am eu ac și de cojocul tău.

Atunci se învoiră să se ia la luptă dreaptă,

*și se luptară,
și se luptară
zi de vară
pînă seara :*

iară cînd fu pe la nămieș, se făcură amîndoi două focuri și așa se băteau ; un corb însă le tot da ocol, croncănind. Văzîndu-l, zmeul îi zise :

— Corbule, corbule ! ia seî în unghiile tale și pune peste mîine, că-ți voi da stîrvul ăsta ție.

— Corbule, corbule ! îi zise și Prîslea, dacă vei pune peste mine seu, eu îți voi da trei stîrvuri.

— Unde dă Dumnezeu să cază o asemenea tîflă¹ peste mine ! Mi-aș sătura sălașul întreg.

— Adevăr grăiește gura mea, îi răspunse Prîslea.

Corbul, fără a mai întîrzia, aduse în unghiile sale seu, puse peste viteazul Prîslea, și prinse mai multă putere.

Către seară zise zmeul cătră fata de împărat, care privea la dinșii cum se luptau, după ce, se făcuseră iară oameni :

— Frumușica mea, dă-mi nițică apă să mă răcoresc, și-ți făgăduiesc să ne cununăm chiar mîine.

— Frumușica mea — îi zise și Prîslea — dă-mi mie apă, și-ți făgăduiesc să te duc pe tărîmul nostru și acolo să ne cununăm.

— Să-ți auză Dumnezeu vorba, voinice, și să-ți împlinească gîndul ! îi răspunse ea.

Fata de împărat dete apă lui Prîslea de bău și prinse mai multă putere ; atunci strînse pe zmeu în brațe, îl ridică în sus și, cînd îl lăsă jos, îl băgă pînă în genunchi în pămînt ; se opinti și zmeul, ridică și el în sus pe Prîslea și, lăsîndu-l jos, îl băgă pînă în brîu ; puindu-și toate puterile, Prîslea mai strînse o dată pe zmeu de-i pîrîi oasele și, aducîndu-l, îl trînti așa de grozav, de îl băgă pînă în gît în pămînt și-i tăie capul ; iară fetele, de bucurie, se adunară împregiurul lui, îl luau în brațe, îl sărutau și îi ziseră :

— De azi înainte frate să ne fii.

Îi spuseră apoi că fiecare din palaturile zmeilor are cîte un bici, cu care lovește în cele patru colțuri ale lor și se fac niște mere. Așa făcură, și fiecare din fete

---

¹ A cădea lîla peste cineva — a da pe neașteptate norocul peste cineva.

avură cîte un măr. Se pregătiră, deci, să se întoarcă pe tărîmul nostru.

Ajungînd la groapă, cletenă frînghia de se lovi de toate mărginile groapei. Paznicii de sus pricepură că trebuie să tragă frînghia. Se puseră la vîrtejuri și scoaseră pe fata cea mare cu mărul ei de aramă.

Ea, cum ajunsese sus, arătă un răvășel ce-i dase Prîslea, în care scria că are să ia de bărbat pe frate-său cel mai mare.

Bucuria fetei fu nespusă cînd se văzu iară pe lumea unde se născuse.

Lăsară din nou frînghia și scoase și pe fata cea mijlocie, cu mărul ei cel de argint și cu o altă scrisoare, în care o hotăra Prîslea de soție fratelui celui mijlociu.

Mai lăsară frînghia și scoase și pe fata cea mică : aceasta era logodnica lui Prîslea ; însă mărul ei cel de aur nu-l dote, ci îl ținu la sine.

El simțise de mai-nainte că frații săi îi poartă sîmbetele și, cînd se mai lăsă frînghia ca să-l ridice și pe el, dînsul legă o piatră și puse căciula deasupra ei, ca să-i cerce ; iară frații dacă văzură căciula, socotind că este fratele lor cel mic, slăbiră vîrtejile și dote drumul frînghiei, care se lăsă în jos cu mare iuțeală. ceea ce făcu pe frați să creadă că Prîslea s-a prăpădit.

Luară, deci, fetele, le duseră la împăratul, îi spuseră cu prefăcută mîhnire că fratele lor s-a prăpădit, și se cununară cu fetele, după cum rînduise Prîslea. Iară cea mai mică nu voia cu nici un chip să se mărite, nici să ia pe altul.

Prîslea, care ședea doparte, văzu piatra care căzuse cu zgomot, mulțumi lui Dumnezeu că i-a scăpat zilele și se gîndea ce să facă ca să iasă afară. Pre cînd se

gîndea și se plîngea, dînsul auzi un țipăt și o văietare care îi împlu inima de jale ; se uită împrejur și văzu un balaur care se încolăcise pe un copaci și se urca ca să mănînce niște pui de zgripsor. Scoase paloșul Prislea, se repezi la balaur și numaidecît îl făcu în bucățele.

Puii, cum văzură, îi mulțumiră și-i ziseră :

— Vino încoa, omule viteaz, să te ascundem aici, că de te va vedea mama noastră, te înghite de bucurie.

Traseră o pană de la unul din pui și-l ascunseră în ea.

Cînd veni zgripsoroaica și văzu grămada aia mare de bucățele de balaur, întrebă pe pui cine le-a făcut ăst bine ?

— Mamă — ziseră ei — este un om de pe tărîmul celălalt și a apucat încoa spre răsărit.

— Mă duc — le zise ea — să-i mulțumesc.

Ea porni ca vîntul înspre partea încotro îi spusese puii că a apucat omul. După cîteva minute, se întoarse :

— Spuneți-mi drept — le zise — încotro s-a dus.

— Spre apus, mamă.

Și într-o bucată de vreme, ca de cînd începui să vă povestesc, străbătu cele patru părți ale tărîmului de jos și se întoarse cu deșert. Ea ceru ca numaidecît să-i spuie. În cele mai de pe urmă, îi ziseră puii :

— Dacă ți l-om arăta, mamă, ne făgăduiești că nu-i vei face nimic ?

— Vă făgăduiesc, dragii mei.

Atunci ei îl scoaseră din pană și îl arătară : iară ea, de bucurie, îl strînse în brațe și cît p-aci era să-l înghiță, dacă nu l-ar fi acoperit puii.

— Ce bine vei să-ți fac și eu, pentru că mi-ai scăpat puii de moarte ?

— Să mă scoți pe tărîmul celălalt, răspunse Prislea.

— Greu lucru mi-ai cerut, îi zise zgripsoroaica ; dară pentru că ție îți sunt datoare mîntuirea puilor mei, mă învoiesc la asta. Pregătește 100 oca de carne făcută bucățele de cîte o oca una, și 100 de pîini.

Făcu ce făcu Prislea, găti pîinile și carnea și le aduse la gura groapei. Zgripsoroaica zise :

— Pune-te, dasupra mea cu merinde cu tot și, de cîte ori oi întoarce capul, să-mi dai cîte o pîine și cîte o bucată de carne.

Se așezară și porniră, dîndu-i, de cîte ori cecea, pîine și carne. Cînd era aproape, aproape să iasă dasupra, pasărea uriașă mai întoarce capul să-i mai dea demîncare ; dară carnea se sfîrșise. Atunci Prislea, fără să-și piardă cumpătul, trase paloșul și-și tăie o bucată de carne moale din coapsa piciorului de sus și o dete zgripsoroaicei.

După ce ajunseră dasupra și văzu că Prislea nu putea să îmble, îi zise zgripsoroaica :

— Dacă nu era binele ce mi-ai făcut și rugăciunea puilor mei, mai că te mîncam. Eu am simțit că carnea care mi-ai dat în urmă era mai dulce decît cea de mai înainte, și n-am înghițit-o ; rău ai făcut de mi-ai dat-o.

Apoi o dete afară dintr-însa, i-o puse la loc, o unse cu scuipat de al său, și se lipi. Atunci se îmbrățișară, își mulțumiră unul alteia, și se despărțiră ; ea se duse în prăpastia de unde ieșiseră și Prislea plecă către împărăția tatălui său.

• Plecînd către orașul în care locuia părinții și frații lui, îmbrăcat fiind în haine proaste țărănești, întîlni

niște drumeți și află de la dînșii că frații lui au luat de soții pe fetele care le-a trimis el, după cum le hotărîse însuși, că părinții lui erau foarte mîhnîți de pieirea fiului lor celui mai mic, că fata cea mică e îmbrăcată în negru și-l jelește și că nu voiește a se mărita nici în ruptul capului, măcar că a pețit-o mai mulți fii de împărat ; că acum, în cele din urmă, frații lui i-a adus un ginere prea frumos și că o silesc cu toții să-l ia și că nu se știe de va putea scăpa.

Prîslea, auzind de toate acestea, nu puțin s-a întristat în sufletul lui și, cu inima înfrîntă, a intrat în oraș. Mai cercetînd în sus și în jos, află că fata a zis împăratului că, dacă voiește să o mărite cu tînărul care i-l aduseră, să poruncească a-i face și a-i aduce la odoare o furcă cu caierul și fusul cu totul de aur și să toarcă singură, fiindcă așa îi făcuse și zmeul și asta îi plăcea mult. Mai află că împăratul chemase pe stărostea de argintari și-i poruncise zicîndu-i : „Iată, de azi în trei săptămîni să-mi dai gata furca care o cere fata mea cea mică ; că de unde nu, unde-ți stau picioarele, îți va sta și capul“ ; și bietul argintar se întoarse acasă trist și plîngînd.

Atunci Prîslea se duse de se băgă ucenic la argintar.

Prîslea, tot văzînd pe stăpînu-său văitîndu-se fiindcă nu izbutise a face furca după porunceală, îi zise :

— Stăpîne, te văd trist că nu poți să faci furca ce ți-a poruncit împăratul, iată mai sunt trei zile pînă să se împlinească sorocul ce ți-a dat ; lasă-mă pe mine să o fac.

Argintarul îl goni, zicîndu-i :

— Atîți meșteri mari n-au putut să o facă, și tocmai un trențeros ca tine să o facă ?

— Dacă nu-ți voi da furca de azi în trei zile — răspunse Prislea — să-mi faci ce vei voi.

Atunci se învoiră a-i da o odaie să lucreze numai Prislea singur, și pe fiecare noapte să-i dea cîte o trăistuță de alune și cîte un pahar de vin bun.

Argintarul îi ducea grija, fiindcă, ascultînd pe la ușe, n-auzea alt decît cum spărgea la alune pe nicovală ! Iară cînd fu a treia zi, el ieși dis-de-dimineață din odaie cu furca pe tavă, pe care o scosese din mărul zmeului, ce era la dînsul, și o dete argintarului ca să o ducă fetei împăratului.

Argintarul nu mai putea de bucurie, și-i făcu un rînd de haine ; iar pe la nămieș, cînd venise slujitorii împăratului ca să-l cheme la palat, el se duse și îi dete furca care torcea singură.

După ce împăratul se minună de frumusețea ei, dete argintarului doi saci de bani.

Fata, cum văzu furca, îi trecu un fier ars prin inimă ; ea cunoscî furca și pricepu că Prislea cel viteaz trebuie să îi ieșit deasupra pămîntului. Atunci zise împăratului :

— Tată, cine a făcut furca poate să-mi facă încă un lucru pe care mi l-a adus la odoare zmeul.

Iară împăratul chemă îndată pe argintar și-i porunci să-i facă o cloșcă cu pui cu totul și cu totul de aur, și-i dete soroc de trei săptămîni, și, dacă nu i-o face-o, unde îi stă picioarele îi va sta și capul.

Argintarul, ca și de-alt rînd, se întoarse acasă trist ; desprețui ca și întîia oară pe Prislea, care îl întrebaseră și de astă dată ; iară dacă se înțeleseseră la cuvinte, se învoiră și lucrul se și săvîrși cu bine.

Cînd văzu argintarul cloșca cloncînd și puii piuînd, cu totul și cu totul de aur și ciugulînd mei tot de aur, înțelese că trebuie să fie lucru măiestru.

Argintarul luă cloșca, o duse la împăratul, iară împăratul, după ce se minună în destul de frumusețea și gingășia lor, o duse fetei și-i zise :

— Iată, ți s-au împlinit toate voile ; acum, fata mea, să te gătești de nuntă.

— Tată — îi mai zise fata — cine a făcut aste două lucruri trebuie să aibă și mărul de aur al zmeului ; poruncește, rogu-te, argintarului să aducă pe meșterul care le-a făcut.

Priimind porunca asta argintarul, se înfățișă împăratului rugîndu-se să-l ierte și zicîndu-i :

— Cum o să aduc înaintea mării tale pe meșter, fiindcă este un om prost și trențeros și nu este vrednic să vadă luminata față a mării tale.

Împăratul porunci să-l aducă oricum ar li.

Atunci argintarul, după ce puse de spălă pe Prislea și-l curăți, îl îmbrăcă în niște haine noi și-l duse la împăratul : iară împăratul îl înfățișă fetei.

Cum îl văzu, fata îl și cunoscă. Ea nu putu să-și ție lacrimile care o podidiseră, de bucurie mare ce avu, și zise împăratului :

— Tată, acesta este viteazul care ne-a scăpat din mîna zmeilor.

Și, dînd în genuche, îi sărută mîinile și pe față și pe dos.

Luîndu-i seama bine împăratul, îl cunoscă și din-sul, măcar că foarte mult se schimbase. Il îmbrățișă și-l sărută de sute de ori. Dar el tăgăduia.

În cele mai din urmă, inima lui înduioșită de rugăciunile tatălui său, ale mamei sale și ale fetei care ră-măsese în genuche rugîndu-l, mărturisi că în adevăr el este fiul lor cel mai mic.

Prislea le povesti apoi toată istoria sa, le spuse și cum a ieșit asupra pământului și le arătă și mărul de aur al zmeului.

Atunci împăratul, supărat, chemă pe feciorii lui cei mai mari ; dar ei, cum văzură pe Prislea, o sfecliră. Iară împăratul întrebă pe Prislea cum să-i pedepsească. Viteazul nostru zise :

— Tată, eu îi iert și pedeapsa să o ia de la Dumnezeu. Noi vom ieși la scara palatului și vom arunca fiecare câte o săgeată în sus și Dumnezeu, dacă vom fi cineva greșiți, ne va pedepsi.

Așa făcură. Ieșiră citetrei frații în curte, dinaintea palatului, aruncară săgețile în sus și, cînd căzură, ale traților celor mai mari le căzură drept în creștetul capului și-i omorîră, dar a celui mai mic îi căzu dinainte.

Iară dacă îngropară pe frații cei mai mari, făcură nuntă mare și Prislea luă pe fata cea mică. Toată împărăția s-a bucurat că le-a adus Dumnezeu sănătos pe fiul cel mai mic al împăratului și se mîndrea, tîlîndu-se, de vitejiile ce făcuse el ; iară după moartea tătine-său se sui el în scaunul împărăției, și împărăți în pace de atunci și pînă în ziua de astăzi, de or fi trăind.

Trecui și eu pe acolo și stătui de mă veselii la nuntă, de unde luai

O bucată de batoc,

Și-un picior de iepure schiop,

și încălicai p-o șea și v-o spusei dumneavoastră așa.

Povestit de tata. Publicat pentru întia oară în *Țăranul român*, nr. 13 și 14 din 1862.

UBR

George cel viteaz

A fost odată ca niciodată.

A fost odată un împărat și o împărăteasă. Zece ani au viețuit ei în căsătorie și nu putură face și ei măcar o stîrpitură de copil. În cele de pe urmă, împăratul porunci împărătesei soției lui că, dacă într-un an de zile de aci înainte nu-i va face un copil, să știe că pîine și sare pe un taler cu dînsul nu va mai mîncea.

Dacă auzi așa împărăteasa, mult se mîhni în sufletul ei, căci trăiau bine. Se puse și ea dară a cere sfaturi de la vraci și vrăjitori, de la moașe și descîntătoarese. Luă tot felul de leacuri. Cînd, într-o noapte, ce văzu se spăimîntă. Se făcea că umblă pe o cîmpie verde și frumoasă. Pe acolo toate firicelele de iarbă erau însoțite, și două cîte două se încovoiau una către alta și părea că se sărută. Pînă și flutureii umblau tot doi cîte doi. Visa și totuși credea că este aievea ceea ce vedea. Nu se bucură mult de priveliștea cea frumoasă, și iată că un balaur, bala dracului, venea, mare, spre dînsa ca un vîrtej. Pasămite, el gonea o porumbiță ; aceasta, tremurînd ca varga, fugi în sus, fugi în jos și, văzînd că n-are scăpare de vrăjmașa fiară sălbatecă, se repezi și se ascunse în sînul împă-

rătesei. Balaurul, văzînd una ca aceasta, se repezi și el asupra împărătesei. Dar împărăteasa dete un țipet și se deșteptă. Ii sărise inima de frică și-i tremurau toate cărnurile. P-aci, p-aci era să și leșine. Spuse împăratului pocitania de vis, și rămase și el înmărmurit de groază. A doua zi se simți îngreunată și peste nouă luni de zile născu o bunătate de copilaș de drăguleț.

Bucuria ce fu la curtea împăratului nu se poate spune. Se hotărîră să boteze pruncul.

Pe atunci se botezau copiii într-o fîntînă sub un munte. Și fiindcă de citva timp se ivise niște tîlhari pe acel munte, cari pîndeau pe cei ce veneau să-și boteze copiii și-i omora, strașnică poruncă dete împăratul ca să puie oaste împrejurul fîntînei, să păzească și să apere pruncul, cînd va fi să se ivească tîlharii.

Nu se mulțumi cu atît, ci mai porunci împăratul de scrise pe niște pietre scumpe cîte o slovă ; după aceea înșiră pietrele și alcătui numele copilului. Acest șir de pietre nestemate îl legă de gîtul copilului.

Astfel pregătiți, plecă împăratul cu împărăteasa să-și boteze copilul, luînd cu dînșii și mai mulți ostași călăreți și înarmați.

Ajungînd la poalele muntelui, le ieșiră înainte tîlharii, și nici una, nici alta, începură a da vîrtos. Împăratul trimise pe împărăteasa să boteze pruncul, căci el va sta să dea piept cu tîlharii, pînă se va întoarce ea. Împărăteasa se supuse poruncei și plecă. Cînd să se întoarcă de la botez, veni pînă la un loc ; aci, stînd și nemaiauzind zăngănitul armelor și zgomotul luptei, îi dete un fier ars prin inimă. Atunci, nemaicutezînd să meargă înainte, se întoarse înapoi și ascunse copilul după fîntînă, într-un stuț de flori. Pasămite tîl-

harii răzbiise oastea împărătească și o răpusese pe dînsa.

Împărăteasa plecă singură la împăratul. Pe drum, cînd ajunse la locul de luptă, văzu un bălțau de sînge și alături o groapă mare unde erau îngropați oamenii împărătești. Închise ochii să nu vadă acea groază și porni înainte, cînd deodată se pomenește cu doi tîlhari că pun mîna pe dînsa.

După ce le spuse cine este, tîlharii o duse la căpitănelul lor. Acesta, cum auzi cine este, fără judecată, fără nimic, porunci să o bage într-o peșteră părăsită și să i se dea cîte un sfert de piine și cîte o cană de apă pe zi, pînă ce s-o prăpădi acolo.

Copilul rămăsese în stuful de flori. Dumnezeu, purtîndu-i de grije, nu lăsa nimic rău să se apropie de dînsul, care putea să-l vatame.

Prin preajma locului aceluia trăia un pustnic într-o văgăună de munte. Acel pustnic avea o capră și el, după sufletul lui. Ea venea totdeauna, spre a se adăpa, la apele cele limpezi ale fîntînei. Într-una din zile, pascînd pe ici pe colea, se apropie de stuful cu flori. Cum dete de copil, se puse lîngă dînsul, începu să-l lîngă și să-și apropie ugerul de gurița copilașului. Acesta, cum simți, începu să sugă și supse pînă ce se sătură bine, și așa dor prinse capra de copil, încît o lună de zile nu se depărtă de lîngă dînsul.

Călugărul, văzînd că nu-i mai vine capra, începu s-o caute, și caut-o în sus, eaut-o în jos, capra nicăiri. Își luase nădejdea de la dînsa, cînd într-o zi se pomenește cu ea. Pustnicul o văzu, începu s-o mîngîie ; „capra-tati ! capra-tati !“ voind să puie mîna pe dînsa. Dar aș ! unde e pomana aiă ?

Capra, țîșt ! în dreapta, țîșt ! în stînga, se depărta mereu. Călugărul după dînsa. Dacă văzu că nu poate

pune mîna pe ea, se întoarce în chilioara lui, făcu o strachină cu tărițe și începu a se lua pe lîngă dînsa cu binele, tot strigînd-o și mîngîind-o : „capra-tati ! capra-tati !” Dar nici așa nu izbîndi ; căci capra nici că voia să se uite la strachina lui cu tărițe, ci tot înainte trăgea să se ducă. Pustnicul se luă după dînsa, d-a minune, să vază unde se duce. Capra, nici una nici alta, merse drept, ca pe ciripie, la stuful cu flori, unde era copilul, și se puse lîngă dînsul, dîndu-i să sugă.

Călugărul intră după dînsa și, cînd o văzu, stătu locului, temîndu-se să nu fie vreo nălucă. Se închină, făcu rugăciunea ca să-l apere Dumnezeu de rele și să piară năluca dinaintea lui. Aș ! de unde ? ce nălucă să piară ? Căci ceea ce vedea el era aieva un copil trumos ca un îngerăș. După ce se încredință că nu era ceva necurat, ba încă un copil botezat, de milă către omenire îl luă, îl duse la chilioara lui și-l puse în pătuceanul său. Capra sări și ea și se așeză lîngă copilaș. Văzînd astă minune, călugărul o lăasă de-i dete țîță pînă ce se sătură, apoi luă copilul, îl desfășă, îl spălă și-l primeni cu niște rupturi de haine de ale sale. El citi mărgelile de la gîtul copilului și află că se numește George și că este fecior de împărat.

După ce se mai mări, călugărul îl învăță să citească și să scrie. Plîns George și călugărul, cînd muri capra, de nu li se zvîntă lacrimile de la ochi multă vreme. O îngropară ca pe oameni. George se tîngui mai cu foc de pierderea ei. El știa bine că nu-l făcuse capra, dar o cinstea ca pe o mamă, că pre una ce-l hrănise și-l crescuse.

Nu trecu multă vreme, și iată că muri și călugărul. Îl îngropă George și pe acesta, cu toată evlavia. Apoi, după ce mai plîns și se mai tîngui o toană, se hotări

să iasă la lume ; căci nu-i mai plăceau locurile acelea, unde murise mă-sa și părintele său cel duhovnicesc.

Apucă și el pe cărarea ce o văzu mai aproape și se lăsă pe dînsa a-l scoate oriunde va voi ea, după ce-și inchelbără¹ un rînd de haine ca de urs, alcătuite din niște piei de vuipe ce găsi în podul chilioarei, unde șezuse el cu pustnicul.

Merse ce merse pe acea potecă, pînă ce văzu că copacii încep a se rări, apoi se coborî în niște cîmpii cu fel de fel de buruieni. Mai merse o bucată de loc și intră într-o cetate.

Se amei și se fistici cînd se văzu încongiurat de o mulțime de lume, și-l asurzise zgomotul ce se făcea în acel oraș. Mergea, și nici el nu știa unde se duce. După ce-și veni în simțiri din amețeață, își ținu firea și, luîndu-și inima în dinți, începu a umbla, uitîndu-se prin toate prăvăliile și mirîndu-se de toate celea ce vedea. Se ținea lumea după dînsul ca după urs. Pasă-mite unde era îmbrăcat ca neoamenii. Dacă colindă o mare parte din oraș, ajunse la o fierărie, și acolo, văzînd săbii și buzdugane, intră și ceru să-i dea și lui o sabie și un buzdugan.

— Alege-ți de care poțtești, îi răspunse negustorul.

După ce alese un săbioi ce de abia oamenii ceilalți îl ținea în mînă și un buzdugan năprasnic, voi să plece.

— Plătește întii, băiețas, și apoi să pleci.

— Ce va să zică aceea să plătesc ? întrebă dînsul.

— Iacă să ne tocmim, și să-mi dai banii cu cît ne-om învoi.

— Ce este aceea bani ? mai întrebă el.

---

¹ A inchelbăra — a aduna la un loc, a înjgheba.

Negustorul, văzînd că are a face cu ursul din pădure, îi deschise capul și-l făcu să prîceapă cum merg lucrurile prin orașe.

Se miră George deocamdată de toate nagodele ce-i tot povestea negustorul ; apoi, dacă văzu că n-are încotro, ceru să slujească fierarului pentru sabie și buzdugan.

Se învoiră, deci, ca pentru aceste lucruri să slujească un an, și așa se băgă ucenic.

Iscușința lui George ajunsese de poveste : unde alții nu puteau face unele lucrări de fierărie nici în trei ani, el într-o jumătate de an lucra ca o calfă veche. Barosul cel mare pe carele nici trei oameni nu-l puteau ridica, el se juca cu dînsul. Și toți se temeau de el.

Dacă își împlini anul, se mai băgă pe un an, ca să-i dea fier și cărbuni să-și făureze el o sabie și un buzdugan, după pofta inimii sale. Împlinindu-se și acest an, stăpînul porunci să-i dea fier și cărbuni. Calfă cea mai mare, temîndu-se să nu-i ia locul, îi puse gînd rău și căuta cum să facă să-l prăpădească.

Îi spuse, deci, că fier este destul, dară că nu sunt cărbuni de ajuns, ci să se ducă la pădurea neagră să-și facă, căci de acolo aduc și ei. Aceasta nu era adevărat. Acolo, la pădurea neagră, se iscodise o scorpie care omora pe oricine mergea în acea pădure, și de aceea îl trimitea pre dînsul acolo, ca să se prăpădească.

George nu știa de unele ca acestea. El era cu inima curată și fără fățarnicie. Își alese din prăvălia stăpînului său o sabie rămasă de la Novaci, pe care o păstra în prăvălie ca pe un odor din vechime, luă niște burdușe mari pentru cărbuni, făcute din două piei de bivôl și plecă să-și facă cărbuni în pădurea neagră. Merse ce merse și, ajungînd la un sat, întrebă că în-

cotro se află pădurea neagră. Cum auziră sătenii, începură să-și facă cruce și să-și scuie în sân de frică. Apoi îi spuseră toată șiretenia cu scorpia.

George le tăie cuvîntul și le zise :

— Dacă nu voiți a-mi spune, încetați cu astfel de parascovenii ce n-au seamăn.

Oamenii, dacă îl văzură atît de înțestat, îi arătară drumul și-l lăsară să se ducă unde îl va duce orînda¹ lui.

Ajungînd la pădure, tăie cu sabia o mare mulțime de copaci, din cari făcu o grămadă de nu-i putea da nimeni de seamă și îi puse foc.

Stînd pe lingă foc, simți că un oarecare lucru, un fel de sorbitură îl trăgea și îl tot mișca din loc ; se întoarse ; cînd, ce să vezi ? unde venea, mare, vericûle, asupra lui năbădăioasa de scorpie, și tot sugea văzduhul, ca să tragă într-însa și pe bietul George. Acesta, cum văzu ce plăcintă i se pregătește, înfipse sabia în pămînt, se propti într-însa și rămase neclintit. Astfel aștepta el și priveghea să vadă ce are să i se întîmple. Scorpia, cum veni, dele cu coada și risipi tocul, apoi se repezi asupra lui George ca să-l soarbă pre el. Voinicuțul de George, unde smuci odată sabia din pămînt și, mai iute decît ai gîndi, o aduse și tăie în două scorpia.

Apoi se luă după dînsa, care fugea către scorbora unde viețuia, și, ajungînd-o, îi tăie capul. Atita sînge mohorit curse din spurcăciunea de scorpie, încît se alcătui o baltă.

Cînd era să se întoarcă într-ale sale, deodată auzi un grai dulce care îi vorbea și-i zicea pre nume.

Cînd se uită, ce să vadă ? o păsărică drăgulinică și frumușică sta pre o ramură și-i zicea :

---

¹ Orînda — soartă, ursită.

— Georgiță cel viteaz, spre mulțumire că mi-ai scăpat pe ai mei de la pieirea acestei scorpii necurate, care în toți anii îmi sorbea puii, te sfătuiesc să te scalzi în singele acestei fiară blestemată și nici un rău nu se va mai atinge de tine în toată viața ta, și să nu mai ai frică de nimeni, afară de Dumnezeu.

Voinicul de George făcu precum îl învăță păsărica ; când ieși din scaldătoare, păsărica văzu pe spinarea lui George lipită o frunză de copaci și-i zise :

— George, ți-a mai rămas un locșor pe trupul tău supus la metehne ; dară, de te vei țăzi bine, habar să n-aibi.

Apoi voinicul, punînd capul scorpiei într-un burduf, și în celălalt cărbunii ce făcuse, se întoarse la prăvălia stăpînului său, își luă fierul pentru care muncise un an și se puse a-și făuri o sabie și un buzdugan. După ce le isprăvi, își încercă sabia, dînd cu dînsa într-un drug de fier, și se rupse în două ; o lepădă și, luînd buzduganul, îl aruncă în slava cerului, și cînd căzu jos se turti ; îl lepădă și pe acesta.

Acum ce să facă ? Sta în loc și fluiera a pagubă. Tot gîndindu-se, își aduse aminte a fi văzut, în codrul unde a crescut el, un fier gros înfipt în pămînt. Se duse tocmai acolo. Cînd se apucă să-l scoată, ce să vezi ? fierul nu era înfipt, ci era o vînă din munți. Se apucă de el, îl trase, îl smuci, îl răsuci, pînă ce, rupînd vîna, o smulse și o luă la spinare ca un voinic ce era, se întoarse la prăvălie și izbuti a-și face o sabie și un buzdugan cari să-i fie tovarăși nedespărțiți.

După aceea se duse cu tovarășii săi la fîntîna botezului și le boteză, punînd săbiei numele *Balmut ajutorul meu*, și buzduganului *Omoritorul vrăjmașilor mei* ; apoi se întoarse iarăși la prăvălie ca să-și ia ziua bună, fiindcă voia să plece să-și caute părinții.

Cînd se întoarse la prăvălie, găsi pe toți morți-bușteni. Pasămite-ei, în lipsa lui, căutară în burduful său, și dete peste capul scorpiei. Cîți o văzură, toți muriră. Dacă văzu așa, îi păru rău ; dară n-avu ce face.

Ieși pe poartă afară și plecă. Pe drum se întîlni cu un ucenic-carele nu fusese acolo cînd umblase călfile în burduful lui George. Acesta, cum îl văzu, se duse la dînsul să-și ia ziua bună.

— Da' unde te duci, nenț George ?

— Iaca, unde oi vedea cu ochii și mă va lumina Dumnezeu.

— Ia-mă și pe mine cu d-ta, nea George, se rugă ucenicul.

— Lasă-mă în pace, că n-am eu singur unde să-mi plec capul, darămite să-mi iau și licheaua¹ după mine !

Plecînd George și mergînd singur, singurel, se abătu într-un colnic să facă un popas, cînd iată și băiatul-cu-care ucenicise că vine și se așează lîngă dînsul. Pasămite, se luase după el și, cît colea, îl urmări pînă îl ajunse.

— Dară asta, mă ? îi zise George.

— Iată-mă și eu, răspunse ucenicul. Ce ? dacă n-ai vrut să mă iei, socotești că eu n-am putut să mă țin de dumneata ?

După ce rîse nițel George, și, făcîndu-i-se milă de dragostea ce-i arăta băiatul, se înduplecă să-l ia, zicîndu-i :

— Dacă este așa, tovarăș să-mi fii.

Apoi lungi pasul la drum, și aide, aide, trei zile și trei nopți meraseră pînă ajunse la o pădure mare. Acolo stătura să se mai odihnească și să și îmbrace cîte ceva. Pe cînd stau ei acolo, auziră o guițatură de porc și tot-

---

¹ Lichea — om de nimic.

odată și văzură un porc mistreț mare, fugind, și un vânător alergând după dînsul călare, iară după vânător se luase un alt porc și mai năprasnic. Vînătorul întinse arcul și, cînd zbură săgeata, prăvăli fiara sălbatică din gura căreia gîlgîia singele ca dintr-o saca.

Atunci și fiara de la urmă, unde se repezi odată și dintr-o săritură fu lîngă calul de vânător, căruia îi și vîrsă mațele, sfîșindu-i burta cu coțzii lui cei grozavi. Vînătorul căzu morman de pe cal și, pe cînd porcul cel mistreț umbla să-l facă mici bucăți, George cel voinic sări de acolo de unde era și, mai iute decît gîndul, fu lîngă vînătorul cel nenorocit, cu sabia goală în mînă. Dintr-o lovitură făcu în două spurcata fiară.

În mai puțin de o clipă de ochi, veniră și ceilalți tovarăși ai vînătorului, cari rămaseră înmărmuriți de groază pentru cele ce era să se întîmple.

Acești oameni erau din împărăția tătîne-său. Ei cu toții mulțumiră lui George pentru izbăvirea domnului lor. Apoi se puseră la masă și traseră un chef, de să se ducă pomina, de bucurie. Și fiindcă era cald, se dezbrăcară de hainele de pe dasupra, rămîind mai ușori. Atunci, unul din meseni zări mărgelele de la gîtul lui George. Se dete pe lîngă dînsul binișor, îi citi numele și-l cunoscă.

Spuind și celorlalți minunea dumnezeiască, cum se descoperi împăratul lor, vînătorul cel cu pricina veni lîngă dînsul și-i zise :

— Mulți ani să trăiești, doamne și al nostru stăpînitor ! Și să știi că împăratul locului acestuia a răposat în domnul și eu, sluga nevrednică a domnului meu, îi țin locul, pînă se va găsi moștenitorul său cel pierdut de la botez. Adunarea bătrînilor m-a însărcinat cu aceasta. Acum mulțumesc domnului pentru cele ce mi s-au întîmplat, că mi te trimise Dumnezeu de mă scă-

pași de la moarte, căci cunoscui în tine pe fiul acelui bun împărat care ne-a cirmuit omenеște atîta mare de ani.

George, care căscase gura și bleojdise ochii la cele ce spunea vînătorul, zise :

— Dară de unde știți voi, oameni buni, că eu sunt fiul împăratului despre care îmi vorbiți ?

— Mărgelele de la gîtul tău ne-au spus. Să fie lăudat numele domnului că am dat peste tine, și de azi înainte tu să ne cîrmuiești.

Toți mesenii se sculară și se închinară ca la un împărat.

George plecă cu dinșii și cu băiatul cu care ucenicise el, și se duse la palaturile împărăției.

Sfară se dete în țară de această fericită întîmplare. Și alerga poporimea din toate părțile, cu mic cu mare, să vază pe acela carele mort a fost și a înviat, pierdut și s-a aflat, lăudînd numele domnului.

Iară daca s-a așezat George în scaunul tătîne-său, începu a pune lucrurile la cale, cum să meargă bine trebile.

Băiatul cu care ucenicise George așunse să fie mîna dreaptă a împăratului, atît se ciopli și se supție în puțină vreme.

Cercetînd noul împărat în dreapta și în stînga, de cum s-a întîmplat pierderea lui, află șiretenia pricinei din fir pînă în ață, cum adică s-a bătut tată-său cu tîlharii, cum aceștia i-au înfrînt oastea și cum împăratul cu ai săi, dînd dosul, n-a mai știut nimic nici despre dînsul, nici despre mama sa, și cum împăratul a fost coprins de mîhnire și de obidă pînă la moartea sa, și cum a murit nemîngîiat, nemaiaflînd nimica despre dinșii.

Atunci el alcătui o ceată de oameni tot unul și unul, și porni la fîntina botezului, ca să stîrpească codrul de acei tîlhari. Dară pînă una, alta, ca să nu i se întîmple ceva rău mă-sei, socoti mai nemerit să poftască pe căpitanul tîlharilor printr-o carte scrisă, ca să dea drumul împărătesei.

Și scrise carte. Iară dacă văzu că oștenii lui se cam codesc, primi cererea băiatului cu care ucenicise el, și-l trimise pe dînsul.

Acesta dacă plecă, ajungînd în codrul unde era fîntina botezului, se pomeni înconjurat de doisprezece haiduci, cari și puseră mîna pe dînsul. Aceștia chibzuiau cu ce moarte să-l omoare ; dară după ce auziră că merge cu carte la căpitanul lor, îl duseră la dînsul și așteptară să vadă ce le poruncește el.

Căpitanul rîse, după ce citi scrisoarea. Și scrise și el carte în care zicea împăratului că dacă îi e voia să mai fie cu viață, să stea locului, iară dacă i s-a urît a mai trăi, să vie să se bată cu el, că-l așteaptă ; și mă-sei nu-i va da drumul pînă nu se va istovi de tot în închisoare, unde este băgată. Această osîndă zicea el că i se cuvine pentru înfruntarea ce i-a făcut oarecînd în tinerețe, neprimindu-l a-i fi soț, cînd a cerut-o de la părinții ei, lucru pentru care s-a și făcut el haiduc.

Pînă să vie cu răspunsul, căpitanul de haiduci puse de tăie un curcan, îl fripse și-l trimise împărătesei, zicîndu-i să mănînce cea mai de pe urmă mîncare bună, căci el are să se lupte cu fiul ei, împăratul, pe care fără doar și poate are să-l omoare. Aceasta este — zicea el — pomana ce face fiului ei, căci după ce va pieri, nu va mai avea cine să-i facă pomană.

Împărăteasa, cum auzi că trăiește fiul ei și că este împărat la împărăția tătine-său, nici că se atinse de

curcan, ci trimise răspuns căpitanului de tilhari că ea, cum a trăit douăzeci și patru de ani numai cu pîine și apă, va trăi și de aci înainte, pînă ce Dumnezeu, care cunoaște toate ascunsurile inimei și știe nevinovăția ei, o va mîntui de aceste munci de cari nu este vrednică.

George se cătrăni de minie cînd văzu necuviincioasa purtare a haiducului și poftirea cea vrednică de rîs ce-i făcea.

Atunci porni cu ceata lui cea aleasă și se otărîră ca nici în ruptul capului să nu se întoarcă acasă fără mă-sa, pentru care se bucura, auzind că încă trăiește.

Tot atunci, căpitanul de tilhari își adună ceata într-o culă sub niște dărămături de ziduri ce se aflau în muntele acela și unde era locuința lor, și se puse a cîna. Pe cînd ei beau și se veseleau, vorbind verzi și uscate și bătîndu-și joc de scrisesele împăratului și de răspunsul împărătesei, odată se despică zidul și se ivi o umbră, care puse pe masă două lumînări aprinse de piatră, o carte și o cheie. Apoi umbra se făcu nevăzută. Tilharii rămaseră ca scriși ¹ pe perete și tăcură mîlcă. Se putea auzi musca zbîrnîind, atîta liniște și tăcere se făcu.

Căpitanul luă cartea, îi rupse pecetea ; o deschise și citi :

„Firul nelegiuirilor tale s-a sfîrșit. Glasul nenorociților pe care fără milă i-ai jertfit s-a auzit la cer. Sîngele cel nevinovat ce atîta mare de timp ai vărsat cere răsplătire. Ești blestemat. În ascunzătoarea ce este în colț la dreapta, și pe care tu n-ai știut-o, este o ușcioară pe care o vei descoperi căutînd-o cu una din aceste lumînări. La cheia ce ți s-a pus pe masă și o deschide. În această ascunzătoare vei găsi niște haine

---

¹ Scria — pictat,

și podoabe de împărăteasă, pe care le vei da nenoroci-
tei împărătese, muma lui George, să se îmbrace cu ele.
Ea te va ierta pentru trudele și chinurile ce i-ai prici-
nuit de sunt acum douăzeci și patru de ani. În celălalt
sipcetel vei găsi o piele de urs și un lanț, cu care piele
te vei îmbrăca tu, căci urs ai să rămii pînă îți vei ispăși
păcatele. Împărăteasa te va duce de lanț și te va da
în mîna împăratului. Și să nu cîtezi a face în alt chip,
căci minia cerului va cădea preste tine și mai îngrozi-
toare.”

La citirea acestei scrisori, căpitanul rămase ca lovit
de trăsnet. Și neavînd încotro, scoase toate avuțiile ce
adunase de cînd tilhărea și le făcu douăsprezece părți,
deopotrivă, pe cari le împărți la cei doisprezece tova-
răși ai săi. Aceștia, după ce-și luară ziua bună de la
căpitanul lor, se împrăștiară ca puii de potîrniche,
careși pre unde.

Iar el, căpitanul, deschise sipețelele și află toate ce-
lea, întocmai precum îi zicea cartea. Luă hainele și
podoabele de împărăteasă și le dăde mamei lui George,
ca să se îmbrace cu ele. Aceasta primi bucuros, căci
hainele de pe dînsa se hărtăniseră, se muceziseră și se
putreziseră, rămîind mai goală. Apoi își ceru iertă-
ciune pentru relele ce-i făcuse el, pe care iertăciune o
și dobîndi, fiindcă împărăteasa avea o inimă foarte
bună.

După ce căpitanul de tîlhari se îmbracă în pielea
de urs, care se lipi de trupul său ca și cînd ar fi fost
de acolo, împărăteasa îl luă de lanț și se îndreptă că-
tre scaunul fiului său.

Pe drum se întîlni cu George, care venea, mare, ca
un leu, și călare pe un șoimulean sireap de mînca foc.
George era cu sabia lui, ce o ținea goală în mînă. Mu-

mă-sa, cum îl văzu, îl cunoscă, căci era leit tată-său, și se închină lui ca unui împărat.

George se dete jos de pe cal și imbrățișe pe împărăteasa ca pre muma lui, după ce află cine este.

Mumă-sa îi spuse cum Dumnezeu, cunoscându-i nevinovăția, a izbîndit-o, prefăcînd în urs pe prigonitorul ei.

Apoi dete pe urs de lanț în mîna împăratului. Acesta se înduioși de osînda lui și-i dete drumul, zicîndu-i :

— Destul îți este ție urgia dumnezeiască. Du-te și cată de-ți ¹ ispășește păcatele.

Ursul într-o clipă de ochi se făcu nevăzut, intrînd în codru.

Iară împăratul, cu mumă-sa, cu credinciosul și cu ostașii săi se întoarseră la scaunul împărăției, mulțumind lui Dumnezeu pentru toate arătările lui.

Și domniră în pace și în liniște pînă ce, vrînd Dumnezeu, i-a mutat din lumea aceasta.

Iară întimplările lor au rămas de poveste și vor rămînea în veacul veacului.

Încălecai p-o șea etc.

Povestit de Mihalache Constantinescu, din
mahalaua Delea-Veche, București.

LBR

---

¹ *Tipărit* : de 11.

Făt-frumos cel rătăcit

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată o păreche de oameni, muncitori, de l cum dă Dumnezeu. Toată nădejdea lor era într-o iapă cu care se hrăneau. Și ar fi voit și ei să aibă un copilăș, dar fu peste poate. Cercetară în dreapta și în stînga, ca să afle niscaiva leacuri care să le desfacă făcutul stărpiciunei lor, dară, aș l parcă întîlneau tot surzi și muți. Nimeni nu știa să-i învețe ceva.

Mai umblară ei ce umblară și, la urma urmelor, aflară despre un vrăjitor meșter carele închega și apele. Creștinul se duse și la dînsul, îi spuse păsul lui și îi ceru leacuri. Vrăjitorul n-așteptă multă rugă și, după ce se învoiră, îi dete un măr.

— Din acest măr — zise el — să mănînce numai soția dumitale. Dară bagă de seamă să n-apuce din el nici o făptură cu viață de pe lumea asta.

— Cît despre aia, n-ai grije, răspunse omul. Lasă pe mine ; nu mi-ai dat mie în mînă mărul ? Acum să fii odihnit.

Luînd mărul, omul nu se mai gîndea dară decît la bucuria ce o să simță el și nevasta cînd s-or vedea împresurați de copii. Și cu gîndurile astea ajunse

acasă și dete mărul neveste-sei, ca să-l mănînce, fără să-i mai spuie altceva.

Ea primi mărul cu bucurie. Și după ce plecă bărbatul în trebile sale, se așază pe pragul ușei, curăți mărul și-l mîncă. Iepșoara ieșise și ea din grajd, și veni la stăpînă-sa, că era învățată la traista cu grăunțe. Negăsind nimic de ronțăit, luă și ea cojile de măr, pe care le lepădase stăpînă-sa și le mîncă cu multă poftă, ca pe niște trufandale.

Nu trecu mult și atît stăpîna, cît și iepșuna se simțiră a fi luat în pîntece. Și după nouă luni femeia născu un copilaș de drăguleț ; iară iepșuna, un mînzuleț gingaș.

Îndoită fu bucuria omului cînd se văzu și cu copil, și cu mînz. Și fiindcă acesta se născuse odată cu fiul său, hotărî ca nimeni să nu încalece pe dînsul, fără numai fiu-său, cînd s-o face mare.

Botezară copilul și îngrijiră de dînsul, mă rog, ca unul la părinți. Copilul creșcu și se făcu mare. Cînd era d-un an, parcă era de cinci ; iară cînd fu de cinci, parcă era de cincisprezece, și de ce creștea, d-aia se făcea mai frumos și mai drăgălaș.

Darămite de învățat ? Învăța ca nealții pe lumea asta albă. N-apuca să auză de la dascăl ceva, că el învăța mai din adînc decît dascălul. Și astfel ajunsesese de poveste. Unii zicea că știa carte pînă în glezne ; alții zicea că pînă în genunchi ; iară alții, pîrîa în briu. De m-ar fi întrebat pe mine, eu le-aș fi spus că știa carte pînă în gît. Dară fiindcă nimeni nu m-a întrebat, iacă tac și eu din gură ca un pește, și nu mai zic nimănui nici pis !

Astfel fiind, într-una din zile ce-i vine drăcosului de copilaș, că numai încălecă pe mînzul lui, și mi țî-i dete călcîie ; iară mînzul, carele și dînsul crescuse de

se făcuse un cîrlănaș zburdalnic de n-avea astîmpăr, o rupse d-a fuga cu băiat cu tot, și duși au fost pînă în ziua de astăzi.

Cînd prinseră de veste părinții că băiatul nu e, caută-l în sus, caută-l în jos, nu e ; ba mai în dreapta, ba mai în stînga, de loc ! Mai cercetară pe ici, mai cercetară pe dincoaci, băiatul, aș ! nici pomeneală nu era de el ! Tocmai tîrziu, hei ! aflară de la niște drumetși că au văzut un băiețandru călare pe deșelate pe un călușel, carele se ducea ca vîntul. Ei ziceau că n-apucară să se uite după dînsul, ca de cînd se apucase să le spuie, și pieri din ochii lor ca o nălucă, ca și cînd n-ar mai fi fost.

Îl plînseră părinții pînă cînd se istoviră și dînșii, și ochii din lacrimi nu și-i mai uscară ; dară în deșert, că fiul lor nu se mai întoarce.

Pasămite ei, dacă s-au lăsat zburdălniciei lor și s-au văzut la cîmp, nu s-au mai gîndit în urmă, ci au întins la drum zbeguindu-se și încurîndu-se, pînă ce, cînd băgară de seamă, ajunsese pe niște tărîmuri necunoscute.

Aci stătură să se mai odihnească. Și, voind să se întoarcă, ei se rătăciseră. Nu mai știau nici pe unde veniseră, nici pe unde să se întoarcă. Atunci băiatul începu să plîngă și să dorească de părinți.

Mai cu seamă cînd s-a văzut singur, singurel, el care nu era ieșit din casa părinților, începu să-l ia niște răcori de nu știa ce va să zică asta.

Calul, dacă văzu așa, începu să-l îmbuneze, ba că o să facă cîrtare lucru, ba că ceealaltă. Pînă una alta, își cătară un culcuș unde să miie peste noapte. Se odihniră și dormiră sub acopărămîntul cerului.

A doua zi, nici tu masă, nici tu casă, băiatul începu iarăși să plîngă și să voiască să se întoarcă la părinți.

Cătară să-și găsească urmele pe unde veniseră ; iar nu găsiră nici piculeț de urmă. Dacă văzu și văzu, calul zise :

— Stăpîne, am făcut o greșeală care nu se mai întoarce. Dă-mi voie să mă duc să caut vrun mijloc ca' să ne căpătuim.

— Asta nu se poate. odată cu capul, răspunse băiatul. După ce am ajuns pe aste tărîmuri neumbiate, prin pustietăți fără locuitori, să mă lași și tu ? Singur nu pot sta, uite, nici olecuță.

— Încinge-te cu frîul meu, și, cînd vei vedea vro nevoie, scutură-l și într-o clipă sunt la tine. Eu mă duc să caut pe unde să ieșim la lume, și cum să ne chivernisim.

Calul, vedeți d-voastră, era năzdrăvan.

Cu mare anevoință, se dezlipi calul de stăpînul său. Umblă ce umblă și se întoarce numaidecît. El vînturase văzduhul și cutreierase pămîntul pînă nu apucase să i se urască băiatului ; și întorcîndu-se spuse băiatului că i-a găsit un loc unde să se bage argat. Îl și învătă ce să facă și cum să dreagă ca să argățească cu folos.

Încălecă băiatul calul, cînd auzi că are să-și găsească unde să se căpătuiască, și porni ca vîntul, precum și venise.

Ajungînd la niște zîne. făcu precum îl învățase calul.

Cele trei zîne — căci trei erau ele — se cam co-deau să-l priimească ; iar dacă stărui, se rugă și se făgădui că o să fie harnic și credincios, ele îl priimiră.

Așezîndu-se el acolo la zîne, băiatul se puse cu toată inima pe muncă și, cînd era ceva de făcut mai greu sau mai anevoios, își chema calul și îi da ajutor.

Calul, carele nu știu de unde aflate tainele zînelor — vezi că nu era el de florile mărului năzdrăvan — spuse băiatului să fie cu mare băgare de seamă, că în baia zînelor, într-un timp hotărît, are să curgă aur, și atunci să apuce el înaintea zînelor, să se scalde. Ii mai spuse să ochească prin polițele cu haine ale zînelor, cînd îl va pune să deretece, niște nuci pe care le avea zînele și le îngrija ca pe ochii lor din cap.

Băiatul făcu întocmai precum îl învățase calul.

Într-o zi cînd zînele se dusesse la vînătoare, fără grije, băiatul auzi în baia zînelor un susur de apă mai răsunător decît altă dată. Temîndu-se, el chemă calul, care veni într-o clipeală de ochi. El, cum văzu celc ce se petrec în baie, puse pe băiat de se dezbracă îndată și îl împinse în baie de se îmbăie. Cînd ieși d-acolo, ce să vedeți d-voastră, cinstiți boieri ? părul i se făcuse cu totul de aur, și-i crescuse de bătea pulpele, încît nu te îndurai să-ți iei ochii de la el.

Și luînd și nucile, pe cari le ochise el, încălecă, și pe ici și-e drumul !

Cum piși pragul porții, începu casele a țipa, de ar fi deșteptat și pe morți din groapă. Auzind zînele țipătul, se întoarseră acasă numai cît ai zice mei. Ele văzură că lipsește argatul de acasă, spălăcitura ce mai rămăsese în baie unde se îmbăiasese argatul și nucile ce lipseau ; nu mai zăboviră, ci se luară după dînsul. Cît p-aci să puie zînele mîna pe ei. Și fugi, zînele după dînșii ; ei fugi ! zînele după dînșii. Daca văzu și văzu calul primejdia, întinse pasul la drum și începu a zbura ca gîndul, pînă ce, tocmai cînd era zînele să-i prinză, ei trecură de pe tărîmul lor și se opriră.

Puterea zînelor pînă aci era. Iară dacă văzură ele că le trecu otarele, începură cu binele a se ruga de el ca să-și taie părul să li-l dea lor ; dară băiatul le făcea cu bîz ! Ele se rugară ca barim nucile cu haine să le dea. Băiatul le arătă coltucul. Atunci zînele se rugară ca încailea să le arăte părul, să se bucure și ele de vederea lui. Atunci băiatul își răsfiră părul, încălecă și zbură cu bidiviul lui.

Zînele se uitară cu jind la dinsul și, nemaiavind ce face, se întoarseră acasă și vorbiră între ele ca să nu mai bage argat strein la curtea lor, cît or trăi ele.

După ce ajunse pe moșia unui împărat mare, calul învăță pe băiat ce să facă. El ascultă și se duse de se băgă argat la grădinarul împăratului. Pînă a nu se învoi cu grădinarul, el își puse o bășică de vacă în cap, în care își ascunse părul cel de aur.

Grădinarul îl învăță cum să facă brazde, să semene flori, să le răsădească și să le îngrijească. Și îl luase la ochi, căci era spirt, știi, colea, cum trebuie omului, mină dreaptă, nu altceva. Totuși slugile din curtea împărătească îl numiră cheleş. Și, cheleş în sus, cheleş în jos, pînă ce îi rămaseră numele Cheleş.

Grădinarul împărătesc îmbătrînise la curtea împăratului. El era un om destoinic, cu frica lui Dumnezeu și cinstit. Slujba lui de căpetenie era să ducă în toată dimineața cîte un mănunchi de flori la cele trei fete care le avea împăratul.

Îmbolnăvindu-se grădinarul într-una din zile, chemă pe argatul său și îi spuse să aleagă din florile cele mai frumoase atîtea cîte să-i ajungă a face trei legături de flori și să le ducă fetelor împăratului.

Cheleşul se duse de culese flori și făcu trei legături, una mai mare, alta mijlocie și alta mai mică. Pe cea mai mare, care era alcătuită din flori ce începuse a

se trece și abia mai mirosinde, o dete fetei împăratului cea mai mare. Legătura mijlocie cu flori ce erau tocmai în floare o dete fetei celei mijlocii ; iară legătura cea mai mică ce avea flori numai boboace cari acum se deschideau, o dete fetei celei mici. Cum dete florile, o tuli d-a fuga, și se apucă de lucru prin grădină.

Fetele se mirară de aceasta, și cu toatele se duseră la împăratul și-i arătară florile. Împăratul chemă pe grădinar să-i spuie ce noimă să aibă florile ce trimisese fetelor sale.

Grădinarul se sperie cînd auzi că așa, bolnav, este chemat la împăratul.

Iară dacă se duse, cu inima tremurîndă, și auzi de la împăratul șiritenia cu florile, el se dezvinovăți și spuse că, bolnav fiind în acea zi, trimisese pe argat să ducă florile. -

Chemînd și pe Cheleş, el, dacă veni, se apropie cu sfială și răspunse :

— Să trăiți, luminate împărate, întru mulți ani ! Cînd am cules florile și am făcut acele mănunchiuri, n-am avut nici un gînd rău, martor mi-e Dumnezeu ! ci am dat fiecăria din domnițe flori ce le arată care cum este.

— Și cum ai cutezat tu, un cheleş ca tine, să faci una ca asta ?

— Atîta m-a tăiat capul și m-a dus mintea, luminate împărate, atîta am făcut. Măria ta judecă și făce e cu dreptul.

Împăratul rămase pe gînduri. El, deși s-a întristat, dară mai mult s-a bucurat că îi aduse aminte ceea ce trebuia să facă el ca un părinte.

Apoi trimise o pungă cu bani argatului. Acesta se duse și-i dete grădinarului, sub cuvînt că el nu știe

ce să facă cu ei, ca unul ce are de toate de la stăpînu-său.

Nu trecu mult și, viind o sărbătoare, împăratul cu toți curtenii și bătrînii împărăției merse la biserică. Între bătrînii și credincerii curții era și grădinarul. Numai fata cea mică rămase acasă.

Argatul, văzîndu-se singur, descinse frîul de pe lingă sine, scoase dintr-o nucă niște haine de aramă, din cele luate de la zîne, se găti bine, intră în grădină, sună frîul și veni calul lui înșelat, dar neînfrînat și, puindu-i frîul în cap, argatul încălecă și prinse a-și încura calul prin grădină. Fereastra fetei de împărat celei mici da în grădină și ea văzu tot ce se petrecu.

După ce strică grădina, argatul se duse ca fulgerul la biserică, dete calul în mîna unui om ce sta afară, ca să i-l ție, și el intră în biserică. Aci merse înfipt la mir, se ploconi în dreapta, se ploconi în stînga și ieși afară.

Toți cei din biserică se mirară de dînsul. Pînă și împăratul zicea că nici el nu mai văzuse așa voinic frumos.

Argatul de la grădinărie, cum ieși din biserică, încălecă și într-un suflet ajunse la grădina împărătească și descălecă și porunci calului să facă la loc tot ceea ce stricase. Calul se puse și numaidecît îndreptă grădina și o făcu și mai frumoasă de cum fusese.

Fata împăratului cea mică vedea de la fereastră și tăcea. Cînd se întoarse de la biserică, surorile cele mai mari zise celei mai mici :

— Ce rău ai făcut de n-ai veniț și tu la biserică, că a venit un tînăr îmbrăcat așa și așa, a făcut așa și

așa, și numaidecît a plecat, de au rămas toți cu ochii după el.

Fata cea mică asculta și tăcea.

Dară grădinarul, cînd intră în grădină, stătu în loc și se miră. Apoi își inchipui el că poate d-aia i se pare grădina mai frumoasă, unde nu intrase de mult într-însa.

Peste cîtva timp veni iarăși o sărbătoare și împăratul se duse la biserică iarăși cu toată curtea lui. De astă dată fata cea mică se făcu bolnavă într-adins, rămase acasă și se puse la fereastră.

Argatul de la grădinarie scoase de astă dată niște haine de argint, scutură friul și încălecă pe cal, carele venise numai cît ai clipi. Și iarăși incurîndu-l prin grădină, o strică și mai rău decît întîia oară și iarăși merse la biserică, făcu ca și de-lalt rînd și se întoarse acasă, porunci calului să dreagă grădina, carele o făcu încă o dată mai frumoasă decît era.

Fata împăratului cea mică privea de la fereastră și tăcea. Îi spuseră surorile. îi spuse mumă-sa, îi spuse tată-său de tînărul cel mîndru ce venise la biserică și despre care nimeni nu știa de unde era.

Ea asculta și tăcea.

Mai trecu ce trecu și iarăși, într-o sărbătoare mare, împăratul merse la biserică cu toți sfetnicii săi și cu toți curtenii tineri și bătrîni. Și de astă dată fata cea mică a împăratului se prefăcu că este bolnavă și rămase acasă. Între curtenii împăratului cari meraseră la biserică era și grădinarul, fiind bătrîn, credincios și vechi slujbaş al împăratului.

Argatul cel cheleş, dacă se văzu singur, scutură friul și-și chemă calul. De astă dată scoase din găoacea de nucă rîndul de haine cel de aur, se găti frumos, înfrînă calul ce venise numai înșelat, își lăsă

părul de aur pe spate, încălecă, își încură calul prin grădină, pe care o strică de tot, și apoi se duse ca și de-lalt rînd la biserică, merse la mir, se ploconi în dreapta și în stînga și ieși.

Intorcîndu-se acasă, porunci calului de făcu grădina de trei ori mai frumoasă decît era.

Fata împăratului îl văzu și cînd ieși, și cînd se întoarse, și ceea ce făcu, dară tăcea.

Cînd se întoarseră de la biserică, împăratul și toți cu totul spuseră fetei celei mici a împăratului minunea ce văzuseră.

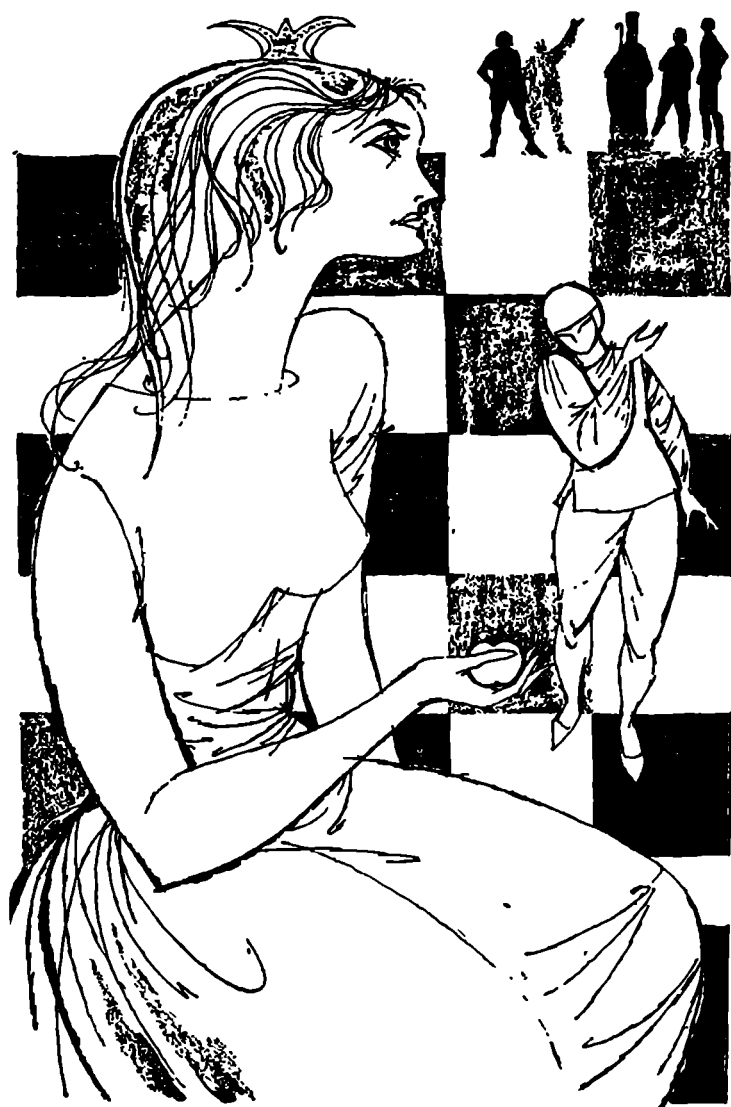
— Dacă n-ai fost și tu la biserică — îi ziseră — să fi văzut cum a venit acel Făt-frumos strein, cu părul de aur, ce mîndru era cînd s-a aplecat în dreapta și în stînga la toți cei din biserică și cum a ieșit apoi. fără să bage pe nimeni în seamă.

Fata cea mică a împăratului se făcea că ascultă, dară tăcea într-însa și rîdea înfundat. Vezi că știa ea ce știa.

Grădinarul, dacă se întoarse de la biserică și văzu frumusețea aia de grădină ce făcuse calul argatului, se tot freca la ochi și nu-i venea de loc să creadă, asta să fie grădina, ori ba ? și credea că a rătăcit prin altă grădină. Nu o mai cunoștea. Și, văzînd pe argat, îl întrebă despre acea schimbare ; iar argatul își cerea iertăciune, spuînd că el a făcut ceea ce învățase de la stăpînu-său.

Darămite cînd văzu împăratul ? Scoase și dete o pungă de bani grădinarului, pentru că-i făcuse o grădină, de nu se mai găsea ca asta la nici un împărat.

Și mai trecînd ce mai trecu, împăratul își aduse aminte de cele trei mănuchiuri de flori. Atunci se vorbi cu împărăteasa cum să facă să-și dea fetele la casele lor.

Cum se află de această hotărîre împărătească, începu, a veni pețitori de pe la fel de fel de împărați. Fetele, adevărat cea mare și cea mijlocie, își aleseră cîte un fecior de împărat și se duseră după bărbaiii lor.

Fata însă cea mică nu voia să se mărite cu nici un chip. Ba să-i dea pe feciorul cutărui împărat, ba pe al cutărui ; aș! ea zicea că nu-i place nici unul. Ce să facă bietul împărat ? Se sfătui cu boierii și găsiră cu cale să stea fata într-un pridvor, cu un măr de aur în mînă, să treacă toți fiii de împărați și de boieri pe dinaintea ei, și, pe care îl va plăcea, să-l lovească cu mărul.

Așa și făcură.

Trecură fiii de împărați care veniseră în pețit, dară ca să lovească pe vreunul, ba.

Trecură și fiii de boieri mari ai împărăției, dară ca să lovească pe vreunul, nici gînd n-avu.

În cele mai de pe urmă trecură toți tinerii buni și răi din împărăție, și din boiernași, și din prostime, și nici nu se uită la dîșii fata ce sta cu mărul în mînă. Trecînd și argatul de la grădinărie, din întîmplare, pe acolo, fata îl lovi cu mărul drept în cap.

Fiii de împărați și de boieri rămaseră ca bătuți de Dumnezeu, cînd văzură una ca aceasta.

Împăratul zise că trebuie să fie o greșeală, și pofti pe fiii de împărați și de boieri să mai treacă o dată.

Înrecură toți cu totul, și nu lovi pe nimeni ; zise și chelului să treacă, și de astă dată tot pe el îl lovi.

Împăratul nu se putea învoi ca să ia fie-sa de bărbat un așa om prost și pofti pe toată adunarea să mai treacă o dată, căci, neîgheșit, trebuie să fie vro greșeală a fetei.

Trecură și a treia oară, și tot pe argatul cel chel îl lovi cu mărul fata împăratului.

Atunci împăratul, neavînd încotro, dete de bărbat fie-sei pe argat, dară îi și oropsi, gonindu-i de la casa lui.

Ei se duseră de la fața împăratului care îi oropsise, cu lacrămile în ochi și cu inima smerită, și-și aleseră loc de trai un bordei în care ținuse împăratul niște bivoli. Apoi, aducîndu-și aminte fata împăratului de ceea ce făcuse în grădină, îl îndemnă să-și cheme calul.

Argatul, ginerele împăratului, făcu precum îi zisese soția, chemă calul și-i porunci să-i facă niște palaturi sub pămînt, fără seamăn pe lume. Calul nu întîrzie și le făcu niște palaturi înfricoșate. Nu se găsea la împăratul în casă ce se găsea în palaturile lor. Și bogății, și scumpeturi, și tot ce ai fi poftit se găsea la dînșii.

Și mai trecînd cîtînică vreme la mijloc, se pomeni împăratul cu veste de la un alt împărat să iasă la război. Împăratul chemă în ajutor pe ginerii săi, feciorii de împărați, carii și veniră și se lăudau cu isprăvile ce au să facă.

Cînd veni vremea a merge la război, iată că se înfățișe la împăratul și argatul, ginere al său, și ceru să-l ia și pe dînsul la război, că pòate va tăia și el vrun vrăjmaș.

Împăratul și ginerii cei mari îl înfruntară, zicînd să-i lase în pace, să nu-i mai poarte și lui grija p-acolo. El stărui și împăratul se înduplecă și porunci să-i dea și lui o mîrtoagă de cal și o rugină de paloș.

Argatul încălecă voios și porni înaintea oștilor. Cînd-ajunse la o lăcoviște pe unde trebuia să treacă,

el înnomoli calul și începu să-l bată ca să iasă de acolo, dară în deșert. Ajungîndu-l împăratul cu ginerii cei mari și cu toată oastea, trecu pe lîngă din-
clătinînd din cap, iară ostașii își dedeau coate și rîdeau.

După ce trecură și se depărtară de nu se mai văzură, argatul scutură frîul, și iată că îndată și-i sosi calul. Îi spuse ce avea de gînd să facă și ceru povată. Calul îl învăță ce să facă, cînd va fi dinaintea vrăjmașului. După ce luă în cap tot ce-l învăță calul, încălecă și porni și el.

Ajungînd la război și văzînd pe ai săi încăierăți cu vrăjmașii, tocmai cînd aceștia erau să dovedească pe socru-său și pe cumnații săi, unde mi se ridică de trei stînjeni pe dasupra oștilor și zbură drept la împăratul socru-său, îi tăie degetul cu inelul și-l luă cu sine. Apoi se lăsă asupra vrăjmașului și tăia în carne vie cu nemilostivire, întocmai ca un muncitor vrednic cînd trage cu coasa nemiluit.

Iar cînd îl întetea vrăjmașul, calul se urca ca tulerul în sus și se ținea bine de coama lui. Apoi cînd se lăsa în jos, tăia cum știa el în legea lui să taie. Așa, vezi, îl învățase calul.

De trei ori se urcase în sus, cînd năvălise vrăjmașul asupra lui, și de trei ori se lăsase ca un vîrtej asupra oastei vrăjmășești. La fiecare dată cădeau d-a stînga și d-a dreapta lui cu grămada și făcea uliți, uliți, pe unde mergea. În mai puțin ca de cînd mă apucaî să vă povestesc, mormane de morți se vedea pe unde trecuse el.

Așa spaimă grozavă băgă el în inimile vrăjmașului, încît prinse a fugi, iară el a-i goni și a-i tăia ca pe niște vite.

- Împăratul socru rămase înmărmurit cînd văzu atîta vrednicie. După fuga vrăjmaşului, el stătu locului şi mulţumi lui Dumnezeu că le-a trimes pe îngerul său de i-a scapat din mîna duşmanului, care vrea să-i piarză, şi mai multe nu.

Argatul, ginerele împăratului, după ce-l mîntui, se întoarse înaintea lui, dete drumul calului său, încălecă iară pe mirtoaga ce-i dase împăratul şi se chinuia a ieşi din nomol.

Împăratul se întorcea cu voie bună de la oaste şi dînd peste dînsul înnomolit încă în noroi, porunci la vro doi ostaşi de-l scoase d-acolo.

Şi ajungînd acasă, ginerele împăratului cel chel spuse neveste-sei ce făcu. Ea se bucura din toată inima.

Toată oastea vorbea de îngerul domnului care le dăduse atîta ajutor şi-l semuia cu străinul care venise la biserică. Insuşi împăratul bănuia aceasta, şi ar fi dorit ca să-l mai întilnească o dată, să-i mulţumească. Dară ia-l de unde nu e.

- Mai trecînd ce mai trecu, împăratul ajunse de orbi. Toţi vracii se adunară şi-i dădură leacuri, dară nici unele din buruienile lor nu-i dară în de bine. Vrajitoarele puseră apă la stele şi-i aduseră şi-i descîntară, tot însă ce punea la ochi mai rău îi făcea, dară mai bine de loc. În cele din urmă un cititor de stele şi vraci mare fu adus cu multă cheltuială din ţări streine, şi acesta spuse că pînă cînd împăratul nu va avea lapte de pasăre de peste apa Iordanului cu care să se ungă la ochi, nu-i va veni văzul.

Atunci puse împăratul oameni să strige prin toată împărăţia că cine se va găsi să aducă lapte de pasăre

de peste apa Iordanului, acela să știe cu bună încredințare că va dobîndi cal împărălesc și jumătate împărăția. Dară strigară de surda, căci nu se găsi nimeni carele să se însărcineze cu această slujbă.

Ginerii împăratului cei mari, dacă văzură așa, se legară că ei vor aduce laptele trebuincios și încălecară pe cai buni împărătești. Iuară cu dinșii slujitori și bani.

Umblară ei, cătară și nu putură afla ceea ce cătau. În cele din urmă dete peste un înșelător, carele le dete lapte ca tot laptele și le luară o mulțime de bani. Ei se întoarse cu bucurie la casa socrului lor.

În aceeași vreme și ginerele împăratului, argatul, plecă după lapte de pasere. El scutură frîul și îndată și veni bidiviul lui. Îi spuse ceea ce voia, și calul îi răspunse :

— Ce e mai lesne, stăpîne ; căci acolo locuiesc și eu.

Încălecă și porni. După ce ajunse, luă lapte de pasere de preste riul Iordanului și în cîteva zile se întoarse acasă, cam tot odată cu cumnații săi.

Aceștia merșeră la împăratul, îi aduseră lapte de al lor, cu care dete pe la ochi împăratul și rămasc șa întii, orb ca toți orbii. Nu-i folosi nimic. Merse și argatul și-i aduse și el lapte, dară adevărat lapte de pasăre de preste riul Iordanului. Împăratul nu prea voia să dea pe la ochi. După stăruința împărătesei și a sfetnicilor, se înduplecă și se unse. Cum puse la ochi lapte de acesta, băgă de seamă că vede ca prin sită. Mai dete o dată, văzu ca prin ciur : cînd se unse și a treia oară, văzu luminat ca toți oamenii.

Împăratul iertă pe argat de fapta lui de mai-nainte. Ginerele său cel mic, dacă văzu așa, rugă și el pe

împăratul să vie să le vadă locuința. Împăratul se înduplecă și merse. Când ajunse acolo, ce să-i vadă ochii? Ce nu era în palaturile lui era în locuința ginerelui său cel mic.

Văzînd mirarea de care era coprins împăratul, gine-rele său cel mic se încumetă și zise :

— Eu sunt, mărite împărate, cel ce am venit de trei ori în biserică.

Împăratul aruncă țintă ochii la el.

— Eu sunt cel ce ți-am făcut grădina cea frumoașă.

Împăratul, parcă nu-i venea să creadă spuselor lui.

— Eu sunt — mai zise — cel ce v-am scăpat în război din mîna nelegiuîților ce se sculaseră să te răpuie.

Împăratul rămase stîlpit de mirare. Apoi, mai viindu-și în fire, îi zise :

— Cum poți dovedi zisele tale ?

Atunci gine-rele său cel mic ieși afară, scutură friul, scoase hainele de aur din găoacea de nucă unde le păstra, se găli frumos, își lăsă părul pe spate, încălecă pe cal și, arătînd împăratului degetul cu inelul, zise :

— Iată, mărite împărate, dovezile ziselor mele.

Și începu a încura calul prin curtea împăratului. Părul său cel de aur și hainele cu care era îmbrăcat strălucea ca soarele.

Împăratul, uitîndu-se la dînsul, tot pune-a mîna la ochi, făcîndu-și umbră. Vezi că se temea să nu orbească încă o dată.

El lăudă pe tie-sa pentru că-și atesese un asemenea bărbat.

— Și ai fi putut oare crede d-ta, tată, răspunse fata cea mică, că aș fi putut să-mi aleg de bărbat pe unul care să facă tatălui meu, împărat, rușine în lume ?

Afunci împăratul, și bătrîn fiind, se coborî din scaunul împărăției, pe care se urcă ginerile său cel mic. Și împărățiră în pace și în liniște pînă ce trăiră.

Iară eu încălecai p-o șea etc.

Comunicat de P. Niculescu din Craiova la
1862.

LBR

Fata săracului cea isteasă

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om și o femeie. Ei erau atît de săraci, încît n-aveau după ce bea apă. Nici tu casă, nici tu masă, nimic, nimic, dară nimic n-aveau după sufletul lor. Muncea bietul om de dimineața pînă seara tîrziu, alături cu muierea, de-i treceau nădușele, și ca să dea și ei în spor, ba.

Se ținea, vezi, norocul după dîșii ca pulberea după cîini, cum se zice.

Umblau cu tărăbușele de colo, pînă colo, și ca să se statornicească și ei la un loc, nu găseau. Căci cine era să-i priimească pe ei, doi-calici, cu leaota de copii după dîșii ? !

Adică uitasem să vă spui. Aveau acești oameni o spuză de copii. Din acești copii, cei mai mari erau numai fete, iară băieții erau mărunței și stau pe lîngă dîșii ca ulceleșele.

Să nu vă fi dus Dumnezeu vrodată să fiți față cînd venea omul de la muncă, că v-ați fi luat cîmpii. leșeau toți afară înaintea lui, jigăriți și hărtăniți, ca niște netoți, subțiratici și pișigăiați, mă rog, leșinați de foame, și tăbărau pe bietul om cu gura : tată, mi-e foame, tată, mor de foame.

Tatăl lor se zăpăcea și nu știa către care să se întoarcă mai întâi și le da toată agoniseala lui dintr-o zi. Dară de unde să le ajungă ce bruma le aducea el ? Abia puneau p-o măsă.

Bietul tat' său și biată mă-sa de multe ori se culcau nemîncați. Li se rupea inima de milă, dară n-aveau încotro. Și ca să-și liniștească copiii, el le lăgăduia că a doua zi are să le aducă mai mult. Astfel, mai cu șoșele, mai cu momenele, adormeau și bieții copii, cu nădejde că a doua zi are să fie mai bine.

Dintre toți copiii, fata cea mai mare era mai tăcută și mai cu judecată. Ea rămânea cu surorile și frații cei mai mici cînd se duceau părinții la muncă, vedea de dinșii, îi muștruluia și îi povățuia să fie mai cu răbdare, mai îngăduitori, ca să nu se amărască pînă într-atît părinții. Dară, bate toba la urechea surdului. Adecă, de l' ce să zici ? Ar fi fost și ei, poate, mai îngăduitori, și mai cu răbdare, dară burta le da ghes și îi făcea de multe ori să fie neînțelegători.

Într-acestea, boierului pe moșia căruia se afla acești oameni ca și 'urgisiți de Dumnezeu i se făcu milă de ei și, într-o zi, cînd veni omul să se roage pentru sălaș, el îi zise :

— Omule, te văz harnic, muncești de te spetești, și două în tei te văz că nu poți lega. Iată, eu mă îndur și-ți dau un petec de loc, să fie de veci al tău. Du-te de-ți alege petecul ce-ți va plăcea și apucă-te numai-decît să-ți faci un bordei.¹

¹ Figura boierului care împarte pămînt țărânului sărac este falsă, avem de-a face clar cu o influență a ideologiei claselor exploatare, în paginile care urmează, boierul (ca și împărații buni și drepti, fără corespondență în realitate, din alte basme) întruchipează însă dorința de justiție socială a țăranimii, dorință care, în regimurile bazate pe exploatare, n-a putut fi pusă în practică (n. red.).

— Bogdaproste cucoane, și Dumnezeu să priimească. De unde dai să izvorască, răspunse bietul om.

Se duse de-și alese un petec de loc și pînă în seară groapa pentru bordei o și dete gata.

Nepartea lui. Cum se brodi ca locul ce-și alesese să fie alături cu al unui țaran bogat și mîndru, de nu-i ajungea cineva cu prăjina la nas.

Peste noapte, nu știu cum se făcu, nu știu cum se dresе, că o vită d-ale bogatului căzu în groapă și muri.

A doua zi de dimineață bogatul, văzîndu-și vita moartă, sări cu gura mare asupra săracului, îl luă de piept și cu el tîriș se duse la curtea boierului, să le facă judecată.

Boierul se miră cînd îl văzu și-i întrebă : ce caută ?
Țăranul cel bogat zise :

— Boierule, acest prăpădit de om, venetic în satul nostru, n-ar mai avea parte de el ! după ce ți-ai făcut pomană de i-ai dat un petec de loc, el tocmai lîngă mine și-a ales să-și facă bordei ! Una la mînă. Bagă de seamă că, după ce e sărac, apoi e și cu nasul pe sus. Al doilea, groapa ce și-a făcut pentru bordei, după ce că e mare foarte, apoi n-a avut grijă s-o acopere peste noapte cu ceva, numai ca să-mi facă mie pagubă, și mi-a căzut o vită într-însa de și-a rupt junghietura. Judecă d-ta acum, nu e dator să mi-o plătească ? El zice că n-are cu ce. Și ce-mi pasă mie de asta ?

— Boierule, răspunse și săracul umilit și cu lacrimile în ochi cit pumnul. Boierule, n-am ce zice, omoară-mă, spînzură-mă, n-am ce face dacă a dat păcatul peste mine. Așa este cum zice bogătașul meu vecin. Și fiindcă lui Dumnezeu îi place dreptul, drept să-ți spui ce e drept : am săpat groapă, și o groapă

mare, ca să încapă bordeiul pe toți ai mei, dară nici că m-am gândit ca să-i aduc pagubă. Și nici n-a fost la sufletul meu cugetul de mîndrie, căci n-aveam pe ce mă mîndri, cînd mi-am ales loc lîngă d-lui. Acum lumineze-vă Dumnezeu, boierule, și judecați după dreptate.

Boierul sta în cumpănă. Nu știa cui să dea dreptate. Vedea el că săracul a căzut în păcate, dară fără voie. După ce se gîndi el nițel, zise :

— Bre, oameni buni ! Eu am să vă fac trei întrebări ; cine le va dezlega mai bine, a aceluia să fie dreptatea. Vă dau răgaz de trei zile, gîndiți-vă. După trei zile să veniți și să-mi ghiciți întrebările. Țineți bine minte. Întîia întrebare sună așa :

Ce este mai gras în lume ?

A doua :

Ce este mai bun ?

Și a treia :

Ce aleargă mai iute ?

Aide, duceți-vă acum. Dară să mai știți una : dacă nici unul din voi nu va ghici vreuna din întrebările mele, să știți că unde vă stau picioarele o să vă stea și capetele.

Amîndoi împricinații se întoarseră la casele lor. Bogătașul, lăudîndu-se că el are să ghicească, fiindcă ce lucru poate fi mai ușor decît a spune că porcul său din ogradă este mai gras, deoarece stă slănina pe dînsul de o palmă ; iară săracul plîngea de potopea pămîntul, gîndindu-se ca ce o să spuie el !

Daca ajunseră fiecare la ai săi, bogătașul era vesel că are să-și cîștige pricina, iară săracul se puse pe gînduri și tot ofta. Copiii se adunară pe lîngă dînsul, se uita. dară nu cutezau să-l întrebe ceva. Începură

și ei a plînge ; și se făcu acolo la dînșii o plîngere și o jelanie de te luau fiori de miță.

Numai fata cea mai mare își luă inima în dinți și-l întrebă ce are, de este așa trist.

— Ce să am, fata mea ? Iacă păcate de la Dumnezeu. Boierul ne-a îndatorat să-i ghicim niște întrebări pe cari nici oamenii cei procopsiți nu i le-ar putea spune, necum un sărman prost ca mine.

— Ci spune-ne și nouă, ca doară d-om putea să-ți dăm vrun ajutor.

— Ca ce ajutor ați putea voi să-mi dați, voi care nu știți încă nici cum se mănîncă mămăliga.

— Te miră, tată, la ce am putea fi bune și noi. Și apoi ce strică dacă ne vei spune și nouă ?

Atunci săracul zise : iacă, iacă, iacă ce ne-a zis boierul să ghicim ; căci de unde nu, ne va sta capul unde ne stau tăpile.

Fata cea mare se puse pe gînduri și, după ce mai cugetă ea ce mai cugetă, se apropie de tată-său și îi zise :

— Ia lasă, tată, nu mai fi așa mîhnit. Nu ne lasă Dumnezeu pe noi să pierim. Cînd te vei duce la boierul să-i dai răspuns, ți-oi spune și eu ceva. Și poate că va da Dumnezeu să scapi cu față curată dinaintea lui.

Săracul păru a se mîngîia oarecum ; dară numai inima lui știa. Nu voia, vezi, să-și mai mîhnească copiii.

În dimineța cînd fu a se înfățișa la boierul ca să-i ghicească întrebările, fie-sa îi spuse ca ce să răspunză. Săracul se arăta a fi mulțumit, dară se îndoia.

Se înfățișară înaintea boierului. Bogătașul, mîndru și cu pieptul deschis ; săracul, umilit și strîns la piept de sta să-i crape sucmanul cel zdrențuit de pe dînsul.

Boierul întrebă pe bogătaş :

Ei, bade, ce este mai gras pe lumea asta ?

Bogătaşul răspunse cu coraj :

— Apoi de, cucoane, ce să fie mai gras decît porcul meu din ogradă, care are grăsimca pe el de o palmă de groasă.

— Minciuni spui, răspunse boierul.

Şi întrebînd şi pe săracul, el răspunse cu sfială :

— Apoi de, cucoane, eu zic cu mintea mea a proastă că pămîntul să fie mai gras pe lumea asta, că el ne dă toate bunătăţile pe cari le avem.

— Aşa este, răspunse boierul.

Acum zise bogătaşului iară :

— Ce aleargă mai iute pe lumea asta ?

— Armăsarul meu, cucoane, răspunse bogătaşul, că aleargă peste văi şi dealuri, cînd îi dau drumul, de nu-i vezi copitele.

— Apoi de, cocoane, capul meu nu mă duce aşa departe, fărădecît dau cu socoteală că nimic nu aleargă aşa de iute ca gîndul, răspunse şi săracul.

— Tu ai dreptate. Cela aiurează.

În cele din urmă, mai întrebă o dată pe bogătaş :

— Ce este mai bun pe lumea asta ?

— Nimic nu este mai bun pe lumea asta, milostive stăpîne — răspunse el — ca judecata cea dreaptă a mării tale.

— Eu, boierule, cu prostia mea mă duce gîndul să crez că nimic nu e mai bun pe lumea asta ca Dumnezeu, care ne suferă pe lume cu toate răutăţile noastre.

— Adevărat, aşa este, zise boierul.

Şi întorcîndu-se către bogătaş, adăogă :

— Ieşi afară, țăran viclean şi moji ce ești, sau pui acum de-ți trage la tălpi atîta cît nu poți duce.

Bogătașul ieși cu coada între picioare.

Și chemind mai aproape pe sărac, îl întrebă cu un grai blajin :

— Spune-mi, bre, omule, cine te-a învățat pe tine să răspunzi așa de potrivit, căci din capul tău ăla secu nu crez să fi ieșit așa cuvinte înțelepte.

Bietul sărac se cam codea. Nu-i venea să spuie drept, de teamă să nu pățească ceva. Dară dacă se văzu încolțit, spuse tot adevărul precum era.

Atunci boierul, mirindu-se în sine de iscusința fetei săracului, îi porunci ca a doua zi să vie cu fata la curtea boierească. Ea să fie nici îmbrăcată, nici dezbrăcată, nici călare, nici pe jos, nici pe drum, nici pe lângă drum.

Cum auzi săracul unele ca acestea, începu a se boci și a se văicăra, de nu-ți venea să-l mai auzi, și se întoarse la ai săi.

Fata cea mare, cînd auzi cele ce îi spuse :

— Nu te teme, tătucă — îi zise ea — că-i viu eu lui de hac. Numai să-mi cauți două mîțe.

Cum se făcu dimineață, fata aruncă pe dînsa un volog (plasă). luă mîțele la subțiori, încăleacă pe un țap și plecă la curtea boierească.

Mergînd astfel pe drum, ea nu era nici călare, nici pe jos, căci îi da de pămînt cînd un picior, cînd altul, țapul fiind pitic ; umbla nici pe drum, nici pe lângă drum, căci țapul nu ținea drumul drept. Aci trecea pe lângă cite un gard să apuce cite vrun lăstar de la vrun pomișor ; aci trecea de cealaltă parte. Nu era nici îmbrăcată, nici dezbrăcată, cu vologul aruncat pe dînsa.

Și așa, cu chiu, cu vai, ajunse la curtea boierească. Cînd o văzură boierul și oamenii curții, venind așa, incremeniră. Boierul, vezi, nu voia să se dea rămas,

și porunci să dea drumul la doi zăvoi¹ ce-i ținea la curte în lanț. Aceștia, cum văzură alaiul cu care venea fata săracului, se repeziră la dînsa, dară ea dăte drumul îndată mișelor și zăvoii se luară după dînsule, iară fata săracului ajunse la scara boierească așa precum îi poruncise boierul.

Văzînd și această iscusință a fetei, boierul n-avu încotro și fu nevoit s-o priimească. Atunci porunci să o fereduiască (să o îmbăieze), o îmbracă cu niște haine ca de mireasă și hotări să o dea după un fecior ce-l avea boierul pe lingă dînsul, care îl slujea cu credință.

După ce o văzu boierul curățită și ferchezuită ca o mireasă, și cum avea ea și pe vino-ncoace, i se păru mai frumoasă de cum era atunci; ce-i abătu lui, că pofti să o aibă el de nevastă, mai cu seamă că era burlac, și se cunună cu dînsa. Mai-nainte de a se cununa, boierul zise dînsui :

— Eu te iau de soție; dară să știi că tu n-ai voie să judeci niciodată fără de mine.

Ea priimi.

După ce trecu cît trecu de la cununia lor, boierul se duse odată în treaba lui pe moșie. În lipsa lui veniră doi țărani cu o prigonire la curte. Aflînd că boierul nu este acasă, și văzînd pe cuconița într-un ceardac, ei începură să se jeluiască la dînsa. Ea asculta și tăcea.

Unul zise :

— Aveam să mă duc pină în cutare loc, însă o roată de la căruță mi se stricase. Nu mai puteam inhăma iapa la căruța cu trei roate, mai cu seamă că era a fătă. Atunci m-am rugat de vecinul meu, ăsta

---

¹ Zăvoi — zăvoai, dulăi.

care e de față, să-mi împrumute el o roată. El, ce e drept, aseară mi-a împrumutat roata ce i-am cerut, cu gând ca azi pînă în ziuă să mă duc la treaba mea. Cînd, ce să vedeți, cinstiți boieri ? Astă noapte mi-a fătat iapa un mînz.

Țăranul cel cu roata îi tăie cuvîntul și zise și el :

— Nu-l credeți, cucoană, să vă fie Dumnezeu ! Roata mea a fătat mînzul.

Cucoana asculta din ceardac și tăcea.

Țăranii așteptară ce mai așteptară și, dacă văzură că cucoana nu le face nici o judecată, întrebă :

— Da' unde-i dus boierul, cucoană ?

— Ia, s-a dus — răspunse ea — să vază un lac de mălai ce-l avem pe marginea unui iaz, că în toate nopțile ies broaștele dintr-însul și mănîncă mălaiul.

Țăranii se uitară lung și plecară. Ajungînd la poarta ogrăzii boierești, ei începură a se întreba unul pe altul :

— Ca ce fel de vorbă fu aia a cucoanei, mă, nea ăsta ? Cum se poate broaștele să mănînce mălaiul ?

Ce se sfătuiră ei, ce vorbiră, că numai se întoarseră să întrebe pe cucoană ce vorbă fu aia.

Daca veniră dinaintea cerdacului iară, prinseră a întreba :

— Da' bine cucoană, ca ce să fie vorba ce ne-ai spus-o ? Poate-se ca broaștele să mănînce mălaiul ?

— Nu știu dacă broaștele poate să mănînce mălai au ba, răspunse cucoana : dară știu că roata nu poate să fete mînji.

Tocmai atuncea își veniră și țăranii de acasă. Acum înțeleseseră șiritenia vorbeii cucoanei, se mirară de atîta înțelepciune și se împăcară cum știură ei mai bine.

Viind și boierul acasă, întrebă :

— Cine a mai fost p-aici în lipsa mea ? Ce s-a mai petrecut ?

— Ce să fie ? răspunse ea. Iaca, iaca cine a venit și iaca ce s-a întâmplat cu ei, și ce le-am zis eu.

Boierul, cum auzi, îi zise :

— Fiindcă ai călcat făgăduiala și ai judecat fără mine, nu mai putem trăi amindoi. Ia-ți ce poțestești de la mine și ce-ți este mai drag în casa mea, și să te duci la tăta-tău, acasă.

Cucoana zise :

— Vorbele tale, bărbate, sunt sfinte pentru mine, pentru că de aceea bărbatul este bărbat. Nu sunt vinovată întru nimic, căci n-am judecat pe acei jeluitori, ci le-am spus numai unde este stăpînul lor. Dar dacă d-ta găsești cu cale să mă gonești, eu mă supun fără să cîrtesc și-ți mulțumesc încă din adîncul sufletului pentru bunătatea ce ai de a mă lăsa să-mi aleg ce mi-e mai drag din casa dîmitale. Un lucru te mai rog : fiindcă mă gonești, lasă-mă să mă mai veselesc o dată și eu în casa domnului meu și bărbat. Dă o masă și cheamă pe prietenii noștri și cunoscuți să petrecem împreună și să ne chefuim pentru cea din urmă oară. -

Boierul se înduplecă și porunci de făcu o masă d-alea înfricoșatele, unde chemă prietenii și pe cei mai de aproape ai lor. Șezură, se înveseliră și se chefuiră cît le cerură inima. Cucoana însă tot îndesa paharele boierului și el le tot bea. Și mai dete unul, și încă unul, pînă îl făcu cuc. Se îmbătă boierul de se coclise turtă. Atunci și cucoana îl ia frumușel la spinare, fără să mai simță boierul ceva, și-l duse la tat'său acasă, unde îl puse pe coptor de dormi pînă se trezi.

A doua zi, cînd se deșteptă, boierul, văzîndu-se în astfel de hal, întrebă unde se află. Cucoana îi răspunse :

— La tata acasă. Cînd m-ai gonit de la d-ta, mi-ai dat voie să iau din casa duminică ce mi-o fi mai drag. Aceea am și făcut. Nimic nu mi-a fost mai drag decît bărbatul. Nu crez să mă ții de rău pentru că mi l-am luat.

Cînd auzi boierul asemenea vorbe cu noimă, se gîndi ce se gîndi, apoi răspunse :

— Aidem, nevastă, acasă, și să trăim ca în sin de rai ; acum pricep eu ce odor de femie am dobîndit.

Și m-am suit pe o șea

Și am spus-o așa.

M-am suit pe o roată

Și am spus-o toată.

Comunicat de d-na Brîndza și cules de
prin împrejurimile Iașului.

LBR

Greuceanu

A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat și se numea Împăratul Roșu. El era foarte mîhnit că, în zilele lui, niște zmei furaseră soarele și luna de pre cer.

Trămise deci oameni prin toate țările și răvașe prin orașe, ca să dea în știre tutulor că oricine se va găsi să scoală soarele și luna de la zmei, acela va lua pe fie-sa de nevastă și încă și jumătate din împărăția lui, iară cine va umbla și nu va izbîndi nimic, acela să știe că i se va tăia capul.

Mulți voinici se potricăliseră¹ semețindu-se cu ușurință că va scoate la capăt o asemenea însărcinare ; și cînd la treabă, hiț în sus, hiț în jos, da din colț în colț și nu știa de unde s-o înceapă și unde s-o sfîrșească, vezi că nu toate muștele fac miere. Împăratul însă se ținu de cuvînt.

Pe vremea aceea, se afla un viteaz pre nume Greuceanu. Auzind și el de făgăduința împărătească, ce se gîndi, ce se rîzgîndi, că numai își luă inima în dinți, încumetîndu-se pe ajutorul lui Dumnezeu și pe

---

¹ A se potricăli — a se prăpădi.

voinicia sa, și plecă și el la împăratul să se închine cu slujba. Pe drum se întâlni cu doi oameni pe cari slujitorii împărătești îi ducea la împăratul ca să-i taie, pentru că fugiseră de la o bătălie ce o avusese împăratul acesta cu niște gadine. Ei erau triști, bieții oameni, dară Greuceanu îi mîngîie cu niște vorbe așa de dulci, încît le mai veni nițică inimă, că era și meșter la cuvînt Greuceanu nostru.

El își puse nădejdea în întîmplarea aceasta și își zise: „Îmi voi încerca norocul. De voi izbuti să înduplec pe împăratul a ierta pe acești oameni de la moarte, mă voi încumete să mă însărcinez și cu cealaltă treabă; iară de nu, sănătate bună! Mă voi duce de unde am venit. Asta să fie în norocul meu; nici-odată nu strică cineva să facă o încercare.“

Și astfel, poftorindu-și unele ca acestea, aide, aide, ajunge la curtea împărătească.

Înfățișîndu-se la împăratul, atîtea îi povesti, așa cuvinte bune și dulci scoase și atîta meșteșug puse în vorbirea sa, încît și împăratul crezu că pe nedrept ar fi să omoare pe acei oameni; că mai de folos i-ar fi lui să aibă doi supuși mai mult, și că mai mare va fi vaza lui în lume de s-ar arăta milostiv către popor.

Nu mai putură oamenii de bucurie cînd auziră că Greuceanu a măglisit¹ pe împăratul pînă într-atîta, încît l-a făcut să-i ierte. Mulțumiră lui Greuceanu din toată inima și îi făgăduiră că în toată viața lor se vor ruga lui Dumnezeu pentru dînsul ca să meangă din izbîndă în izbîndă, ceea ce și făcură.

Această izbîndă o luă drept semn bun, și Greuceanu, mergînd a doua oară la împăratul, grăi cu cuvintele lui mieroase cele următoare:

---

¹ A măglisit — a linguși, a amăgi.

— Mărite doamne, să trăiești întru mulți ani pe luminatul scaunul acestei împărății. Mulți voinici s-au legat către măriia ta să scoată de la zmei soarele și luna pe care le-a hrăpit de pe cer, și știu că cu moarte au murit, fiindcă n-au putut să-și îndeplinească legămintele ce au făcut către măriia ta. Și eu, mărite doamne, cuget a mă duce întru căutarea acestor tâlhari de zmei, și mi-ar fi voia să-mi cerc și eu norocul, doar-doar va da Dumnezeu să ajungem a putea pedepsi pe acei blestemați de zmei, pentru nesocotita lor îndrăzneală. Dar fii-mi milostiv și mină de ajutor.

— Dragul meu Greucene — răspunse împăratul — nu pot să schimb nici o iotă, nici o cirtă¹ din hotărîrea mea. Și accasta nu pentru altceva, ci numai și numai pentru că voiesc să fiu drept. Poruncile mele voi să fie una pentru toată împărăția mea; la mine părtinire nu este scris.

Văzînd statornica hotărîre a împăratului și dreptatea celor vorovite de dînsul, Greuceanu cuvîntă cu glas voinicesc :

— Fie, mărite împărate, chiar de aș ști că voi pieri, tot nu mă voi lăsa pînă nu voi duce la capăt bun sarcina ce îmi iau de bună-voia mea.

Se învoiră, și preste cîteva zile și plecă, după ce puse la cale tot ce găsi că e bine să facă, ca să scape cu față curată din această întreprindere.

Greuceanu luă cu dînsul și pe fratele său și merse, merse, merse cale lungă, depărtată, pînă ce ajunse la Faurul-pămîntului, cu care era frate de cruce. Acest faur fiind cel mai meșter de pe pămînt, era și năzdrăvan. Aici se opriră și poposiră. Trei zile și trei

---

¹ Cirtă — ceva foarte neînsemnat : dram, iotă.

noapți au stat închiși într-o cămară Greuceanu cu Faurul-pământului și se sfătuiră.

Și, după ce se odihniră câteva zile și mai plănuiră ceea ce era de făcut, Greuceanu și frate-său o luară la drum.

Îndată după plecarea Greuceanului, Faurul-pământului se apucă și făcu chipul lui Greuceanu numai și numai din fier, apoi porunci să arză cușnița ziua și noaptea și să țină chipul acesta fără curmare în foc.

Iară Greuceanu și frate-său meraseră cale lungă, și mai lungă, pînă ce li se făcu calea cruci; aici se opriră, se așezară pe iarbă și făcură o gustărică din merindele ce mai avcau, și apoi se despărțiră, după ce se îmbrățișară, și plinseră ca niște copii.

Mai-nainte d-a se despărți, își împărțiră cîte o basma și se înțeleseră zicînd: „Atunci cînd basmalele vor fi rupte pe margini, să mai tragă nădejde unul de altul că se vor mai întîlni; iară cînd basmalele vor fi rupte în mijloc, să se știe că unul din ei este pierit“. Mai înlipse și un cuțit în pămînt și ziseră: „Acela din noi, care s-ar întoarce mai întîi și va găsi cuțitul ruginit să nu mai aștepte pe cellalt, fiindcă aceasta însemnează că a murit“. Apoi Greuceanu apucă la dreapta și frate-său la stînga.

Fratele Greuceanului, umblînd mai multă vreme în sec, se întoarse la locul de despărțire și, găsind cuțitul curat, se puse a-l aștepta acolo cu bucurie, că văzuse soarele și luna la locul lor pe cer.

Iară Greuceanul se duse, se duse pe o potecă care-l scoase tocmai la casele zmeilor, așezate unde-și înălărcase dracul copiii. Dacă ajunsese aici, Greuceanul se dete de trei ori preste cap și se făcu un porumbel. Vezi că el ascultase năzdrăvăniile ce-l învățase Faurul-pământului. Făcîndu-se porumbel, Greuceanu

zbură și se pusc pe un pom care era tocmai în fața caselor.

Atunci, ieșind fata de zmeu cea mare și uitându-se, se întoarse repede și chemă pe mumă-sa și pe soră-sa cea mică, ca să vină să vadă minunea.

Fata cea mică zise :

— Măiculiță și surioară, pasărea asta gingașă nu mi se pare ogurlie¹ pentru casa noastră. Ochii ei nu seamănă a de pasăre, ci mai mult seamănă a fi ochii lui Greuceanu cel de Aur. Până acuma ne-a fost și nouă ! D-aici înainte numai Dumnezeu să-și facă milă de noi și d-ai noștri.

Pasămite aveau zmeii cunoștință de vitejia lui Greuceanu.

Apoi intrară citeșitrele zmeioaicele în casă și se puseră la sfat.

Greuceanu numaidecît se dete iarăși de trei ori, preste cap și se făcu o muscă și intră în camera zmeilor. Acolo se ascunse într-o crăpătură de griudă de la tavanul casei și ascultă la sfatul lor. După ce luă în cap tot ce auzi, ieși afară și se duse pe drumul ce ducea la Codrul Verde și acolo se ascunse subț un pod.

Cum se vede treaba, din cele ce auzise, știa acum că zmeii se duseseră la vînat în Codru Verde și aveau să se întoarcă unul de cu seară, altul la miezul nopții și tartorul cel mare despre ziua.

Așteptînd Greuceanu acolo, iată, măre, că zmeul cel mai mic se întorcea și, ajungînd calul la marginea podului, unde sforăi o dată și sări înapoi de șapte pași. Dară zmeul, mîniîndu-se, zise :

— Ah, mînca-o-ar lupii carnea calului ! Pe lumea asta nu mi-e frică de nimeni, numai de Greuceanu !

---

¹ Ogurliu, ugurliu — aducător de noroc.

de Aur ; dar și pe acela c-o lovitură îl voi culca la pământ.

Greuceanu, auzind, ieși pe pod și strigă :

— Vino, zmeule viteaz, în săbii să ne tăiem, sau în luptă să ne luptăm.

— Ba în luptă, că e mai dreaptă.

Se apropiară unul de altul și se luară la trîntă.

Aduse zmeul pe Greuceanu și-l băgă în pământ pînă în genuchi. Aduse și Greuceanul pe zmeu și-l băgă în pământ pînă în gît și-i tăie capul. Apoi, după ce aruncă leșul zmeului și al calului sub pod, se puse să se odihnească.

Cînd, în puterea nopții, veni și fratele cel mare al zmeului, și calul lui sări de șaptesprezece pași înapoi. El zise ca și frate-său, iară Greuceanul îi răspunse și lui ca și celui dîntii.

Ieșind de sub pod, se luă la trîntă și cu acest zmeu.

Și unde mi-aduse, none, zmeul pe Greuceanu și-l băgă în pământ pînă la briu. Dară Greuceanu, sărind repede, unde mi-aduse și el pe zmeu o dată, mi-l trînti și-l băgă în pământ pînă în gît și-i tăie capul cu paloșul. Aruncîndu-i și mortăciunca acestuia și a calului său sub pod, se puse fărăși de se odihni.

Cînd despre zori, unde venea, măre, venea tat-al zmeilor, ca un tartor, cătrănit ce era, și cînd ajunse la capul podului, sări calul lui de șaptezeci și șapte de pași înapoi. Se necăji zmeul de această întîmplare cît un lucru mare, și unde răcni :

— Ah, mîncare-ar lupii carnea calului ; că pe lumea asta nu mi-e frică de nimenea, doară de Greuceanul de Aur ; și încă și pe acesta numai să-l iau la ochi cu săgeata și îl voi culca la pământ.

Atunci, ieșind și Greuceanu de sub pod, îi zise :

— Deh ! zmeule viteaz, vino să ne batem, în săbii să ne tăiem, în sulii să ne lovim, ori în luptă să ne luptăm.

Sosi zmeul și se luară la bătaie : în săbii se bătură ce se bătură și se rupseră săbiile-; în sulii se lovira ce se lovira și se rupseră suliiile ; apoi se luară la luptă : se zguduiau unul pre altul de se cutremura pământul ; și strinse zmeul pe Greuceanu o dată, dară acesta, băgînd de seamă ce are de gînd zmeul, se umflă și se încordă în vine și nu păți nimic, apoi și Greuceanu strinse o dată pe zmeu, totmai cînd el nu se aștepta, de-i pirii oasele.

Așa luptă nici că s-a mai văzut. Și se luptară, și se luptară, pînă ce ajunse vremea la nămiezi, și osteniră. Atunci trecu pe dasupra lor un corb carele se legăna prin văzduh și căuta la lupta lor. Și văzîndu-l, zmeul îi zise :

— Corbule, corbule, pasăre cernită, adu-mi tu mie un cioc de apă și-ți voi da de mîncare un voinic cu calul lui cu tot.

Zise și Greuceanu :

— Corbule, corbule, mie să-mi aduci un cioc de apă dulce, căci eu ți-oi da de mîncare trei leșuri de zmeu și trei de cal.

Auzind corbul aceste cuvinte, aduse lui Greuceanu un cioc de apă dulce și îi astîmpără setea : căci însetosaseră, nevoie mare. Atunci Greuceanu mai prinse la suflet, și, imputernicindu-se, unde ridică, nene, o dată pe zmeu, și trîntindu-mi-l îl băgă în pămînt pînă în git și-i puse piciorul pe cap, ținîndu-l așa. Apoi îi zise :

— Spune-mi, zmeule spurcat, unde ai ascuns tu soarele și luna, căci azi nu mai ai scăpare din mîna mea.

Se codea zmeul, îngîna verzi și uscate, dară Greuceanu îi mai zise :

— Spune-mi-vei ori nu, eu tot le voi găsi, și încă și capul reteza-ți-l-voi.

Atunci zmeul, tot mai nădăjduindu-se a scăpa cu viață dacă îi va spune, zise :

— În Codru Verde este o culă. Acolo înăuntru sunt închise. Cheia este degetul meu cel mic de la mîna dreaptă.

Cum auzi Greuceanul unele ca acestea, îi reteză capul, apoi îi tăie degetul și-l luă la sine.

Dete corbului, după făgăduială, toate stîrvurile, și, ducîndu-se Greuceanul la cula din Codru Verde, deschise ușa cu degetul zmeului și găsi acolo soarele și luna. Luă în mîna dreaptă soarele și în cea stîngă luna, le aruncă pe cer și se bucură cu bucurie mare.

Oamenii, cînd văzură iarăși soarele și luna pe cer, se veseliră și laudară pe Dumnezeu că a dat atîta tîrie lui Greuceanu de a izbîndit împotriva împelițărilor vrăjmași ai omenirii.

Iară el, mulțumit că a scos la bun capăt slujba, o luă la drum, întorcîndu-se înapoi.

Găsind pe frate-său la semnul de întrolocare, se îmbrățișară și, cumpărînd doi cai ce mergeau ca săgeata de iute, întinseră pasul la drum ca să se întoarcă la împăratul.

În cale, dete peste un păr plin de pere de aur. Fratele Greuceanului zise că ar fi bine să mai poposească puțin la umbra acestui păr, ca să mai răsufle și caii, iară pînă una, alta să culeagă și cîteva pere, spre a-și mai momi foamea. Greuceanu, care auzise pe zmeoaice ce plănuiseră, se învoi a se odihni ; dară nu lăsă pe frate-său să culeagă pere, ci zise că le va culege el. Atunci trase paloșul și lovi părul

la rădăcină. Cînd, ce să vezi d-ta ? unde începu a curge niște sînge și venin scîrbos și un glas se auzi din pom, zicînd :

— Mă mîncăși friptă, Greucene, precum ai mîncat și pre bărbatul meu.

Și nimic nu mai rămase din acel păr, decît praf și cenușe ; iară frate-său încremeni de mirare, neștiind ce sunt toate acestea.

După ce plecară și merșeră ce merșeră, deteră preste o grădină foarte frumoasă cu flori și cu fluturii și cu apă limpede și rece.

Fratele Greuceanului zise :

— Să ne oprim aici nițel, frate, ca să ne mai odihnim și căișorii. Iară noi să bem nițică apă rece și să culegem flori.

— Așa să facem, frate — răspunse Greuceanu — dacă această grădină va fi sădită de mîini omenești și dacă acel izvor va fi lăsat de Dumnezeu.

Apoi, trăgînd paloșul, lovi în tulpina unei flori care se părea mai frumoasă și o culcă la pămînt ; după aceea împunse și în fundul fintinei și a marginilor ei, dară în loc de apă începu a clocoti un sînge mohorît, ca și din tulpina florii, și umplu văzduhul de un miros grețos. Praf și țărînă rămase și din fata cea mai mare de zmeu, căci ea se făcuse grădină și izvor ca să învenineze pe Greuceanu și să-l omoare.

Și scăpînd și d-această pacoste, încălecară și plecară la drum, repede ca vîntul ; cînd, ce să vezi d-ta ? Unde se luase după dînșii scorpia de mumă a zmeoacelor cu o falcă în cer și cu alta în pămînt ca să înghiță pe Greuceanu și mai multe nu ; și avea de ce să fie cătrănită și amărîtă : căci nu mai avea nici soț, nici fete, nici gineri.

Greuceanu, simțind că s-a luat după dînșii zmeoaica cea bătrînă, zise frăține-său :

— Ia te uită, frate, înapoi și spune-mi ce vezi.

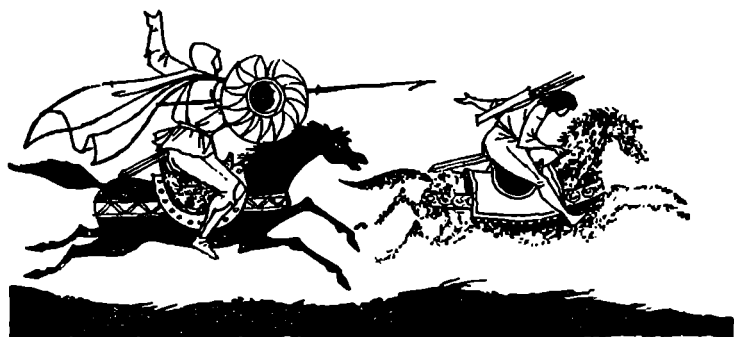
— Ce să văz, frate — îi răspunse el — iată un nor vine după noi ca un vîrtej.

Atunci dete bice cailor cari mergeau repede ca vîntul și lin ca gîndul ; dară Greuceanu mai zise o dată fratelui său să se uite în urmă. Acesta îi spuse că se apropie norul ca o flăcăraie ; apoi, mai făcînd un vînt cailor, ajunseră la Faurul-pămîntului.

Aci, cum descălecară, se închise în făuriște. Pe urma lor iaca și zmeoaica. De-i ajungea, îi prăpădea ! Nici oscior nu mai rămînea din ei. Acum însă n-avea ce le mai face.

O întoarse însă la șiretlic : rugă pe Greuceanu să facă o gaură în părete ca măcar să-l vază în față. Greuceanu se prefăcu că se înduplecă și făcu o gaură în părete. Dară Faurul-pămîntului se aținea cu chipul lui Greuceanu cel de fier, ce arsese în foc de sărea schintei din el. Cînd zmeoaica puse gura la spărtură ca să soarbă pe Greuceanu, Faurul-pămîntului îi băgă în gură chipul de fier roșu ca focul și i-l vîri pe gît. Ea, înghiorț ! înghiți și pe loc și crăpă. Nu trecu mult și stîrvul zmeoaicei se prefăcu într-un munte de fier și astfel scăpară și de dînsa.

Faurul-pămîntului deschise ușa făuriștei, ieși afară și se veseliră trei zile și trei nopți de așa mare izbindă. El mai cu seamă era nebun de bucurie pentru muntele de fier. Atunci porunci călfilor să facă lui Greuceanu o căruță cu trei cai cu totul și cu totul de fier. După ce fură gata, suflă asupra lor și le dete duh de viață.

Luindu-și ziua bună de la frate-său de cruce, Faurul-pământului, Greuceanu se urcă în trăsură cu frate-său cel bun și porni la Roșu-împărat ca să-și priimească răsplata.

Merse, merse, pînă ce li se înfurci calea. Aci se opriră și poposiră. Apoi, Greuceanu desprinse de la căruță un cal și-l dete fratelui său, ca să ducă împăratului Roșu vestea cea bună a sosirii lui Greuceanu cu izbînda săvîrșită; iară el rămase mai în urmă. Înaintînd el alene, răsturnat în căruță, trecu pre lîngă un diavol schiop carele ținea calea drumetilor ca să le facă neajunsuri. Acestuia îi fu frică să dea piept cu Greuceanu, dară, ca să nu scape nici el neatinș de răutatea lui cea drăcească, îi scoase cuiul din capul osiei de dîndărăt și-l aruncă departe în urmă.

Apoi tot el zise Greuceanului:

— Măi, vericule, ți-ai pierdut cuiul, du-te de ți-l caută.

Greuceanu, sărind din căruță, își uită acolo paloșul, din greșeală. Iară cînd el-își căuta cuiul, diavolul îi fură paloșul, apoi, așezîndu-se în marginea drumului, se dete de trei ori peste cap și se schimbă într-o stană de piatră.

Puse Greuceanu cuiul la capul osiei, îl înțepeni bine, se urcă în căruță, și pe ici ți-e drumul! Nu băgă însă de seamă că paloșul îi lipsește.

Ascultați acum și vă minunați, boieri d-voastră, de pătenia bietului Greuceanu. Un mangosit de sfetnic d-ai împăratului Roșu se făgăduise diavolului, dacă îl va face să ia el pe lata împăratului. Ba încă și rodul căsătoriei sale îl închinase acestui necurat. Împelițatul știa că Greuceanu, fără paloș, era și el

om ca toți oamenii. Puterea lui în paloș era ; fără paloș era necunoscut. Ii fură paloșul și-l dete becnicului de sfetnic.

Acesta se înfățișă la împăratul și îi ceru fata, zicînd că el este cel cu izbînda cea mare.

Împăratul îl crezu, văzîndu-i și paloșul, și începu-
seră a pune la cale cele spre cununie. Pe cînd se
pregătea la curte, pentru nuntirea fiicei împăratului
cu voinicul cel mincinos ce zicea că o scos soarele
și luna de la zmei, vine și fratele Greuceanului cu
vestea că Greuceanu are să sosească în curînd.

Sfetnicul cel palavatic, cum auzi de una ca aceasta,
merse la împăratul și zise că acela este un amăgitor
și trebuie pus la închisoare. Împăratul îl ascultă.
Iară sfetnicul umbla d-a-ncîtelea, zorînd să se facă
mai curînd nunta, cu gînd că, dacă se va cununa
odată cu fata împăratului, apoi poate să vină o sută
de Greuceni, că n-are ce-i mai face, lucru fiind sfîrșit.

Împăratului însă nu-i prea plăcu zorul ce da sfet-
nicul pentru nuntă, și mai tărăgăi lucrurile.

Nu trecu mult și iată că sosește și Greuceanu și,
înfățișîndu-se la împăratul, acesta nu știa între care
să aleagă. Credea că acesta să fie Greuceanu, dară
nu-și putea da seamă de cum paloșul lui Greuceanu
se află în mîna sfetnicului. Atunci băgă de seamă
și Greuceanul că-i lipsește paloșul și tocmai acum
îi veni în minte pentru ce nu văzuse el stana de
piatră decît după ce-și găsisese cuiul de la osie și se
întorcea la căruța cu dînsul. Pricepu el că nu e lucru
curat.

— Împărate prealuminate — zise el — toată lu-
mea zice că ești om drept. Te rog să-mi faci și mie

dreptate. Mult ai aşteptat, mai aşteaptă, rogu-te, încă puţin şi vei vedea cu ochii adevărul.

Priimi împăratul a mai aştepta pînă ce să se întoarcă Greuceanu. Acesta se puse iarăşi în căruţa lui cu cai cu tot de fier şi într-un suflet merse, pînă ce ajunse la stana de piatră, acolo unde Necuratul îi scosese cuiul de la căruţă.

— Fiinţă netrebnică şi păgubitoare omenirii — zise el — dă-mi paloşul ce mi-ai furat, căci de unde nu, praful nu se alege de tine.

Piatra nici că se cliinti din loc măcar.

Atunci şi Greuceanu se dete de trei ori poste cap, se făcu un buzdugan cu totul şi cu totul de oţel, şi unde începu, nene, a lovi în stană de se cutremura pămîntul. De cite ori da, de atîtea ori cădea cite o zburătură de piatră. Şi lovi ce lovi pînă ce îi sfărîmă virful. Apoi deodată începu stana de piatră a tremura şi a cere iertăciune. Iară buzduganul, de ce da, d-aia îşi întea loviturile, şi dete, şi dete, pănă ce o făcu pulbere. Cînd nu mai fu în picioare nimic din stana de piatră, cătă prin pulberea ce mai rămăseşe. şi-şi găsi Greuceanu paloşul ce-i furase Satana.

Îl luă şi, fără nici o clipă de odihnă, veni şi se înfăţişă iarăşi la împăratul.

— Sunt gata, mărite împărate — zise el — s-arăt oricui ce poate osul lui Greuceanu. Să vină acel sfelnic neruşinat care a voit să te amăgească, spre a ne înţelege la cuvinte.

Împăratul îl chemă.

Acesta, dacă veni şi văzu pe Greuceanu cu sprinceană încruntată, începu să tremure şi-şi ceru iertăciune, spunînd cum căzuse în mîinile lui paloşul lui Greuceanu.

După rugăciunea lui Greuceanu, dobîndi iertare și de la împăratul, dar acesta îi porunci să piară din împărăția lui. Apoi scoase pe fratele Greuceanului de la închisoare și se făcu o nuntă d-alea împărăteștile, și se încinse niște veselii care ținură trei săptămîni...

Și eu încălecai p-o șea. și vă povestii d-voastră așa.

Povestit de Michalche Constantin, din mahalaua Delea-Veche, București, 1876. Publicat pentru prima oară în *Calendarul Aurora*.

LBR

Cele douăsprezece fete de împărat și palatul cel fermecat

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un flăcăiandru sărman de părinți. El argățea pe la unii și pe la alții ca să-și cîștige hrana vieții. Și fiindcă avea darul de a fi curățel, toți flăcăii din sat îl pizmuiau. Ceilalți argați cășunaseră pe dînsul și-l tot luau peste picior, iară el nu lua aminte la flecăriile lor și-și căuta de treaba lui. Cînd se adunau seara și bîrfeau verzi și uscate, el se făcea că nu înțelege vorbele aruncate în pofida lui ; se arăta prostănac. Pentru aceasta ei îl porocleau zicîndu-i „cascăundul satului“.

Stăpînii unde slujea el erau foarte mulțumiți de dînsul și se băteau care de care să-l apuce. Cînd trecea prin sat, fetele își dau coate și se uimbau la dînsul pe subț sprincene. Și ce e drept că aveau la ce se uita. El era curat la față și chipeș ; chica lui cea neagră ca pana corbului flutura ca o coamă pe grumajii lui albi ca zăpada ; mustăcioara abia mîjea, de parcă era o umbră pe buza lui cea de suș ; dară apoi ochii ? Avea niște ochi, neiculiță, de băgase pe toate fetele în boale.

Cînd era la adăpatul vacilor, fetele care de care se întrecea să-i dea pricină de vorbă ; dară el nu băga pe nimeni în seamă ; se făcea că nu pricepe ce vor ele. Pentru aceasta ele, ca să arate că nu le pasă de nebăgarea lui de seamă, între ele, îl porocleau cu numele de Făt-frumos al satului. Și de unde să nu fie așa !

El nu se uita nici în dreapta, nici în stînga, mergea cu vitele la pășune și treaba ieșea din mîna lui mai cu asupra decît din ale celorlalți argați.

Nu știi ce făcea el, ce dregea, că vacile pe cari le păștea el erau mai frumoase decît ale celorlalți argați. Ele dau mai mult lapte decît cele ale altor argați, fiindcă pe unde le ducea el, pășunea era mai cu gust și mai îndestulătoare. Pe unde călca piciorul lui se cunoștea, fiindcă și ierburile se înveseleau.

Pasămite se născuse în ceas bun și era ursit să ajungă ceva. Dară el nici habar n-avea de asta și nici gînd n-avea să se mîndrească, fiindcă nu știa ce-i este ascuns în cursul vremilor. Ci smerit, precum îl lăsase pe el Dumnezeu, își vedea de ale sale, fără să se atingă cu cuvîntul, sau în oricareva fel, de alții sau de al altora. Și tocmai pentru aceasta flăcăii și ceilalți argați îl porosluia.

Intr-o zi de primăvară, ostenit fiind tot umblînd după vaci, se dete la umbra unui copaci mare și stufoș și adormi : își și alesese, vezi, loc pentru așa ceva. Era o vilcea împodobită cu fel de fel de floricele, toate înflorite, de părea că dă ghes omului să treacă printre ele. Ceva mai cît colo un pîrîiaș, a cărui obîrșie venea dintr-un șipot de apă ce ieșea din coasta unui deluleț, șerpuia printre brusturi și alte buruieni pe unde își făcuse loc, și susurul apei parcă te îndemna la somn. Copaciul subt care se adumbrise era

măreț și parcă se lupta ca să ajungă la nuori. Prin-
tre crăcile lui întinse se giugiuleau pasărelele și-și
faceau cuiburi : numai ascultînd cineva ciripirile lor
se aprindea într-însul focul dragostei. Desișul frun-
zelor sale făcea o umbră, de parcă rîmneai la ea.
Bag seamă, nu era așa căscăund flăcăul acesta, și
pe nedrept îi atîrnau de coadă acest ponos ceilalți
argați din sat. Cum puse capul jos, și adormi.

N-apucase să doarmă, ca de cînd începui să vă
povestesc, și odată sări drept în sus.

Visase un vis frumos și se deșteptase.

Visase că unde venise la dînsul, mare, o zîină, mai
frumoasă decît toate zînele din cer și de pre pămînt,
și-i zisese să se ducă la curtea împăratului locului
aceluia, că acolo are să se procopsească.

Cînd se deșteptă, își zise : „Mă, ca ce să fie asta ?“
și începu a se pune pe gînduri ; toată ziulica îl mun-
ciră gîndurile și nu se domirea de loc, de loc ca ce
să însemneze un asemenea vis. El nu înțelegea că
steaua sub care se născuse venea să-l slujească.

A doua zi, mergînd iarăși cu vitele la păscut, abătu
din drum și dete iarăși pe la copaciul cu pricina, și
iarăși se culcă la tulpina lui, și iarăși visă același vis.

Sculîndu-se, își zise : „Mă, ăsta nu e lucru curat“,
și iarăși toată ziulica fu dus pe gînduri.

A treia zi cu dinadinsul făcu să-i fie drumul pe la
același copaci sub care se culcă, și visă același vis ;
ba încă de astă dată zîina îl amenință cu boală și cu
toate ticăloșiile omenești, dacă nu s-o duce.

Atunci și el, dacă se sculă și veni acasă cu vacile
și le băgă în coșar, se înfățișe la stăpînu-său și-i
zise :

— Stăpîne, pe mine mă bate gîndurile să mă duc
în lume să-mi caut norocul. Destul am argățit, și

pînă acum nu văz nici un semn ca să pot și eu sălta ceva. Fă bine și-mi dă socoteala.

— Da' pentru ce, băiete, să ieși de la mine ? Au doară nu te mulțumești de simbria ce-ți dau ? Au mîncare n-ai destulă ? Ia, mai bine șezi la mine, și eu voi căta să-ți dau o fată bună din sat, cu nițică zestrivică, să te mai ajut și eu cu ce m-o lăsa inima, să-ți faci și tu rost aici ca toți megiașii, nu mai hoinări prin a lume, ca să nu ajungi fără nici un căpătii, ca vai de lume.

— Ba, de mulțumit, sunt mulțumit de d-ta, stăpîne ; mîncare am destulă, nu pot să mîinii pe Dumnezeu ; dară așa mi-a venit mie, să mă duc în lume și nu voi rămînea pentru nu știu ce.

Dacă văzu stăpinu-său că este peste poate a-l face să rămîie, îi dăte ce bruma mai avea să ia, și el plecă, luîndu-și ziua bună de la stăpin.

Ducîndu-se de la satul său, flăcăul ajunsese drept la curtea împărătească și se băgă argat la grădina împăratului. Grădinarul fu bun-bucuros să-l priimească, cînd îl văzu așa curățel, căci dobîndise pînă atunci cîteva bobîrnace de la fetele împăratului că bagă argați tot ce este mai uricios și mai scîrbos în omenire.

Curățel, curățel, dară hainele de pe dînsul erau imoase¹, deh ! ce să zici, ca de văcar. Grădinarul puse de-l îmbăie, îl primeni și-i dăte de îmbrăcă niște haine care să mai semene a argat la grădina împărătească. Și cum era de potrivit făcut la boiul lui, îi ședea bine cu hainele ce îmbrăcă.

Pe lingă celelalte trebi grădinărești, slujba lui de căpetenie fu ca să facă în fiecare zi cîte douăsprezece mănuchiulețe de flori, și în fiecare dimineață să le dea la cele douăsprezece domnițe, fete ale împăratu-

---

¹ Imos — murdar, minjit.

lui, cînd vor ieși din casă spre a se primbla print grădină.

Aceste domnițe erau ursite să nu se poată mărita pînă nu se va găsi cineva care să le ghicească legătura ursitei lor și să facă pe vreuna din ele ca să iubească pe cineva. Ursitele lor le dăruise cu patima jocului. Erau nebune după joc și pe fiecare noapte rupeau cîte o pereche de conduri de mătase albă, dănțuind.

Nimeni nu știa unde merg ele noaptea de joacă.

Împăratul se luase de gînduri cu atîta cheltuială pe condurii fetelor sale și pentru inima lor de gheață, de care nu se putea lipi nici un june din cei ce veniseră în peșit.

Pentru aceasta el dase sfară în țara lui și în țările streine, precum ca să se știe că cine se va găsi să-i spuie ce fac fetele lui noaptea de rup fiecare cîte o pereche de conduri, poate să-și aleagă pe care-i va plăcea din ele, și el i-o va da lui de soție.

El știa că le ține pe toate închise la un loc, într-o cămară din palatul său, încuiate și zăvorîte cu nouă uși de fier și cu nouă lacăte mari. Dară nimeni nu știa ce fac ele noaptea de li se rup încălțămintele, căci nimeni nu le văzuseră pînă atunci ieșind din casă, căci nu puteau.

Pasămite, lor le era făcut ca așa să-și petreacă vremea în toată viața lor. Așa le era orînda.

Cum se auzi de această hotărîre a împăratului, începu a curge la peșitori : ba feciori de domni și de împărați, ba feciori de boieri mari, pînă și feciori de boieri mai mici. Și care cum venea se punea de pîndă la ușa domnițelor cîte o noapte. Împăratul aștepta cu mare nerăbdare în fiecare dimineață ca să-i aducă cîte vreo veste bună ; dară în loc de aceasta, i se

spunea că junii ce se puneau de pîndă seara, nu se mai găsesc dimineața. Nu se știa ce se fac. Nici de urmă măcar nu li se mai dedea.

Unsprezece flăcăi o pășise pînă acum. Ceilalți cari mai erau, începuseră a se codi ; nu mai voiră să stea de pîndă. Se lipseau de a lua de neveste niște fete pentru care se răpune atîți tineri.

Și astfel, unul cîte unul, se cărară pe la casele lor de la curtea acestui împărat, și-i lăsară fetele în plata domnului ; căci nimeni nu mai voia să-și piarză sufletul pentru un cap de muier.

Însuși împăratul fu coprins de spaimă, cum de să piară așa junii ce voiau să-i pindească fetele, și nu mai cuteza să îndemne pe nimeni.

Împăratul era nevoit să cumpere mereu pe fiecare zi cîte douăsprezece perechi de conduri, și intrase la grije că o să-i îmbătrinească fetele în vatră și o să împletească cosița albă, fără să puie pirostriile în cap.

Argatul de la grădinărie își împlinea slujba cum știa el în legea lui. Și domnițele erau mulțumite de mănuchele de flori ce li le da argatul, și grădinarul de lucrul lui.

El, cînd da florile domnițelor, nici nu-și ridica ochii asupra lor ; dară cînd da florile fetei celei mai mici, nu știu de ce, că se roșea ca un bujor, și-i ticîia inima, de sta să-i sară din piept afară.

Fata băgă de seamă aceasta, însă crezu că flăcăul este rușinos și d-aia se face așa de roșu cînd vine înaintea lor.

Azi așa, mîine așa, el vedea că nu e de nasul lui o așa bucățică. Dară ce-i faci inimei ? Ea îi da brînci și lui, bat-o pustia ! și ar fi voit să se puie și el la pîndă, și apoi se gîdea și la pățeniile celor ce păzise înaintea lui.

Fata cea mică se greși într-o zi și spuse surorilor cum argatul care le da flori se roșește ca o sfeclă cînd vine înaintea lor și cum este de curățel. Cum auzi fata cea mai mare astfel de cuvinte că iese din gura surorii sale celei mai mici, unde începu să o dojenească cu niște vorbe cam luătoare în ris, cum de numai să se gîndească ea a scoate așa vorbe blinde pentru un argat, căci asta ar semăna că inima ei este pornită a se planisi ¹ cuiva.

Băiatului îi zicea inima să se arate la împăratul cu cererea de a pîndi și el, dară să lăsăm că-și cunoștea lungul nasului, să lăsăm că nu uitase păte-niile atîtor flăcăi ce pieriseră, lui îi era să nu-și piarză slujba și să rămîie cu buzele umflate. Apoi unde pui d-ta gîndul ce-l muncea groaznic că, de va fi gonit de la curtea împărătească, n-are să mai vază pe fetele împăratului, căci dîndu-le flori în fiecare dimineață, oricît se feri de vreo patimă, totuși gingășiile și frumusețile fetelor de împărat, și mai cu seamă căutătura cea blajină a fetei celei mici, îl ademenise pînă într-atît, încît se socotea el că dacă nu va mai atinge în fiecare dimineață cu degetele sale miinile cele albe ca o coală de hîrtie, cu pielea moale ca puful, ale fetelor de împărat, nu va mai putea trăi.

Ziua, noaptea, îl munceau aceste gînduri și nu știa cum să facă să-și îplinească pofta inimei, fără de care, simțea el, că nu va putea să mai trăiască.

Intr-una din nopți, adormind el cu gîndul țintă la dorința ce-l chinuia de-i rodea băierile inimei, văzu în vis iară pe zîna din vilceaua cea cu flori unde i se arătase odinioară.

Ea îi zise :

---

¹ A se planisi — a se lăsa rob, stăpînit de cineva.

— Să te duci în unghiul grădinei cel despre răsărit ; acolo vei găsi doi pui de dafin, unul cireșiu și altul trandafiriu ; alături cu dînșii vei vedea o săpălugă de aur, o năstrapă tot de aur și un ștergar de mătase. Să iei acești pui de dafin, să-i pui în două ghivece frumoase, să-i sapi cu săpăliga cea de aur, să-i uzi cu năstrapa cea de aur, să-i ștergi binișor cu ștergarul cel de mătase și să-i îngrijești ca pe lumina ochilor tăi. Cînd vor crește și se vor face ca de un stat de om, orice vei cere de la dînșii ți se va izbindi tocmai pe tocmai.

Zise și pieri ca o nălucă, tără să apuce argatul grădinarului să-i mulțumească barim.

Nici nu se dezmeticise bine din uluiala somnului, nici nu se șterse la ochi măcar, și dete fuga în unghiul grădinei cel despre răsărit și rămase năuc de bucurie, cînd văzu în ființă toate cele ce îi spusese zîna în somn. Acum se șterse și el la ochi, se pipăi să vadă nu care cumva doarme încă și aievea să fie oare ceea ce vedea ? După ce se încredință că nu este nălucă de noapte, puse mîna și luă dafinii.

Îi îngriji cum știu el mai bine, îi săpă adesea cu săpăluga ce găsisese el acolo, îi udă cu năstrapa, îi șterse cu ștergarul și, ce să mai lungim vorba ? îi îngriji ca pe lumina ochilor lui, tocmai precum îi poruncise zîna.

Dafinii creșteau și se împuterniceau ca prin minune. Nu trecu mult și se făcură mari. Frumusețe ca și la acești dafini nici că s-a mai văzut.

Cînd ajunseră ca d-un stat de om, el veni la dînșii într-una din zile și zise unuia precum îl învățase zîna :

„Dafine, Dafine,

Cu săpălugă de aur săpatu-te-am

Cu năstrapă de aur udatu-te-am.

Cu ștergar de mătase ștersu-te-am.

Dă-mi darul d-a mă face, oricînd voi voi eu, să nu fiu văzut de nimeni."

El rămase buimăcit de mirare, cînd în clipa aceeași chiar văzu cum se înființează un boboc de floare, cum crește de se mărește și cum se deschide o floare așa de frumoasă, de nu puteai să te oprești ca să nu o miroși. El puse mina de o rupse, o luă și o băgă în sîn ; vezi că așa îl învățase zîna.

Seara, cînd domnițele intrară în camera lor cea încuiată și zăvorîtă cu nouă lacăte mari, ca să se culce, el se furișe binișor pe lîngă ele și intrară împreună. El le vedea pe ele ce fac, dară ele nu-l vedeau pe dînsul. El le văzu că în loc să se dezbrace spre a merge la culcare, ele începură a se pieptăna, a se îmbrăca cu haine scumpe și a se găti de ducă.

El se mira de cele ce vedea și hotărî ca să se ție după dînsule cu dinadinsul, să vază pe unde au să iasă ele, unde au să se ducă și ce au să facă.

Cînd, deodată, fata cea mai mare zise surorilor sale :

— Gata sunteți, fetelor ?

— Gata suntem, răspunseră ele.

Atunci cea mare din surori bătu cu piciorul în pămînt, și deodată se deschise în două dușumeaua casei. Ele se coborîră prin acea deschizătură și merseră ce merseră, pînă ce ajunseră la o grădină gărduită cu zid de aramă.

Cînd fură să intre, fata cea mare bătu din picior iarăși și porțile de oțel ale grădinei se deschiseră. Intrînd, băiatul călcă pe rochia fetei celei mici.

Aceasta, întorcîndu-se repede, nu văzu pe nimeni și, chemîndu-și surorile, le zise :

— Surorilor, bănuiesc că s-a luat cineva după mine, că uite, simții că m-a călcat oarecine pe rochie.

Surorile se uitară în toate părțile și nevăzînd nici ele pe nimeni, îi răspunse :

— Nu fi așa bănuitoare, soro ; cine să fie aci, ori să se ia după noi. Nici pasăre măiastră nu poate răzbi pînă unde suntem noi acum. Ia vezi mai bine, să nu se fi apucat rochia ta de vreun mărăcine și, cum ești tu de fricoasă, ți s-o fi părut că te-a călcat neștine pe rochie. Nu fi așa de ușurică !

Ea tăcu. Băiatul se ținea după dînsule.

Trecură printr-o pădure cu frunzele de argint, trecură prin alta cu foile de aur, trecură prin altă pădure cu frunzele numai diamanturi și pietre nestimate, cari sclipeau de-ți luau ochii, și ajunseră la un eleșteu mare.

În mijlocul aceluia eleșteu se ridica un dîmbuleț și pe dînsul niște palaturi cum nu mai văzuse el pînă atunci. Palaturile împăratului rămăseseră jos de tot pe lîngă acestea, care străluceau de la soare te puteai uita, dară la dînsule ba. Și așa de cu meșteșug erau făcute, încît cînd te urcai în ele ți se părea că te cobori, și cînd te dedeai jos din ele ți se părea că te urci.

Douăsprezece luntrișoare cu vislași muiați numai în fir de cel bun le așteptau la margine. Cum ajunseră, se puseră fiecare în cîte una și plecară. Argatul se puse în luntrea fetei celei mici.

Luntrile porniră și mergeau în rînd ca cocorii. Numai luntrea fetei celei mai mici rămînea mai în urmă. Vislașul se mira cîm de este mai grea decît altă dată și trăgea din răsputeri la visle ca să ajungă pe celelalte.

Cum ieșiră la celălalt mal al eleștelui, se auzi o muzică care, vrînd, nevrînd, te făcea să dănțuiești. Fetele se repeziră ca fulgerul, intră în palat și se puseră pe joc cu flăcării cari le pîndiseră, și jucară și jucară pînă ce li se sparseră condurii.

Băiatul se ținu mereu după ele. Intrînd și el în palat, ce-i văzură ochii? Cămara de joc mare și largă de abia puteai să-i zărești căpătîiul. Ea era împodobită numai cu aur, cu pietre nestemate și cu făclii de jur împrejur ce ardeau în niște sfeșnice de aur curat, mai mari decît omul. Păreții albi ca laptele străluceau de-ți luau ochii, și cu dungi de aur, împodobite cu zamfiruri și rubinuri de licăreau ca focul.

Argatul se puse într-un colț și privea la toate minunile astea. Și avea și la ce privi, căci vedea acolo lucruri de cari nu-i mai văzuseră ochii. Dar unde fu pomana aia ca să stea la un loc? Sărea și el ton-toroiul de colo pînă colo, fără să vrea; căci nu era chip să stea la un loc fără a sălta, cînd cînta muzica aia. Pînă și sfeșnicele și mesele și lăvițile din casă săltau.

Și nici pomeneală măcar nu este ca să-și închipuiască cineva frumusețea cîntărilor și a muzicii aceleia: organe, fluiere, chitări, alăute, buciume, cium-poaie și alte multe d-alde astea cîntau într-o unire, de rămîneau marț cei mai buni muzicanți din lume.

D-apoi fetele¹? trăgeau cu foc la niște hori, bătuta, briul, ca la ușa cortului, de unul singur, pipărușul și cîte jocuri toate, de puteai să-ți rupi bojocii jucînd.

Și jucară și jucară, pînă despre ziuă. Cînd, deodată, încetînd muzica de a mai cînta, Teși ca din pămînt

---

¹ Tipărit : *cîntecele*.

o masă încărcată cu de toate bunătățile, și ce este pe lume, și ce nu este. Se puseră cu toții la masă și mîncară și se chefură cît le poftiră inima.

Argatul de la grădinărie ședea în colțul lui unde se așezase și privea, lăsîndu-i gura apă.

La masă le slujea niște arapi, îmbrăcați în niște haine foarte scump împodobite.

După ce se sculară de la masă, prinsră a se întoarce acasă.

Se întoarseră iarăși pe unde au fost venit. Băiatul se ținea după dîsele, ca dracul după călugăr.

Cînd fură a trece prin grădina cu frunzele de argint, ce-i dete argatului prin gînd, că numai rupse o rămurică dintr-un copaci.

Un freamăt puternic se făcu atunci în toată pădurea, ca de o furtună ce vine întărită asupra copacilor ; și totuși nici o frunză măcar nu se mișcă din loc, ba nici măcar nu se clătină ca de o adiere de vînt barim.

Fetele răsăriră.

— Ce să fie asta, leiculiță ? ziseră.

— Ce să fie ? răspunse cea mai mare din surori. Iacă, păsărica ce-și are cuibul în turnul bisericii din palaturile tatălui nostru trebuie să fi trecut prin frunze : căci numai ea poate să răzbată pe aici.

Fetele trecură și ajunseră în palatul unde erau încuiate, tot pe unde ieșiseră.

A doua zi, argatul de la grădinărie, cînd dete mănuchiurile de flori fetelor împăratului, ascunse cu meșteșug rămurica ruptă în mănuchiul fetei celei mici.

Domnița se miră cînd își priimi mănuchiul de flori, se uită cam cu milă la argat și nu-și putea da seamă cum de să ajungă acea rămurică între florile ce priimise.

A doua seară, iarăși așa o petrecură. Băiatul, iarăși pe furiș, se ținuse după dinsele, cu deosebire numai că rupse o rămurică din copacii cei cu frunzele de aur, pe care o puse iarăși între florile ce dete a doua zi domniței celei mici.

Fata cea mai mare, iarăși, cu cuvinte liniștitoare, alină frica surorilor ei cînd se auzi freamătul ce se făcu în pădurea de unde argatul rupse rămurica.

Cînd a doua zi domnița cea mică priimi florile cu rămurica ascunsă între ele, îi dete un fier ars prin inimă.

Ea căută vreme cu prilej și, prefăcîndu-se că vrea să se primble, ieși preste zi prin grădină și, întîlnind pe argat la o cotitură a grădinei, îl opri și-i zise :

— De unde ai avut tu rămurica ce mi-ai pus-o în mănunchiul de flori ?

— De unde o știe prea bine măria-ta.

— Care va să zică, tu te-ai ținut după noi, și știi unde mergem noi noaptea.

— Cam așa, măria-ta.

— Cum ai făcut de ai venit după noi de nici una dintre surori nu te-a văzut ?

— Pe furiș.

— Na o pungă de bani, și să nu scoți nici o vorbă despre primblarea noastră de noaptea.

— Eu nu-mi vînz tăcerea, măria-ta.

— Dacă voi auzi însă că ai crîcnit ceva, voi pune să-ți taie capul.

Zise ea vorbele astea aspre din gură, dară din inimă altceva cugeta. Ei i se părea că acest argat din ce în ce se face mai curățel.

A treia noapte cînd se duse după dinsele, tot pe furiș, rupse o ramură din pădurea cu copacii cei care aveau foile de diamant, și iarăși se făcu freamăt

printre frunze, și iarăși surora cea mai mare alină frica surorilor celor mici cu cuvinte liniștitoare. Domnița însă cea mică, nu știu de ce, dară în inima ei se strecură o bucurie ascunsă.

În ziua următoare, cînd găsi rămurica de diamant în mănuchiul de flori, cătă cam pe subt ascuns la argat și-l găsi că nu se prea deosebește de fiii de domni și de împărați. Atît i se păru de drăgălaș.

Argatul și dînsul cătă asupra domniței cu ochi ga-leși, dară tot pe furiș, și o văzu că se tulburase oarecum, se făcu însă că nu pricepe nimic și-și cătă de treabă.

Surorile domniței deteră peste dînșii vorbind și rîseră de dînsa și o luară cu cuvintele cam peste picior. Fata cea mică tăcu și înghiți rușinea. Nu se putea ea mira din destul cum a făcut argatul de le-a descoperit. Ei, vezi, îi intrase în cap că acest flăcău nu poate să fie om prost, deoarece dovedise lucruri ce nici măiestrele nu le știau.

Și apoi, adevărul vorbind, boiul lui cel falnic, chipul lui cel bine potrivit și blajin îl arăta cît de colo a nu fi de argat prost. Pē lingă acestea, și înfățișarea, și totul într-însul avea pe vino-ncoace.

După ce intrară în casă fetele, domnița cea mică le spuse că argatul de la grădinărie știa tot ce fac ele noaptea. Atunci se adunară la sfat și plănuiră ca să-l facă și pe dînsul să-și piarză inima și simțirile, cum făcuseră și cu ceilalți tineri.

Flăcăiandrul însă se furișă și de astă dată de intră în cămara fetelor, ca să asculte la sfatul lor.

Pare că-i spusese ariciul la ureche că are să se petreacă între ele ceva pentru dînsul.

Acum, după ce știa totul, dară totul ce trebuia să știe, se duse la dafinii lui și zise către cel trandafiriu :

„Dafine, Dafine !

Cu săpălugă de aur săpatu-te-am.

Cu năstrapă de aur udatu-te-am.

Cu ștergar de mătase ștersu-te-am.

Dă-mi minte și procopseală de fiu de domn și împărat.“

Ca și de la rind, un boboc de floare încolți, crescă și se deschise o floare minunată. El luă floarea și o băgă în sân. Odată căzură de pe fața lui arsăturile de soare și îi rămase chipul curat și luminat, ca și când atunci îl făcuse mă-sa. Simți că în creierii lui se petrece un ce de care nu-și putea da seama. Dară văzu că începe a judeca altfel de cum judeca el pînă acum. Pasămite se ascuțise la minte. Și totdeauna se pomeni îmbrăcat cu niște haine ca ale fiilor de împărați și de domni.

Atunci se duse la împăratul și ceru și dînsul să-i păzească fetele, într-o noapte.

Împăratului i se făcu milă de tinerețele lui și-l sfătui să-și caute mai bine de treabă, decît să se răpuie. El stăruie. Împăratul priimi. Acesta nici că bănuia măcar a fi argatul de la grădinărie ; așa de mult se schimbăse.

Cînd îl arată fetelor și le spuse împăratul ce voiește, nici ele, vezi, nu-l cunoscără. Numai cea mică, fiind cu cuiul la inimă, îl cunoscă și începu a tînji de dragoste.

Noaptea următoare, cînd plecară ele la joc, îl luară și pe dînsul. El știa ce i se pregătește, dară se feri ca de oala mălaiului să nu dea în clapcă.

Ajunseră la palatul vrăjit, jucară pînă despre ziuă, apoi se puseră la masă. I se aduse și lui băutura din care băuse toți cari veniseră înaintea lui, băătură

care trebuia să-l facă a-și pierde mințile și simțirea, băutură care să-l piarză și pe dînsul ca pe ceilalți.

Atunci unde își întoarse niște ochi lăcrămoși și plini de focul dragostei ce-l mistuia, și zise cu grai duios domniței celei mici :

— Vei tu ? iacă eu mă pierz pentru dragostea ta, dacă ai așa inimă de ghcață.

— Nu ; n-am inimă de gheață ; focul dragostei tale mi-a încălzit-o, răspunse ea. Nu bea. Mai bine voi să fiu grădinărcasă cu tine, decît fată de împărat.

Cum auzi așa, el aruncă băutura la spate, și mai apropiindu-se de dînsa, îi mai zise :

— Să nu-ți fie teamă, măria-ta, că grădinăreasă nu ai să fii o dată cu capul.

Toți cei de față auziră vorbele lor. Puterea farmecului se zdrobi și toți cu totul se pomeniră în palaturile împăratului. Palatul cel fermecat pieri ca o nălucă, ca și cum n-ar fi mai fost pe lumea asta.

Cînd îi văzură împăratul, încremeni de uimire cu amîndouă mîinile pe barbă. Flăcăul, fostul argat la grădinărie, îi povesti toată șiritenia nopților. Împăratul dete pe fata cea mică după flăcăiandrul cel frumos și drăgăstos. Apoi se înfățișară și celelalte fete cu cîte unul din fiii de împărați și de domni pe care și-l alesese. Împăratul se înduplecă și le dete pe fiecare la casa lor. Și se făcu o bucurie mare în toate părțile, care bucurie de ar fi o sută de guri, nu una ca a mea, n-ar putea-o spune.

Înainte de a se cununa, fata cea mică întrebă pe logodnicul ei cu ce putere făcu el de le descoperi ascunsurile faptelor lor și legătura farmecului ce le țineau înlănțuite. El spuse. Iară ea, ca să nu fie

bărbatu-său mai presus decît ea, ci să fie dopotrivă om ca toți oamenii, se duse de tăie dafinii și-i băgă în foc.

Apoi se cununară și trăiră o viață fericită, cum se trăiește pe lumea noastră asta bălțata, pînă ce se istoviră toți cu totul, în adînci bătrînețe.

Iar eu încălecai p-o șea etc.

Povestit d-un june transilvănean, student în București, în anul 1868.

LBR

Ciobănașul cel isteț sau țurloaiele blendei

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat și o împărăteasă. Amin-doi erau oameni de treabă și frumoși. Ei se iubeau, nevoie mare ! Dară erau tot mîhniți și amăriți că nu făceau copii. Toate leacurile ce luase împărăteasa de pe la vraci și vrăjitoare nu-i folosise întru nimic.

Împăratul și împărăteasa se puseră pe post și pe rugăciune, cu gînd ca doară îi va asculta Dumnezeu și le va da și lor un copil. După trecere de cîteva zile, într-una din seri, cînd petrecură ei o parte din noapte rugîndu-se mai fierbinte, se culcară și mai tîrziu. Cum puse capul pe perină, adormiră îndată, parcă-i lovise cineva cu muchea în cap. Nu trecu mult și împărăteasa dete un țipăt, răsărind din somn.

— Da' ce ai, draga mea împărăteasă — zise împăratul — de țipi așa de grozav ?

— Ce să am, mărite împărate, iacă am văzut un vis frumos și minunat. Ascultă, că voi să ți-l povestesc :

Se făcea că eram într-o grădină, frumoasă, frumoasă, cum n-am mai văzut. Erau niște pomi înalți, stufoși și bine potriviți de părea că erau scriși, și

așezați în trîmbă pe drumul pe care mergeam. În dreapta și în stînga era o pădure tot cu de astfel de pomi de îți plăcea să-i privești. Tot mergînd și minunîndu-mă, m-am pomenit către mijlocul grădinei. Aici era, ce să-ți spui ? frumusețea de pe lume. Niște cărări sucite și cotite, acoperite cu un fel de iarbă mărunțică, de părea că erau niște covoare așternute.

Din loc în loc și mai cît - colea, se făcea că erau așezate niște stufișuri, unele rotunde și cu flori, altele lunguiețe și cu pomișori, iară altele făcute ca niște ascunzători. Flori cu fel de fel de fețe și cu un miros de te îmbăta. Mă rătăcisem căscînd gura în toate părțile, uitîndu-mă la poamele cu care erau încărcăți pomii și ascultînd la miile de păsărele ce cîntau pe rămurele și fără a se sfii de mine.

Mai către mijlocul grădinei se făcea că era o fîntînă de marmură albă ca laptele, și apa curgea pe de o sută de părți, limpede ca vioara și rece ca gheața.

Tot umblînd încoa și încolo, nesăturîndu-mă de privirea florilor și de miros, auz un glas ca de privighetoare care tot zicea : „cine m-o mîncă, rămîne grea !” Stau în loc, caut să văz de unde vine glasul, și mi se părea că iese din mijlocul unui stufuleț de pomișori, mai frumoși decît ceilalți pe care îi văzusem pînă aci. Mă iau și eu după glas ș-o plec într-acolo. Cînd, ce să vezi ? stufulețul se făcea că era înconjurat de niște iarbă verde, subțirică și naltă de-mi venea pînă mai sus de genuchi : firicelu de iarbă și florica ; astfel încît nu te îndurai să calci peste ele. Și cînd adia vîntul, se culcau și se ridicau de părea că sunt niște valuri de apă. Eu, piș, piș, binișor, mă feream să nu stric a frumusețe de iarbă și flori, și ajung pînă la stufuleț. Acolo, în mijlocul

unor pomișori, era unul ceva mai nălticel, pare că de dinadins era făcut așa, ca să-l vadă oricine o trece. Pe ramurile lui sta niște merișoare mici și p-o parte rumene, de părea că erau prăjite. Stau și ascult. Ele se făcea că mie îmi vorbeau, căci nu mai încetau de a tot zice : „cine m-o mânca, rămîne grea“.

Eu n-am mai putut să mă opresc. Mă întinz peste ceilalți pomișori, iau un merișor d-alea, îl bag în gură să-l mănînc, dară, cînd să mă întorc, dau într-un ghimpe. Așa de m-a săgetat pustiul de ghimpe, încît am țipat și m-am deșteptat.

— Frumos vis ai visat, zise împăratul ; dar și tare ai țipat, încît m-am speriat.

Nu trecu mult după asta și împărăteasa simți că a fost luat în pîntece. După nouă luni, născu o fată ca o zîină. Bucuria și veseliile ținură la curtea împărătească mai multe zile. Fata de ce creștea, d-aia se făcea mai frumoasă. Împăratul și împărăteasa se uita la dînsa ca la soare.

După ce mai crescui, se văzu că fata este isteată și cu minte. Îi plăcea să iasă pe cîmp să se joace, să adune floricele, să alerge după fluturei și să se scalde în pîrîiașul ce curgea pe la spatele grădinei împărătești și care era limpede ca lacrima.

Dădaca băgase de seamă că fetei, pe lîngă alelalte, îi plăcea să asculte și la vîersul ce scotea din fluier un ciobănaș care avea cîteva miele și le păștea dincolo de pîrîiaș. Într-una din zile fata împăratului merse cu dădacă-sa la cîmp și, neauzind fluierul, crezu că sunt singure, se dezbrăcă și se scăldară. Ciobănașul dormea la rădăcina unui copaci și mielele se rătăciseră pe cîmpie. Cînd, un țințar îl înțepă așa de tare, încît îl deșteptă. Deșteptîndu-se el,

iacă fata împăratului că ieșea din apă. Rămase uitat de ceea ce văzu.

După ce se duse fata împăratului cu dădăcă-sa, își căută și el mielele și se duse și el într-ale sale.

Pînă aci, cîntase el nu cîntase; dară după asta își puse și el puterile și zicea din fluier niște doine de te adormea.

Văzînd dădaca că fetei îi plăcea prea mult să asculte la fluier, nu zise nimănui nimic, dară se feri de a mai veni cu fata pe acolo.

Ciobănașul, un flăcăiandru chipeș și tras ca pînă înel, dacă văzu că nu mai vine fata pe acolo, își luă și el lumea în cap, și se duse în altă parte, la un oraș, de se băgă argat la vite.

Împăratul și împărăteasa se topea după fata lor, văzînd-o că de ce merge se face mai frumoasă și mai cu minte.

Cînd ajunse de măritat, împăratul zise împărătesei :

— Împărăteasa mea iubită, fata noastră s-a făcut mare; acum să-i căutăm un bărbat dintre fiii de împărați, tot așa de frumos și de cu minte ca și dînsa.

— Fata noastră va lua de bărbat pe acela — zise împărăteasa — care îi va ghici semnele ce are pe trup; altfel nu o mărit, doamne ferește.

Împăratul ascultă de vorbele împărătesei și de sfără în țară și pe la toate împărățiile, precum ca să se știe că oricine va ghici semnele ce are fata împăratului pe trup, aceluia i-o va da de soție.

Cînd se auzi de astă hotărîre împărătească, se făcu mare vîlvă între împărați și oamenii locului, și toți cu totul se sculară să meargă la curtea împărătească să-și cerce norocul.

Iar dacă auzi și ciobănașul, își ceru simbria de la stăpînu-său, își mai vindu și ce bruma de țoale mai avea, își cumpără un cal de atît pe cît îi ajunsese bani și haine de primeneală, își luă ceva merinde și plecă și el.

Cum se văzu la cîmp, descălecă și, cu ochii înmuiați în lacrimi, făcu o rugăciune la Dumnezeu să-i fie de ajutor în călătorie și să izbîndească, apoi încălecă din nou și porni cu voie bună.

Și așa, aide, aide, merse pînă înseră și se puse a se odihni. Cînd, ce să vezi d-ta ? unde venea o ceată de fii de împărați și de boieri mari, îmbrăcați numai în fir și pe niște armăsari de mîncau foc. Se părea că nu-i mai încape locul. El, biet, se dete mai la o parte. Mai văzuse el cai buni, înșelați și înfrînați frumos ; mai văzuse și fii tineri de boieri îmbrăcați cu haine scumpe, auzise că unii dintr-înșii sunt limbuți, dez-mierdați, luători în rîs și înfumurați, de nu le ajunge cineva cu strămurarea la nas, dar ca și aceștia, ba, ba, ba !

Trase și ei aci spre a mînea peste noapte. Puseră deci de le făcu un foc mare de părea că au să frigă un bou, se puseră pe lîngă dînsul și, după ce cînară, începură a vorbi verzi și uscate ; mai multe rele decît bune. Nu le scăpase nimic pe lume de care să nu se alege. Stau tolăniți pe niște rogojini pe dasupra cărora erau așternute niște velințe lucrate cu meș-teșug.

Noaptea era frumoasă. Pic de nuor nu se vedea. Din cînd în cînd greierii și prigoriile te făceau să-ți mai aduci aminte că trăiești pe lume. Un vînticel adia, incît de abia îl simțeai că vine să-ți mîngîie obrajii. Ciobanul se făcuse mititel lîngă un mărăcine înflorit,

pe lingă care păștea calul său, și se pusese pe gânduri. Se uita pe cer la drumul robilor, vedea cum se mișca carul, fata care duce apa în doniți pe cobilițe. Se mira de razele ce ieșea din luceafăr, și căuta cu mare dorință să cunoască care din candelile atîrnate în cer ar fi aceea a fetei împăratului ca să se închine la ea.

Pe cînd era cufundat în gîndire, fiii de împărați și de boieri băgară de seamă că mai era cineva. Il întrebară și aflară că merge și el la cetatea împărătească unde mergeau și ei. Și fiindcă văzură că el nu le da pricină de vorbă, începură ei să-i vorbească și să-l cam ia peste picior.

— Iată, zise unul din ei, încă un pețitor pentru fata cea frumoasă a împăratului.

— Asta negreșit că are să-i ghicească semnele, zise altul.

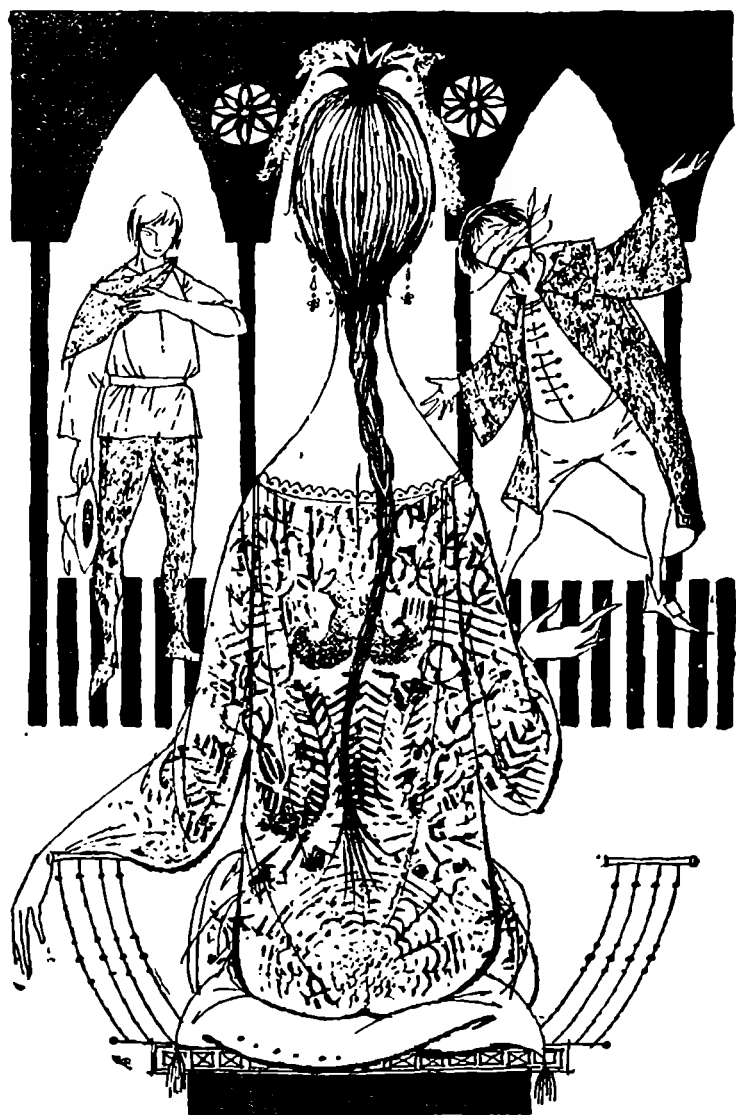
— Da' bine are să șază fetei împăratului cu ăst Făt-frumos, grăi un al treilea.

Ciobanul tăcea și înghițea ; asculta și el la vorbele lor cele nesărate și necumpătate.

Dacă văzură și văzură că el nu răspunde nici un cuvîntel, merșeră la dînsul și între altele îi ziseră :

— Ațiți fii de domni și de împărați au fost și nimeni n-au putut ghici semnele fetei împăratului, și tocmai dumneata, prietene, o să te găsești mai firoscoș ?

— Omul este dator să-și cerce norocul o dată, de două, mult de trei ori — zise ciobanul — și acela care face așa este om cu minte. Cel ce însă umblă mereu cercînd, este un nesăbuit căruia trebuie să-i lipsească vreo doagă. Eu nu aduc nimănui nici o supărare. Nu mă încumet iarăși că o să ghicesc ceva. Dar-ar Dum-

nezeu însă să apuce unul din dumneavoastră o așa bucățică bună, fiindcă vi se cuvine.

Feciorii de boieri nu putură mistui vorbele ciobănașului. Își puseră în gând să i-o coacă și se culcară:

A doua zi ciobănașul se sculă de dimineață, își spală fața la o fîntînă, își făcu rugăciunea, încălecă pe mirtoaga lui și *trei, trei*, mergea singur. Feciorii de boieri și de împărați se sculară tîrziu, se mai zbeguiră, și apoi plecară și ei ; îl ajunseră de pe urmă și îl și întrecură. Și de astă dată se alegară de dînsul și-i cătau cearta cu lumînarea. Ciobănașul tăcu din gură și își căută de drum. El știa că cine tace merge în pacc.

Seara feciorii de împărați și de domni maseră în marginea unei păduri. Cînd, tocmai tîrziu hei l ajunse și ciobănașul, ostenit ca vai de el ; se puse și el la o parte, făcu un focșor, îngriji de cal, apoi cină și se culcă. Feciorii de boieri, neastîmpărați cum erau, voriră să-și rîză de el. Așteptară pînă adormi ciobănașul, mai ațîțară focul, îi luară pălăria și i-o aruncară pe foc. Iar unul din ei, deșteptîndu-l, îi zise :

— Hei, prietene, ți-a căzut bleanda¹ pe foc, scoală-te de o ia, că se arde.

— Las-o să arză, răspunse el, și-și cătă de somn.

După ce se culcară și boierii, carii rîseră pînă se ținură cu mîinile de inimă, adormiră și ei.

Ciobănașul se scoală și el, le ia toate armele, sulite, săgeți, arcuri, paloșe, și le puse pe foc. După ce se arseră de rămaseră numai fiarele, și acestea se făcuseră roșii, fiind încinse de foc, îi sculă, pe cînd el răscolea jaratecul cu o țandără de lemn, zicîndu-le :

— Ia sculați, boieri, de vedeți țurloaiele blendei.

---

¹ *Bleandă* — sperietoare de păsări, momie.

Cînd se sculară boierii și văzură atîtea fiare arse, nu le venea a crede ochilor. Se duseră să-și ia armele de unde le agățaseră, dară, ia-le de unde nu e.

Văzură în cele din urmă că sunt păcăliți, se cătrăniră de minie, însă înghițiră gălușca.

Ciobănașul era gata de plecare, fiindcă tocmai se îngina ziua cu noaptea, încălecă și o luă la sănătoasa : vezi că se cam și temea să nu pață ceva din mîna boierilor.

Boierii iarăși îl ajunseră de pe urmă și îl și întrecură. bătîndu-și joc de dînsul, cînd erau pînă dreptul lui. Seara iarăși tîrziu sosi și ciobănașul la locul unde se așezaseră ei să conăcească.

Cum ajunsese, se trase la o parte ca și în ziua trecută, îngriji de cal, apoi cină și se culcă.

Locul unde maseră ei noaptea aceasta era aproape de o lăcoviște nomoloasă. Boierii, cum văzură că ciobănașul a adormit, îi luară calul și îl înnomoliră în lăcoviște. Apoi, deșteptîndu-l, îi ziseră :

— Hei, prietene, scoală că ți s-a înnomolit mîștoaga și nu mai poate ieși.

Ciobănașul știa că-și priponise calul bine ; înțelese că trebuie să fie vreo drăcie aci la mijloc, și răspunse :

— Cine dracul a pus-o să se înnomolească ? las-o că va ieși ea de va voi.

Riseră și de astă dată boierii cu lacrimi, apoi se culcară.

După ce adormiră, se scoală și ciobănașul, le ia armăsarii, le jupoaie pieile picioarelor de la copite în sus și le leagă cu tei ceva mai sus de genuchi, le pune cîte un proșap în gură ca să stea cu dinții rînjiți, și îi băgă în nomol pe lîngă calul lui. Apoi se duse să deștepte pe fiii de boieri :

— Sculați, boieri, de vedeți minune : armăsarii dv. văzînd mîrtoaga mea înnomolită în lăcoviște, și-a sumes nădragii și s-au dus ca s-o scoată din noroi. Pentru aceasta rîd, rîd, uite, de să se prăpădească.

Cînd auziră boierii de una ca asta, se temură să nu le fi jucat iarăși vrun renghi — și de unde să nu fie așa — se sculară, și cînd văzură cum i-a poticălit ciobănașul, se luară cu mîinile de păr.

N-avură ce zice. Cu toate astea, unul din ei, care era și mai semeț, se otări să se ție de capul ciobănașului, să nu-l lase să se sfințească.

Ciobănașul însă își scoase calul din nomol și, în învălmășeală, se strecură binișor, și pe ici și-e drumul ; plecă și îi lăsă cu buzele umflate, cu brațele încruciate și fluierînd a pagubă.

Boierul cel semeț și nerușinat se luă după dînsul, îl ajunse, și tot cu șosele cu momenele îmbla pe lîngă el. După ce sosi la cetatea împărătească, ciobanul se înfățișe și el la împăratul ca să ghicească semnele fetei ; dară boierul nu se dezlipea de lîngă dînsul, nici cît ai da în cremene.

Împăratul dacă văzu pe cioban, dichisit, spălățel, cu Țoalele curate pe dînsul și cu mustăcioara mijindă, îi plăcu și lui ; mai ales că era și mîndru și sta înfîpt înaintea lui și cu coraj, îl priimi deci să vie să ghicească.

Înfățișîndu-se înaintea sfatului împărătesc, unde se afla și împăratul cu împărăteasa și cu fata lor, el, după ce își aruncă ochii ca un șarpe la fată, zise :

— Preamărite împărate și împărăteasă, fata mărilor voastre are soarele în piept, luna în spate și doi luceferi în cei doi umeri.

— Așa eram să zic și eu, răspunse de la spatele ciobanului boierul cel nerușinat.

Toată lumea rămase uimită cînd auzi semnele ce spusese ciobanul și mărturisirea împăratului că așa este ; de unde pînă aci se auziră, zicîndu-se de unii alții :

— Ba, că fata ar fi cocoșată.

— Ba, că ar fi șchioapă.

— Ba, că ar avea vrun semn de măslină, circașă, coarnă ori de alte poame pe care împărăteasa, fiind grea cu fata, ar fi poftit la vreuna dintr-însele, și că ar fi furat-o spre a-și potoli pofta. Că, după ce ar fi mîncat poama, în locul unde a pus mîna mai întîi pe trupul ei, în același loc s-a făcut semnul poamei pe trupul fetei. Că acel semn ar fi în cutare ori în cutare loc.

Unii, ba, că una. Alții, ba, că alta.

Împăratul și împărăteasa se afla într-o mare în-curcătură. Nu știa pe care să aleagă din doi. Unii din sflatul împărăției zicea să aleagă pe fiul de boier mare, fiindcă el zisese că tocmai, așa era să spuie și el. Alții zicea să aleagă pe cioban, fiindcă el ghicise cel întîi semnele fetei. Împăratul lăsa ca să-și aleagă fata pe cine va voi, mîine de dimineață, tot de față cu sflatul. Lăsa adecă fetei timpul să se gîndească pînă a doua zi.

Pînă atunci, împăratul porunci să-i omenească pe amîndoi ca pe niște mosafiri mari și să-i găzduiască în palaturile împărătești. Le pregătiră o cămară cu două paturi în care să miie peste noapte.

Pînă a nu însera, ciobanul se furișe de fiul de boier și se duse de-și cumpără niște floricéle-boabe.

Întorcîndu-se, îl întrebă fiul de boier :

— Dară unde fuseși, prietene ?

— Mă dusei de-mi cumpărai un cuțitaș, răspunse el.

— Ce să faci cu el ?

— Îmi trebuie.

Cum auzi așa fiul de boier, se duse de-și cumpără și el un cuțitaș.

După ce se întoarse, cina fiind gata, se puseră de cinară, apoi merseară să se culce.

Cămara în care intrară era așa de mîndru împodobită, încît bietul cioban se mira cum o să calce el pe velințele și scoarțele alea scumpele ce erau așternute pe jos. El se ciudi și mai mult cînd văzu pe fiul de boier mare că intră și calcă fără milă peste dînsele, ca și cum ar fi fost cine știe ce zdrențe.

Păreții erau albi ca laptele și cu niște vârgi de aur. La ferestre erau niște perdele de mătase d-aia bună și groasă, întinse pe niște drugi de aur. Pe lingă păreți, niște lavițe și o masă de lemn mirositor, lucrate cu meșteșug.

Paturile erau de o parte și de alta ale cămării și cu un fel de oranist dasupra, numai de mătăsărie d-aia buna, înmuiate în fir, așezate pe patru stîlpi lucrați ca melcul și cu niște dungi de aur. Așternutul era de niște pînză albă ca zăpada și subțire de s-o spargi cu limba. Perina de cap era îmbrăcată cu pînză de borangic de cea mai aleasă.

Ciobanul intră cu sfială. Abia călca, ca să nu strice velințele. Se puse binișor în pat ca să nu se mototolească albiturile. Iară fiul de boier, cum intră, se aruncă pe un pat, parc-ar fi fost la dînsul acasă, și se tolăni.

După ce se stinse lumina, ciobanul începu a ronța la floricele prin întunec. Cum auzi feciorul de boier, întrebă din patul său :

— Da' ce faci tu acolo, prietene ?

— Iacă, ce să fac ; mi-am tăiat nasul și îl mănînc, pentru aceea mi-am cumpărat cuțitașul.

Îndată și feciorul de boier își scoase cuțitașul, își tăie nasul, și începu a ronța și el, crezînd că asta trebuie să fie ceva. Nu-i veni lui să creadă că o asemenea faptă n-o să însemneze vreo izbîndă la norocul pe care nădăjduia să puie mîna.

Îl durea de durut ; dară răbda în piele ca un drac, pînă o vedea cum o s-o scoată la cale.

Mai tîrziu iară aude pe cioban ronțîind.

— Dară ce mai faci tu acolo, prietene ?

— Ce să fac ? Iacă mi-am tăiat urechile și le mănînc.

Îndată și le tăie și feciorul de boier și începu a ronța și dînsul, ca să nu rămîie mai pe jos decît ciobanul.

Toată noaptea nu s-a putut odihni de durere. Se zvircolea ca lipitoarca cînd îi dai sare. Dară îi era rușine să țipe ori să geamă.

Ciobanul adormi și trase un pui de somn pînă a doua zi, de să se ducă vestea.

Cînd se sculară, fură poftiți înaintea sfatului împărătesc ca să-și aleagă fata un mire ; cînd colo, ce să vază ? Feciorul de boier slut, ciont și plîn de sînge ca un stîrv, pe care îl deteră afară ca pe un marțafoi și becisnic.

Apoi porunci să schimbe hainele ciobanului, și îl luă de-l duse la biserică, unde îl cunună cu fata. Să lăsăm că veselile ținură multă vreme ; dară băgînd de seamă împăratul că ginere-său nu e prost, ci că din ce în ce iscusința lui se ascute, îl puse să judece cîteva pricini din cele mai grele. Ginerile împăratului era din firea lui om drept, blind și cu frica lui Dumnezeu. Sfatul împărăției rămase cu gura căscată cînd auzi hotărîrile cele drepte ce dase el. Atunci împăratul, mîndru că i-a trimis Dumnezeu un așa ginere ager

la minte, se coborî de pe scaunul împărăției, fiindcă era și bătrîn, și puse pe ginere-său împărat în locul lui, care, de va fi trăind, împărătește și azi.

Iară eu :

*'Ncălecai p-un mărăcine,
Să m-asculte orișicine.*

Povestit de tata. Publicat pentru întâia oară în *Legende sau basmele romînilor*, partea a II, fascicula II, 1876.

LBR

Cei trei frați împărați

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un biet om sărac. El avea femeie și trei copilași. Lucra bietul om de da pe brînci, zi și noapte, orice și pe unde găsea, și două în tei nu putea lega și el. Bieții copilași erau mai mult flămînzi decît sătui.

Într-o dimineață, plecînd la pădure ca să aducă ceva uscăturile pentru casă, văzu într-un copac un cuib de pasăre, cum nu mai văzuse el pînă atunci. Se miră nițel, apoi parcă-i da cineva ghes, vru să știe ca ce fel de pasăre să fie aceea ce se adăpostea în astfel de cuib. Își lepădă calevrii ¹, își scuipă în palme și se agăță de copaci ca să se urce în el. Încet, încet, el se sui pînă la cuib, se uită într-însul ; pasărea nu era ; cînd, ce să vază ? un ou ca de găină. Așa de frumos era oul și lucios, lucios, încît parcă-i era milă să puie mîna pe dînsul. În cele din urmă, îl luă și-l băgă în sîn. După ce se dete jos, culese cîteva uscături, făcu o sarcină mică, o luă la spinare și plecă cu dînsa acasă.

---

¹ *Calevri* — pantofi groși, rezistenți.

Copiii, cînd văzură oul, săreau de bucurie. Se miră și femeia lui, căci nici ea nu mai văzuse un astfel de ou. Nu știau cum să umble mai binișor cu dînsul, ca să nu-l scape jos să se spargă. Unul zicea ca să-l coacă în spuză și să mănînce toți dintr-însul, altul zicea ca să-l fiarbă ; altul zicea ca să-l păstreze.

Muncitorul însă zise că mai bine ar fi să se ducă cu el în tîrg să-l dea pe bani, că tot și-a pierdut el ziua de muncă, și cu ce va prinde pe dînsul să ia nițel mălai.

Toți găsiră cu cale că așa este mai bine să facă.

Se duse deci cu oul în tîrg. Se așeză și bietul muncitor în rînd cu femeile ce vindeau ouă.

Umblau oamenii de colo pînă colo și cumpărau mereu la ouă, dară la el nici unul nu venea. Se mira cum de nu-l întreabă și pe dînsul nimenea de oul lui. În cele mai de pe urmă, iacă un neguțător chiabur că vine la dînsul.

— De vînzare ai oul ăsta, prietene ? îi zise.

— De vînzare, jupîne.

— Ce cei pe dînsul ?

— Păi, ce-i vrea să-mi dai, jupîne.

— Să-ți dau o pungă de bani.

— Ia lasă, jupîne, nu-ți mai bate joc de mine, zise el și se uită în altă parte, crezînd că rîde de el pentru că venise la tîrg numai cu un ou.

— Ba nici rîs, nici nimic, începu a zice neguțătorul cel chiabur. Iată două pungi, nu crez să-ți dea altul mai mult.

Și scoase pungile cu bani, i le puse în mînă, luă oul și plecă.

Bietul om rămase înlemnit în loc, uitîndu-se după neguțător cum se ducea. Nici că-i venea măcar să

crează ochilor. Și apoi unde se mai auzise ca un ou să se vînză cu două pungi de bani.

Cînd se deșteptă din zăpăceala lui, pipăi pungile să vadă, nu e vrun vis ; apoi vru să alerge după neguțător să-l întrebe de n-a făcut vro greșeală. Dară ia pe neguțător de unde nu e. El își căutase de drum, vesel că cumpăraseră așa ou.

Dacă văzu și văzu, deschise și el pungile, se uită în ele, dară odată îl luară de ochi banii ce era acolo. Apoi le strînse la loc, le băgă în sîn și plecă să-și cumpere merinde. Umplu un sac cu cele de trebuință și o luă către acasă. Se tot temea și se tot uita în toate părțile să nu care cumva să vic cineva să-i ia pungile.

Cînd ajunse acasă, trînti sacul jos și zise :

— Iată, nevastă, ce minune făcui eu cu oul ăla poznaș ; vezi tu ?

— Văz. Dar ce e în sacul ăla marele ?

— Ei ! dară ce nu e, aia întreabă-mă : mălai, fasole, pastramă, pește sărat, ceapă, ardei, usturoi.

— Și unde le duci ?

— Ia auzi : unde le duc ! acasă, fă, ție și copiilor ;
• unde să le duc ?

— Ce vorbești, bărbate, ori ai căpiat astăzi ? Vezi, mă, că ți le-o fi dat cineva să le duci aiurea și tu, știind lipsa de acasă, t-ei fi rătăcit cu ele încoace. Cînd ai mai făcut tu astă comedie să vii acasă cu merinde cît munca ta pe zece zile ?

— Păi bine, fa, nevastă, nu-ți spusei că comedia asta o făcu oul ăla poznaș, de-l găsii eu azi în pădure ?

— Ce spui, bărbate ? atît a făcut oul ăla, cît ai dat tu pe toate astea ?

— Hei ! dară cînd ăi mai vedea și p-astea, să vedem ce o să mai zici !

Atunci scoase pungile și răsturnă banii în pat.

Femeia rămase înmărmurită cu ochii țintă la bani.

Copiii carii pînă atunci răscolea prin sac și inhăța cu dinții cînd din una, cînd din alta, cum auziră zornăitul banilor, alergau de la sac la bani și de la bani la sac. Ei nu se puteau sătura văzînd atîta belșug în casa lor.

— Bărbate — mai zise femeia — dară asta nu e lucru curat. Ațiția bani pentru un ou de găină !

Și pipăia banii să vază, nu care cumva sunt niscai fermece, ori altceva ?

— De găină, de negăină, uite, l-am vîndut cu două pungi de bani, cum îi vezi cu ochii verzi. Apoi ori că el a făcut atîta, ori că negustorul la care l-am vîndut n-a fost om curat, eu nu știu. Atîta știu numai că trebuie să mulțumim lui Dumnezeu că ne-a învrednicit să vedem și noi o dată cu ochii ce este belșug în casa noastră. Acum vezi de rostește de masă, să mîncăm și să ne veselim.

Așa și făcură. Toată ziua într-o veselie o duseră.

A doua zi, se sculă de dimineață, se găti și plecă la muncă. Nu știu însă cum făcu el, nu știu cum dresе, că se pomeni iarăși în pădure. Nici el nu știa cum venise acolo ; știa numai că el la muncă plecase.

Dacă văzu așa, cătă copaciul, se sui în el și mai găsi un ou.

Se duse cu el în tîrg și mai luă încă două pungi cu bani, tot de la acel negustor.

Pasămite oule astea erau de diamant, care făceau de zece ori atît cît îi da lui pe ele negustorul.

El însă era bun bucuros că lua și atît, căci scăpă de sărăcie el și cu toți ai lui.

Cumpără de astă dată haine pentru copii, căci erau goi. Mai luă niște unelte și dichisuri de ale lui pentru muncă și pentru casă, căci nu credea că o să fie în toate zilele Paște, să tot găsească la ouă d-astea scumpele.

Cîteva zile d-a rîndul se mai dusc el în pădure și tot găsea cîte un ou. Se făcu însă mai năzuos în tîrg, ținu mai la preț și cu mirare văzu că scoate cîte patru pungi de bani în loc de două.

Apoi daca văzu el că așa merge treaba, își făcu o căscioară, își mai îndulci și el traiul și-și dete copiii la dascăl ca să învețe carte.

Într-una din zile, ducîndu-se mai de dimineată să-și ia merticul, dete peste paserca alc cui ouă le lua el. Sta pe cuib. Așa frumusețe de pasăre nu mai văzuse, nici mai auzise. Îndată îi trăsni prin cap că ar fi bine să o aducă acasă la dînsul. O și luă binișor și cu mare bucurie aduse la bordeiul lui pe stăpîna ouălor.

Apoi, ducîndu-se în tîrg, porunci o colivie frumoasă și foarte mare, în care colivie își așeză găina și o îngrijea ca pe copiii lui.

Cu chipul acesta scăpă și de drumul de toate zilele prin pădure și de suitul în copaci.

Găina îi oua în toate zilele cîte un ou, în colivie.

Îmbogățindu-se el, goni sărăcia din satul lui. Făcea bine la tot satul. Ajuta pe orice nevoiaș, cumpăra vaci la toate văduvele, ocrotea pe toți copiii sărmani.

Omul este nesățios. Cu cît are, tot ar vrea să mai aibă. Muncitorul, după ce văzu că are destul, începu a face negoț. Și fiindcă negoțul, cînd merge bine, de firea lui este ca să se întinză ca pecingenea, dete ghes muncitorului să călătorească prin țări străine după negoț.

Porni dară într-o călătorie foarte depărtată peste mări și țări.

Într-o zi, cînd lipsea și nevasta lui d-acasă, copiii intrară în colivie ca să se joace cu găina. Jucîndu-se ei acolo, unul din ei ridică aripa găinei și vede că este ceva scris acolo :

— Să te văz, nene — zise cel mijlociu către cel mai mare din frați — poți tu să citești ce zice aici ?

— Ba nici boabă, răspunse el. Astea parcă nu sunt slove de care ne arată dascălul.

— Să mergem să chemăm pe dascăl, să ne spuie el ce zic acele slove, zise cel mai mic din frați.

— Bine zici tu, răspunseră amindoi frații mai mari, să mergem, să mergem.

Și într-un suflet ajunseră la dascăl, îi spuseră și-l rugară să vie să citească, ca să știe ei ce zice acele slove de sub aripa găinei, pe care o păstrează în colivie tat-al lor.

Dascălul deocamdată nu voi să crează ceea ce-i spuneau copiii ; dară după ce-l încredințară, se hotărî să vie într-o doară, mai mult de hatîrul lor, decît pentru vro ispravă.

Cînd văzu acele slove și le citi, dascălul rămase înmărmurit și, întrindu-i gărgăunii în cap, îi și puse gînd rău găinei. Copiilor însă le zise că acelea ce li se păreau a fi slove era un fleac și că nu însemna nimic.

Ce făcu dascălul, ce dresе, se dete pe lîngă muma copiilor și, cu șoșele, cu momenele, îi intră pe sub piele și se înădi cu dînsa.

Biata femcic, slabă ca toate femeile, se planisi dascălului.

Într-una din zile, după ce își scoaseră ochii, dascălul uitîndu-se la ea cu ochi galeși și cu giugiuleli, îi zise :

— Ce mult aş pofti să mănînc o pasăre cu tine la masă.

— Mîine e sărbătoare — răspunse femeia — voi trimite să cumpere o pasăre bună şi grasă şi o voi găti după pofta inimioarei dumitale.

— Dacă ar fi vorba despre pasări de care se găsesc la toată lumea, nu ţi-aş mai fi spus dumitale, căci am şi eu destule în curte, slavă domnului !

Dascălul bătea şeaua să priccapă iapa. Femeii îi dote un fier ars prin inimă.

— E, apoi ce fel de pasăre ai voi dumneata ? îl întrebă femeia.

— Ceva aşa, deosebit, răspunse dascălul. Şi ca să nu mai ocolim, ţi-oi spune romîneşte, pe şleau : am poftă să-ţi mănînc friptă găina aia a ta din colivie.

— Vai de mine, dascăle ; dară cum aş face eu una ca asta ? Ce va zice bărbatu-meu cînd s-o întoarce ?

-- Orice va zice, iaca, tu să-i spui că a murit. Şi apoi nu pricep la ce să mai ţineţi o găină care şi aşa e destul de bătrînă şi care peste curînd negreşit că tot are să moară.

— Orişicum, dascăle, tot nu-mi vine să fac una ca asta, ca să nu se amărască bărbatu-meu.

— Atîta trecere n-am şi cu la dumneata ? mai zise dascălul. Asta îmi dovedeşte că nu mă iubeşti. Îmi pare rău că am îndrăgit cu atîta foc pe o nesimţitoare. Eu pentru dragostea ta aş fi dat prin foc şi prin apă, ca să-ţi fac voile, şi tu pentru mine atîta lucru să nu faci. Să ştii dară că de azi încolo n-ai să mă mai vezi ; mă duc să mă înec.

Biata muiere începu a simţi şi ea de dînsul, apoi, de frică ca să nu-şi facă seamă singur pentru dragostea ei, se înduplecă şi făgădui dascălului că-i va da

găina s-o mănînce friptă, singur, singurel, după cum dorea.

Cum auzi dascălul de una ca aceasta, îi zise că acum s-a încredințat că și ea îl iubește. Apoi puse la cale ca găina s-o gătească bucătăreasa lui.

A doua zi, după ce porunci bucătărești să nu lepede nimic din ale găinei, nici din măruntaie, ci s-o frigă așa întreagă-întreguliță, se duse la biserică, unde veni și femeia cu copiii.

Bucătăreasa făcu întocmai precum îi poruncise stăpînu-său, însă pe cînd era aproape să fie friptă găina desăvîrșit, copiii se întoarseră de la biserică, deși nu se isprăviseră slujba, căci li se făcuse foame, și se rugară de bucătăreasa să le dea ceva să mănînce.

Cu atîta gingășie se rugară copiii, încît bucătăresei i se făcu milă de dîșii ; le dăde cîte un codru de pîine și, pe lîngă aceasta, celui mare îi dăde capul găinci, celui mijlociu pipota, și celui mai mic inima, socotind că acestea sunt lucruri de nimic.

Copiii mîncară repede și se duseră iarăși la biserică.

Dascălul, care stătuse ca pe ghimpi la biserică, cum ieși, veni numaidecît să se puie la masă. Numai gîndindu-se la găină, îi lăsa gura apă. Dară se supără cît un lucru mare cînd văzu că i se aduse găina fără cap, fără pipotă și fără inimă. Se cătrăni de ciudă și de ne-caz, încît p-aci, p-aci era să nebunească.

Atunci răzni ca un leu la bucătăreasă, întrebînd-o cum a făcut de i-a călcat porunca.

Biata bucătăreasă spuse lucrul cum se întîmplase, zicîndu-i că nu credea să se facă atîta tevatură pentru nimicul ăsta de măruntaie.

Văzu că nu mai are încotro și se stăpîni, gustă cîteva din masă, se sculă foarte amărît și se hotărî să poarte simbetetele copiilor.

Femeia, de unde se aștepta să vadă pe dascălul mulțumit pentru că se jertlise să-i facă plăcerea, rămase uimită auzindu-l că este atîta de mîhnit. Se duse dară pe lîngă dînsul și cu fel de fel de vorbe dulci voi să-l înveselească.

Iară el, care nu-și lua de loc gîndul de la găină, îi zise :

— Ai voit să-mi dovedești că-ți sunt drag cînd te-ai înduplecat și ai dat găina s-o taie și să o frigă. Ca să mă încredințez cu desăvîrșire că mă iubești, am să te pui încă la o încercare. Un lucru am să-ți mai cer.

— Spune, spune mai curînd, sufletul meu, numai să se poată. Eu însă sunt gata și la moarte să merg pentru d-ta, îi răspunse femeia.

— Trebuie să alegi una din două : ori să fii cu copiii tăi, ori să fii cu mine. Și iată de ce : sunt dascăl de atîți mari de ani, și nu mi s-a mai întîmplat ca vreun școlar pînă acum să-mi fi făcut rușinea ce mi-a făcut copiii tăi. Toată lumea știe că pe copiii tăi îi am mai de aproape decît pe ceilalți ; eu mă silesc cu ei să-i învăț cîte în lună și în soare, fiindcă am voit să-i scoț ciraci ai mei ; și ei, ce să vezi ? Lasă că fac mișciii și umblă ca dezmeticii pe uiiți, de s-a luat lumea de gînduri cu ei, dară azi, să iasă ei din biserică, să vie să mănînce și apoi să se întoarcă în biserică clefetind din gură ! Cu ce obraz să mai ies eu în lume ? Cine o să-și mai dea copiii la școala mea ? Și decît să-mi iasă nume rău, mai bine să mor ; căci iată ce glăsuiește o zicătoare : decît să iasă omului nume rău, mai bine ochii din cap.

— Ce stai, dascăle, de vorbești ? Apoi la mine nu te mai gîndești ? Nu e păcat de Dumnezeu să pierdem noi niște copilași așa de drăgălași și curați ca mîrgăritarul ? Cum se poate una ca asta, ca eu să-mi pierz

copilașii ? Gîndește-te, drăguțul sufletului meu, că sînt copiii mei.

— Ori ei, ori eu, răspunse el.

— Bine, ce o să zică bărbatul meu cînd s-o întoarce ? Lumea mă va omorî cu pietre, cînd va auzi una ca asta.

Dascălul văzu că a cam scrîntit-o și o întoarse pe foaia ailaltă.

— Eu nu zic să-i omorîm, ci să-i trimitem deocamdată la un alt oraș ; să zici că i-ai trimis pentru învățătură. Nu mai pot, mă înțelegi ? să stea cu mine aici ; căci nu voi să-mi zică lumea că sunt dascăl d-ăia, terchea, berchea, trei lei perechea.

Cu gura zicea el unele ca acestea, dară în capul lui clocea alte gînduri spurcate.

— Ei bine, dacă este așa, mă învoiesc : dară cum să facem ? întrebă femeia.

— Foarte lesne, răspunse dascălul ; la noapte să-i închidem într-o magazie și mîine, în faptul zilei, îi iau eu într-o căruță și i-oi duce să-i așez la un prieten al meu.

Gîndul dascălului era să ia pe copii, să-i ducă în pădure și acolo să spintece pe cîte unul, unul, și să le scoală dintr-înșii capul, pipota și inima găinei și să le înghiță el.

Dară norocul nu-i sluji nici de astă dată.

Copiii fură coprinși de frică cînd se văzură închiși în magazie. Incepură să plîngă. Cel mijlociu însă zise :

— Fraților, ascultați-mă pe mine, că va fi bine de noi toți. Știți de ce ne-a închis dascălul aici cu voia mamei ?

— De ce ? întrebară ceilalți.

— Dascălul a spus minciuni că nu însemna nimic slovele de subț aripa găinei. Și d-aia a stăruit el pe lingă mama de a tăiat găina și s-o mănince el, ca să se împlinescă la dînsul prorocia din acele slove. Dară n-a vrut Dumnezeu cu dînsul.

— Adevărat să fie — mai întrebară frații — că însemna ceva acele slove ?

— Mai e vorbă ! răspunse el. Iacă să v-o spui eu acum. Slovele acelea ziceau că : cine va mîncă capul găinei, va ajunge împărat.

— Eu împărat ? l zise cel mare, care mîncase capul.

— Așa, răspunse fratele cel mijlociu. Cel ce va mîncă inima găinei, de cîte ori se va culca, se va pune la capul lui o pungă cu bănet, unde o va găsi cînd se va scula.

— Mie să mi se întîmple astă ? întrebă cel mic, care mîncase inima.

— Ție, îi răspunse fratele cel mijlociu. Iară cel ce va mîncă pipota, se va face năzdrăvan.

— D-aia știi tu năzdrăvăniile astea, strigară frații cel mare și cel mic deodată.

— D-aia, fraților, le răspunse mijlociul. Acum, ca să scăpăm de aici, trebuie să ne punem toate puterile să stricăm fereastra magaziei ăștia și să fugim, căci dimonul de dascăl are de gînd să ne ia în revărsatul ziorilor, să ne ducă în pădure și să ne omoare.

Se puseră cu toții, sfărămară fereastra și fugiră. Merșeră, merșeră toată noaptea. Cînd se lumina de ziuă, ajunseră la un loc unde se deschidea trei drumuri. Aci stete să se odîhnească. Se hotărîră să apuce fiecare pe cîte un drum și să se ducă unde i-o lumina Dumnezeu. Se îmbrățișară, se sărutară, își luară ziua bună unul de la altul cu lacrămile în ochi și se despărțiră.

Merseră ei toată ziua, cînd în descară frații cei mai mari se întîlniră iară. Pasămite drumurile pe care apucaseră ei se întruneau acolo. Atunci năzdrăvanul zise :

— Pesemne că Dumnezeu vrea să fim tot împreună, dacă el ne-a adus aci. Așadară să nu ne despărțim în toată viața noastră. Mai-nainte de aci este un oraș mare. Acolo a murit împăratul și mîine se alege altul : cel ales ai să fii tu.

— Ia lasă vorba aia încolo, mîi frate, și nu mă mai face să-mi între gîrgăuni în cap. Mai bine zi : ai să mergem să căutăm ceva de lucru, că burta, auzi, cică n-am mîncat de ieri, și cere, sîrmana.

Mergînd ei, ajunseră la orașul care era înaintea lor. Aci întîlniră un bătrîn pe care îl rugară să-i îndrepteze la vrun han, unde să mîie noaptea. Bătrînul le spuse că hanurile gem de lume care a venit să fie față la alegerea împăratului, care se face mîine, că nu va găsi nici un loc de mas și îi luă la dînsul acasă, unde le dăde de mîncare și un pat de odihnă.

A doua zi de dimineață se scoală cu toții, se spală, se scutură și pleacă cu bătrînul afară din oraș pe o cîmpie întinsă, ca să vază și ei cum se alege împărații la cetatea aceea.

Bătrînul le spuse că alegerea se face așa : dregătorii cei mari ia un porumbel alb nevinovat, îl încarcă cu cordele foarte frumoase cu tot felul de fețe, îl arîncă în sus, și pe cine s-o lăsa porumbelul, p-acela îl face împăratul lor.

Pe locul hotărît se adunase, încă pînă a nu se face ziuă, atîta lume, cît frunză și iarbă, de nu se mai putea mișca ; și bătrînul cu copiii abia găsiră și ei un colțișor la o parte de unde să se poată uita și ei. N-apucară să se așeze bine și auziră un sunet de bucium.

Atunci se făcu o tăcere de se auzea musca zbîrnîind. Toată lumea ținea ochii țintă în sus.

Aruncîndu-se porumbelul în văzduh, acesta ocoli pe dasupra lumii și veni de se puse drept pe capul băiatului celui mare.

Fiii de împărați și de boieri, cari veniseră cu gînd d-a fi aleși, începură a striga că nu se poate, e gre-seală, nu e bun de împărat, și altele, și cerură ca să se facă o a doua încercare.

Se înălță dar porumbelul de a doua oară ; și de astă dată, fără nici un ocol, veni și se puse drept pe capul băiatului. Încă o dată strigară fiii boierilor că nu se poate, nu se poate, și cerură a treia cercare. Iară pe băiat îl băgară într-un sac și-l duseră departe de lume.

La a treia înălțare, porumbelul, după ce filfii puțin pe dasupra locului pe unde sta băiatul mai-nainte, își ia zborul și se duce de se pune drept pe sac.

Atunci toată lumea strigă într-o unire că acesta este împăratul lor. Il scoaseră dară din sac și-l duseră de-l așezară pe tron, în sunetul buciurilor, al surlelor și al strigărilor de bucurie ale mulțimei adunate.

Împăratul cel nou, cum se văzu întronat, mai întîi hotări ca frate-său năzdrăvanul și bătrînul ce-i găzduise să fie nelipsiți de lîngă dînsul. Și cu ajutorul lui frate-său începu a cîrmui împărăția cu înțelepciune și dreptate. Nu trecu mult și vestea se duse în toate ținuturile și în împărățiile vecinilor despre numele lor ; iară supușii lor începură a-i numi : cei doi frați împărați cu minte și drepti.

*

Cînd auzi dascălul de fuga copiilor, turbă de minie : căci era un zăcaș de n-avea margini. Vru să-și facă seamă singur, dar n-avu curaj. Văzînd însă că norocul

îi stă împotrivă, se potoli oarecum și se apucă iară de dascălia lui.

După o bună bucată de timp iată că sosește și tatăl copiilor din călătoria cea lungă ce făcuse. Adusesese cu dînsul hogății după bogății. Cînd află de fuga copiilor, cît p-aci era să-i vie rău, dară se stăpîni. Cercetă în dreapta și în stînga, și i se spuse toată istoria cum s-a întîmplat. Atunci el hotărî să ceară dreptate pentru necinstea ce i-a făcut soția lui și pentru răul ce i-a pricinuit proclatul de dascăl.

Merse deci pe la toate dregătoriile și fu străgănit prin judecăți mai mulți ani, fără să-și dobîndească dreptatea potrivit cu mărimea vinei celor vinovați.

Aflînd și despre numele cel falnic al celor doi frați împărați, neguțătorul își luă femeia și pe dascăl și se duse să-i judece ei.

Mai-nainte însă de a ajunge ei acolo, fratele împăratului, năzdrăvanul, simțînd că are să vie tată-său la judecată, spuse frățîne-său, împăratul, și amîndoi se chibzuiră ca să facă o priimire frumoasă ca unui părinte bun ce le era.

Cînd veniră împričinații la înfălișare, ieși înainte fratele împăratului și priimi pe negustor la scară, iară cînd îl duse înaintea împăratului, acesta se sculă de pe tron și l-a întîmpinat cu vorbe bune și supuse.

Negustorul se minună de atîta cinste ce i se făcu și nu știa ce să mai zică ; se uita în toate părțile și nu pricepea nimic din cele ce se făceau.

El căuta cînd la împăratul, cînd la fratele împăratului, se minuna în sine, dară nu cuteză să zică nimic.

Intrînd în cămară și dascălul cu femeia, stătură ca trăsniți de Dumnezeu. Vezi că se știau vinovați de moarte.

După ce se așează împăratul pe tron, judecata începu.

Neguțătorul își spuse pasul și zice că își pune nădejdea în înțelepciunea împărătească și așteaptă să hotărască împăratul cum îl va lumina Dumnezeu.

Dascălul o milcise de tot, iară femeia îndrugă și ca câteva vorbe, aruncînd toată vina în spinarea dascălului.

Atunci împăratul întrebă pe negustor că : dacă își va vedea copiii, i-ar cunoaște el ?

— Mai e vorbă ? răspunse neguțătorul.

El se uita la amîndoi împărații și nu mai cuteză să zică nici bleau.

— Noi suntem, răspunse împăratul.

La aceste cuvinte, femeia și dascălul o sfecliră de tot și tremurau ca varga. Iară neguțătorul, creștea inima într-însul de bucurie că-și găsisese copiii.

Împăratul zise că de cînd el este împărat, așa pricină grea nu mai judecase. Hotărî dară ca toți să cază în genuchi și să roage pe Dumnezeu să le arate dreptatea lui.

Așa și făcură.

Pe cînd încă se rugau, deodată, dascălului și femeia se făcură stane de piatră.

Împăratul porunci să puie aste stane de piatră de o parte și de alta la scara palatului. Iară negustorul rămase la curtea împărătească.

*

În vremea aceasta, fratele cel mic, după ce se despărți de frații săi, se duse, se duse, ca cuvîntul din poveste ce d-aci încolo se gătește, și ajunse la orașul unde îl scosese drumul pe care apucase el.

Acolo dacă sosi, trase la gazdă la un om al lui Dumnezeu. De cite ori se culca, de atîtea ori găsea

cîte o pungă cu galbeni la căpătiul său cînd se scula.

Ceru de la gazdă pe cineva care să-i arate lucrurile cele mai însemnate. După ce ocoli cruciş şi curmeziş tot oraşul, văzînd tot ce era vrednic de văzut, ajunse la margine şi acolo era un ostrov. Iară dacă vru a şti ce era acolo, călăuza se feri d-a-i spune.

Seara întrebă pe gazdă şi aceasta îi zise :

— Să nu care cumva să te muşte şarpele de inimă să te duci acolo, că e stingere de tine.

— Pentru ce ? întrebă flăcăiandrul.

— Pentru că acolo şade o măiastră şi oricine merge la dînsa se întoarce capiu. Şi apoi nimeni nu poate să mcargă să o vază, pînă nu o da două pungi de bani.

— Asta este tot ? Mîine mă duc să o văz — zise el — bani am destui, precum vezi.

Nici rugăciunile gazdei, nici frica de căpiare nu l-a putut opri de a merge să vază pe acea măiastră.

Se duse deci, dădu două pungi de bani şi intră în ostrov. Acolo umblă cîtva timp, ca un haidamac, pe dinafară, ca doar măiastra va ieşi la fereastra palatului să o vază. Ea ieşi, el o văzu şi apoi se întoarse. A doua zi se duse iară, a treia zi iară şi tot astfel cîteva zile d-a rîndul. De ce o vedea, d-aia dorea să o mai vază.

Măiastra băgă de seamă că el venea într-una de cîteva zile. Trebuie să aibă mulţi bani, se gîndi ea.

Iară dacă trimise de-l chemă, îi zise :

— Mare stare trebuie să ai tu, tinere, de o risipeşti aşa. N-am văzut pînă acum pe nimeni care să vie la mine în ostrov de atîlca ori una după alta.

— Da, mare şi nesfîrşită — răspunse flăcăiandrul cu mîndrie — ca şi puterea cu care o fac.

Cum auzi măiastra aste vorbe, îi puse gînd rău. Se luă deci pe lingă dînsul cu șoptele cu mometele, vicle-nindu-l ca să-i afle puterea.

Flăcăiandru se pierdea de dorul ei cînd o văzu dezmierdîndu-l cu niște cuvinte mai dulci decît mie-rea. Se înșelă și îi spuse.

Atunci ea îi dete ceva de bău, iar el dete dintr-însul afară inima găinei. Ea o luă, apoi îl dete pe bete din ostrov.

Cînd se dezmetici el și se văzu pîrpiri-cosac, golă-nel și gonit, cugetă :

— Dacă nu ți-oi face-o eu, apoi să știi că nici dracul nu ți-o mai face.

Se duse la gazdă și povesti ce i se întîmplase.

— Nu ți-am spus eu, săracul de mine, să nu te duci acolo ? Ce o să te faci acum ?

— Mă voi duce în lume, și ce va vrea Dumnezeu cu mine.

A doua zi plecă și, trecînd printr-o pădure, ajunse la marginea unui rîu. Acolo dete peste o colibă de pescar. Îi chiorăia mațele de foame și fu nevoit să se abată.

Pescarul priimi să rămînă la dînsul să învețe pescuitul.

Într-una din zile, pescarul zise flăcăiandru :

— Iată eu mă duc la tîrg cu coșul ăsta de pește. Pină una alta, ia și tu halăul¹ ăla, și vezi d-ei putea să prinzi vro fiță de pește ca să avem de legumă pentru azi și mîine.

— Las' pe mine, răspunse flăcăiandru.

Pescarul plecă. Iară băiatul intră cu plasa în gîrlă. Bătu în sus, bătu în jos și pește să prinză. cituși decît.

---

¹ Halău — plasă de prins pește, asemănătoare cu crisnicul.

Tocmai era să se lase de pescuit, cînd văzu o mreană. Mreana fugi, el după ea, pînă îi veni bine și, aruncînd plasa, o încilci într-însa și o trase la margine.

Văzu el că mreana era cît să le ajungă pe două zile.

Se bucură în inima sa că făcuse o treabă cumsecade!

Se puse deci de o curăță de solzi; o spintecă, îi scoase măruntaiele. Cînd în loc de lapți, ce să vezi? ceva ce nu semăna a nimic. Luă el acel ceva, îl spălă, și rămase un fel de covățea mititică de piatră.

— Bună este și asta — zise el — să am cu ce bea apă.

Și îndată și luă o leacă de apă cu dînsa să bea. Cînd s-o aducă la gură, ea era plină cu galbeni. Se miră de astă întîmplare. Răsturnă banii în poală și mai luă o dată apă ca să bea. Cînd să aducă la gură, se făcu iară bani.

— Acum, aide la zîna mea măiastră, zise el.

Lăsă și plasă, și pește, și colibă și într-un suflet alergă la gazda lui din oraș. Îi spuse despre norocul ce dase peste el și începu a se găti să meargă la ostrov.

Gazda se sili în toate chipurile să-l oprească de la această țătură a sa. Fu peste puțină. Îl trăgea așa la rele. Pînă una alta, umplu gazdei două tocitori cu bani. Apoi luă cu dînsul covățica de piatră și două pungi pline, și se duse la ostrov.

Cum îl văzu măiastra, îl cunoscu. Înțelese ea că trebuie să fi dat el cu mîna în foc, și-l chemă la dînsa.

Acolo, cu prefăcături, cu marghiolii și cu viclenii, îl făcu de spuse cum are atîta stare. Și fiindcă flăcă-iandrul își pierduse capul cum ajunsese lîngă dînsa, se lăsă să fie miglisit, și măiastra îi șterse și covățica. Cum se făcu stăpînă și pe acest lucru, porunci slugi-

lor sale să-l luiduiască ca p-o găgăuță și îl goni cu rușine din ostrov.

Cînd se văzu iarăși dat afară și infruntat, nu se puțu astîmpăra de necaz, cum de să nu se ție el, ca să nu fie și batjocorit, și cu banii luați.

Plecă iară la gazdă și-i spuse toată șiretenia.

Gazda îl povățui să ia pe seama lui o tocitoare de bani din care îi lăsase, să se apuce și el de ceva și să nu mai umble ca un pierde-vară după icre verzi.

El nu voi, și plecă în lume.

— Ce mi-o da Dumnezeu, zise el.

Merse, merse prin cîmpii cu inima plină de foc pentru măiastra lui, trecu prin păduri, și nu se putea împăca cu gîndul că n-o să-și mai poată vedea odorul. În cele din urmă, căzu de obidă și de mîhnire. Stînd el așa și zbătîndu-se cu gîndurile, băgă de seamă că p-acolo p-aproape curgea o apă. Se duse să se scalde, ca să se mai răcorească.

Tot scaldîndu-se, văzu de ceea parte a rîului niște smochini. Își aduse aminte că nu mîncase de două zile și se duse să facă o gustărică cu nițele smochine. Mîncă ce mîncă, dară începu a simți că din ce în ce se schimbă. Unde din om ce era se pomeni deodată măgar.

Altă nevoie acum. Cum să se întoarcă în cetate? Pe lîngă celelalte toate, acum are să fie și prigonit. Umblînd în sus și în jos pe marginea pădurei, îi era frică să intre înăuntrul pădurei, ca să nu-l apuce vro fiară sălbatecă; se temea iară să iasă mai la lumină, ca să nu-l prinză vrun om, să-l puie la vro muncă ce n-ar putea-o duce. Ce să facă? Se căina și se văicărea, de-i plîngeai de milă. Toată ziua umbla rătăcind, cu inima cît un purice de frică. Flămînzei iară. Căutînd cîte ceva de mîncare, dete preste niște

roșcove. Se apucă să mănînce, căci era lihnit de foame.

Cît p-aci era să moară de bucurie cînd văzu că încet, încet, se schimbă și se făcu iară om.

Stătu în loc și se cruci și el de astă minune. Apoi dodată zice :

— Acum ești a mea ! Stăi, măi tu, că ți-o fac eu ție pe piele, femeie fără de inimă ce mi-ai fost !

Se apucă și umplu sinul de roșcove. Apoi făcu un coșuleț, cum putu, din nuiele de richită, și culese într-însul smochine, de care mîncase și el.

După ce se întoarce la gazda lui din cetate, îi spuse că acum s-a împlinit.

Auzind însă de faima celor doi împărați înțelepți, îi dete un fier ars prin inimă, și-și puse în gînd a merge la dînșii să vază, oare n-or fi frații lui ?

Dară pînă să se pornească către dînșii, se mai duse o dată la ostrov, cu coșulețul de smochine pe mînă, și începu a striga la smochine, pe la poarta palatului. Măiastra, auzindu-l, trimise să-l cheme. Cum îl văzu, îl cunoscu.

Crezînd că și în smochinele lui este ascuns vrun farmec numai bun pentru dînsa, porunci de-i cumpără coșul cu totul. El luă banii și se făcea a se mai plimba prin ostrov.

Măiastra se puse la masă. Cînd la sfîrșitul `mesei, după ce mîncară împreună cu ai lor smochine, se făcură măgari.

Hiț în sus, hiț în jos. Ba că o fi una, ba că o fi alta, nimic. Rămaseră măgari ca toți măgarii.

Atunci flăcăiandrul, prinzîndu-i, le puse cîte un căpăstru în cap, îi legă unul de altul și îi duse cu dînsul, după ce luă covățica și o băgă în sîn ; căci inîma găinei o mîncase măiastra.

Se duse cu cîrdul de măgari la gazda lui.

— Acum să știi că mă duc într-ale mele, zise el gazdei ; bani ai destui, ostrovul și palaturile sunt ale tale. Rămii sănătos.

— Să ne vedem sănătoși — răspunse gazda — și să auzim de bine. Dară cu turma aia de măgari ce ai să faci ? Ia-ți un argat, care să vază de ei.

Așa și făcu. Tocmi un argat și porni să meargă la frații lui, cu alaiul după dinsul.

Pe cînd mergea, fratele năzdrăvan spune împăratului toate cele întîmplate fratelui lor celui mai mic, și se pregătiră să-l priimească cu cinste.

Cînd ajunse de marginea cetății unde domnea împăratul, se miră că găsi pe fratele său cel mijlociu care îl aștepta.

Acesta îi povesti toată întîmplarea cu muma lor și a dascălului, și cum îi pedepsise Dumnezeu.

Plînsese fratele cel mic de osînda dumnezeiască ce căzuse peste muma lor, apoi merse de se înfălișe împăratului.

Cum se văzură, se cunoscură și se îmbrățișară.

Apoi ceru de la împăratul să-i dea un grajd curat unde să-și puie măgarii, pe care singur îi îngrijea.

Trecu ce trecu și nici pomeneală nu era ca să facă pe măgari să se schimbe iarăși în oameni.

Într-o zi, la masă, cînd văzu că frate-său cel mic este cu voie bună, împăratul îi zise :

— Ei, ce ai de gînd cu măgarii tăi ; destul i-ai pedepsit, iartă-i. Să nu socotești că nu știu tot ce ai pălîit. Dară este destul. Mai cu seamă căci știu că se topește inima în tine de dorul ei.

— Adevărat ai grăit, îi răspunse fratele cel mic. Pentru hațirul tău fac tot.

‘Trimise de aduse măgarii acolo ; le dete de mincară roșcove și îndată se făcură iară oameni.

Toți cei de față rămaseră înmărmuriți cînd văzură asta minune. Apoi ochii tutulor se ațintiră la măiastra și mărturisiră că așa frumusețe de muiere nici c-au mai văzut, și nici că se mai poate afla în toată lumea.

Ea atunci începu a zice :

— Mai întii mulțumesc împăratului că s-a fost îndușat de starca cea proastă și ticăloasă în care ajunseseam și a stăruit de ne-a făcut oameni la loc.

Apoi, uitîndu-se la fratele împăratului cel mic, îi zise :

— Numai tu mi-ai venit de hăc pe lumca asta ; daca voiești, sunt gata a te lua de bărbat. Iartă-mă pentru neajunsurile ce ți-am făcut.

— Apoi eu ce umblam, păcatele mele, cînd tot veneam pe la tine, și tu ți-ai bătut joc de mine. Fie că și eu mi-am scos din capete. Sunt gata și eu a te lua de soție, mai cu seamă acum, că nu mi-a mai rămas la inimă nici o zăcășcală.

Se pregătiră și făcură o nuntă d-alea împărăteștile.

Ei nu se mai duseră de acolo. Rămaseră cîtetrei frații la un loc.

Trebile împărăției mergeau găitan.

Locuitorii apucau și ei de la acești trei frați cînd dreptăte, cînd povește bune și cînd ajutozuri de bani ; și în toată lumea se duse vestea despre ei, cărora li se zicea : *La cei trei frați împărați.*

Încălecai p-o șa etc.

Comunicat de D. I. Economescu și auzit de la o bătrînă mahalagioacă din București. Publicat pentru întia oară în *Legende sau basmele romînilor*, p. II, f. 1, la 1874.

Cotoșmanu năzdrăvan

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată o pereche de oameni. Ei n-aveau copii. Într-o zi, fiind cu voie bună, zise bărbatul către femeie :

— Soro, de la mila lui Dumnezeu noi n-avem copii. Să mergem pe cîmp și ce vom găsi, aceea să ne fie copil.

— Bine zici dumneata, frate. Așa să facem, dacă astlel ai găsit dumneata cu cale.

Vedeți că ei trăiau bine și nevasta nu ieșea din cuvîntul bărbatului, nici cît negru subț unghie.

Făcură o azimă, luară și nițică legumă, le puseră la traistă și plecară.

Aide-aide, mergînd povesteau și rîdeau și cu ochii în toate părțile căutau.

Cînd, iată că dete peste un pîsoi jigărit, jigărit și urduros ; îl luară și îl aduseră acasă. Îl îngrijiră și îl crescură ca pe copilul lor. De ce trecea, d-aia se făcea mai frumos, pîră ce se făcu un cotoșman numai de drag să privești la el.

Nu mai putea de bucurie oamenii, căci aveau și ei și pe ce pune ochii în casa lor, cînd se sculau dimineața. Mai-nainte casa li se părea pustie.

Cotoșmanul era un pisic cuminte. Șoareci nu se mai stăveau¹ prin casa aceea. Cînd ședeau casnicii la lucru, iarna, în nopți d-alea lungile și spuneau la snoave și la ghicitori, cotoiul sta lîngă dîșii și torcea. Cînd stăpîna casei făcea la ciorap, pisoii se juca cu ghemul. Dară nu-l încurca, ferească Dumnezeu. Cum făcea el, cum dregea, se juca așa de frumuseț, încît ghemul nici nu se desfășura, nici nu se incurca. Cîteodată îl lua în lăbușele lui de dinainte, ținîndu-l ca un om, și se trîntea cu el pe spate, altă dată îl făcea să se dea d-a rostogolul, lovindu-l cu cîte o labă și se repezea după dînsul ca după șoareci.

Cînd stăpînul casei se juca cu dînsul, ferit-a Sfîntul să-l zgirie, pare că-și pilisc ghearele. Cînd îl mîngîia, cunoștea el că îl iubește, și se întorcea și el cu lăbușele și mîngîia pe stăpînu-său, dară tot cu ghearele ascunse, o mîngîiere lină ca mătasea.

Pe lîngă acestea, era așa de cuminte, încît casnicii îl lăsa să îngrijească de pui și să le dea de mîncare; iară cotoșmanul nici nu se gîdea să se dea la ei. El nu era de cei ce își bagă boțul prin toate vasele. Cît despre oala cu smîntîna, nici pomeneală nu era să-l fi prins vrodată la ea, ori să dea cu praștia prin bucățelele de friptură de pe grătar. Era un mișoi cum nu este altul în ziua de azi.

Nu mult după aceasta, femeia se simți îngreunată. Atunci să fi văzut bucurie pe casnici, încît nu-i ținea pămîntul. Iară cînd fu la facere, născu un copilăș gras și frumos și sănătos.

Crescu copilul și se făcu mare. Nu se despărțea de pisoii nici cît ai da în cremene. Amîndoi se jucau, amîndoi mînceau la masă, amîndoi se culcau.

---

¹ A se stăvi — a se statornici, a se așeza.

Părinților copilului nici nu le trecea prin minte să oropsească pe cotoșman. Ba încă îl îngrijea ca și pe copilul lor, fiindcă — ziceau ei — a intrat cu noroc în casa lor, este ugurliu, adică dobîndise un copilăș.

De la o vreme încoace însă, văzură că dau îndărăt. Unde pînă aci era bilșugul în casa lor, acum ajunseră negustori grei ca fulgul pe apă, cum se zice. Cu toate astea, perechea de oameni nici nu se gîndea a cîrti împotriva lui Dumnezeu. Ea era mulțumită că dobîndise copii, și alt nimic.

Mai trecu ce trecu și amîndoi bătrînii dară ortul popii, rămîind în urma lor casa toacă și o sărăcie lucie.

Copilul se alese cu cotoșmanul. După ce văzu că nu mai are de nici unele, și nici părinți, se puse pe un plîns de-ți era mai mare jalea de dînsul. Atunci cotoșmanul îi zise :

— Stăpîne, nu te credeam așa slab de inger. Ești cu mine. Nu te întrista așa de mult. Precum părinții tăi a îngrijit de mine, așa și eu sunt dator să îngrijesc de tine. Și precum tu nu m-ai dezlipit de lîngă tine, nici cît ai clipi din ochi, așa și eu nu mă voi dezlipi de tine pînă ce nu te-oi căpătui și nu te-oi vedea om în rîndul oamenilor.

Pasămite cotoșmanul era năzdrăvan. Băiatul însă rămase cu ochii bleoșdiți la dînsul, cînd îl auzi vorbind.

Plecară amîndoi. Cotoșmanul înainte, băiatul după dînsul. Ajungînd într-o pădure, găsiră o scorboră mare și și-o aleseră de locuință.

Cotoșmanul făcu un culcuș stăpînului său acolo numai din fulgi de pasări, de se cufunda în puf cînd se culca. Îi aducea de mîncare și de băut. Îi ținea de urît spuindu-i fel de fel de basme și de snoave.

El îi spunea ce va să zică cîntatul greierilor, ce însemnează săritura locustelor prin iarbă. Îi făcea să înțeleagă că dragostea între frați este nesfîrșită ca apa fîntînei ce curgea p-aproape de locuința lor. Cînd se plimbau amîndoi prin cîte un luminiș din pădure ori ieșeau la cîmp, îi arăta toate floricelele și i le spunea pre nume. Copilul nu se domirea de ce cocorii umblă înșiruiți trîmbă¹, de ce rîndunelele se duc și vine, de ce privighetorile cîntă așa frumos ; iară ciuhurezii, te apucă răcori de groază cînd îi auzi. Și cotoșmanul îi spunea pe șart toate și-l făcea să priceapă că aici pe pămînt toate sunt cu rînduiala lor.

Scorbora o ținea așa de curată, încît ți-era milă să calci pe acolo.

Nici că se stăvea vreo goangă măcar pe 'la ei pe acolo. Cotoșmanul nu lăsa pe băiat să puie mîna pe nimic. Toate el le făcea.

Băiatul se făcuse flăcău de însurat. Și-i zise pisoitul :

— Stăpîne, acum ți-a venit vremea să te însori.

— Bine, să mă însor, răspunse flăcăiașul ; dară eu n-am de nici unele. Sunt golan pe cum mă vezi : sula și căciula.

— De asta nu te îngriji, că este de mine îngrijită de mai-nainte. Tu numai să faci ce ți-oi zice eu. De azi înainte să știi că te numești Mătăhuz împărat.

Nu trecu mult după aceasta și cotoșmanul se duse a căuta fată, să-și însoare stăpinul. Se vede că el o ochise, căci se duse drept ca pe ciripie la palaturile unui boier mare. Cum ajunsese la poartă, se dete de trei ori peste cap și se făcu om.

Iara dacă dete ochi cu boierul, el zise :

---

¹ Trîmbă — rînd, șir, lanț.

— Boierule, stăpînul meu. Mătăhuz împărat, mergînd la vinătoare, nu întîlnea decît păsărele mititeie.

*Nu era vînat
Vrednic de-mpărat.*

El trecea înainte, lăsîndu-le să-și vază de oușoare.

— Și ce trebuință am eu oare să știu dacă stăpînul tău, Mătăhuz împărat, n-avea noroc la vînat ?

— Să-ți tai cuvîntul cu miere, boierule : dară dacă vei voi să mă ascuți pînă la sfîrșit, vei afla că solia mea are să-ți aducă veselie.

— Ei bine, vorbește cît vei voi, te ascult. Dară nu știu de ce, bag de seamă că în graiurile tale este ceva mierloît.

— Părerî, cinstite boierule. Precum vremea închisă zămislește visuri spăimîntoase, așa poate că voi fi avînd și eu peri răi, și te înșeală părerile.

— Bine, bine ; sfîrșăște, precum ai început.

— Și așa, luminate boierule, cum îți spuneam, stăpînul meu nu băga în seamă poșidicul¹ de vînat ce-i tot ieșea înainte. Răzbătu pădurea prin toate colțurile, dară părea că se vorbise toate lighionile ca să nu iasă de prin culcușurile lor. Scîrbit de prostia fiarelor sălbatice, ce stau pitulate, stăpînul meu hotărî să se întoarcă acasă. Cînd, deodată, pe piscul unui munticel ce se ridica semeț din răriștea pădurii, zări o căprioară sprintenă, cu ochii blajini. Fu de ajuns o uitătură, căci îi răpi inima. Stăpînul meu, Mătăhuz împărat, se ia după dînsa. Căprioara fugi, el după dînsa. Dară ea, mai iute de picior, îl lăsă pe urmă și veni de se ascunse în culcușul ăsta. Iară pe mine mă trimese să-i caut inima, și să-i dau în mînă

---

¹ Poșidic — mulțime de animale mărunte.

pe hoțomana de căprioară. Pentru aceasta am venit la d-ta, și te rog să-mi dai ajutor ca să mă întorc cu ispravă bună.

— Măi, da' calendroi¹ mi-ai mai fost! Stăpînul tău, Mătăhuz împărat, mult trebuie să fi căutat pînă să găsească un pușchi ca tine...

— De mine zi ce vei pofti, boierule ; dară să nu cazi în ispită să te atingi de împăratul, stăpînul meu, că, uite, se face lucru dracului.

— Nici că m-am gîndit la una ca asta. Dară împăratul, vînătorul tău, să vie să-și caute căprioara.

Și fiindcă vorba vorbă aduce, cotoșmanul și boierul slătură la taifas și se înțelesesă la cuvinte. Ei hotărîră ca să vie Mătăhuz împărat, să dea ochi cu fața boierului.

Întorcîndu-se cotoșmanul la stăpînul său, îi spuse cum a izbutit în solia lui și puseră la cale ca în sărbătoarea viitoare să meargă împreună.

Băiatul nu se putea domiri cum de să meargă el așa goloneț. Iară cotoșmanul nu-i da răgaz să se gîndească la d-alde-astea, ci îl luă cu vorba pe de parte și cu un cusur supțire îl făcea să priceapă că are să fie fericit.

Trecură zilele ca ziua de ieri și veni sărbătoarea așteptată.

Cotoșmanul luă pe stăpînul său și plecă cu el în pejiț. Merseră ce merseră și, ajungînd într-o pădure, aproape de palaturile boierului celui cu fâta, se opriră. Băiatul rămase adumbrît într-un cringuleț verde, căci era gol pistol. Iară cotoșmanul o rupse d-a fuga spre curtea boierului celui mare.

Cum ajunse, începu a striga cît îi lua gura :

---

¹ Calendroi — ștrengar, hoțoman.

— Săriți, săriți ! că ne-a jefuit hoții.

Toți cu totul ieșiră să vadă ce s-a întâmplat. Cotoșmanul, abia răsuflînd și cu spaima în față, zise boierului :

— Da' bine, boierule, în coprinsul dumitale se poate ca ziua-n amiaza mare să ne calce hoții ?

— Unde ? Cum ? Ce s-a întâmplat ? întrebă boierul.

— Ce să fie ? Iacă tocmai cînd veneam cu Mătăhuz împărat, stăpînul meu, să-ți vedem fata, o ceată de haiduci puse mîna pe noi, a jăfuit pe stăpînul meu pînă la cămașe, iară eu mă strecurai, și pe ici mi-e drumul, alergai într-un suflet să-ți dau de veste și să cer ajutor de la d-ta. Abia, uite, am scăpat cu zilele.

— Bre ! strigă boierul. Cum se poate una ca asta, ca să jefuiască hoții, p-aproape de palaturile mele, pe Mătăhuzul tău împărat ? Să sară cu mic cu mare într-ajutor !

— Acum este de prisos, boierule. Tălharii au luat-o la sănătoasa. Mai bine dă-mi un rînd de haine, ca să duc stăpînului meu și să poată veni pînă aci. Cît pentru tălhari, fii pe pace, că va ști el ce să facă pentru dînșii.

Luă hainele ce-i dete boierul și se întoarse la stăpînul său. După ce îl îmbracă și-l învăță cum să se poarte la boierul, plecă cu dînsul.

Ajungînd, îi ieși boierul înainte și-l priimi cu toată cîntea.

Cînd fură în casă, Mătăhuz împărat se tot uita pe dînsul. Oamenii casei începură să șopoiască și să-și dea coate, zicînd : ori că este prea fudul acest Mătăhuz împărat, sau că este prost.

Cotoșmanul băgînd de seamă, zise boierului :

— Mă rog să nu-ți fie cu supărare, dară stăpînul meu n-a purtat pînă acum așa haine proaste.

Numaidecât boierul porunci să-i aducă altele, mu-
iate numai în fir. Pînă una alta, cotoșmanul se dete
pe lîngă stăpînul său, și pe furiș îi dete ghiold și-i
șopti la ureche ca să se ție să nu se tot uite pe dînsul
așa ca proștii și ca mojiicii.

După ce se îmbrăcă cu hainele cele bune, el se
ținu bine și nu se mai uită asupra lui ; apoi intrară
în vorbă și se isprăvi treaba cu bine.

Și nici că se putea altfel. Căci ginerele, deși era
Mătăhuz împărat, dară boiul lui cel măreț, chipul cel
bine făcut și alb ca zăpada, trupșorul lui cîl tras ca
prin inel și nalt ca un brad, făcea mai mult decît
toată împărăția și decît toată boieria.

După ce se hotărî ziua de cununie, plecă. Pînă
atunci bietul flăcău se frămînta cu gîndul ce o să
facă el și unde o să-și ducă mireasa.

Cotoșmanul nu-i dădu răspas să se mai gîndească,
ci cu fel de fel de glume și snoave-îi fura gîndurile
și-l înveselea.

Cînd fu ziua hotărîtă pentru cununie, se duseră
iarăși amîndoi. Boierul rămase incremenit. De unde
se aștepta să vie cu oaste și cu mărire ca un împă-
rat, mă rog, îl văzu viind ca un cioflingar, și începu
a se îndoii și a se codi să dea fata după dînsul.

Cotoșmanul mirosi îndată cam cum merge șiritenia
și luă pe boier doparte, zicîndu-i :

— Boierule, să nu-ți fie paraxin¹ unde ne vezi că
am venit numai amîndoi. Iaca, iaca, iaca, cum merge
treaba : curg foile de zestre ca ploaia la părinții lui
Mătăhuz împărat. Iară el nu voiește nici în ruptul
capului să ia pe alta, fărădecît pe fata dumitale. Pă-
rinții se împotrivesc la una ca asta. Eu însă l-am
îndemnat și-l îndemn mereu să te aibă de socru. Vezi

---

¹ Să nu-ți fie paraxin — să nu ți se pară ciudat.

că știu eu ce știu. Casă ca a dumatăle și cinstită, și lăudată, nu se mai găsește pe lume; și flăcău ca Mătăhuz împărat ba, ba, ba, mai la rar. Apoi casă ce o să ție astă păreche are să fie fără seamăn. Pentru aceasta și stăpînul meu, ascultîndu-mă, s-a hotărît să o ia fără voia părinților și să se tragă la moșiile lui, să trăiască acolo ca un boier mare.

— Frumos cuvintezi tu, dară eu știu că binecuvîntarea părinților întărește casele fiilor.

— Dară mai este și altă poveste, răspunse și cotoșmanul. Cu sluta în vatră casa ajunge să fie cu ușa prin pod și cu ferestrele pe sub pat. Mai bine :

Să muncești

Și să trăiești,

Și ce-ți place să iubești.

— Cam ai dreptate, tu. Dară mă bate gîndurile să mai aminăm nunta.

— Fie și așa. Nu mă împotrivesc. Eu însă te slătuiesc să nu pierzi din mînă un giuvaer ca acesta ce ți-l trimite Dumnezeu. Norocul cînd pică omului, atunci să știe să-l apuce și să-l păstreze.

— Ei, aide, de l aide. M-ai biruit cu limbuția ta.

Toate fiind gata, se cununară și făcură o nuntă, de se dusă vestea în șapte sate.

Trei zile și trei nopți ținură veseliiile. A patra zi trebuia să meargă cu nunta la moșiile lui Mătăhuz împărat.

Acesta se pierduse cu totul. Nu știa ce să facă; nu știa nici ce mai vorbește de rușine.

Cotoșmanul se dete pe lîngă dînsul și îi zise :

— Ține-ți firea, omule, nu fi copil. Am îngrijit eu de toate. Ție să nu-ți pese de nimic. Să taci din gură și să te lași să te ducă unde oi zice eu.

Mai veni nițel inima la loc lui Mătăhuz împărat, când auzi graiurile cotoșmanului. Nu se putea domiri însă cum va face el și la ce moșii îl va duce.

Toate se puseră la cale. Toate erau pregătite pentru plecare. Ginerile și mireasa se urcară în căruță și porniră. Cotoșmanul însă o apucă înainte și zise vizitiilor să se ție pe urma lui, că el îi va călăuzi.

Așa făcură. Apucară pe cîmpii unde mii de floricele împodobea pămîntul. Vîntul abia adia și clătina ușurel frunzele pomilor ce se afla ici și colo în calea lor. Brotăccii orăcăiau în depărtare. Din cînd în cînd cucul cînta în partea dreaptă. Pasărilor ciripeau; iară privighetorile prin crîngulețele înflorite trăgea niște geamparale de-ți lua auzul.

Cotoșmanul mergea înainte și așa de iute, încît căruțele nu se puteau ținea de dînsul. Aci pierea ca o nălucă, aci se învîrteja înapoi și făcea semn pe unde să apuce.

Pasămite, călăuzind, el făcea dresurile înainte. Întîlnind cirezile de vite ale unor zmei, el spuse văcarilor ce să zică, cînd îl vor întreba cineva ale cui sunt cirezile, că de unde nu, pieirea capului ce va cădea peste dînșii de la Dumnezeu va fi groaznică. Întîlnind turmele, spuse așijderea ciobanilor ce să zică și ei, căci de unde nu, Muma-pădurei îi va chinui băgîndu-le mîinile în căldarea cu jăratic, pînă vor muri, și sufletele lor vor ajunge la munci nesfîrșite.

Bieții oameni, de spaimă, și știind că gura nu-i ține chirie, spuse celor ce îi întrebară, precum îi învățase cotoșmanul, carele era în chip de om.

Ajungînd căruțele, oamenii mîfesei întrebară pe văcari, cînd văzură sumedenia de cirezi :

— Ale cui sunt cirezile astea, firtaților ?

— Ale cui să fie ? răspunseră văcarii, iacă ale lui Mătăhuz împărat.

Se minunară toți de bogățiile acestui împărat. Mergând mai-nainte, dete de niște turme de oi. Și atâtea de multe erau, încît nu le putea cuprinde cu ochii. Întrebînd :

— Ale cui sunt aste turme, prietenilor ?

Ciobanii răspunseră :

— Ei, doamne ! Ale cui să fie ? Ale lui Mătăhuz împărat sunt, și încă astea nu-s nimic !

Cînd auziră una ca aceasta, toți se loviră cu mîna peste falcă. Ei nu mai putură să-și stăpînească mirarea și fericirea pe mireasă că a dat peste un bărbat așa de june, frumos și bogat.

Iară Mătăhuz împărat tăcea mîlcă și înmărmurit de cele ce vedea. Auzea și i se părea că visează, iară nu că sunt aievea cele ce se arătau ochilor lui.

Cotoșmanul se mîndrea și se fălea cu bogățiile stăpînului său. Cînd, iară nu se mai văzu. Nu se știu ce se făcu. Pare că intrase în pămînt.

El însă dete o repezitură înainte. Și ajungînd la palaturile zmeilor, pe ale căror moșii erau, le zise cu grai îngrozit :

— Fugiți, zmeilor, și vă ascundeți, căci iată că vine Ilie, Pălie, să vă potopească, să vă pirjolească, și după el Luceflenderu, să vă ia suflengeru.

Răcori de groază cîproînse pe zmei cînd auziră pe neașteptate o veste așa de primejdioasă. Nu știa încotro să se dea departe pînă va trece acest pîrjol ce le spunea cotoșmanul.

Acesta se prefăcu a le fi prieten și a le da sfaturi bune. Vorbele lui atîta îi amețise, încît de spaimă pare că le luase pînza de pe ochi ¹ și se pierduseră cu totul.

Atunci le zise cu grăbire și cu o prefăcută grijă :

---

¹ Așa.

— Veniți, veniți mai iute încoa, să vă ascunz eu în șira asta de paie din bățatură.

Bieții zmei atita se speriaseră, încît nu mai știau ce face. Se lăsară să-i ia și să-i ascunză.

Cotoșmanul îi băgă în șira de paie și îi dete foc. În dată văpaia se urcă pînă la cer, iară bieții zmei țipau de usturime în para focului, de să le plîngi de milă. Țipară ce țipară, dară odată cu focul li se stinse și lor glăsciorul și se făcură scrum.

Atunci iaca și nunta intra pe poarta palatului. Slugile spuseră și ele după cum le învățase cotoșmanul, că palaturile astea sunt pe moșiile lui Mătăhuz împărat.

Cînd intră în palat, ce să vezi dumneata? Bogăția de pe lume era acolo. Păreții numai în aur poleiți. Pardoseala era de cleștar, iară învălitoarea era de acioaie¹ și de plumb.

Se mai minunară o toană oamenii ce însoțiră pe mireasa.

După ce se așezară tinerii, oamenii se întoarseră la boier și-i povestiră tot ce văzură. Boierul nu se căi că și-a dat fata lui Mătăhuz împărat. Iară acesta se mira de unde și pînă undă să-i vie lui acea bogăție. Trăiră în pace și în veselie perechea nuntită și or fi trăind și astăzi, de n-or fi murit.

Iară eu încălecai p-o șea etc.

Povestit de Mihai Constantin, din comuna Bălăcița, plasa Dumbrava, jud. Mehedinți, soldat.

LBR

---

¹ Acioaie — aliaj de metal.

Găinăreasa

A fost odată, ca niciodată, etc.

A fost odată un împărat și o împărăteasă. În căsătoria lor ei au trăit ca frații, și numai o fată au fost făcut. Ca și mamă-sa, această fată, din naștere, era cu o stea în frunte. Murind împărăteasa, a lăsat cu sufletul la ceasul morții ei și cu jurământ, ca împăratul, soțul ei, să nu văduvească; ci să ia de soție pe aceea la care se va potrivi condurul ei. Împăratul o iubea, nevoie mare. Și nici în ruptul capului nu voia să se însoare de a doua oară. Un an întreg întreguleț o plinse după înmormântarea ei.

Sfatul împărăției, știind hotărîrea împărătesei, lăsată cu grai de moarte, se tot ținea de cîra împăratului ca să se însoare, și mai multe nu. El se tot împotriva cu fel de fel de cuvinte.

Daca văzu și văzu că scăpare nu este, se lăsă și el după sfatul mai-marilor împărăției. Dete condurul răposatei împărătese și doi trimiși ai Sfatului împărătesc răzbatu țări și cetăți, căutînd la cine s-ar potrivi condurul. Nu trecu mult și se întoarseră precum se duseră, fără nici o ispravă. Pasămite condurul nu se potrivi la nici o fată de împărat, la nici o cucoană,

la nici o jupîneasă, la nici o țărancă, ba chiar la nici o roabă. Împăratul nu mai putea de bucurie de această intimplare.

Condurul sta d-a pururea pe masă în cămara împăratului. Oricine voia să-l încerce, avea toată voia.

Într-una din zile, cînd împăratul ținea sfat cu boierii cei mari pentru treburile împărăției, iacă și fie-sa că vine și se juca și se zbunguia p-acolo prin cămară. Trecînd și pe lîngă masă și văzînd condurul, îl ia și îl încalță ; cînd, ce să vedeți d-voastră, cinstiți boieri, parcă fusese d-acolo. Începu a alerga iară după jucării, ca un copil ce era. Ea luase condurul fără să știe al cui este și pentru ce stă pe masă. Cînd văzură boierii una ca aceasta, rămaseră înmărmuriți de uimire.

Ce să facă ei ? Hotărîrea împărătesei era lămurită. Să nu văduvească împăratul după pristăvirea ei, ci să ia pe aceea la care se va potrivi condurul ei. Să lase pe împăratul să văduvească pentru că nu s-a potrivit condurul la nici o muiere, călca jurămîntul împărătesei de la ceasul morții sale ; să silească pe împărat să ia de soție pe fie-sa, se temea de Dumnezeu. Ce să facă dar ?

După multe chibzuiuri, sfatul împărăției găsi cu cale că împăratul n-ar păcătui de ar lua de soție pe fie-sa, fiindcă așa lăsase cu sufletul împărăteasa și pentru că Dumnezeu chiar orînduise așa, deoarece la nimeni de pe lume nu se potrivise condurul răposatei.

Numaidecît mai-marii țării ziseră fetei să se gătească de nuntă.

Acum altă nevoie. Nici fata nu voia să ia pe tată-său de soț. Ea zise :

— Unde ați mai auzit, boieri dumneavoastră, batjocură ca aceasta, să ia tatăl de soție pe fie-sa.

— Nu te supăra, domniță, și nu fi așa lanțoșă. Are să curgă multă apă pe gîrlă pînă să ajungi a cunoaște tainele împărăției ca noi. Și apoi, răposata maica împărăției tale, cea atît de vestită în lume de cuminte, a lăsat cu sufletul ca împăratul tatăl tău să nu văduvească, ci să se însoare cu aceea la care se va potrivi pe picior condurul ei.

— Căutați — mai zise fata — și găsiți pe vreuna la care să se potrivească condurul mamei pe piciorul ei.

— Am răzbătut — răspunseră boierii — împărății și cetăți, tîrguri și cătune, am încercat și la bun și la rău, la tinere și la bătrîne, la femei de neam și la de cele proaste, pînă și la roabe, și la nimeni nu s-a potrivit. Dumnezeu ne-a arătat pe aceea pe care împăratul nostru trebuie să o ia de soție.

Văzînd fata că n-arc încotro, ceru timp de trei zile în care să se gîndească și apoi să-și dea răspunsul.

Și trecînd în cămara ei, se puse pe un plîns, de să te ferească Dumnezeu ; vărsa niște lacrimi cît pumnul și suspina de să-i spargă pieptul. Plînsese ce plînsese, dară văzu că de la plîns nu cîștigă nimic. Se duse deci la dădacă-sa, îi spuse cele întîmplate și îi ceru sfat.

Dădaca, după ce se gîndi și se răzgîndi, îi zise să ceară a i se face trei rînduri de haine : unul de aur, altul de mîrgăritar și al treilea de diamante, și să spuie că după aceea se va găti.

Cererea ei se îndeplini tocmai -pe tocmai.

În vremea aceasta, dădaca îi pregăti toate cele trebuincioase spre fugă.

Cînd îi aduse hainele, îi mai zise o dată să se gătească de nuntă. Fata răspunse că este gata. Boierii rămaseră mulțumiți, auzînd răspunsul fetei ; ei cre-

zură că în cele din urmă ea a cunoscut că trebuie să se supună Sfatului împărăției.

Seara, îi aduse și dădaca cele spre fugă. Așa băgă hainele cele frumoase ce le căpătase în desagi, se îmbracă cu o piele de măgar pe care i-o adusese dădaca și fugi.

*Ascultați boieri, cuvîntul din poveste ;
Căci d-aci nainte mai frumos îmi este.*

Fugind fata împăratului de la curtea tătină-său, apucă pe căi dosnice, pe cărări neumblate de picior de om. Ea se feri să nu o vază nimeni, și fugi, și fugi, pînă ce ieși din împărăția tatălui său. Trecînd hotarul, îi mai veni nițică inimă. Unde pînă aci umbla cu moartea în sîn, acum se mai liniști o lecuță. Merse ce merse, și ajungînd la curtea împăratului locului aceluia, se puse la poartă cu chip umilit și șmerit. Iară dacă ieși bucătăreasa și o văzu, i se făcu milă de dînsa și, înduplecîndu-se de rugăciunile ei, o primi înăuntru. Spuse și împărătesei că o fată sărmană și nenorocită a năzuit la curtea împărătească și o rugă ca să o primească să fie găinăreasa curții.

Împărătcasa se înduioși cînd auzi că o sirimană nevoiașă cere adăpost de la dînsa și porunci ca să o puic îngrijitoare de găini ; dară ea, bucătărcasa, să răspundă de dînsa.

Fiind sub ascultarea bucătăresei, fata de împărat se silea în toate chipurile să-i fie pe plac. Unde să se adune ea cu celelalte slugi din curte ? Unde să scoată ea un cuvînt de pîră sau de zîzanie ? Unde să calce ea cuvîntul bucătăresei și să se amestece în centurile și becisniciile celorlalți ? Ferit-a Dumnezeu ! Ea îngrijea de păsările din curtea împărătească, ca de ale

dinsei ; după ce deschidea cotețele, și le da demincare, apoi le cuibărea, pune cloștile și vedea de pui, mai cu milă decît cloștile. Mîncarea și apa, mai cî seamă, nu le lipsea niciodată.

Iară dacă își isprăvea treaba cu găinele, venca pe lîngă bucătăreasă și-i da și ei ajutor. Toți slujbașii curții o luau în nume de bine, văzîndu-i vrednicia, și toți aveau milă de ea. Se dusesese vestea pînă la împărăteasa de hărnicia, de bărbăția și de curățenia de inimă a găinăresei. Împărăteasa ceru să i se înfălișeze ca să o vază și dînsa. Smercnia, nevinovăția și sfiala ce băgă de seamă împărăteasa la găinăreasă îi plăcu. Ea porunci bucătăresci să o ia mai de aproape, spre a nu cădea în gurile birfitorilor.

Nu trecu mult și împăratul cu împărăteasa și cu fiul lor fură poștiți la nuntă la un alt împărat. Ei se duseră. În ziua aceea se ceru și găinăreasa de la bucătăreasă cu rugăciune ca să o lase să se ducă și ea prin cetate, să se mai răsufle pușintel. Bucătăreasa îi dete voie. Găinăreasa se îmbracă cu hainele de aur și zicînd : „Lumină înainte, întuneric înapoi, ni-meni să nu mă vază ce voi face“, se duse ca vîntul și, ajungînd la nuntă, se prinse în horă tocmai lîngă fiul împăratului. Acesta cum o văzu, îi căzu troncl la inimă. Se îndrăgosti după dînsa, vai de lume ! El o întrebă a cui fată este, și de unde. Ea îi spuse alte gogleze¹. Iară el tot vorbind cu dînsa, îi luă un inel și nu mai voi să i-l dea.

Cînd fu în deseară, ea, cu grije, iară zise vorbele ce zisese la venire, și pieri ca o nălucă din mijlocul horei. Bucătăreasa o certă că prea zăbovisе. Ea își ceru iertare și se făgădui că altă dată nu va mai

---

¹ Gogleze — molituri, vorbe deșarte,

face așa. Fiul împăratului nu mai putea de inimă rea, că-i scăpase așa buclăică bună.

După nițel timp, acest împărat fu iarăși poftit la o nuntă de împărat. Fiul împăratului se duse și el cu tată-său și cu mumă-sa.

Găinăreasa se ceru și ea de la bucătăreasă. Și căpătînd voie se duse, ca și întîi, îmbrăcîndu-se în hainele cu mîrgăritare. Se prinse în horă, iarăși lîngă fiul împăratului. Pînă seara nu jucă cu altul, decît numai și numai cu dînsul. Cînd dete în amurg, ca și de la rînd, ea pieri.

Să se prăpădească fiul împăratului de părere de rău că o pierduse. Nu-l mai încăpea locul. O căuta prin toate părțile, dară ia-o de unde nu e!

Se întoarse dară cu inima zdrobită. Un fel de lîngezeală îl coprinse.

Găinăreasa, îndată ce se întoarse acasă, iute, iute, se îmbracă iarăși cu pielea ei de măgar, și căuta de găini cu voie bună și tot cîntînd.

Mai trecu ce mai trecu, și iarăși fu chemat împăratul la o nuntă a altui împărat. El se duse iarăși cu fiul său.

Se ceru și găinăreasa, în ziua aceea. Dară bucătăreasa nu mai voia să-i dea drumul. Abia, abia, după multe rugăciuni, și cu făgăduința de a nu se mai cere niciodată, se înduplecă bucătăreasa a-i da voie. Se îmbracă deci în hainele sale cele cu diamante, și zicînd vorbele cele ce o ascundeau de la ochii oamenilor, ea se duse și se prinse în horă iarăși lîngă fiul împăratului. Acesta cum o văzu, îi veni inima la loc, fiindcă fata cam întîrziase. Fiul împăratului juca ce juca, și tot se uita la dînsa, parcă o tot pierdea din ochi. Și în adevăr avea și ce vedea. Așa de bine îi ședea gătită, de părea că este o zină. Sclipea dia-

mantele de pe dînsa de luau ochii celor ce se uîtau la dînsa. Fiul împăratului era mindru, nevoie mare ! fiindcă zîna numai cu dînsul jucă cît țînu hora. Și unde se rotea pe lîngă dînsa și se îngîmfa ca un curcan.

Iară cînd fu a da în deseară, găinăreasa pieri iarăși ca o nălucă. Cînd văzu fiul împăratului că zîna lipsește, atîta îi fu. Căzu la grea boală. Pasămite prinsese lipici ; se aduseră toți vracii, toate babele și toți cititorii de stele ; rămaseră însă rușinați, căci n-avură ce-i face. Atunci fiul împăratului spuse mă-sii că pină n-or găsi pe fata la care se va potrivi inelul ce-i dete el, nu se va face bine. Mumă-sa rugă pe împăratul să asculte rugăciunea fiului lor. Iară împăratul porunci să umble niște boicri din casă în casă să încerce inelul, și la ce fată ori muiere se va potrivi, să o aducă cu cinste la curtea împărătească.

Umblară boierii și răzbătură toate colțulețele, și ca să se potrivească inelul la cineva, ba. Se întoarseră deci cum s-au fost dus. Să se dea fiul împăratului de ceasul morții, de ciudă, cînd auzi una ca această ! În cele mai de pe urmă porunci să se cerceteze și prin curtea împărătească. Chemă de față pe toate muierile, slujnicile și roabele. Toate se grăbiră a veni. Încercă inelul și la nici una nu se potrivi. Pasămite pe găinăreasa o uitaseră toți cu totul. Bucătăreasa își aduse aminte și spuse împărătesei de dînsa.

— Să vie și ea, să vie și ea, răspunse împărăteasa.

O aduseră cu nepusă în masă, căci ei nu-i prea era voia să se dea la iveală îmbrăcată în pielea de măgar. Dară cine o ascultă ! Cum o văzură slugile, se umflară de rîs. Ea, cu capul plecat și plină de rușine de batjocura tuturilor slujitorilor, veni și cu sfială se apropie. Cum îi puse inelul, parcă fu de acolo ; și de unde să nu fie așa !

Cum auzi fiul împăratului că s-a potrivit inelul, odată răsări ca din somn. Porunci de o aduse în fața împăratului. Acestuia nu prea îi venea a crede că fiu-său să fi căzut la boală pentru o așa netrebnică, și cît p-aci era să-i oropsească.

Fiul împăratului și, mumă-sa căzură cu rugăciune la găinăreasa ca să se facă cum era la nuntă. După mai multe tăgăduiri, se înduplecă și, ducîndu-se în cocioaba ei, se îmbracă și apoi veni sus, îmbrăcată și frumoasă ca o zînă. Împăratul blejdi ochii la dînsa și rămase mult timp uimit de frumusețea ei. Văzu și el acum că bună bucălică își alesese fiul lui. Atunci împăratul își scoase stema din cap și o puse în capul fiului său ; tot așa făcu și împărăteasa, puind stema sa în capul găinăresei.

Fiul împăratului odată sări din pat. Pare, că nu mai fusese bolnav de cînd lumea.

Atunci găinăreasa, după stăruința tuturilor, își spuse toată istoria. Nunta se hotărî și, împăratul, tatăl găinăresei, fu și el poftit. Acesta cînd văzu pe fie-sa la cununie, rămase ca trăsmit de Dumnezeu. El o credea pierită, socotind că-și făcuse seamă singură. Apoi se veseliră veselie împărătească, și trăiră cît trăiește lumea, bucurîndu-se în pace de toate fericirile pămîntești.

Încălicai p-o șea etc.

Comunicat de un farmacist din garnizoana
din Iași la 1874.

LBR

Țugulea, fiul unchiașului și al mătușei

A fost odată ca niciodată. etc.

A fost odată un moș și o babă. Ei erau săraci de n-aveau după ce bea apa. Când mălai aveau, n-aveau sare; când aveau sare și mălai, n-aveau legumă. Trăiau și ei de azi pe mâine. Ei aveau trei copii trențăroși și nespălați, ca-vai de ei. Cel mai mic se vedea a fi mai isteț decât cei doi mai mari, dară era olog de amîndouă picioarele. El se numea Țugulea.

Ei se învecinau cu Zmeoaica pămîntului. Această zmeoaică era așa de rea, încît nimeni din vecinii ei n-avea pace de dînsa. Ea le călca moșiile și le făcea fel de fel de neajunsuri.

La nașterea lui Țugulea, cînd a venit ursitoarele, s-a întîmplat să fie p-acolo și Zmeoaica pămîntului. Ea auzise cum îl ursise și, de pizmă, mai în urmă îi luă vinele și d-aia era el olog.

Din această pricină, și fiind și săraci, unchiașul cu mătușa și cu copiii lor ajunseseră de rîsul tuturilor megiașilor din sat. De bietul Țugulea însă rîdea și chiar frații lui.

După ce se mai măriră copiii, Țugulea zise într-o zi mă-sii, față cu frații săi :

— Mamă, am auzit că dumneata ai un frate bogat, care locuiește în alt sat. De ce nu te duci la dînsul să ceri o mirloagă de iapă, pe care să ieșim și noi la vînat, că mi s-a urît clocind acasă pe vatră ?

— Ia nu mai trîncăni și tu de acolo, Țugulea ologu — îi ziseră frații rîzînd — mai bine mama noastră să se ducă la unchiul să ceară pentru noi doi cai, căci noi suntem vrednici a încăleca și descăleca.

Țugulea înghiți rușinea, plecă capul în jos și tăcu.

Muma, tot mumă. Se duse la frate-său și ceru doi cai pentru frații cei mari și o iapă pentru Țugulea.

Frate-său îi dete bucuros, mai cu seamă de milă pentru Țugulea, ca să poată umbla și el.

Nu mai putură de bucurie frații cînd le aduse mă-sa caii.

Țugulea nu se putea mîngîia pentru că era olog, și nu știa cum să facă să se înzdrăvească.

După cîteva zile, Țugulea zise că ar dori să meargă și el cu frații lui la vînătoare.

Riseră frații de el. Apoi dacă se rugă și mă-sa de ei, îl luară și pe dînsul. Se gătiră și plecară. În pădure se mirau frații cum face Țugulea de nimerește așa de bine vînatul pe care punca el ochii. Nici o săgeată nu se ducea în vînt degeaba. Toate intrau în carne.

Trei zile și trei nopți zăboviră la vînătoare.

În a treia noapte Țugulea visă un vis ce-i plăcu. Se lăcea că el era într-o grădină frumoasă, frumoasă ca un rai. El ședea acolo, într-un colț, trist și mîhnit că nu putea umbla, să se bucure și el de frumusețile acelei grădini. Păsările cîntau de se spărgeau. Frunzele de pomi fișiau de adierea vîntului și florile răspîndeau un miros de te îmbăta. Se uita cu jînd la

toate astea, căci nu putea să se desfăteze și el. Atunci ridicînd ochii în sus, se rugă lui Dumnezeu să-i ia viața mai bine, decît să trăiască în așa ticăloșie.

Pe cînd se făcea că se roagă, deodată i se arătă dinainte o zîină, așa de frumoasă și de blîndă, cum nu mai văzuse el în viața lui așa ființă. Și se făcea că-l întreabă, zicîndu-i :

— De ce te căinești, băiețule, și te amărăști ?

— Cum nu m-aș căina și nu m-aș amîrî, zîină a frumusețelor — se făcea că zise el — iată sunt olog, și din această pricină am ajuns de batjocura tuturilor băieților din sat.

— Lasă, dragul meu, nu mai plînge, că ei nu știu ce fac, se făcea că mai zise zîina. Tu ai să te tămăduiești și o să ajungi împărat.

— Nu-mi trebuie mie împărăție. Eu aș fi bucuros, numai să pot umbla. Dară asta n-o să se poată, căci, uite, parcă n-am vine în picioare.

— Ba o să se poată, se făcea că adăose zîina cu vorbă apăsată. Tu ai avut vine ; dară ți le-a luat Zmeoaica pămîntului de cînd erai mic. Ține chimirașul ăsta. Cînd vei fi încins cu el, ce vei voi, te faci, dacă t-ei da de trei ori peste cap. Silește-te de-ți ia vinele de la zmeoaică.

Luă chimirașul ; dară cînd ridică ochii și voi s-o întrebe cine era ea, de are milă de dînsul, ia pe zîina de unde nu e ! Parcă intrase în pămînt.

Iară el odată se deșteptă. Se pomeni cu chimirașul în mînă.

Se încinse cu el, se dete de trei ori peste cap, gîndind să se facă o pasăre, și îndată se făcu. Se dete iară de trei ori peste cap și se făcu om la loc.

Cît p-aci să se piarză de bucurie, dară se stăpîni. Incinse chimirul pe piele ca să nu se vază și se feri d-a spune fraților ceva.

Pasămite, zîna aceea era ursitoarea lui cea bună.

După ce se făcu ziuă, se întoarseră cu frații lui la bordeiul lor, și aduseră mulțime de vînat.

Peste cîteva zile plecară iară. Dînd caii la pășune, frații cei mari ziscră lui Țugulea să păzească el caii, căci dînșii sunt obosiți.

Cum se culcară, și adormiră.

Țugulea priponi caii, apoi, dîndu-se de trei ori peste cap, se făcu o albină și plecă înspre miază-noapte încotro ședea Zmeoaica pămîntului.

După ce ajunsese acolo, zbîrn ! în sus, zbîrn ! în jos, intră în casa zmeoaicei și ascultă ce vorbea cu zmeii, ginerii săi, și cu zmeoaicele, fetele sale.

Între altele auzi zicînd zmeoaica bătrînă :

— Ia vedeți, fetelor, mai șade vinele alea ale lui Țugulea în cutia în care le-am așezat eu după sobă ?

— Mai șade — răspunse zmeoaica cea mică — azi le-am văzut, nu mai departe.

— Iaca, voi o să vă duceți la casele voastre, zise bătrîna cea zbîrcită ; să știți să vă temeți de Țugulea ăsta afurisitul ; căci și mie mi-e frică de dînsul, măcar că i-am luat vinele.

Tot de la dînsele mai auzi Țugulea că peste cîteva zile are să se facă nunta zmeoaicei celei mici, și pentru veselile de nuntă trebuindu-le vînat, zgrip-soroaica scofilcită împărți pe ficcare din gineri pe unde să vîneze.

Ii fu destul pentru astă dată că auzise și atît.

Cînd se întoarse la frații săi, începuse a intra alba în sat.

— Sculați, fraților, le zise el, că iată ne-a luat ziua de pe urmă.

— De ce ne-ai lăsat să dormim atât de mult? îi ziseră frații, dojenindu-l.

El tăcu din gură.

Se sculară ei și plecară după vînat, apoi se întoarse acasă.

Țugulea acum se culca afară în toate nopțile, și tot plănuia cum să facă să-și ia vinele. El se ducea mereu pe la zmeoaică, fără să știe cineva, și pindea vreme cu prilej cînd să-i vic binc să-și ia vinele.

Într-o seară se făcu muscă, intră pe coș în cămara unde era cutia cu vinele, pe cînd zmeoaica nu era acasă; aci dacă intră se făcu om, luă vinele din cutie și le puse la picioarele lui. Cum le puse, se lipi, parcă fusese acolo de cînd lumea. Se făcu iară muscă și plecă acasă.

A doua zi, noaptea, trebuia să meargă zmeii la vînat pentru nuntă.

Țugulea se duse mai întîi în calea zmeului celui mai mare. Cînd se apropie de el, calul zmeului începu a sforăi; dară zmeul îi zise:

— De l cal de paraleu, că doară nu va fi adus cioara osciorul și vîntul perișorul, lui Țugulea pe aici, căci vinele lui sunt la soacră-mea după sobă.

— De unde știi tu așa bine? îi zise Țugulea. Dă-te jos să ne vedem și să ne luptăm.

Zmeul, cum îl văzu, îngheță singele într-însul. Se apucară la luptă în buzdugane, dară Țugulea cum aduse buzduganul său și lovi pe zmeu, îi luă mirul, apoi îi tăie capul, îi luă calul și armele și plecă înaintea zmeului celui mijlociu. Asemenea îi făcu și lui. Apoi plecă înaintea zmeului celui mic.

După ce se întâlnește și cu zmeul cel mic, se luă la luptă și cu dînsul. Se bătură întîi în buzdugane, buzduganele se sfărîmară; se luptară cu sulile, acestea se rupseră; se apucară apoi în săbii, a zmeului se frînse. După aceea se luară la luptă dreaptă, se luptară ce se luptară și, înfrîngînd pe zmeu, îi tăie și lui capul. Îi luă și lui armele și calul și plecă acasă cu dînsle.

Cînd ajunse, se crăpa de ziuă; legă caii și puse bine armele zmeilor.

Apoi sculă pe frații să meargă la vînat. Cînd văzură frații caii, se minunară. Îi întrebă, dară el nu voi să le spuie nimic, zicînd că nu știe.

Încălecară frații pe caii zmeilor și porniră. Țugulea însă încălecă pe calul zmeului celui mic, căci era mai vîinos.

Zmeoaica, văzînd că întîrzie gînerii, zise fiicelor sale:

— Asta nu e lucru curat. Ia vedeți vinele lui Țugulea, sunt ele unde le-am pus eu?

— Ba nici ca cît, îi răspunseră fetele, după ce căutară.

— Bărbații voștri trebuie să fie răpuși. Țugulea a făcut pozna. Duceți-vă în pădure pe unde are a trece el și faceți precum v-am zis.

Țugulea, trecînd cu frații săi prin pădure, văzu o vie cu struguri. El simți că asta nu poate să fie lucru curat. Cum de nu mai văzuse el astă vie în pădure?

Frate-său cel mai mare vru să ia un strugure. Țugulea îl opri. Apoi descălecă, scoase paloșul și începu a tăia la vițe. Deodată începu a curge din vițele tăiate niște sînge negru ca păcura. Frații se mirară de aceasta.

Apoi, încălecind ei, porniră. Merseră ce merseră și dete peste o livede de pruni. Țugulea nu lăsă pe frațele cel mijlociu să ia prune, ci făcu ca și la vie, și din prunii tăiați curse iară sînge.

După ce mai merse, dete peste o fîntînă. El știa că prin acea pădure nu era nici o fîntînă. Nu lăsă pe frați să bea apă. Ci luînd sulița, înțepă fundul fîntinei de mai multe ori, și deodată începu a gîlgii un sînge mohorît și cu rea duhoare. Gîlgia ca dintr-o vacă.

Acestea erau fetele zmeoaicei, care voiau să otrăvească pe Țugulea, feciorul moșului și al mătușei.

Mergînd ei împreună, Țugulea zise fraților săi :

— Ia uitați-vă, fraților, de vedeți ce este, că nu știu ce mă dogorește.

— Ce să fie ! răspunseră frații uitîndu-se ; iacă un norișor roșu, vine după noi ca vîntul.

— Aia este zmeoaica bătrînă, măi, zise el. Vine după mine. Voi împrăștiați-vă care încotro și vă duceți acasă, ca să nu vă aflați în calea ei, căci vă face mici fărîmi.

După ce se despărțiră, Țugulea intră într-o peșteră, să se adăpostească pînă va trece zmeoaica. Urgisita de zmeoaică, unde venea, mare, venea turbată de minie, trecu ca fulgerul pe lîngă peșteră și apucă înainte, că nu vedea cu ochii de cătrănită ce era.

Țugulea îndată ieși din peșteră, încălecă și pe ici și-e drumu. O luă la sănătoasa înapoi spre răsărit și merse, și merse, pînă ajunse la curtea unui împărat care de douăzeci de ani lucra un zid nalt foarte, ce cădea înspre partea moșiei zmeoaicei — nici el, vezi, nu avea pace de dînsa. Și tocmai atunci îl isprăvisc.

Cum ajunse acolo Țugulea, spuse împăratului că omorise pe gîlnerii și pe fetele zmeoaicei. Apoi îi zise

să dea poruncă grabnică la toți fierarii ca să-i facă îndată o măciucă de fier mare cu care să omoare și pe zmeoaica bătrână.

Împăratul priimi bucuros să facă Țugulea orice o ști el, numai să se scape de blestemata de zmeoaică.

Țugulea puse de făcu o gaură în mijlocul zidului cetății, apoi porunci și se aduse o grămadă de bucăți de lemne, cărora le dete foc în mijlocul cetății; în acel foc puse măciuca de fier ca să arză să se facă roșie.

Zmeoaica, după ce alergă într-o parte și într-alta și nu găsi pe Țugulea, mirosi ea că trebuie să fie la împăratul cel cu zidul mare. Se întoarse și să te ții, pirleo! într-un suflet ajunse, căzînd lingă zid de osteneală și amărăciune. Apoi se sculă cum putu și vru să sară peste zid. Sări, însă în sec. Dacă văzu că-i este peste puțină a sări pe dasupra zidului, se urcă pînă la gaura ce o făcuse Țugulea și începu a sorbi, voind să înghiță totul ce era în cetate.

Împăratul și oamenii din cetate se păreau a fi scriși pe părete, alit îi înmărmurise frica. Țugulea nu-și pierdu cumpătul, ci, cu măciuca roșie ca focul și țîind-o de coadă, merse la gaură. Cînd sorbi o dată zmeoaica, trase măciuca arsă tocmai în inimă. Odată răcni zmeoaica zicînd:

— M-ai mîncat friplă, Țugulea! și muri pe loc.

Împăratul, boierii și locuitorii acelei împărății mulțumiră lui Dumnezeu că i-a scăpat de zmeoaică, de fetele și de ginerii ei, căci multe rele le făceau; iară mîntuitorului lor îi ziseră „Țugulea viteazul și înțeleptul”. După aceea, împăratul ridică pe Țugulea la mare cinste.

Țugulea trăi acolo cîțva timp ca în sînul mării. Dară niște zavistioși de boieri băgă în inima împă-

lui frica că Țugulea odată, odată, are să-i ia țara.

Cum auzi unele ca acestea, împăratul se gîdea ce meșteșug să facă ca să scape de el. În sfîrșit ascultă povețele celui mai pizmătareț din boierii cei bătrîni.

Trimise și chemă pe Țugulea. El veni.

— Țugulea viteazule — zise împăratul — Sfatul împărăției mele a găsit cu cale să te duci la împăratul stririlor; înpețit, să-i ceri fata pentru mine.

— Dacă Sfatul împărăției a găsit cu cale, eu sunt gata să mă supui, răspunse el.

— Apoi pe cînd hotărăști ziua plecării?

— Cînd ar fi după mine, și mîine.

Ii gătiră cărțile ce trebuia să le ducă Țugulea, îi dete bani și porni, după ce își luă ziua bună de la împărat și boieri, iară gloatele îl petrecură pînă afară din cetate și se uitară după dînsul pînă nu-l mai zăriră.

Țugulea se duse mai întîi de se întîlni cu frații lui. Le spuse și lor cum a omorît pe zmeoaica cea bătrînă, apoi le făcu cunoscut și treaba cu care l-a însărcinat împăratul. Le dete și lor niște bani ca să-i ducă părinților, apoi se îmbrățișară și plecară.

Frații lui Țugulea începuse a se uita la el cam chiondoriș. Ei nu se puteau învoi cum de Țugulea să ajungă să le facă lor rușine. Ei mai mari, și să rămie mai pe jos decît el, ca niște bobleți.

Ducîndu-se Țugulea la treaba lui, întîlni în cale pe un om care striga că moare de foame. Se apropie de dînsul să vadă ce fel de om este acela. Cînd, ce să vadă? un om ca toți oamenii, umbla după șapte pluguri ce ara și din gură nu mai tăcea.

— Ce voinic mare ești tu, omule, de mănîncă brazda de la șapte pluguri și tot strigi că mori de foame? îl întrebă Țugulea ca p-un prieten.

— Eu nu sunt voinic — răspunse flămîndul — ci voinic este Țugulea, feciorul moșului ș-al babei, care a omorît pe zmeoaică, pe fetele și pe ginerii ei.

— Eu sunt acela, îi zise Țugulea.

— Dacă ești tu, ia-mă și pe mine cu tine, că poate ți-oi prinde bine la ceva.

Îl luă și plecară. După cîteva zile de călătorie, dete peste un alt om, în gura căruia curgea apa de la nouă fîntîni și tot striga că moare de sete.

Îl întrebă și pe acesta ca și pe flămînd. Și dacă căpătă un răspuns care semăna cu al flămîndului, îl luă și pe acesta cu sine, și plecă mai departe.

Se duse, se duse și iară se mai duse. Iară cînd fu să treacă niște munți, întîlni un alt om, cu două pietre de moară de picioare, care sărea din munte în munte și cînd fugea, iepurele pe spinare netezea, și striga că n-are loc unde să fugă.

Țugulea îl întrebă ca și pe ceilalți, iară omul răspunse tot ca ei. Îl luă și pe acesta și porni înainte cu Dumnezeu.

În calea lor mai întîlni un om cu o mustață albă și cu alta neagră, îmbrăcat cu nouă cojoace și striga că moare de frig, deși era pe la nămiezi și soarele ardea ca în luna lui Cuptor.

După ce îl întrebă și el voi să meargă cu dînsul, Țugulea îl luă și pe acesta, și înainte, tot înainte și înapoi nu se uita.

Merse ce mai merse și, cînd fu pe la amurgit, întîlni un om care se uita în sus cu un arc în mînă. Țugulea îl întrebă :

— Da' ce faci acolo, omule?

— Ce să fac — răspunse el — iaca un țințar a ajuns tocmai la vîntul turbat și voi să-l dobor d-acolo cu săgeata mea.

— Voinic trebuie să fii, omule — îi zise Țugulea — dacă tu poți să viîezi un țințar pe care noi nu-l vedem.

— Ce are a face ! Voinic este Țugulea, fiul moșului și al babii, care a omorît pe zmeoaica cu fetele și cu gînerii ei cu tot, zise omul.

— Eu sunt, răspunse Țugulea.

— Dacă ești tu, ia-mă și pe mine cu tine, că poate ți-oi prinde bine la ceva.

După ce mai merse ce merse, ajunse în niște văi foarte frumoase, de unde se întindea niște munți împodobiți cu copaci și cu o verdeață care desfăta inima, și acolo dete peste un om, care nu știu ce tot bombănea el din gură și cînd amenința cu toiagul ce ținea în mînă, pe dată se făcea cite o sută de păsărele.

Apoi dacă îl întrebă Țugulea cu ce vitejii face el minunile astea, el răspunse că Țugulea este viteaz, care a făcut atîtea și atîtea voinicii.

Aflînd omul că vorbea cu Țugulea, s-a luat și el după dînsul, ca și ceilalți.

Și merse cu toții, merse, merse ca cuvîntul din poveste ce d-aci înainte se gătește, și pe unde ajungea întreba de împăratul stririlor. Pe la cetăți și sate, pe unde mîneau ei noaptea, toți îi conăceau și îi găzduiau cu bucurie cînd auzea de numele lui Țugulea.

Iară cînd fu într-una din dimineți, zăriră turnurile cetății unde locuia împăratul stririlor. Intinseră piciorul la drum și cînd era în de seară, ajunseră și ei la porțile cetății.

A doua zi se sculară, pe ochi mi se spălară, se îmbrăcară, se scuturară și pe domnul Jăduară, că le-au ajutat de au ajuns vii, nevătămați.

Spuse Țugulea tovarășilor săi pentru ce a venit, iară ei răspunseră că : dacă împăratul nu va voi să-i dea fata de bună voie, apoi o vor lua-o cu nepută în masă, că doară nu sunt ei de florile mărului. cu Țugulea viteazul.

După ce a dat împăratului cărțile ce adusesese Țugulea, acel împărat îi zise :

— Sunt gata a-ți da fata, dacă îmi vei săvârși cu bine slujbele cu care am să te însărcinez ; iară de nu, unde îți stau picioarele îți va sta și capul. Aceasta să o știi. Îți dau soroc pînă mîine să te gîndești, dacă te încumeți ori ba.

— Mă încumet, luminate împărate, îi răspunse Țugulea. Poruncește.

— Pînă mîine dimineață să-mi măninci nouă cup-toare de pîine, îi porunci împăratul.

— Să se puie la cale coacerea lor cît mai curînd, răspunse Țugulea.

Hotărîră cînd să vie să înceapă a mînca. Se puseră și paznici care să ia amînte.

Pe seară veniră cu toții. Apoi uitîndu-se la Flămîndul, Țugulea îi zise :

— Să te vedem, nene Flămîndule.

— Las' pe mine, răspunse acesta. Luați-vă oîte o pîine, ca să aveți și voi ceva gustărică.

Și începînd a arunca cîte zece pîini în gură și a le înghiți, sfîrși cuptoarele pînă la miezul nopții. Darcă arunca după spate. Mai adună și codriceii ce mai rămăseseră de la tovarăși, îi înghiți și pe aceștia și începu a striga :

— Mor de foame ! mor de foame !

Strejarii care rămaseră ca niște bostromengheri, uitîndu-se cum piereau pîinele, se duseră de spuse împăratului despre cele întîmplate.

Se minună și împăratul. Apoi zise să-i aducă nouă buți de vin și porunci lui Țugulea să le bea pînă în ziuă.

Țugulea zise Setosului :

— Pe dîsele, nene Setosu.

— Numai atît ? întrebă el.

Trase cepurile la cîteva buți dodată, și pe toate le înghițea de părea că intră vinul în pămînt.

După ce le isprăvi, începu și el a striga :

— Mor de sete ! mor de sete !

Împăratul începu a se îngrijura cînd îi spuseră strejarii cele ce se întîmplară și începu a încălzi cup-torul cel mare cu nouă cară de lemne.

Dînd poruncă lui Țugulea de a intra în cuptor, el se uită la Frigurosul și-i zise :

— A venit și vremea ta, nene Mustățio.

— Cum o să vă pui să faceți niștele cuie, clănță-nindu-vă dinții ! răspunse el.

Și în adevăr, cum ajunsese la cuptor, carele era roșu ca para focului, puse mîna pe mustața lui cea albă, smulse cîteva fire dintr-însa și le aruncă în cuptor. Deodată la gura cuptorului se făcu brumă. Apoi intrară în cuptor toți megiașii lui Țugulea cu dînsul împreună și începură a striga că le degeră.

Cînd veni împăratul și văzu, se luă de gînduri cu Țugulea ăsta năzdrăvanu.

Și cerînd ei, împăratul porunci de mai aduse nouă cară de lemne, le dete foc, dară parcă ardea pe gheață.

Împăratul acela avea o pașircă de fată slujitoare, care se hua în goană cu ogarii.

Porunci lui Țugulea să trămiță și el pe cineva din ai săi ca împreună cu fata să se ducă la Fintina Ielelor, să aducă cîte două urcioare de apă. Dacă omul său va veni înainte, îi va da pe fie-sa ; iară dacă slujitoarea lui va veni mai-nainte, să știe că pe toți megiășii lui îi pune în țepă și pe dînsul într-una mai sus decît pe toți.

Țugulea priimi. Apoi uitîndu-se la soțul său cel cu pietrele de moară de picioare, îi zise :

— Ce zici tu, verișcane, umflăm noi fata, ori ne odihnim în vîrfurile țepelor ?

— Să cercăm și noi, poate că vom lăsa frigările alea pe seama împăratului.

Omul cu pietrele de picioare și fata fugătoare porniră împreună, fiecare cu cîte două urcioare, și aide, aide, de vorbă, ajunseră la Fintina Ielelor.

Aci, fata umblă cu șmecherii. Și cum era și cam nurlie, mîglisi pe omul cu pietrele de picioare și îl înduplecă să se puie cu capul în poala ei, pînă s-or mai odihni nițel, și să-i caute în cap. Tot căutîndu-i în cap, el adormi. Fata cum îl văzu că adormi bine, luă o căpățină de cal uscată ce era acolo alături, îi puse capul binișor pe dînsa, îi varsă urcioarele lui, ia p-ale ei și o plecă la sănătoasa. Nici drumul ei, nici picioarele ei.

Țugulea cu ai săi sta pe o măgură și se uita înspre locul de unde trebuiau să vie cei trimiși să aducă apă. Cînd, vede pe fată. Unde venea, mări, venea, ca vîntul. Omul nu se vedea, nu se auzea. Atunci zise săgetătorului celui dibaci :

— Ia te uită, fîrtate, de vezi ce face megiășul nostru.

— Doarme cu sforăitele — răspunse acesta — cu capul pe o căpățină de cal mort și uscată.

Unde întinde arcul, dădu drumul săgeții, și tranc l drept în căpățina de cal lovi, de sări cît colo de sub capul omului. Acesta odată sări în sus, și ia pe lată de unde nu e.

Umplu urcioarele numaidecît. Apoi ca gîndul porni, sărind cîte zece conace¹ dodată; ajunse pe fată tocmai la poarta palatului și trecînd pe lîngă dînsa, îi sparse și urcioarele cu pietrele de la picioarele lui.

Cînd duse urcioarele sus la împăratul, acesta întrebă :

— Dară fata unde a rămas ?

— Vine pe urmă, îi răspunse Țugulea.

Ajungînd și fata și mergînd și dînsa la împăratul, îi spuse toată șiritenia.

Împăratul toată noaptea n-a putut să doarmă, frămîntîndu-se de gînduri. A doua zi, unul din sfetnici, care știa pasul împăratului, veni și-i spuse ce să mai zică lui Țugulea să mai facă. Plăcu împăratului sfatul și, chemîndu-l, îi zise :

— Țuguleo, mi-ai făcut tot ce ți-am poruncit, încă o slujbă mai cer de la tine și apoi pace.

— Poruncește mai degrabă, împărate, căci poate să se supere împăratul ce m-a trimis de atîta zăbavă, și aceasta n-aș voi-o nici în ruptul capului.

— Să-mi faci să nască într-o noapte 50 de femei sterpe !

— Ce mai treabă ! zise Țugulea. Să se aducă numaidecît la fața locului.

Porunci împăratul de aduse cincizeci de femei și le-a băgat pe fiecare în cîte o cămară. Țugulea ridică ochii către vrăjitor și zise :

— Arată, Invățăture, ce poate toiagul tău cel plin de vrăji.

---

¹ Conac — distanță de la un loc de popas la altul.

— Putea împăratul să dea porunci mai grele de făcut ; aceasta este jucărie, răspunse el.

Și intrînd în cămărilor femeilor, bomboni la fiecare cîte ceva din gură, și pe fiecare le lovi ușor cu toiagul pe spinare, apoi ieși. Una după alta ele născură pînă dimineață.

Cînd veni împăratul a doua zi și auzi orăcăitul copiilor de-i împuiase urechile, se luă cu mîinile de păr și plecă îndată. Cînd să pișească pragul porții de la aceste case, ca să se ducă la palatul lui, vrăjitorul îl atinse și pe dînsul cu toiagul, și îndată se pomeni cu cîțiva boboci de rață măcăind după dînsul.

Riseră și împărăteasa și sfetnicii cînd văzură pe împăratul cu bobocii după dînsul.

Iară el se spăimîntă de poznele ce făcuse Țugulea și, nemaicutezînd să-i mai dea vreo poruncă, otări să-i dea fata.

După ce se pregătiră tot ce trebuia de drum, Țugulea luă pe fata împăratului și porni, petrecîndu-i împăratul cu toată sila ¹ lui, cu trîmbițe și cu buciume, cu tobe și cu surle pînă afară din cetate.

Și luîndu-și ziua bună de la împăratul, Țugulea își cătă de drum, lăsînd pe fiecare din megiașii săi pe la locurile de pe unde îi luase.

Mergînd el, băgă de seamă că fata împăratului stririlor era tristă. Iară dacă o întrebă care să fie pricina de stă tristă, ea îi răspunse :

— Sunt în stare să-mi fac seamă singură, dacă voi cădea în mîna împăratului celui ce te-a trimis pe tine, și nu m-ai lua tu.

Îi plăcu lui Țugulea vorbele astea și îi merseă tocmai la inimă. N-avea însă ce face. Trebuia să se ție de cuvîntul ce dase celui ce l-a trimis.

---

¹ Silă — putere, armată.

Pe drum văzu un vultur. Țugulea trase o săgeată din tolbă, o așeză la arc și îl luă la ochi. Vulturul îi zise :

— Nu da, Țugulea viteazu, că mult bine ți-oi prinde cînd vei fi în nevoie și te vei gîndi la mine.

Țugulea îl lăsă și plecă înainte. Ajungînd într-o pădure mare și înnoptînd, a mas acolo. Făcu un foc mare și se puse a se odihni. Cînd fata, dodată, strigă speriată :

— Ursul !

Țugulea, de unde ședea și începuse a ațipî lingă foc, o dată sări drept în sus, puse mîna pe arc și pe paloș ; cum văzu ursul, îl luă la cătare cu o săgeată. Ursul însă stătu locului și începu a sîruga :

— Nu mă omorî, Țugulea viteazul, ci mai bine scoate-mi steapul ce mi-a intrat în labă, că multe bine ți-oi prinde și eu cînd vei fi vrodată în nevoie și te vei gîndi la mine.

Țugulea se opri, iară după ce veni ursul la dînsul, se căzni pînă ce îi scoase steapul, apoi îl legă la bubă și ursul plecă mormăind de unde a venit.

A doua zi, pornind dis-de-dimineață, a mers toată ziua. Cînd era însă pe la scăpătatul soarelui, ajunse și el la împăratul ce-l trimisese. Cum ajunse, îi înfățișă pe fata împăratului stririlor.

Împăratul, cum văzu pe Țugulea, intră în grozile morții. El îl credea piërit.

Apoi priimi cu mare cinste pe fată și-i pregăti pentru dormit cămara unde dormea mă-sa. Lui Țugulea îi dete și lui o cămară în palaturile împărătești. Apoi spuse împăratului tot ce păți pînă ce îi aduse fata.

Peste noapte, împăratul ținu sfat. El zise sfetnicilor săi :

— Ce socotiți, boieri dumncavoastră, să facem cu Țugulea ăsta ? El ne-a scăpat de neaga-reaua aia de zmeoaică și de ai săi. Acum nu care cumva să-i vie poftă să și domnească ? Și atunci, ce ne facem noi ? O să se verse sînge peste sînge și cînd, în cele de pe urmă, tot el, pare-mi-se, o să biruiască.

— Nu te teme, împărate — zise sfetnicul cel pizmătăreț — ne curățăm noi de el, numai să poruncești cuiva să-l otrăvească, ori să-l puie bine.

— Ce stai dumneata de vorbești ? zise alt sfetnic ; cu otravă se răsplătește cel ce a făcut atîtea slujbe și ne-a scăpat de nevoia ce era pe capul nostru ?

— Ai dreptate, răspunse un al treilea sfetnic ; eu dau cu părerea că cînte împărătească să să dea lui Țugulea și să se așeze în trebile împărăției cele mai înalte, să se rădice la rangul de boier din doisprezece.

Mai ziseră unii una, alții alta, dar nicidecum nu se înțelegeau, din pricina pizmătărețului de boier.

— Eu socotesc — răspunse împăratul tăindu-le cuvîntul — că ar fi cu dreptul ca el să ia de nevastă pe fata împăratului stririlor ce o aduse acum ; căci el și-a pus viața în primejdie de a adus-o. Deși îmi place prea mult, de mi se scurg ochii după o așa bucățică gingașă, dară mă lipsesc de un așa odor și-l las pe seamă cui mi l-a adus. Apoi, după ce îl voi dărui împărătește pentru slujbele ce a făcut mie și locuitorilor împărăției mele, să-l poftesc a se duce la țara lui. Astfel putem scuti pe biată sărăcime de vărsarea de sînge, căci nu crez eu ca un viteaz ca dînsul să se cerce a se atinge de drepturile mele ră-mase de la moși de la strămoși. Numai să întrebăm și pe fată, dacă vrea să-l ia de bărbat.

— Înțelepțește ai grăit, împărate — răspunseră cea mai mare parte din sfetnici — și judecata mărici tale va fi plăcută și lui Dumnezeu.

A doua zi, împăratul chemă pe Țugulca și pe fata de împărat în divanul cel mare, și le spuse ce a găsit cu cale Sfatul împărătesc.

Fata împăratului răspunse :

— Să-ți dea Dumnezeu ani mulți, împărate, și să domnești cu pace. Așa mi se pare și mie a fi după dreptate. Eu însămi era să ți-o spui, dacă n-ai fi voit să cunoști. Când o împărăție are parte de un stăpînitor așa de drept și nepărtinitor, ferice de noroadele din împărăția aceea.

— Văzui și eu, împărate, o judecată dreaptă în viața mea, zise și Țugulea. Și fiindcă tu îmi dai fericirea, brațul meu este închinat împărăției tale. Când va cădea vro pacoste pe capul norodului tău, gîndește-te că este pe lume un Țugulea care va fi gata a-și vărsa sîngele pentru tine și pentru țara ta.

Apoi Țugulea, după ce priimi și daruri împărătești, peste cîteva zile porni cu logodnica lui, gîndul fiindu-i să meargă a-și mai vedea părinții. Și într-acolo și porni.

Cînd a plecat Țugulea de la curtea împărătească, împăratul cu ai lui l-a petrecut cu cinste împărătească pînă la hotar. Și despărțindu-se, își luară ziua bună unii de la alții.

Fata și Țugulea parcă zbură, iar nu mergea, de bucurie că le împlinise Dumnezeu dorința. Și mergînd, ajunseră la locul de întîlnire cu frații săi, pe cînd soarele era în cruci.

Cînd văzură frații pe Țugulea cu o logodnică mai frumoasă decît florile și mai albă decît spuma laptelui, îi puseră gînd rău. Pînă a nu se culca, ei se

furișară de Țugulea, se dară mai cît coala și începură a plănuji, cum să facă să se scape de el.

— Noi acum o să fim de rîs în sat, pe lîngă fratele nostru, zice cel mijlociu.

— Să răpunem pe Țugulea, zise fratele cel mai mare. Tu să-i iei calul și eu nevasta.

Cum plănuiă, așa și făcură.

Peste noapte se sculară și cu o mîină tremucîndă taie pe Țugulea, îi ia fata și calul și o rupă a fuga; și fugi, și fugi; pînă ce, cînd se crepa de ziuă, era aproape de satul lor.

Fata unde se puse pe un plîns de nu o putură mîngîia cu nici un chip.

— Noi suntem înțeleși, îi ziseră frații. Să știi că te omorîm și pe tine, dacă ne vei spune că noi am ucis pe Țugulea.

Ajunseră la părinții lor.

Cînd auziră părinții lui Țugulea că a fost ucis într-o bătaie cu niște zmei — după cum îi spuseră frații — plîngeau și lemnele și pietrele de mila lor. Nu puteau ei face să li se usuce lacrămile de la ochi, ferească Dumnezeu. Și se tînguiau și se boceau, de nu se mai puteau astîmpăra.

Fata plîngea și ea, biet, înfundat, căci nu cuteza să dea grai din gura ei.

Țugulea scăpase cu o scînteie de viață, căci frații nu-l omorîse de tot. Cînd a fost dat ei cu săbia, le-a tremurat mîina de frică și nu i-a retezat capul. El, viîndu-și nițel în simțiri, și neputîndu-se scula, a început a geme de durere și urgie, mai cu seamă cînd văzu că nu era lîngă dînsul nici fata, nici calul.

Și gîndirîdu-se la tristețea lui și la biata fată pentru care nu știa ce o să păță și ea din mîina fraților lui, își aduse aminte de vultur și de urs.

Nu trecu mult și se pomeni cu vulturul la capul lui. Și pe cînd îi spunea ce păți, odată se auzi prin pădure glasul ursului : mor ! mor ! mor !

Venea, nene, ursul, de duduia pădurea, trosnea uscăturile pe unde călca și răpăia ramurile pe unde trecea.

Vulturul cît p-aci era s-o ia la sănătoasa, dară dăca văzu că și ursul vine în ajutorul lui Țugulea, se lăsă din zbor iarăși lîngă dînsul.

Abia mai putu Țugulea să spună și ursului ce păți. Apoi cu grai stins ceru nițică apă. Vulturul se repezi la fîntînă și-i aduse apă în gușă. Pînă atunci zise ursului să-i pipăie ranele, fiindcă el nu e cîrnic ¹, și să-i așeze toate oscioarele la locul lor, de vor fi zdrobite.

Cum îi aduse apă, Țugulea bău. Ursul zise vulturului :

— Ce vom face acum și noi pentru binefăcătorul nostru, ca să nu-l lăsăm să moară ?

— Să-mi cauți două citurele — răspunse vulturul — să mi le legi de picioare, și mă voi duce ca gîndul să aduc leacuri pentru Țugulea de la apa Iordanului, unde sunt două fîntîni cu apă vie și apă moartă, căci și el ne-a făcut atîta bine.

Căută ursul citurelele, le legă de picioarele vulturului și acesta zbură ca vîntul înspre apa Iordanului și se întoarse ca gîndul.

Ursul nu se mișcă de la capul lui Țugulea.

Cum veni vulturul, turnă ursul apă moartă peste toate ranele și se închegă carnea, turnă apoi de două, trei ori, apă vie și se vindecă Țugulea de toate metehnele, rămîind cum l-a făcut mă-sa, sănătos și întreg.

---

¹ Cîrnic — care cricnește, se vaietă.

Văzîndu-se Țugulea voinic ca și mai-nainte, mulțumi vulturului și ursului, apoi le zise :

— Eu văz că m-ați iubit mai mult decît frații mei. Nu mai am nimic pe lume acum. De azi încolo voi trăi cu voi ca niște frați.

— Priimim bucuroși, răspunse vulturul. Dară cum vei putea trăi departe de iubita ta și de șoimuleanul tău ?

— Dacă nu este cu putință, mai zise Țugulea, să...

— Să-ți tai cuvîntul cu miere, răspunse ursul ; dară trebuie să fie cu putință. Vulturul se va duce ca ștafetar, să afle ce este pe la frații tăi. Eu voi ședea cu tine și, cînd va fi vreme cu prilej, vei merge să-ți iei soția și, de voiești, vom conceni¹ și pe frații tăi.

— Bune sunt povețele astea, adause Țugulea.

Se duce vulturul, află toate întîmplările și se întoarce de spuse lui Țugulea ca să facă ce o face mai curînd, căci pe fată o silesc toți cu totul să ia de bărbat pe unul din frați, cu gînd că Țugulea este mort.

Cum auzi Țugulea, porni cu tovaroșii lui, vulturul și ursul, și peste cîteva zile ajunseră aproape de casa lor. Așteptară pînă înseră și se duseră pe-ntunec² în curte.

Intrînd în curte, ursul începu să mormăie. Frații ieșiră afară speriați și se luă după urs, ursul cîți și se întoarce lîngă Țugulea.

Între acestea, fata îi luă armele de unde le pusese frații și întîmpină pe Țugulea cu ele. Iară vulturul se repezi la coșar, unde era calul lui Țugulea care

¹ A conceni — a nimici

² Pe-ntunec : fila deteriorată în exemplarul textului de bază.

tot nicheza, îi dezlegă căpăstrul cu ciocul și el veni lângă stăpînu-său.

Ursul și vulturul își luară ziua bună după ce-l văzură înarmat și plecară, zicîndu-i să se păzească a nu cădea în capcană.

După plecarea lor, Țugulea intră în casă la părinți. Ei nu-l mai cunoșteau. Dară fată, cu lacrimile suroaie pe obraz, le povesti adevărata istorie a omorîrii lui Țugulea.

Frații lui Țugulea adunaseră pe toți megiașii, zicînd căa intrat ursul în sat. Cînd veniră și văzură pe Țugulea, rămaseră ca bătuți de Dumnezeu.

Calul lui Țugulea sări și-l omorî pe amîndoi cu picioarele, apoi veni lângă stăpînul lui cel adevărat, lăcrimă și îi linse mîinile.

Cînd auziră megiașii faptele cele proclele ale fraților lui, ziseră că urgia lui Dumnezeu a căzut peste dînșii, omorîndu-i calul.

Tocmai istorisea părinților lui tot ce pățise în pribegia lui, Țugulea, cînd deodată se auzi un zgomot în curte.

Ieșiră să vadă ce este. Ce gîdiți că mi-au văzut? O ceată de ostași. Căpetenia ostașilor descălecă, se apropie și-i dădu niște cărți împărătești.

Împăratul stririlor murise. Această carte ce-i aduse era adiața¹ împăratului. Căci bolnav fiind pe patul morții, l-a fost întrebat sfetnicii și gloatele pe cine le lasă împărat, pentru că n-avea alți copii.

Împăratul le-a fost răspuns că mai vrednic nu cunoaște pe nimeni decît pe Țugulea. Atunci s-a scris adiața, s-a iscălit de împărat și de toată obștea.

A doua zi, Țugulea a pornit la împărăția lui cu soția și părinții săi. Cum ajunsese acolo, veni știre că

---

¹ Adiață — testament.

este ales de împărat și la cetatea ce o scăpase din
urgia zmeoaicei, a fetelor și a ginerilor ei. Pasămite
muriu și împăratul d-acolo și nici el n-avea urmași.

Apoi Țugulea, unind amîndouă împărățiile, se cu-
nună cu fata, iubita lui, și făcu o nuntă de se duse
vestea peste tot pămîntul și rămase de povestit la
urmașii urmașilor lor.

Și domniră pînă ce Dumnezeu voi cu ei. Iară eu :

*Încălecai pe un lemn,
La bine să vă îndemn ;
Încălecai pe un cocoș
Să vă spui la moși pe groși.*

Povestită d-un țăran din distr. Vlașca, co-
muna Bulbucata și comunicată de frate-meu,
G. Ispirescu. Publicată pentru prima oară în
Legende sau basmele romînilor, p. a II-a,
f. II, 1876.

LBR

Fata moșului cea cuminte

A fost odată ca nicio dată etc.

A fost odată un om bătrîn care avea o fată mare, de se dusesse vestea în lume de vrednicia ei. Moșneagul (unchiașul) se căsătorî de a doua oară cu o babă, care avea și ea o fată mare.

Baba, însă, punea pe fata unchiașului la toate greutățile casei ; iară fata ei se clocise de ședere.

Biata fata unchiașului torcea, țesea, făcea piine, mătura și scutura țără să zică nici pis ! dară baba punea parte fetei sale, și pîra la unchiaș pe fiica lui și o tot ocăra.

Nu era ziuliță lăsată de Dumnezeu să nu se certe cu el, ca să-și gonească copila, și-i zicea :

-- Daca nu-ți vei duce fata de aici, piine și sare pe un taler cu tine nu mai mănînc.

Bietul om se cam codea ; dară baba într-o noapte turnă apă pe vatră și stinse focul ce-l învălise fata unchiașului de cu seară.

A doua zi, dis-de-dimineată, se scoală fata să facă focul, fiindcă tot pe ea cădea păcatele ; dară foc nu mai găsi în vatră.

Atunci, de frică să nu o ocărască mumă-sa cea vitregă, se urcă pe bordei, se uită în toate părțile, doară va vedea încotrova vreo zară de foc, ca să se ducă să ceară măcar un cărbune; dară nu se văzu nicăiri ceea ce căuta ea. Când, tocmai când era să se dea jos, zări spre răsărit abia licărind o mititică vilvotaie : se coborî de pe coperiș și o luă într-acolo.

Se duse, se duse și la foc nu mai ajunsese; dară în drumul ei întâlni o grădină părăginită, care o strigă zicîndu-i :

— Fată mare, fată mare ! vino de-mi curăță pomii ce mi-au mai rămas de omizi ; și, cînd t-ei întoarce, ți-oi da poame coapte să mănînci.

Se apucă fata de lucru numaidecît și cum isprăvi, îndată plecă.

Mai încolo dete peste un puț, care îi strigă :

— Fată mare, fată mare ! vino de mă sleiește, că ți-oi da apă rece, să te răcorești cînd t-ei întoarce.

Fata slei puțul și plecă înainte.

Merse ce merse și dete peste un cuptor, care-i strigă și acesta :

— Fată mare, fată mare ! vino de mă lipește și mă șterge de cenușe, și, cînd t-ei întoarce, îți voi da azimă caldă.

Fata lipi și șterse cuptorul și-și căută de drum.

Mai merse nițel și dete peste o căscioară, și bătut la poartă.

— Cine e acolo ? îi zise dinăuntru ; daca e om bun să intre, daca nu, să nu vie, căci am o cățelușe cu dinții de fier și cu măselele de oțel, și-l face mici fărîmi.

— Om bun, răspunse fata.

După ce intră, fiindu-i frică de mumă-sa vitregă să nu o bată dacă se va întoarce acasă, pentru că

întîrziase, întrebă dacă nu cumva are trebuință de o slujnică. Sînta Vinerca, care locuia înăuntru și care priimi pe fată, îi răspunse că are trebuință de o asemenea fată ; ea rămase acolo.

— Mai întîi îi spuse că treaba ce are să facă dimineața este : să dea de mîncare puilor ce-i avea în cîrte, însă mîncarea să fie nici caldă, nici rece ; apoi să scuture și să deretice pînă la casă. Iară maica Sînta Vinerca plecă la biserică. Fata făcu tot, precum îi poruncise.

Cînd veni acasă, Sînta Vinerca întrebă pe puii ei, carii erau balauri, șerpi, nevăstuici, ciuhurezi, șopirle, năpîrci și gușteri, cum le-au dat mîncarea, și toți răspunseră că n-a băgat de seamă dacă a lipsit ea de acasă : așa de bine au fost căutați.

Intră în casă maica Sînta Vinerca și văzu toate lucrurile așezate la locul lor și rămase foarte mulțumită.

După cîtva timp, zise fata :

— Maică Sîntă Vinerca, mi s-a făcut dor de părinți, fă bine și-mi dă voie să mă duc.

— Du-te, fata mea ; dă-mă mai-nainte ca să-mi în cap, și să vezi că o să curgă o apă pe dinaintea casei și o să aducă fel de fel de cutii, de tronuri și de lăzi ; pe care din ele îți vei alege, aceea să fie simbria ta.

Se așezară și îndată văzu curgînd apa de care-i spusese, și pe dinșă veni niște lăzi și tronuri prea frumoase.

Fata se gîndi că, dacă va lua o ladă d-alea frumoasele, slujba ei nu făcea atîta, și mai așteptă pînă mai văzu că venea o cutie mică și necioplită ; atunci zise ea :

— Maică Sîntă Vinere, iată că mi-am ales lucru pe cît face slujba mea.

— Ia-l, fata mea, dacă n-ai voit să-ți alegi alt-
ceva mai frumos, și du-te cu Dumnezeu.

Fata unchiașului își luă ziua bună, plecă cu cutia la supțioară, și întorcîndu-se pe la cuptor, căpătă o azimă caldă, și trecînd pe la puț, bău apă rece de se răcori ; iară cînd ajunsese la grădină, mîncă poame coapte.

Fata ajunsese acasă și găsi pe tată-său zdrobit la inimă de mîhnire ; îi spuse tot ce a făcut și deschise cutia. Dar ce să vadă înăuntru ? Mărgăritare, pietre nestemate, mărgele, ie numai cu fluturi de aur și catrențe de mătase.

Baba și fiică-sa pizmuia pe fata moșului ; iară lui îi creștea inima de bucurie.

Baba trimise și ea pe fic-sa, să facă ce făcuse fata unchiașului. Se duse, se duse și fata babei, și ajunsese la grădina care o chemă și pe dînsa ca să o curețe ; dar ea răspunse :

— Da' ce ! nebună sunt eu să-mi zgîriu mîinile prin tine ?

O lăasă și porni mai departe, sosi pînă la puț, și dacă o chemă puțul, ea îi răspunse și lui :

— Da' ce ! am mîncat laur ca să mă ostenesc eu cu tine pînă să te sleiesc ?

Și plecă mai departe și se duse pînă ce dete și peste cuptor, carele o strigă ca și pe fata unchiașului ; ea îi zise și lui :

— Da ! ce-am văzut să-mi murdăresc mînușitele și să mă, vir pîn tine ?

Și plecă înainte, pînă ce ajunsese și ea tot la Sînta Vinerea.

Acolo fu întrebată ca și fata unchiașului și priimită în slujbă, apoi maica Sînta Vinerea îi zise și ei să facă ceea ce zisese și fetei moșneagului, și plecă la biserică.

Cînd veni Sînta Vinerea acasă, toate lighioanele, cu gîturile întinse, se plînseră că li s-au opărit gîtlejurile ; intră în casă și văzu o arababură de nu-i mai da nimeni de căpătîi.

În cele din urmă, zise fata cea leneșe :

— Maică Sîntă Vinere, mi s-a făcut dor de părinți, dă-mi dreptul meu, căci mi s-a urît aci, să mă duc acasă.

— Du-te, fata mea — răspunse Sînta Vinerea — dară mai așteaptă nițeluș, că o să treacă o apă pe dinaintea porțiței, aducînd fel de fel de lucruri ; pe care ți-o plăcea ca s-o iei, alege ; iară pînă atunci să-mi cauți în cap.

N-apucă să puie mîinele în capul ei și se repezi de luă de pe gîrlă lada cea mai mare și mai frumoasă ce văzu. Sînta Vinere îi zise :

— Deoarece ți-ai ales aștă ladă, ia-o ; dară să nu o deschizi pînă acasă ; și cînd o vei deschide, să fii numai cu mumă-ta singură în casă, ca să nu vază nimeni ce e într-însa.

Fata luă lada și pleca.

Cînd se întoarse pe la cuptor, văzu azime calde, se cercă să ia și nu putu ; ea nu mai putea răbda de foame. Pe la puț trecu cu jînd, că nu-i dote măcar o picătură de apă, ca să se răcorească ; iară cînd trecu pe la grădină, îi lăsa gura apă și nu putu nici să se umbrească puțin de arșița soarelui.

Ajungînd acasă obidată de osteneală și flămîndă, n-avu răbdare, ci chemă pe mumă-sa la o parte și-i zise să facă pe unchiaș și pe fie-sa să iasă afară.

Cum rămase singurele, deschise lada ; dar ce ieși d-acolo ? balauri, șerpi, și cîte lighioni toate, căroro le arsese gîtlejurile cînd le dase de mîncare, și îndată le sfișiară și le mîncară.

Tot satul se spăimîntă de întîmplarea asta ; și fiecare om băgă de seamă că asta vine de la răsplătirea dumnezeiască. Fata moșneagului însă se căsătorii cu un flăcău din cei mai frumoși ai satului, care o ceru de la tată-său și o luă de soție.

Mare veselie se făcu în sat la nunta lor, și trăiesc în fericire pînă în ziua de azi. Cine nu crede să facă bine să se uite împrejur, și va vedea multe de aceste case.

Iar eu încălecai p-o șea etc.

Povestit de mama. Publicat pentru întia oară în *Țăranul român*, nr. 25 din 1862.

LBR

Fata de împărat și fiul văduvei

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat foarte bogat și puternic. Acest împărat avea un fecior și o fată. Întimplindu-se să-i moară feciorul, îl îngropă cu mare cinste și alai ca pe un împărat. Când fu a duce mortul la biserică, fata împăratului ceru a merge și dînsa să-l petreacă. Așa de păzită era fata aceasta de tată-său, încît pînă atunci nici soarele nu-i văzuse fețișoara, nici vîntul nu-i bătuse părișorul. Ea se îmbracă în negru și-și lăsă părul despletit [pe] spate, și așa merse de petrecu pe frate-său la groapă. Și așa gătită îi ședea mai bine decît altminteri. Căci, nu e vorba, ea era foarte frumoasă. Crinii și viorelele rămăseseră pe jos și nici la degetul cel mic al ei nu le punea.

Cînd o văzu lumea așa de gingașe și de plăpîndă, rămase cu ochii zgîlți la dînsa. Și așa de puțintică și drăgălașe mai era, încît s-o sorbi într-un pahar cu apă. Lumea uitase și mort și tot uitîndu-se la dînsa. Atunci veni un vîntișor lin și ușor, de-i reșfiră pletele; iară ea simți că un fior rece i se strecoară prin inimă.

Cum, cum, îngropară mortul și toată lumea se întoarse acasă.

Tot pe atunci în cetatea aceea se afla o văduvă săracă. Ea avea un fiu. El era de treabă, smerit și sfios ca o fată mare. Toți feciorii de boieri aveau pizmă pe dînsul și-i puseseră gînd rău. Nu-i găsea însă nici o pricină, ca să puie mîna pe dînsul. Fiul văduvei întrecuse pe toți boierii și împărații la boi și la stat. El era arătos nevoic mare. Ai fi pus ochii pe dînsul d-ar fi fost într-o mie. Și-apoi era dulce la cuvîntare. Curgea graiul din gura lui ca mierea. Nu se mai sătura cineva de dînsul ascultîndu-l.

De la moartea fratelui său, fata nu se prea simțea bine. Ba c-o fi una, ba c-o fi alta, ba c-o fi deochi, ba c-o fi săgetătură, și toate descîntătoresele și vracii nu-i putură da pe leac.

Mă-sa băgă de seamă că fie-sa era însărcinată. În zadar se jura fata că nu știe la sufletul ei nimic cu prihană. Cine să o crează? Burta o da de gol. Ea însă nu spunea minciuni, se pomeneise și ea așa. D-apoi cînd află tată-său că fie-sa are să fie mumă, fără să fi pus pirostriile pe cap? se făcu foc și pîrjol. Nu mai ascultă nici rugăciuni, nici nimic. A se dezvinovăți înaintea lui nu era cu putință. Porunci deci ca numai-decît să se adune Sfatul împărăției în taină, ca să otărasească pedeapsa ce s-ar cuveni fie-sei pentru o așa nelegiuire și ca să se spele rușinea ce adusesse ea părului cărunțit al tatălui său.

Sfatul împărăției găsi cu cale că spre a se spăla o așa grozavă necinste, fata cu moarte să se omoare. Unii ziceau ca să se arză de vie. Alții ca să-i scoată ochii și să se gonească în pustietăți spre a fi mîncată de fiare sălbatice. Alții iară ziceau ca să i se lege o piatră de gît și să se dea pe Dunăre.

Tocmai pe atunci, din păcate, iată că și feciorul văduvei trecea pe acolo în treaba lui. Cum îl văzură boierii, numaidecît se învoiră, și hotărîrea fu gata, cam ce, adică, să facă cu fata împăratului.

Toți fură într-o glăsuire ca fata să se dea pierzării. Însă ca una ce este fată de împărat, și ca una ce trebuie să fi săvîrșit nelegiuirea cu un om, carele și acela trebuie să piară, acel om să fie fiul văduvei, deoarece fata nu vrea să spuie pe adevăratul nelegiuit, și pentru că Sfatul împărăției nu poate să-l ghicească. Cum hotărîră, așa și făcură.

Împăratul porunci, și numaidecît se aduse un boloboc mare; puse de-l smoli și, băgînd într-însul pe fata de împărat cu fiul văduvei, porunci de înfundă bolobocul bine, și îl dete pe Dunăre.

Pe cînd însă dogarii înfundau bolobocul, una din roabele fetei de împărat, mai miloasă la inimă, se strecură prin calabalic și le dete pe sub ascuns o co-paie de mere, două azîme și un fedeleș cu apă. Noroc că nu o văzu nimeni.

Se duse butoiul pe Dunăre trei zile și trei nopți, fără a se opri undeva. Merindea din butoi se isprăvise. Biata fată își plîngea nevinovăția cu niște graiuri de-ți rupea băierile inimei, iară bietul băiat, și el nevinovat ca și dînsa, o mingîia și nu o lăsa să-și piarză nă-dejde de la Dumnezeu. Cînd, ce să vezi dumneata? A patra zi, dis-de-dimineață, bolobocul se lovește de un buștean și se sparge. Pasămite bolobocul ajunsese la margine, adus fiind de talazurile Dunării, și-l ciocni de bușteanul pe care tot apa îl dase la margine.

Ieșiră deci la uscat dosădiții de ei, și dară mulțumită lui Dumnezeu că le-a scăpat zilele, și-i făcură să mai vază o dată lumina.

Apucară pe o potecă și intrară într-un bunget de pădure. Aci-o luară apoi pe o pîrtie, și merse, și merse, pînă ce văzu că se deschide o poieniță. În astă poieniță dete de niște case foarte frumoase, bătătura cărora era cîmpul cu florile. Toate lucrurile în această casă erau cu șart. Nimic nu lipsea. Toate catrafusele își aveau vîtaful lor și nimic nu era nerostit. Cînd voiai ceva, era destul numai să poruncești și îndată se făcea. Aci era în adevăr : pune-te masă, ridică-te masă.

Trecură mulți ani de la această întîmplare. Împăratul își uitase de fiica sa. Fata de împărat și fiul văduvei se învoiseră și se însoțiseră. Nici unul din amîndoi nu s-a căit mai în urmă pentru aceasta. Vezi că el în viața lui nu alunecase pînă atunci, era curat cum îl făcuse mă-sa ; și pe fata împăratului o găsisese acasă. Copilul cu care era însărcinată fata cînd o goni tată-său se născu, și se făcuse un băiat de să nu te înduri de el. Iară ei petrecînd cu bine, își uitaseră de necazurile cele trecute. Puterea lui Dumnezeu îi ocrotea și-i ferea de rele. Atîta numai că p-acolo nu se vedea nici pui de om. Parc-ar fi fost la sfîrșitul pămîntului.

Într-una din zile, împăratul, tatăl fetei, plecă la vînătoare. El se încumese la răzbi mai înăuntru pădurei decît altă dată. Și, din vînat în vînat, el se rătăci. Orbăcăi în sus, căută în jos și peste poteca pe care să iasă la lumină nu putea să dea. Se luase de gînduri. Cînd, iacă dă în poienița cu casele. Văzu și casele. El se minună cînd văzu așa casă frumoasă într-o astfel de sălbătăcime de pădure. De voie, de nevoie, trebuî să se ducă acolo, căci ochii nu-i dase în geană de nu știu cît timp.

Mai întii își trimise sluga care nu se despărțise de dînsul nici cît ai scăpăra. El se întoarse și spuse împăratului că este priimit a găzdui acolo cu dragă

înimă. Intrînd împăratul, își trimise sluga la bucătărie să-i frigă două potîrnichi din cele ce vinase el. După ce așează potîrnichile în frigare și le puse la foc, acolo le uită : căci ce văzu și auzi îl buimăcise. Toate lucrurile vorbeau în casa aceea, pînă și oalele și vatraiul. La vatra aceea erau două oale puse la foc. Aceste oale se certau. Sluga împăratului auzi cu urechile sale cum se ciorovoiiau aceste oale.

— Fă, buzato, dă-te la o parte că tu ai fiert destul.

— Ba, dă-te tu mai la o parte, scurtu ce ești, că au fiert și mațele din tine.

Și căscînd gura la dîsele, sluga uită și potîrniche și tot. Cînd se deșteptă sluga împăratului, friptura se făcuse scrum.

Se bocea biet și se tînguia de-i plîngeai de milă. Fata împăratului îl liniști spuindu-i că o să roage pe împăratul să-l ierte pentru această greșală.

Apoi trimise și pofti pe împăratul în casa cea mare. Aci, stînd de vorbă, stăpînul casei porunci să se puie masa. Rămase împăratul stîlpit cînd văzu masa viind singură, talerele, lingurile și celelalte tacîmuri cu vătășii lor și le așezau careși pre unde. Veniră bucatele și mîncară. După ce sfîrșiră de mîncat ședeau la vorbă, cînd, în loc de a se strînge masa, văzură că lingurile începu a sălta pe masă. Vătaful le suduia, dară ele nu ascultau de cuvîntul lui. Împăratul nu băgă de seamă, căci vorbea cu fiul gazdei, un copilăndru dezghețat și sfătos, de te trăgea inima să stai cu dînsul de vorbă.

Atunci gazda, ca să facă pace, zise .

— Nu se poate ca împăratul să fi făcut o asemenea faptă.

— Că n-are la cine altul să fie, răspunse vătaful lingurilor. Trebuie să-l căutăm.

— Nu mai trancăni, îi mai zise gazda. Aide, ridică masa și te cară de aci.

Auzind împăratul cele ce se vorbiră, ceru să fie căutat, ca să-și iasă din bănuială, căci el nu se știa vinovat.

Atunci, trăgându-i încălțămintea, îi căzu lingura pe care o căutau din cizma împăratului.

Pasămite gazda se vorbise cu vătaful lingurilor ca să-i joace renghiul ăsta.

Împăratul se făcu ca sfecla de roșu de rușinea ce păți și zise încîlcindu-se de ciudă.

— Arată-ți, doamne, minunea ta ! Nu știu la sufletul meu de nici un furt. N-am băgat eu lingura în cizmă.

— Cum nu știi dumneata — zise și gazda — despre lingură, asemenea nu știu nici eu pînă în ziua de azi cu cine am făcut copilașul ăsta.

Atunci, cunoscîndu-se, se îmbrățișară și se iertară unul pe altul.

Fata de împărat mulțumi apoi împăratului că i-a dat Dumnezeu în gînd de a pus în boloboc împreună cu dînsa pe junele cu care ea s-a însoțit mai pe urmă ; căci el s-a îndrăgostit de dînsa, a iubit-o și a îngrijit-o ca pe o soție credincioasă.

Împăratul nu știa cum s-o mai mîngîie, cunoscîndu-i nevinovăția. Lăudă și pe soțul ei pentru buna sa purtare de grije, și cu toții împreună se întoarseră la scaunul împărăției, dînd mărire lui Dumnezeu că nevinovăția a ieșit dasupra ca untul de lemn.

Iară eu încălecai p-o șea etc.

Notă. Povestit de un oborean din București, muncitor la presa mecanică de tipografie.

LBR

Fiul vînătorului

A fost odată ca niciodată.

A fost odată un vînător foarte meşter. El îşi pusese de gînd a scoate din fiul său un vînător de să se ducă vestea ; dară n-avu parte să-şi implinească pofta inimei, căci muri, rămîind fiu-său mic.

După ce se făcu mai măricel fiul vînătorului, mumă-sa îl dete la carte şi la fel de fel de meşteşuguri ; toată lumea se mira de isteţimea lui ; dară el, crescînd, era nemulţumit, fiindcă n-avea triste. Într-o zi se duse la moaşă-sa şi se plînse, zicînd :

— Moşică dragă, iată, m-am făcut mare, m-a dat mama la toate meşteşugurile, lucrez din zi până în noapte ; pentru aceasta şi lumea mă omeneste văzîndu-mi hărnicia ; dară eu nu pot să leg două într-un tei. M-am luat de gînduri. Muncesc cît zece, însă norocul se ţine după mine ca pulberea după cîni.

— Nu te deznădăjdui, dragul moaşei — îi zise bătrîna — ai încă timp, lucrează ca şi până acum, şi nu te va lăsa Dumnezeu să piei ; stăruieşte întru a fi om cinstit şi harnic şi odată, odată trebuie să-şi spargă dracul opincele.

. . . . .

. . . . .

— Un lucru am să te întreb, dragă moșică — mai zise fiul vînătorului — și te rog cu cerul, cu pămîntul să-mi spui drept.

— Bucuros, fătu' meu, numai să-l știu.

— Ce meșteșug a avut tatăl meu ?

— Tată-tău, dragul moșicăi, a fost vînător, și încă o dată vînător. Nu era ziulică lăsată de la Dumnezeu în care el să se ducă la vînătoare și să se întoarcă cu mîinile goale. Avea mare noroc la vînat. Cîte lighioani sălbatice care făcea rău omenirii n-a stîrpit el de pe fața pămîntului ! Dară și multe păsărele a ucis, de care-ți era mai mare jalea cînd te uitai la dînsele, aduse acasă. Dacă trăia el, pusese de gînd a face din tine un vînător fără seamăn.

— Acum, moșică, să-mi mai spui un lucru. De ce mama nu vrea să-mi spuie d-alde astea, cînd o întreb ?

— Fiindcă, dragul meu, meșteșugul ăsta este foarte primejdios. De cîte ori n-a plîns mă-ta zile întregi, căci nu știa de căpățiiul tatălui tău, cînd se ducea și zăbovea prin păduri după vînat ? De cîte ori nu era cu inima sărită, cînd auzea că lighioanele sălbatice au mîncat pe cîte un vînător ! Da, asta este pricina de nu voiește să-ți spuie. Mă-ta te iubește ca pe ochii ei din cap și nu voiește nici în ruptul capului să te vază și pe tine supus la toate relele vînătoriei.

— Așa o fi, moșică. Dară de unde știe cineva că mie nu mi-o fi scris în frunte să fiu vînător ? Vezi dumneata la munca care muncesc eu, și să nu văz nici un folos, trebuie să fie ceva !

— Mai știi, păcatele ! răspunse bătrîna cu mirare, după cele ce spui tu, pare că ai dreptate ; și apoi mie, mai-mai, îmi vine să crez că așa este.

— Dacă este așa și ai milă de tinerețele mele, spune-mi, moșică dragă, unde sunt armele tatălui meu ?

— Nu știe moșica, drăguță, că ți-ar spune.

— Învață-mă dară ce să fac și cum să dreg ca să aflu.

— Numai mumă-ta știe de căpătiiu armelor tătine-tău. Ea de bunăvoie nu ți le va da. Trebuie silită. Pentru aceasta, să te faci că ești bolnav și că răsari din somn. Când te va întreba ce ai de răsari, tu să zici că ai visat că te vei face sănătos dacă îți va da mă-ta să sugi pe sub talpa casei. Ea, fiindcă te iubește foarte, o să te asculte ; și când va băga țîța, să lași talpa peste ea, căci atunci, de durere, îți va spune tot.

Cum auzi, fiul vînătorului se duse acasă, făcu precum îl învățase moașă-sa, și află tot ce voi să știe.

Nu se poate spune bucuria ce avu cînd găsi armele tatălui său. Le luă, le curăță, dară nu-i venea îndemînă să umble cu ele. După ce se înarmă bine și se găti de vînat, se arătă mume-sei și-i zise :

— Rămii sănătoasă, mamă, să te găsesc ou bine.

— Mergi în mila domnului — răspunse mumă-sa — dacă te trage inima să calci în urmele tătine-tău. Însă un lucru am să-ți spui, și tu să ascuți, puiul mamei. Uite, în toate părțile să te duci după vînat, numai în pădurea fildeșilor nu, căci nu va fi bine de tine.

El plecă, hotărît în sine a asculta sfaturile mume-sei. Pe drum, el cugeta ca de ce fel de vînat să se agațe. „De voi vîna — își zicea el — păsărele mititele : privighetori, pitulice, scatii, stigleți, lasă că nu va fi mare mană de cîștigul meu, dară pădurile și codrii vor rămînea mute, freamătul frunzelor tinere de primăvara va ajunge să n-aibă cu cine să se îngîne, și călătorul cu inima friptă de focul dragostei nu va mai avea

unde să vie să-și allge durerile. Lipsă de un așa vînat, prin care să fac rău altora și prin care să nu se poată cunoaște vitejia unui român !... De voi vîna iarăși turturele, mierlițe, prepelițe și potîrnichi, iarăși nu va fi treabă mare, căci livezile înflorite și piriașele vor tinji din lipsa lor. Deci nu-mi voi pune mintea cu niște pasări cari fac pe cei îndrăgostiți să le fie dulce viața, cînd, șezînd pe marginea unei gîrlițe cu malurile smălțuite de fioricele, ascultă șoptele undelor cari din cînd în cînd sunt amușite de giugiulitul acestor gingașe păsări. Și fiindcă sunt plecat pentru vînat, voi vîna dară fiare sălbătice cari fac tuturor rău, și prin aceasta chiar se va vedea voinicia unui român."

Astfel cugetînd și mergînd, se trezi, fără să știe cum, tocmai în pădurea fildeșilor.

Aci daca ajunse, vîna pe cel dintîi fildeș ce întîlni. Îi luă pielea și colții și plecă.

Întorcîndu-se, se întîlni în drum cu boierul cel mai credincios al împăratului, carele îl întrebă :

— Ce fel de piele este aia, prietene ?

— Piele de aspidă, îi răspunse fiul vînătorului cam peste picior.

— Nu mi-o vinzi mie ?

— Măcar zece pungi de bani să-mi dai, nu ți-o vînd.

— Zece îți dau, răspunse boierul.

— Măcar o sută să-mi dai, nu ți-o vînd.

— O sută îți dau.

Apoi, daca văzu și văzu că nu voiește să i-o vînză, îi zise :

— Fiule al vînătorului, o să te căiești de ceea ce faci.

Dară fiul vînătorului își cătă de cale, nu voi să știe de nimic, și astfel ajunse acasă.

Mumă-sa se spăimîntă cînd îl văzu cu pielea și cu colții de fildeș. Iară el spuse mă-sei cum se trezi în pădurea fildeșilor fără să voiască și cum ucise pe cel întîi fildeș ce întîlni.

După citeva zile, fiul vînătorului fu chemat la palat și împăratul îi zise :

— Am auzit, fiu al vînătorului, că tu te-ai fi lăudat că poți să-mi aduci oase de fildeș cît să-mi clădești un palat și piei de aspidă cît să ajungă să-l învălești.

— Luminate împărate — răspunse fiul vînătorului — să-ți fie fața cinstită. Cine m-a pîrît la măriă ta nu m-a pîrît ca să mă crească, ci m-a pîrît ca să mă prăpădească. Ci cu vrerea lui Dumnezeu mîine îți aduc răspunsul.

Se duce deci la moașă-sa, îi spuse toată șiretenia pricinei, cum adecă fusese la vînat, cum se întîlnise cu credincerul împăratului, ce vorbise cu el, și în cele din urmă porunca împăratului, după pîra boierului ce-i purta simbetetele.

Moașă-sa îl povățui ce trebuia să facă, apoi îi zise :

— Pasă cu Dumnezeu, dragul moșicăi, și fii bărbat.

A doua zi, romînașul nostru se înfălișă înaintea împăratului.

— Luminate împărate — zise el — se poate să se facă voia măriei tale, numai să-mi dai mîină de ajutor.

— Orice vei cere, să se îndeplinească, zise împăratul.

— Ca să pot izbuti, răspunse fiul vînătorului, să duc la capăt bun porunca ce mi-ai dat, să trimiți oameni d-ai măriei-tale să stîrpească balta din pădurea fildeșilor, apoi să-mi dai o mie de buți cu vin și o sută cu rachiu.

— Cererea ta este ascultată, zise împăratul.

Apoi se dăte porunci peste porunci la ostașii și slujitorii împărătești să asculte pe fiul vînătorului în tot ce le va zice el, ca să poată săvîrși treaba cu care l-a însărcinat împăratul.

Balta se stîrpi, și în locul apei el turnă vinul din cele o mie de buți și rachiul ce se adusese; apoi trimise pe oameni la ale lor.

Fildeșii viind la adăpătoare și văzînd că în loc de apă este altceva, se întoarseră; apoi răbdară o zi, răbdară două, mai veniră și, dacă văzură că apa nu se schimbă, și cum erau și fripți de sete, băură cu nesaț și toți căzură morți.

Atunci fiul vînătorului se puse de-i jupui, curăță carnea de pre oase și le aduse împăratului, carele îi dăte un pumn de galbeni, și plecă la casa mume-sei cu inima plină de bucurie.

După cîteva zile, împăratul iarăși îl chemă și-i zise :

— Fiule al vînătorului, mi s-a spus de un oarecine că tu te-ai fi lăudat că poți să aduci meșteri de la Nedeia Cetate, să-mi zidești un palat cum nu s-a mai văzut până acum, cu oasele astea de fildeș, și să-l învălești cu pieile de aspidă ce mi-ai adus.

— Eu, preamărite împărate — răspunse fiul vînătorului — nici că mi-a trecut prin minte una ca aceasta. Dar, cu vrerea lui Dumnezeu, crez că voi putca arăta celor pîrîtori ce poate românul cînd voiește... Mîine îți voi aduce răspunsul.

După ce află de la moașă-sa ce trebuie să facă ca să îplinească porunca împărătească, se întoarce a doua zi la împăratul și zise :

— Preamărite împărate, ca să mă pot închina cu slujba ce mi-ai dat măria-ta, am trebuință de mila mărici-tale.

— Cere și vei avea, răspunse împăratul.

— Să-mi dai — zise fiul vînătorului — o sută de corăbii cu sare.

— Să ți se împlinească cererea, porunci împăratul.

Luînd cele o sută de corăbii pline cu sare, fiul vînătorului plecă cu dinsele pe mare.

Acum nu-i mai părea rău de slujba ce-i dase împăratul. Bucuria lui era fără margini cînd se văzu pe mare, lucru ce nu mai văzuse de cînd îl făcuse mă-sa. Lui îi plăcea prea mult să se uite la corăbiile care mergeau la rînd, ca cocorii. Sălta de veselie cînd vedea dimineața că soarele, ieșind din poarta raiului, se îmbăia în-mare mai întîi și apoi își făcea călătoria pe cer. Cînd vedea razele cele focoase ale soarelui că ies din apele mărilor, el se mira cum de nu clocotesc apele.

Seara încă, cînd luna se gătea și se oglindea în apele mărilor, el se pierdea în fel de fel de cugete și nu-și putea da seamă de ce lumina lunii era așa de searbădă și de ce apa părea ca o gheață lucie.

Îi plăcea iarăși să se uite noaptea la stele și ar fi voit să știe care este steaua împăratului cutare sau a cutăruia boier ; îi părea rău însă cînd vedea cîte vro stea că cade, fiindcă știa că atunci trebuie să fi murit acela a cărui stea cădea.

Și stînd astfel pe gînduri, legănat de valurile apelor, adormea.

Acestea și altele, despre care nici prin gînd nu-i plesnea pînă ce nu călătorise pe mare, îl făcea să se silească a sfîrși slujba cît se poate mai bine.

După o călătorie lungă foarte, ajunse la Nedeia Cetate.

Această cetate era vestită pentru meșterii ei care învățase meșteșugul de la zîne, și nu putea nimeni să intre acolo.

Fiul vînătorului, dacă ajunsese, se coborî la uscat și voi să între în cetate ; dară la porți îl opriră ostași. Atunci el le zise :

— Duceți-vă de spuneți împăratului vostru că am venit cu o sută de corăbii cu sare.

N-apucă să sfîrșească bine vorba, și să te ții, pîrleo ! Soldații într-un suflăt alergară și spuseră împăratului cele ce auziră.

La ei acolo se sfîrșise sarea și era o lipsă de sare de să ferească Dumnezeu. Cum auzi împăratul acestea, porunci să-l aducă înaintea lui. După ce veni, îi zise :

— Omule, Dumnezeu te trimite cu sarea asta ?

— Eu, luminate împărate — răspunse fiul vînătorului — am auzit că aveți lipsă de sare, și am venit să fac o mare înlesnire celor întrebuițați.

— Cere de la mine cît vei pofti și îți voi da, numai să ne vinzi nouă sarea și să nu te duci cu dînsa într-altă parte.

— Eu, mărite împărate, sarea n-o dau pe bani. Voi să fac schimb. O dau pe meșteri zidari cari să-mi facă un palat cum voi voi eu.

— Dorința ta se va împlini, măcar că până acum nimeni n-a putut să izbutească nu a lua oameni cu sine d-ai împărăției mele, dară nici să calce pe țărîmurile stăpînirii mele !

Apoi puse împăratul pristăvi cari să spuie la lume că porunca împărătească este să se adune toți meșterii zidari. Dacă se adunară, alese din ei fiul vînătorului vro două sute de meșteri, tot pe sprînceană, știi ! și dete toată sarea împăratului, primind de la acesta și mulțumiri.

Cînd se întoarse la corăbii, fiul vînătorului se miră cînd văzu că era o multime de ostași. El întrebă pe unul din ei :

— Pentru ce sunt adunați atîți ostași aci ?

— Păzim — i se răspunse — ca să nu plece corăbiile înapoi fără să ne dea sarea. Pe bani, pe schimb, pe orice, sarea trebuie să rămîie aci, căci ne prăpădim.

După ce descărcă sarea, se puse în corabie fiul vînătorului cu cei două sute de meșteri, își luă ziua bună de la împărat, căruia îi făgădui ca, îndată ce va sfîrși palatul de zidit, să-i întoarcă pe meșteri dacă ei vor cere ; apoi plecă.

Și cum era un vînt priincios pe mare, călătorind repede, se întoarse cu sănătate în țara lui. Apoi puse de făcu palaturile ce poruncise împăratul și, după ce isprăvi, trimise pe meșteri de unde venise ; iară împăratul, dacă văzu că este gata palatul, nu mai putea de hucurie și mulțumi pe fiul vînătorului cu cîteva pungi de bani. Acesta se duse acasă la dînsul, voios că a scos la capăt bun slujba cu care fu însărcinat.

Nu trecu mult, și împăratul iarăși îl chemă.

— Fiule al vînătorului — îi zise împăratul — mi-a mai spus cineva că te-ai fi lăudat că poți să-mi aduci o cracă verde din pomul care este în mijlocul raiului, care să-mi lumineze palaturile ce mi-ai făcut, noaptea ca ziua. Eu îți poruncesc să-mi faci astă treabă, căci, de nu, unde îți stă picioarele îți va sta și capul.

— Cînd oare va avea să-mi vie și mie rîndul a-ți spune, preamărite împărate, ceea ce s-au lăudat unii și alții ?

— Tu acumă fă ce ți-am poruncit, și apoi vom vedea.

— Eu nu m-am lăudat să fac una ca asta ; dară mîine îți aduc răspunsul, și mă voi sili, de-mi va ajuta Dumnezeu, să scap și de năpastea asta ce căzu pe mine.

După ce ceru sfaturile moașe-sei, la care se tîngui de asuprelele ce-i veneau de la credincierul împăratului, și după ce aceea îl învăță ce să facă, el merse la împăratul și-i zise :

— Dacă împărăția-ta voiește să mă întorc cu sufletul în mine, să-mi dai o sută de corăbii cu bucate și o sută cu carne, iar eu m-oi duce cu ele să-mi mai cerc norocul și de astă dată și, bun este Dumnezeu ! s-or sfîrși odată toate năpăstile și s-or închide gurile care spun așa minciuni gogonețe !

Cum auzi împăratul de unele, ca aceste, porunci ca numaidecît să se îplinească cererea lui.

Corăbiile se pregătiră, se încărcară, și fiul vînătorului se puse într-una din ele și plecă, luînd calea cătră răsărit.

Călătorînd, el nu se putea domiri cum merge treaba de se lasă împărății să fie purtați de nas de cîte un nemernic de boier.

„Cum se poate — își zicea el — ca împăratul să fie atîta de năting, încît să crează toate birfelele lepădăturilor ? Ca să fie cineva împărat, trebuie să fie om frumos la minte, frumos la chip, cu înțelepciune și cu dreaptă judecată ; așa spune și moșica ; așa zice și toată lumea. De ce dară se ia el după muște ? Nu știe el că lingăii o să-l ducă pe calea pieirei ? Dară nu va fi așa. Împăratul nostru e bun. Nu trebuie lăsat pe mîini rele.“

Lungă fu călătoria aceasta. Merse, merse, până ce ajunsese la țara porumbeilor. Acolo întîlni pe împăratul lor.

— Bine ai venit sănătos, îi zise împăratul ; dar ce vînt te aduce pe la noi, omule ?

— Bine v-am găsit sănătoși, răspunse fiul vînătorului. Sunt trimis de împăratul meu să-i aduc o cracă

verde din rai. Dacă știți calea la rai, da-mi pe cineva să mă ducă acolo, și eu voi răsplăti ostenelele lor cu ce voi putea.

— Tu mergi să cauți calea raiului, și iai după tine atâtea corăbii ! La ce ar putea să-ți slujească ție aceste catrafuse ?

— Vezi că — răspunse fiul vînătorului — am luat cu mine lucruri de acelea cu care să ung osia ca să nu scîrție roata. Merindele ce am în corăbii sunt de dat pe slujbe.

Cum auzi împăratul porumbeilor că are merinde, se luă cu binele pe lîngă dînsul, fiindcă pe la dînsii era pe atunci o foamete groaznică, și, cu șosele, cu mo-mele, umbla să-l facă a nu se duce de la dînsul cu toate bucatele, cu voia să i le cumpere. Apoi dacă auzi că bucatele nu se dau pe bani, ci aceluia care îi va ajuta să ia o cracă verde din pomul din rai, porunci de se bucură trei zile și trei nopți, și se adună o sumă de porumbei din toate unghiurile lumii.

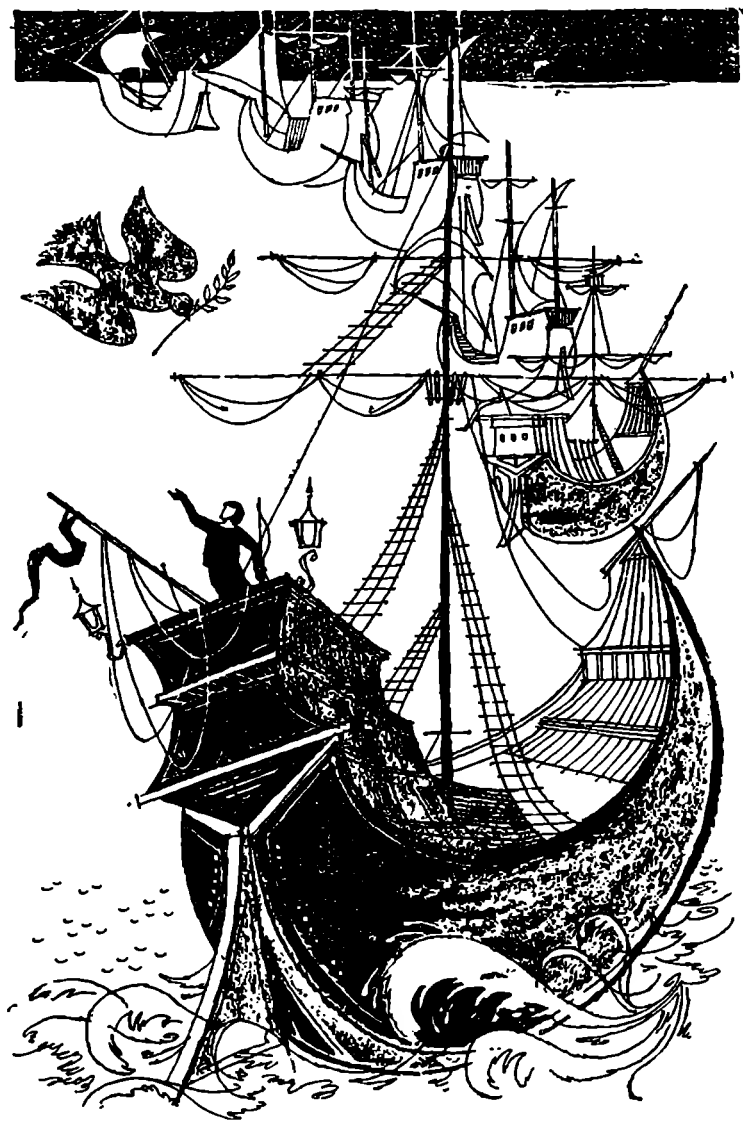
— Care din voi știe calea raiului să-mi răspundă, le zise împăratul lor.

— Eu știu, și eu știu, ba și eu știu, răspunseră mai mulți deodată.

— Să mergeți cu omul ăsta, să intrați în rai, să rupeți o cracă verde din pomul ce stă în mijlocul raiului și să i-o dați, că-i trebuie.

Fiul vînătorului dete în dar toate grăunțele din corăbiile cu bucate. Cînd văzu împăratul porumbeilor atîta buluc de hrană, nu mai știa ce să facă de bucurie, căci seceta le stricase toate holdele. Mulțumi fiului vînătorului, iară acesta, luîndu-și rămas bun, plecă cu porumbeii ce-i dăduse împăratul.

Pe drum, porumbeii îi ziseră

— Ce vom face noi, căci avem a trece prin împărăția vulturilor ?

— Să nu vă fie teamă, căci m-am îngrijit eu de a le astupa gura.

— Totuși, să ne ascunzi undeva.

— Vă voi ascunde, răspunse fiul vânătorului.

După ce mai călătoriră, cale lungă și mai lungă, începu a se auzi croncăniturile vulturilor. Atunci el ascunse cum putu mai bine porumbeii.

După ce se apropie de hotarul împărăției lor, o negură de vulturi se arătă împregiurul corăbiilor și, cătîndu-i price, croncăneau de mi-ți împuia capul, zicînd :

— Ce cauți p-aici, fiule al vânătorului ? Au venit-ai să ne vinezi, ori să ne stîrpești neamul, sau să ne iai împărăția ? Dară nu știi că nu vei mai scăpa cu viață din mîinele noastre ? Ori și dacă vei scăpa, n-ai să te întorci teafăr și nepedepsit de noi !

— Stați locului și nu vă mai necăjiți. Eu viu la voi ca prieten. Voi trece prin țara voastră la treaba mea și mă voi întoarce fără să mi se cletine un fir de păr măcar din cap. Nici n-am să vă vînez. Nici n-aveți să mă pedepsiți.

— Him ! Dară miroasă a hoit p-aici pe la tine, mai ziseră vulturii și se repezeau cu stolurile asupra corăbiilor.

— Astîmpărați-vă și mă ascultați, le răspunse fiul vânătorului. Știam că vă aflați în lipsă și v-am adus de mincare. Pentru aceasta și voi să mă slujiți.

Prinse bucuros împăratul vulturilor, cînd auzi de una ca asta, și dete poruncă vulturilor să stea ca-reși pe unde apucase.

Atunci fiul vânătorului spuse împăratului vulturilor că-i va da tot hoitul din corăbii dacă îi va da un

vultur care să meargă cu dînsul și să-i fie supus la ce-i va porunci.

Primind împăratul vulturilor de bine cele spuse, fiul vînătorului le dete hoitul din cincizeci de corăbii, iară vulturii se repeziră asupra lui ca niște flăminzi calici.

După ce mincară, luă fiul vînătorului un vultur și merse înainte. Pe drum îl învăță ce avea să facă. Ii mai spuse că el va sta cu arcul întins și că-l va vîna de îndată ce se va abate de la poruncele lui.

Vulturul știa de frica lui. El cînd zicea vorba, nu glumea. Într-acestea, ajunse aproape de grădina raiului. Dară cine se putea apropia de dînsa ? Acolo nu era nicidecum noapte, căci pomul din mijlocul raiului lumina noaptea ca ziua.

Atunci fiul vînătorului zise vulturului :

— Am să dau drumul unui porumbel ; tu să-l iai în goană, dară să nu te împingă păcatele să-i faci vrîn rău, căci cu viață nici tu nu vei scăpa. Eu voi sta cu arcul întins, urmărindu-te cu ochii : și în clipa ce voi simți că ai să-mi calci porunca, te voi lua la cătare și-ți voi trimite o săgeată d-alea înveninatele, de-ți voi răpune capul. Ai auzit ?

— Am auzit. Fii pe pace, voi face după cum îmi poruncești.

Apoi spuse și unui porumbel ce are să facă, și dîndu-i drumul, acesta se urcă în slava cerului. Vulturul se luă după dînsul. Porumbelul coti în sus, coti în jos, ba la dreapta, ba la stînga. Vulturul după dînsul și nu-i da răgaz. Porumbelul se mai dete într-o parte, se mai dete într-alta. Vulturul nu-l slăbea din goană. Dacă văzu și văzu, porumbelul, năvălind asupra raiului, zvîc ! și intră înăuntru de se puse pe pomul din mijlocul grădinei, spre a se odihni. Ii ticîia

inima de frică, de sta să-i spargă pieptul. Vulturul nu putu să intre după dînsul, căci acolo nu se face vărsare de sînge. După ce se odihni nițel, rupse cu ciocul o rămurică din acel pom, se ridică în zbor și veni de se puse pe umărul fiului de vînător.

Această, cînd văzu rămurica, parcă apucase pe Dumnezeu de un picior, așa mare bucurie avu. Porunci numaidecît a lua corăbiile drumul înapoi, după ce ascunse iarăși pe porumbel. Vîntul fiind priincios, mergea ca gîndul. Cînd trecu prin țara vulturilor, le dete hoitul și de la celelalte cincizeci de corăbii. Vulturii, năvălind asupra hoitului ca orbii, nici nu prinseră de veste cînd plecă fiul vînătorului.

Iară cînd trecu prin țara porumbeilor, lăsă locului porumbeii ce luase, și, luîndu-și ziua bună de la împăratul lor, purcese cătră țara lui, unde ajunse după o călătorie fericită.

Cînd auzi împăratul că s-a întors fiul vînătorului cu isprava făcută, trimise numaidecît slujbași și-l aduse cu cinste la palat.

După ce se închină cu slujba, fiul vînătorului zise :

— Să trăiești, luminate împărate ! Dară se cădea ca în palaturile tale să se aple o astfel de sculă.

— Am știut eu de ce te-am trimis.

Și așezînd rămurica în mijlocul palatului, nimeni nu putea să cate la dînsa, căci lumina ca soarele.

Atunci împăratul, de bucurie că la curtea sa sunt lucruri ce nu se află în toată lumea, strînse Sfatul împărăției și-l pofti să-i spuie cu ce ar găsi dînsul de cuviință să răsplătească slujbele făcute lui de fiul vînătorului. Sfatul într-un grai răspunse că n-ar greși dacă l-ar gineri.

Împăratul primi de bun sfatul și spuse fiului de vînător să se gătească de cununie.

Iară el, dacă auzi una ca aceasta, se închină împăratului, mulțumindu-i pentru răsplătirea cea înaltă ce-i da, apoi zise, față cu toți boierii :

— Mărite împărate, eu am auzit pe cutare boier lăudându-se că el, de și-ar atârna de gît un prostovol și s-ar arunca în Dunăre, ar putea să pescuiască pentru măria-ta pe împăratul peștilor, care este cu solzii de aur.

— Minte, măria-ta — răspunse acel boier — eu n-am zis niciodată nimic.

Acesta era boierul cu pricina, care tot pîrîse pe fiul vînătorului.

Împăratul nu mai voi să asculte vorbele de îndreptare ale boierului, căci se îngreșosase și el de palavrele lui ce pe toată 'ziua îi toca, ci îi porunci să facă într-o clipeală de ochi ceea ce se lăudase că poate să îplinească.

Neavînd încotro și cu lacrămile în ochi cît pumnul, boierul acela fu nevoit a-și lega un prostovol de grumazi, se aruncă în Dunăre și acolo rămase.

Iară fiul vînătorului se căsători cu fata împăratului. Și atîta veselie se făcu la nunta lui, încît rămase de pomenire în toată împărăția.

Și încălecai p-o șea etc.

Povestea despre Tolpa țiganul și Ștefan-vodă cel Bun și Mare

Spun, măre, că Ștefan domnul să fi fost om dezghețat și verde ca busuiocul. Toți oamenii de pe lingă dînsul erau aleși pe sprinceană : deștepți, ugurlii, veseli și numai spirt, știi colea, cum sunt buni să mi-ți facă ispravă bună.

Ștefan domnul era așa de bun cînd vedea dreptatea înaintea lui, încît să mi-l pui la rană și să se vindece ; dară era așa de aspru cînd da peste cîte o nedreptate, încît nu căta nimărui de ce îi e cojocul, ci mi-ți-l pune la pedeapsă, măcar de-ar fi fost de șapte palme în frunte.

La curtea lui se afla un țigan cam vorbareț, anume Tolpa. El aflase har înaintea lui vodă pentru glumele lui cele nevinovate și cam înghimpătoare pentru unii din boieri.

Intr-una din zile, văzu el venind la vodă o samă de țărani romîni. El le iese înainte.

— Ce cautați voi, bre, oameni buni ?

Țăranii, socotind că este vrun boier de-a curții, își luară căciulele în mînă și, într-o glăsuire, toți ziseră :

— Apoi ce se căutăm. cuconașule. Iată, am venit și noi, păcatele noastre, să ne jăluim lui vodă pentru

pacostea ista de pîrcălab, care ni s-a pus ca scaiul în cap.

— A cam aflat vodă cîte ceva despre pîrcălabul vostru, bre, oameni buni. Spuneți-mi și voi tot ce știți și lăsați-l pe mîna mea, c-oi ști eu cum să-l încondei la măria-sa. și vi se va face dreptate.

Atunci țaranii îi spuseră cum îi nedreptățește pîrcălabul, cum îi asuprește și jupuiește, cum le ia biruri afară din cale, cum îi globește peste măsură pentru lucru de nimica și, pe lingă aceste, cum îi chinuiește, bătîndu-i pînă îi deznoadă, ia, pentru așa, de florile mărului.

— Duceți-vă acasă, dragii mei — le mai zise Tolpa — și vă odihniți, că am eu ac de jocul lui. Să nu vă temeți de nimic, de acum înainte nici capul n-are să vă mai doară.

— Dumnezeu să-ți dea noroc și să-ți lungească zilele, cuconașule, să ai parte de ce t-ei ruga lui Dumnezeu și să fii sănătos și rumen ca un bujor.

Apoi plecară țaranii cu inima ușurată.

Tolpa, nici una, nici două, el voia să facă dreptate țăranilor. Se vede că el cam știa patarania despre ceea ce pătea țaranii de pe la pîrcălabi. Ce să facă, cum să dreagă ca să se fie de cuvîntul ce dase țăranilor. Se gîndi, se răzgîndi și, deodată, lovindu-se ușor cu palma pe frunte, zise :

— Stăi, că ți-am făcut-o, pîrcălabe.

El căta acum vreme cu prilej să poată intra la vodă cînd o fi în toane bune. Nu trecu mult și într-una din zile văzu pe vodă cu voie bună, intrînd în Divan.

Pasămite, vodă aflase că oastea lui înfrînsese o samă bună de vrăjmași ce încălcaseră țara. Dară era prea devreme. Nu venise nici un boier la Divan.

Vodă era singur.

Atunci odată intră răpede în Divan, ținându-se cu mâna de falcă și văitându-se.

— Dar tu, mă Tolpo, ce ai ? de ce plîngi ? îl întrebă vodă, cam rizînd.

— Ce să am ? Iaca mi-a tras popa o palmă, de mi-a ieșit stele verzi din ochi.

— Da' de ce, mă ? îl mai întrebă vodă, înseninîndu-i-se fruntea și făcînd haz.

— Ei, iaca pentru că n-am știut *Tatăl nostru*.

— Bine ți-a făcut. Două trebuia să-ți dea, mă păcătosule. Trei trebuia să-ți dea. Păi bine, mă, păgîn de-ai fi fost și tot trebuia să știi *Tatăl nostru* ! Dară tu, ce pîrdalnicul de liftă spurcată ai fi fiind de să nu știi tu rugăciunea domnului și Dumnezeuului nostru ?

— Ba îl știu, măria-ta ; dară într-un loc îl greșesc.

— Ei bine, ia zi, să vedem unde nu știi, și să te silești să-l înveți, că-ți dau și boierie.

— „Tatăl nostru, carele ești în ceruri, sfințească-se numele tău, vie împărăția ta...”

— Mai încolo ?

— Aici o cam scrintesc, măria-ta.

— „Fie voia ta.”

— Fie.

— „Fie voia ta...”, prostule ! Zi de la început și bagă de samă ; ține minte : „fie voia ta”.

— Tatăl nostru... carele ești în ceruri... sfințească-se numele tău... vie împărăția ta... fie...”

— „Fie voia ta”, mă, zise vodă cam răstit. Iată, îți spun drept, și mie îmi vine să-ți trag o palmă. Cum de să uiți tu de la mină până la gură ? ! Nu te credeam eu odată cu capul să fii tu așa de nătărău. Atîta lucru să nu ții tu minte ! Iată : „fie voia ta”. Zi de mai multe ori.

— Fie voia mea... fie voia mea... fie vo...

— Nu așa, sgripsore bătrîn ! „Fie voia ta”, mă, adică să se facă pe pămînt voia lui Dumnezeu, precum se face și în ceruri. Aici nu e vorba de voia mea sau a ta, becisnicule !

— D-apoi... fie și a lui. Dară dacă uit...

— Doară nu-ți lipsește vreo doagă. Ține bine minte.

— Nu că-mi e voia să uit, măria-ta. Dară ca să-mi aduc aminte mai lesne, scrie-mi măria-ta, rogu-te, vorbele aceste, și te iscălește, că doar știind că vine de la măria-ta voi avea grijă ca de poruncile ce-mi dai.

Ștefan-vodă, bun precum îl lăsase pe el Dumnezeu, și care nu știa ce este vicleșugul la inima lui, luă o coală de hîrtie și scrise cu niște slove mari : „fie voia ta”. Apoi o dete în mîna lui Tolpa, după ce se iscăli.

Tolpa, cînd văzu cartea domnească în mîinile lui, de bucurie i se păru că apucase pe Dumnezeu de un picior. Ieși din Divan și porni într-un suflet la satul de unde veniseră țărani să se jăluiască lui vodă.

Cum ajunse acolo, dete în știre la toată lumea că a venit cu o poruncă domnească.

Cînd auziră țărani de una ca aceasta, se adunară cu cățel, cu purcel să afle ce zice porunca.

Tolpa trimise de chemă și pe pîrcălab.

Acesta se grăbi a veni și dînsul să ia cunoștință de cele ce porunceă vodă. Oamenii se făcuse roată împrejurul lui Tolpa și-l îmbulzea.

— Oameni buni, faceți roata mai mare și lăsați-ne în mijloc mai mult loc de joc.

Și îndată mijlocul roții se deșertă și rămase o lumină cît fața ariei.

Apoi, chemînd înainte pe pîrcălab, îi arată cartea domnească și-l întrebă :

— Cunoști această iscălitură ?

— Da' cum să n-o cunosc ? răspunse pîrcălabul.
Este a mării-sale.

— Dacă o cunoști, spune-mi ce zice mării-sa aici ?

— Ce să zică ? Iaca, „fie voia ta“.

— Ai înțeles acum ?

— Ba n-am înțeles nimic.

— Ei, las' că te-oi face eu să înțelegi acum.

Și întorcîndu-și privirile către țărani, le opri asupra a doi flăcăi nalți ca niște brazi, legați și virtoși.

Apoi făcîndu-le cu mîna, îi chemă și le zise cu grai poruncitor :

— Porunca mării-sale lui vodă grăiește ca să-mi luați pe d-nealui, jupînul pîrcălab, să mi-i dați cincizeci de toiege de cele beșicate.

Toți tăcură molcum cînd auziră de o așa grea poruncă.

Însuși pîrcălabului i se încleștă gura. El știa ca și toată lumea că împotriva poruncii lui vodă nu era chip de a sta. Bieții flăcăi se cam codea. Văzînd Tolpa sfîiala flăcăilor, adaose :

— Porunca mării-sale lui vodă mai zice că cine se va împotrivi celor glăsuite într-această carte domnească să mănînce la spete o sută de toiege tot de cele sărate, pietroase și îndesate.

Flăcăii, care nu prea aveau poftă de așa mîncare, puseră mîna pe jupînul pîrcălab, îl întinseră la pămînt și-i deteră cincizeci de bețe bune.

Pîrcălabul suferi și nu zise cîrc. Vezi bine că n-avea ce zice, dacă odată vodă poruncise.

Apoi Tolpa zise :

— Aceasta este, jupîne pîrcălabe, ca să te înveți minte altădată a mai asupri pe acești sărmani și nemernici ; vodă nu poate suferi să se facă nedreptate

în țara lui și să se schingiuiască bunii locuitori ai acestei țări.

Totuși, pîrcălabul nu se putea dumeri cum de să cadă asupra lui o așa de aspră urgie domnească, el știindu-se credincios și supus domniei.

Nu mai cuteza multă vreme să vie la curtea domnească, temîndu-se de a da ochi cu figura cea cruntă a lui Stelan-vodă cînd era amărît pe cineva.

Trecu ce trecu și trebile îl siliră, în cele din urmă, să se înfățișeze domnului său. Veni deci cu frica în sin la curte și se arătă lui vodă.

Acesta, cum îl văzu, îi zise zîmbînd și cu față senină :

— Bine ai venit, pîrcălabe, ce mai veste prin țară ? Demult e de cînd n-am mai dat cu ochii de tine. Au doară te-ai mîndrit ?

— Umilita slugă a mării tale a fost totdeauna supus poruncilor. Și nu cred să te fi îndoit de credința ce totdeauna ți-am arătat, răspunse pîrcălabul.

— De unde îți vine ție, pîrcălabe, așa gînduri străine cugetului meu ? Eu totdeauna te-am cinstit, și dreptul lui Dumnezeu, n-am avut să mă căiesc de aceasta niciodată.

Auzind versul ¹ cel dulce al graiului domnesc, pîrcălabul mai prinse puțină inimă și se încumese a zice :

— Păcat de Dumnezeu, măria-ta, să-ți arunci urgia cea aspră asupra unui slujitor credincios, să faci să se necinstească cărunteța unui slujitor supus, fără să-l fi judecat mai întîi, știindu-te totdeauna drept.

— Ce sunt acestea care le spui tu, pîrcălabe ? îi zise vodă plin de mirare și pierindu-i seninătatea de pe față.

---

¹ Vers — vers, timbrul vocii.

Pircălabul înțelese că trebuie să se fi jucat vro drăcie în istoria aceasta și răspunse :

— Iată, iată, măria-ta. cum am suferit o pedeapsă pe nedrept.

Și spuse tot ce i se întimplase cu Tolpa. Când auzi vodă de una ca aceasta, minia i se urcă pe față. Ochii îi scăpărau de supărare. El zise :

— Mișelul ! Va să zică el m-a amăgit când mi-a cerut iscălitura sub acele cuvinte, „fie voia ta“, prefăcându-se a nu ști *Tatăl nostru* ! Nemernicul ! Nu mai este vrednic a vedea fața mea ! Să se spînzure !

Bietul Tolpa, de cum văzuse pe pircălabul că venise la curte, se ținea după urma lui să vadă ce are să se întîmple. Când pircălabul intrase la vodă, Tolpa se tupilase la ușă și asculta. Iară când auzi groaznicele cuvinte ale lui vodă, se făcu nevăzut.

Îl căutară slujbașii să puie mina pe dînsul, dară el parcă intrase în bortă de șerpe. Tolpa nu e nicăiri. Se trimise numaidecît oameni în urma dositului de Tolpa.

El, bietul, la cine să năzuiască, unde să-și caute adăpost, unde să se ascundă de minia lui vodă ? Într-o clipă mii de gînduri îi trecură prin cap. În cele din urmă, se socoti că scăpare nu e decît în grădina lui vodă.

Acolo știa el niște culcușuri unde nu l-ar fi putut găsi ziua în amiaza mare, dar încămite noaptea. Se strecură fără a fi văzut de cineva și se piti într-una din acele ascunzători.

Inima lui Ștefan iară se deschise, seninătatea iară se urcă pe fața lui. Vezi că Ștefan-vodă avea mai multe ceasuri bune decît rele. A doua zi, cătră seară, ieșind să se mai răcorească de zăduful zilei, intră în grădină singur-singurel, cum avea el obicei cînd avea de citit cărți de pe la împărați și crai.

Tolpa, văzîndu-l că are să treacă tocmai pe unde se afla el, se urcă ca o miță într-un măr, legă brîul cu un capăt de o ramură a pomului, iară cu celalalt capăt se legă de subsuori și se lăsă a-i bălălăi picioarele în vînt. Astfel era atîrnăt printre frunzișul pomului.

Trecînd vodă pe potică și aruncîndu-și ochii asupra pomului, văzu pe Tolpa spînzurat. Inima mării-sale se înduioșă, și părăindu-i rău de porunca ce dase în ziua trecută, zise :

— Sărmanul Tolpa, mare trebuie să-i fi fost groaza cînd a auzit porunca ce am dat să-l spînzure. El n-a mai așteptat până să mai vie gîdea a-l mai da și pe dînsul de osteneală, ci și-a făcut samă singur. Îmi pare rău de el. De ar mai trăi încă, l-aș ierta de moarte.

Înapucă să mai facă trei pași, și Tolpa țup ! în urma lui vodă. Cum îi auzi vorbele cele milostive, el se dezlegă iute și sări jos din pom.

Stefan întorcîndu-se, îl văzu cu capul la pămînt. Iară Tolpa strigă :

— „Fie voia ta !“

— Bine că barim de frica spînzurătorii ai învățat *Tatăl nostru*. Atunci m-ai prins cu iscălitura, acum cu cuvîntul. Dară să nu cutezi a-mi face vreo blăstemăție, că nu vei scăpa cu voia sau fără voia nu știu cui.

Era glumeț Stefan cel Mare cîteodată, și-i plăcea a asculta și glumele altora ; dară glumele nesărate și nesămuite erau oropsite ; și cei de primprejurul lui nu prea se jucau cu focul fără să se pîrlească.

Ioviță, Făt-frumos

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat și o împărăteasă. Ei n-avuse parte de cele trei fiice ale lor, căci li le răpise niște zmei.

Nu se poate spune mîhnirea ce avu acest împărat cînd auzi de prăpădul copilelor sale. Ridică oaste mare și purcese să bată pe zmei, ca să-și ia fetele înapoi. Iară dacă ajunse pînă la marginea țării sale, chip nu era să înceapă bătălia, căci îi despărțea o apă mare. Puse, deci, să se facă un pod peste acea gîrlă. Lucră trei ierne și trei vere, dară podul să se aseze ba ! Căci ceca ce se lucra ziua noaptea venea drații de zmei și stricau tot. Ce să facă bietul împărat, căci i se frigea inima după copilele sale ? Puse să se strige prin toată țara că cine se va găsi să descopere pe nelegiuții carii îi tot stricau podul și chinul cu care va putea să-l înființeze va dobîndi dăruri împărătești. Nimeni nu se bizuia la așa ceva. Făgăduiala împăratului se mai mări : dară cine să se însărcine cu slujba nu se găsi.

Iară o babă chioară, schioapă și gîrbovă veni și se arătă împăratului, zicînd :

— Mărite împărate, să-ți ție Dumnezeu zilele și să-ți fie fața curată și luminată ! Tot mi-este mie

viața o povară, mă voi duce să ispitesc și să descopăr ceea ce măria-voastră dorește să știe.

— Dacă vei izbuti — îi răspunse împăratul — cinste împărătească vei avea și daruri care să te scape de nevoi și de ticăloșia ce a căzut pe capul tău.

— Voi face pe dracul în patru, numai să-mi izbîndesc bărbătelul pe care mi l-a răpus acești cîrcotași de zmei, încă din tinerețe, și ce o vrea Dumnezeu cu mine.

— Du-mi-te cu bine — îi mai zise împăratul — și Dumnezeu fie-ți în ajutor !

Rîse împăratul de semeșla babei. El nu credea să facă ea vro ispravă, mai cu seamă că atîți viteji nu se încumese a-i face această slujbă.

Baba, șiontic-șiontic, se duse și, pe furiș, se ascunse într-o scorbură de copaci ce era p-acolo pîmprejur, pe unde ajunsese oastea împăratului de așezase cîteva birne.

Cu moarte în sîn și sufletul ținîndu-i-se numai într-un firicel de ață, ea sta acolo și tremura ca varga. Tot așteptînd, frica ei creștea. Ii ticăia inima de parcă sta să-i sară din pept. Și la atîta ajunsese, încît își blestema ceasul cînd se semeșise a veni aci. Ar fi voit să fugă. Dară acum altă nevoie o pironi pe loc. Ii era frică să nu dea peste dînsa zmeii, căci o făcea una cu pămîntul.

Cînd, ce să vezi dumneata ? Unde auzi, mare, un urlet, o vîjietură și un chiloman de glasuri, de îngheța sîngele în om. Ea se făcu mitiitică într-un unghi și lua aminte la toate mișcările și vorbele zmeilor, căci zmeii erau care făceau acel zgomot drăcesc.

Dărimară tot. Nu mai rămase nici un lemnișor în picioare. Apoi se adunară la sfat. Și riseră cu niște hohote îngrozitoare, de ți se ridica perii pe trup, și-și bătură joc de osteneala împăratului și de neîzbînda lui. Ziseră unii unele, alții altele, iară un drăcos de

zmeu tinar și lara doxă la cap, mușcându-l șarpele de inimă, se scăpă și el de spuse :

— Hei, măi fraților, zise către unul d-ai lór. Bine a zis cine a zis că, pînă n-o arunca împăratul vrăjmașul nostru năvodul să prinză mreana de aur, să o gătească și să o dea neveste-sei, împărăteșei, să o mă-nince. nici că am gîndul tatei că va putea întinde podul peste apa asta și să vie să ne hată.

— Ia tacî, măi tontule și flecarule. ce tot stai tu de vorbești : mare lichea ai mai fost. gură de cîrpă ce ești ! îi răspunse acela, către care se îndreptase cu vorba și răstindu-se la dînsul. Dară de va fi cineva primprejur care să te auză și să te crează că o fi așa, ce ne facem noi ?

— Dară cine cutează să se apropie de lucrul nostru ? răspunse altul. Lasă băiatul în pace.

Și ce e dreptul, nu știu cine ar fi putut să meargă la dînșii și să se întoarcă teafăr ! căci ei, cînd vorbeau, hauiau văile și codrii. Toți vorbeau deodată, cu niste răcnetē și bolborosituri de-ți lua auzul.

Biata babă, nu mai rămăsese inimă într-însa. P-aci, p-aci era să se ducă dracului de pomană. Atîta frică ce pătî ea în noaptea aia nu pățise de cînd o făcuse mă-sa.

În revărsat de zi, zmeii se duseră de unde veniseră. Baba sta ghemuită și nu-i mai venea să iasă de unde se ascunsese. I se tot părea că vede zmeii-sfădindu-șe între dînșii. O apucase vedeniile, sărmana de ea, de frică. Chiar după ce-și veni în fire, i se tot nălucea zmei, certuri și cite nagode toate. În cele mai de pe urmă, își luă inima în dinți și ieși din scorbura. N-a-puca să facă un pas și se uită în toate părțile, nu care cumva să o vază zmeii și să o facă chisăliță, una cu pămîntul.

Și iarăși, șiontic-șiontic, veni pînă la împăratul, scăpînd cu față curată. Spuse împăratului ce văzu și

ce auzi. Împăratul îi dete avuții și o puse în cinste împărătească. Apoi, adunînd pe toți năvodarii cei mai iscusiți din țară, îi puse să dea cu năvodul. Cum aruncară năvodul, pare că fu un făcūt, pescuiră numai-decît mreana cea de aur.

Lūînd împăratul mreana, o găti însuși cu mîîinile lui și o dete împărătesei, soția lui, ca s-o mănînce. Aceasta, cum o mîncă, simți îndată a fi luat în pîntece. Mare le fu mirarea cînd văzură o astfel de minune. Atunci împăratul amîină bătălia și se întoarșe acasă.

După nouă luni, unde îmi născu împărăteasa un prunc ca un grăsun și îi dete nume de Ioviță Făt-frumos.

Din rămășițele de la masa împărătesei apucase de mîncă și o călea, și fătă și ea trei cățeluși, unul mai frumos decît altul.

Creștea fiul împăratului într-un an cît creștea alții în trei. După ce se mai mări, îl puse la învățătură și numaidecît întrecu pre toți procopsiții din împărăție: iară de viteaz era vai de lume! Cine putea să-i stea lui împotrivă? Cine să se puie cu dînsul? Nimeni nu i se putea aseamăna.

Cînd se făcu șasesprezece ani, întrebă el într-o zi pe mumă-sa de a mai avut frați.

Mumă-sa îi spuse că a mai avut trei surori, dară că le răpise zmeii.

Cînd auzi el de una ca asta, se făcu leu paraleu, și spuse că se duce să le scape de la robie.

În deșert se împotrivi mă-sa ca să nu plece, căci îl va prăpădi zmeii, el fiind încă copilandru și zmeii voinici încercați. În deșert rugăciuni, în deșert îi spusēră că mai era timp, căci nu vru să știe de nimic, ci se pregăti de plecare.

Dacă văzură și văzură că este pestè poate de a-l opri din drum, tată-său și mumă-sa îi dară bani de

cheltuială și haine de primeneală și îl lăsară să meargă unde l-o trage pe el așa ; iară dînsul își luă cîinii fătați de căteaua ce mîncase din rămășișurile ce căzuse din masa împărătesei și plecă.

Plinse tată-său, se tîngui mumă-sa cînd plecă el. Dară dînsul pare că nu-i vedea, nu-i auzea. Dete pînteni calului și pieri ca o nălucă din ochii părinților lui.

Merse, merse, merse, și iară merse. Merse mai multe zile, zi de vară pînă în seară, pînă ce ajunse la soru-sa cea mare. El mergea ca pe ciripie. Intră drept în curtea zmeului, unde întîlni pe soru-sa, și o întrebă unde este zmeul.

Soru-sa, cum îl văzu, prinse milă de el. Îl cunoscă după port că este om din împărăția tatălui său, și apoi parcă îi zicea inima ceva. Vezi că, măre, singele apă nu se face. Pînă a nu întreba de părinți, ea îi zise speriată :

— Fugi, fugi mai iute, vai de mine, și te ascunde undeva, să nu dea zmeul peste tine, că se face prăpăd mare.

— Au doară de florile mărului socotești că am venit eu p-aici ? Unde este el acum ?

— S-a dus d-azi-dimineață la vînătoare și acum îl aștept cu masa pusă.

— N-apucă să sfîrșească bine vorbele și se auzi un șuierat și un tropot de cal. Venea, măre, spurcatul de zmeu ca un balaur turbat.

În pragul porții îl întîmpină și Ioviță. Cum îl văzu zmeul, îl cunoscă și păli. Se vede că știa el ce știa. Și cum sta Ioviță țănoș și înfipt, zmeul pricepu că nu mai era loc de joc. Atunci îi zise :

— Cum vrei, Ioviță Făt-frumos, să ne batem ? În săbii să ne tăiem, în arcuri să ne săgetăm, în sulii să ne împungem, ori în luptă să ne luptăm ?

— Ba în luptă, că e mai dreaptă și mai sîntă, răs-punse Ioviță.

Se apucară la luptă. Și se luptară, și se luptară, de socoteai că o să se cufunde pămîntul sub dînșii. Cînd aducea zmeul pe Ioviță, cînd Ioviță aducea pe zmeu, și nu se puteau dovedi.

Așa se luptară pînă către amurgul serii. Văzînd Ioviță că timpul trece, și ca să nu-i fie munca deșartă, unde își adună toate puterile, strînse pe zmeu, nei-culiță, de-i ieși limba din gură și, aducîndu-l odată valvirtej și trîntindu-l, mi țî-l răpuse ca pe el. Apoi îi reteză capul.

Așa făcu și cu ceilalți doi zmei, la care se aflau celelalte două surori ale lui.

După ce își izbîndi asupra răpitorilor surorilor sale, Ioviță le adună la un loc și le spuse că el este fratele lor. Atunci să fi văzut bucurie pe dînșii. Nu se mai săturau întrebîndu-l despre ce mai este pe acasă pe la dînșii, despre părinți și despre tot ce voiau ele să știe.

Surorile lui Ioviță îi spuseră că mai-nainte de acolo trăia Calomfir, împăratul florilor, care avea o soră frumoasă, cuminte și bună, încît s-o pui la rană și să se vindece.

Ioviță purcese spre Calomfir, împăratul florilor, și, trecînd prin cîmpia cu sulfină, ajunse la dînsul, pe care îl găsi adormit sub un pom verde, stufoș și um-bros, culcat pe pajiștea moale ca puful. Cum îl văzu, se culcă lîngă dînsul.

Deșteptîndu-se Calomfir și văzînd pe Ioviță culcat lîngă dînsul, carele se făce că doarme, odată sări în sus și scoase paloșul. Cînd voi să-l taie, se gîndi și-și zise : „Ce eram să fac ? Dacă omul acesta avea vrun gînd rău asupra-mi, el mă răpunea, cum mă găsisese adormit. Bine că nu-mi încărcai sufletul cu un păcat.”

Deșteptîndu-se Ioviță, se împrieteni cu Calomfir și mergeau amîndoi adesea la vînătoare. Însă de cîte ori trecea pe lîngă un copaci mare, Calomfir se ofilea și se întrista. Intr-o zi întrebă Ioviță pe Calomfir :

— Ce-ți este, frate, de te întristezi și te ofilești cînd treci pe lîngă copaciul acesta ?

— Cînd o fi să-ți povestesc ceea ce mă întrebi tu, vericule, cată să-mi pregătesc toate de moarte, și apoi să-ți spui, răspunse Calomfir.

— Dară pentru ce să mori ? îl mai întrebă Ioviță. Au doară ți-este viața în mîna cuiva ?

— Așa, răspunse Calomfir.

— Măi, caută-ți treaba, nu mai crede și tu toate iresurile ! Spune-mi numai, și lasă pe mine.

Calomfir se încumese și îi spuse istoria cu copaciul, cum mersese la vînat, ce făcu apoi și ce păți.

Atunci Ioviță Făt-frumos încordă arcul, își luă ciinii și porni și el la vînat, făcînd ceea ce auzise că făcuse și Calomfir. Ca și dînsul, el săgetă două turturele și le puse să se frigă pe jaratecul de la două cară cu lemne. Pe cînd le frigea, auzi, ca și Calomfir, o gură care îi grăi :

— Calomfire, leagă-ți cățelei, leagă-ți boldeii, cu firul de păr ce-ți dau eu, ca să mă apropii să mă încălzesc la focul tău, căci mult mi-e frig ; îmi clănțănesc dinții de mi-am mușcat limba.

— Vino și te încălzește — îi răspunse Ioviță — oricine vei fi tu. La focul meu se poate încălzi, fără teamă, oricine, numai să fie om de omenie.

Ca și la Calomfir se dete scorpia jos — căci o scorpie era aceea ce vorbea — însă Ioviță fusese atît de înțelept de nu-și legă ciinii, cum făcuse Calomfir. Dîndu-se scorpia jos, se apropie de foc și se dete să-i mănînce friptura. Atunci Ioviță îi zise :

— Fugi d-acolo, dihanie urită, nu te întinde la friptură, că te plesnesc cu dînsa peste ochi. Este destul loc unde să te încălzești.

Ea nu ascultă. El o izbi cu friptura. Atunci ea sărind să-i soarbă inima, cum făcuse lui Calomfir, Ioviță asmuți cîinii, cari săriră pe dînsa.

Scorpia credea că Ioviță își legase cîinii cu firul de păr ce-i dase ea, și strigă :

— Păr, perișorul meu, să mi-i legi, să mi-i fereci, gurile să li le încleștezi.

Cîinii, nici una, nici alta, o înhățară bine și o ținură în loc.

Atunci Ioviță îi zise :

— Dacă voiești să-ți scapi zilele, dă-mi inima lui Calomfir.

— Nu este la mină — răspunse ea — ci la soru-mea, preste nouă mări, preste nouă țări.

— Strig-o să vie și să o aducă, căci, de nu, zic să te mănince cîinii de vie.

Văzînd scorpia că n-are încotro cîrmi și că nu este scăpare, o strigă. Să fi văzut, mare nenîșorule, cum mai venea spurcata de soră a scorpiei cu o falcă în cer și cu una în pămînt, de te prindea răcori de frică. Ioviță îi zise să vie mai încet și să se facă mai mică, că, de unde nu, tocmai în inimă o săgetează, și-și întinse arcul. Ea se făcu mică ca o vrabie și strigă că inima lui Calomfir nu este la dînsa.

Atunci Ioviță zise scorpiei să spuie soru-sei să vie mai aproape să-i grăiască la ureche, căci nu prea aude. Sora scorpiei crezu și se apropie. Ioviță asmuți un cîine, care puse gheara pe dînsa și o înhăță cu colții.

— Spune-mi, fiară spurcată, unde este inima lui Calomfir ?

— Aoleo ! îți spui, îți spui, numai zi cîinului să mă mai slăbească.

— Spune întâi și apoi te voi scăpa.

— Inima lui Calomfir — zise ea — este la fratele meu, preste nouă mări, preste nouă țări. Nu se poate lua decît omorîndu-l pe dînsul. Și atunci, despicîndu-l, vei găsi în el un iepure, în iepure o turturică, în turturică o cutioară și în cutioară inima lui Calomfir.

Cum auzi așa, Ioviță porunci cîinilor și le omori pe amîndouă. Le scoase apoi inimile, le fripse și le dete cîinilor să le mănînce.

Acum trebuia să aducă și inima lui Calomfir. Încălcecă dară, și se duse, se duse, iute ca năluca, și fără a da măcar ochii în gene, trei săptămîni, pînă ce ajunsese la fratele scorpiilor.

Cum îl văzu, îl chemă la luptă. Fratele scorpiilor era cam budulac, căci purta într-însul o greutate ce nu-l lăsa să fie sprinten. Îl dovedi lesne și, răpuindu-l, îl și omori. Apoi, spintecîndu-l, apucă iepurele de ureche și-l spintecă și pe dînsul. Scoțînd dintr-însul turturica, puse mîna și pe ea ; o tăie și găsi cutioara pe care o luă și se întoarse într-un suflet la Calomfir. Și deschizînd cutia, scoase inima și o dete stăpînului a cui era. Nu mai putea de bucurie Calomfir cînd se văzu iarăși cu inimă. Sărea, rîdea, juca.

Iară dacă văzu bucuria lui Calomfir și pe dînsul om ca toți oamenii, Ioviță Făt-frumos îi ceru de soție pe soru-sa. Calomfir zise că nu atîrnă de la dînsul aceasta, ci de la dînsa. El voiește bucuros să aibă un așa frate ca Ioviță.

Mergînd amîndoi la sora lui Calomfir, fratele său o întrebă :

— Îți place ție, surioară, flăcăul ce ți-am ales de bărbat ?

— Dacă zici tu că este bun, frățiorul meu, n-am nici un cuvînt să mă împotrivesc la hotărîrile tale.

Cé femeie era aceea care să nu-i placă un așa român verde, Făt-frumos și drăgăstos ?

Se învoiră și o luă. Sora lui Calomfir învăță pe Ioviță să ceară de la frate-său biciul lui cel năzdrăvan.

Calomfir, cam cu greu, dară pentru dragostea lui Ioviță și surorii lui priimi cererea și i-o și împlini. El zise :

— Mi-ai dat viața, frate să-mi fii pină la moarte, și biciul acesta să ne fie mijlocitor al dragostei noastre.

Plinseră ei cu lacrimi ferbinți cînd se despărțiră. Ioviță, luînd pe sora lui Calomfir și biciul, se întoarse pe la surorile sale și, trosnind asupra caselor fiecăruia din zmeii ce răpiseră pe surorile lui Ioviță, se făcură niște mere.

Cu surori, cu soție, cu mere cu tot, se întoarse la tată-său și la mumă-sa.

Cînd auziră părinții că fiul lor se întoarce cu o așa izbîndă mare, îi ieșiră înainte cu toți boierii cei mari, cu ostași și cu poporani, deteră în trîmbițe, și în surle, și în buciume cînd îi văzură. Iară cînd se întîmpinară, împăratul și împărăteasa își îmbrățișară copiii și nura și merșeră cu toții la palaturile împărătești.

Ioviță, plesnind din bici asupra merelor ce aveau surorile, odată se făcură alte trei palaturi alături cu palaturile părintești.

Nu mai trecu mult și Ioviță unde mi-ți trînti un pui de nuntă, și ținură veselile trei zile și trei nopți în toată împărăția.

Iară eu încălecai etc.

Povestit de un școlar din clasele primare,
șezător în mahalaoa Dușumea d'în București.

DG

Copilul cel isteț

Un om odată văduvise. El nu avea pe lume nici al nouălea neam. Iși jeli nevasta ce-și jeli, dară văzu că nu folosește nimic cu jelirea. Incepu a-și căuta de trebi. Ajuns însă la căruntețe, nu se putea împăca el cu singurătatea. Pasămite omul trăise bine cu răposata, se îngăduiseră și le mersese treaba înainte; trăiseră, cum am zice, cu pace și cu mulțumire.

Copii nu le dedese Dumnezeu nici unul. Vedeți dumneavoastră, n-avea omul cu ce să se mîngîie. Era singur cuc.

Îl bătea gîndurile cîteodată să se însoare a doua oară. Nu-i venea însă bietului om să-și uite nevasta dintîi, ș-apoi nu știa peste ce pămînt va da. Sta în cumpene.

Să zică da, îi era frică să nu dea tocmai acum spre bătrînețe peste vro muierușcă care să-l joace giurgîna. Să zică ba, uritul singurătății îi da ghes și nu-l lăsa în pace. Așa e omul cînd este învățat cu dichisul lui, cu rostul casei sale. Și apoi vedea și el că începuse a i se cam risipi casa; deoarece nu mai era într-însa un al doilea suflețel de om măcar.

Ce să facă ? După ce se mai gîndi și se mai răzgîndi, ce-i vine lui ? Numai iacă își ia inima în dinți, calcă în gura lăcomiei și hotărăște să-și ia un copil de suflet.

El socoti cu mintea lui că așa ar fi mai bine. Nici pe răposata nevastă-sa, adecă, să n-o puie la uitare, nici el să nu rămîie singur.

Acum altă nevoie. Cum să facă el să-și aleagă un copil de suflet, și pe cine să ia pe lingă dînsul, el, care n-avea rude nici cît ai îmbuga o dată.

Stătu la chibzuri.

Și puind degetul pe frunte, plănuî cît plănuî, apoi zise : „Mă voi scula mîine de dimineață, voi umbla prin cetate, și Dumnezeu să-mi scoată înainte ființa pe care s-o iau de suflet“.

Planul fu bun. Dară ziua în care ieși omul să-și găsească copil de suflet se brodi să fie vineri.

Ieșind omul din casa lui dis-de-dimineață, a doua zi cutreieră cetatea, și parcă toți copiii intrară în pămînt, că nu întîlni nici unul. Totuși, îndoiala nu i se strecură în inimă, căci, voind cu tot dinadinsul să aibă cu dînsul măcar un sufletețel, se încumese de ieși afară din cetate și mergea iaca așa pe drumul cel mare, fără să știe nici el unde se ducea. Se vede că-l trăgea ața la orînda lui.

N-apucă să mai facă vro doi-trei pași, și dete peste un șarpe. Omul îi zise :

— Vrei tu, șarpe, să fii copilul meu de suflet ? Am de toate, și bani, să-i mănînci cu lingura.

— Mai e vorbă ? Cum să nu voi, răspunse șarpele. Numai să ne învoim.

— Da' cum păcatele să nu ne învoim ? Eu am fost însurat și m-am învoit cu nevasta ca și cu un frate.

— Bine. Eu nu cer mai mult, fărădecît să mă porți în cîrcă.

— Atît numai ? întrebă biet omul. Dacă este așa, tu ești fiul meu de suflet.

Se învioră, și omul luă pe șarpe în cîrcă. Șarpele i se încolăci împrejurul gîtului și se așeză acolo ca într-un culcuș.

Omul umbla cu gîtul îmbrobodit și nu făcea nimic fără să știe și șarpele. Mincarea unuia era și mîncarea celuilalt. Ceea ce bea unul bea și cellaltu. Nimic nu făcea unul fără altul.

Trecu multă vreme la mijloc. Înțelegerea dintre dîșii nu se strică niciodată. Vezi că omul, îngăduitor precum firea îl lăsase pre dînsul, nu cîrnisese nimic.

Dară pîrdalnicele de bătrînețe, cînd vin, aduc cu dînsule fel de fel de metehne.

Omul, întîrîtinînd, începuse, deh ! a-i tremura picioarele, umbla de parcă era pus în papainoage, ba încă și spinarea începuse a i se aduce. Ce să mai ocolim ? să spunem drept pe șleau : iacă se cocoșase de bătrîn, mai ales că purta în spinare o sarcină pe care n-o mai putea duce, căci șarpele crescuse, se făcuse măgădău mare.

Omul, biet, începuse a tînji. Într-una din zile, cu-teză a zice :

— Măi șarpe, fătul meu, fie-ți milă de crescătorul tău și mai dă-te și tu pe jos, că, iată, m-a poticălit Dumnezeu cu bătrînețele și nu te mai pot duce.

— Ba să-ți muți gîndul, tată. Așa ne-a fost înviala și așa are să fie pînă vei intra în pămînt.

Știa omul că așa era, dară credea că va găsi la șarpe milă de copil.

Mila de la copil de suflet, ca umbra de mărăcini, povestea ăluia.

Bietul om răbdă în piele și mai purtă în cârcă pe șarpe ce-l mai purtă, și, văzînd că atîta sarcină îl dăhulase de tot, mai rugă pe șarpe să aibă milă de tată-său și să se mai dea pe jos.

Aș¹ pe dracul să rogi? Șarpele nu voi să asculte nici rugăciune, nici nimic, și nici că avu de gînd să se cîltimească din loc.

Unii, alții, văzînd trudele omului, îl povățuiră să meargă la judecată. Omul ascultă și trase pe șarpe la judecată. Cînd se înfățișară, omul își spuse păsul. Judecătorii întrebă pe șarpe: cum de nu face ceea ce este cu dreptul, și să mai slăbească pe bietul unchiaș, să se mai odihnească și el.

— Cu dreptul, cu nedreptul, nu știu eu; așa ne-a fost învoiala, răspunse șarpele.

— Așa este, bătrînule? întrebă judecătorii.

— De asta, așa este — răspunse unchiașul — dară atunci cînd am făcut învoiala eram mai tînăr și puteam să duc sarcina. Eu acum nu cer să stricăm învoiala, ci să aibă milă de neputințele mele, căci mi-e fiu de suflet, și după moartea mea tot al meu lui are să-i rămîie.

— Milă la noi nu scrie, zise șarpele. Eu știu că așa ne-a fost învoiala, și apoi, și așa, și altminteri, tot eu am să-i fiu clironom¹, ca un fiu de suflet ce-i sunt.

— Dacă așa v-a fost învoiala, bătrînicule — răspunseră judecătorii — și dacă fiul tău de suflet nu voiește să aibă milă de tine, n-avem ce-ți face. Trebuie să te ții de învoială.

Bietul om ieși de la judecătorie cu lacrămile în ochi și fără de nici o ușurare la greutatea sarcinei ce ducea.

---

¹ Clironom — moștenitor, urmaș.

Și așa cu sufletul plin de obidă, abia tîrîndu-și trupul, mergea pe gînduri și cugeta că aceasta are să-l răpuie și că nu va putea să trăiască zilele cîte i-a fost dat de la Dumnezeu.

Cînd, trecînd pe la un maidan unde eră o mulțime de copii, îi auzi că se jucau d-a împărații. Ridică capul, se uită și văzu pe copilul pe care ceilalți copii îl aleseră împărat, văzu, zic, pe împăratul copiilor, că ieșise la judecată. Împăratul ședea pe un buștean mare, sfetnicii lui toți cu toiege în mîini împrejurul lui. Dinainte-i doi vinovați, legați cobză cu mîinile la spate, erau înconjurați de ostășimea copilărească, toți cu ciomege în mîini.

Ce-i dote omului în gînd, că numai se apropie și el de împăratul copiilor și zice :

— Împărate, am venit și eu să-mi faci o judecată.

— Spune, tătișorule, ce păs ai ?

— Să vezi dumneata, împărate : rămîind văduv, mi se urise cu singurătatea, și am găsit cu cale să-mi iau un copil de suflet, căruia să-i rămîie tot avutul meu după moartea mea. Și neavînd nici neam de rudă, am ieșit să caut pe cineva, pe care mi l-ăr scoate Dumnezeu în cale, ca să-l fac copil de suflet. Am găsit pe acest șarpe, cu care m-am învoit să-l port în circă. Eram mai tînăr atunci ; acum el a mai crescut și greutatea lui m-a girbovit pînă într-atît, încît abia mai tîrăsc pe pămînt ale păcate. Eu îl rog să se mai dea jos, să mai am nițel răgaz, să mai răsuflu și eu, iar el nu vrea.

Șarpele voi să răspundă și el, dară împăratul îi tăie pofța de vorbă. El zise :

— Este o necuviință de cele mai mari ca să răspunzi înaintea judecătoriei de acolo de sus, de unde te afli. Nu știi tu, șarpe, că împetricinații, cînd se în-

fățișează înaintea împăratului la judecată, trebuie să stea jos la pământ ?

Șarpele văzu el că n-are încotro. Se descolăci de pe lingă gîtul omului, se dete jos la pământ și de acolo răspunse :

— Împărate, omul acesta, adevărat așa este, că m-a luat copil de suflet, să mă poarte în cîrcă. Ori m-oi da jos din cîrca lui, ori nu, tot eu am să fiu clironomul lui. Eu mă țin de învoială. Așa este cu dreptul. Învoiala este sfîntă.

— Copilul care n-are milă de părinții lui nu este vrednic să vadă lumina soarelui, zise împăratul. Pe el, băieți, de mi-l faceți harta-partă !

Atîta trebui. Porunca împăratului se și puse în lucrare. Și unde mi se repeziră ostașii și dregătorii cei mici, toți cu totul, la șarpe, și unde mi-i deteră la bîte și la toiege d-alea țepenele, de mi-i strivi capul, numai cît ai zice mei.

Și de unde bătrînul se întorcea cu lacrămile în ochi de la judecata maturilor, acum se întorcea vesel la casa lui, că scăpase de nevoia ce căzuse pe dînsul. Judecata unui copil îl mîntuise.

Povestită de d. Vișu, profesor la Universitatea din București.

PGP

Sarea în bucate

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. Acest împărat avea trei fete. Rămîind văduv, toată dragostea lui el și-o aruncase asupra fetelor.

Ele mărindu-se și văzînd sirguința ce punea părințele lor ca să le crească pre ele, să le învețe și să le păzească de orice răutăți și bîntuieli, se sileau și ele din toată puterea lor ca să-l facă să-și uite mîhnirea ce-l coprinsese pentru moartea mumei lor.

Intr-una din zile, ce-i vine împăratului, că numai întrebă pe fata cea mai mare :

— Fata mea, cum mă iubești tu pe mine ?

— Cum să te iubesc, tată ? Iaca, eu te iubesc ca mierea, răspunse ea, după ce se gîndi ca ce lucru poate fi mai dulce pe lume. \

Atîta o tăie capul pe dînsa, atîta și vorbi.

— Să-mi trăiești, fata mea ; să-mi facă Dumnezeu parte de tine.

Și întrebînd și pe fata cea mijlocie :

— Dar tu, cum mă iubești pe mine, fata mea ?

— Ca zaharul, tată.

Atîta o tăie și pe dînsa capul și atîta răspunse.

— Să-ți dea Dumnezeu bine, fata mea. Să mă bucur de tine.

Pasămite fetele acestea erau lingușitoare și știau să-și arate iubirea către părintele lor mai mult decît o avea.

Împăratul se bucură cît un lucru mare cînd auzi de la fetele lui cele mai mari cît îl iubește. El socoti că altfel de iubire nu poate să fie decît cea dulce ca mierea și ca zaharul.

Și uitîndu-se și la fata cea mai mică, ce sta mai departe și cu sîială, o întrebă și pe dînsa :

— Cum mă iubești tu, fata mea ?

— Ca sarea în bucate, tată ! răspunse și ea cu față senină, zîmbind cu dragoste fiască și lăsîndu-și ochii în jos, de rușine că vorbi și ea.

Ea se rușina, biet, văzînd că tată-său o băgase și pe ea în seamă, ca o mai mică ce era.

.Cînd auziră surorile ei răspunsul ce dete ea tatălui lor, pufniră de rîs și-și întoarseră fețele de către dînsa. Iar tatăl lor se încruntă și, plin de supărare, zise :

— Ia fă-te mai încoa, nesocotito, să ne înțelegem la cuvinte. N-auziși tu pe surorile tale cele mai mari cu ce fel de dragoste mă iubesc ele ? Cum de nu te-ai luat după dînsese ca să-mi spui cîtă dragoste dulce ai și tu către tatăl tău ? Pentru asta oare mă trudes eu ca să vă cresc și să vă dau învățătură cum altele să nu fie în lume ca -voi ? Să te duci de la mine cu sarea ta cu tot !

Cînd auzi fata cea mai mică a împăratului urgia tatălui său, ce cădea pe capul ei, intră în fundul pămîntului de mîhnire căci se supăraseră tată-său și, încumătîndu-se, zise :

— Să mă ierți, tată, că eu n-am vrut să te supăr. Eu am socotit cu mintea mea că dragostea ce am

către tine este, dacă nu mai presus decît a surorilor mele, dar nici mai prejos decît mierea și zaharul...

— Auzi, auzi, o întrerupse tată-său; și mai ai obraz să te atingi de surorile tale cele mai mari? Să te duci de la mine, fată nerușinată ce ești, să nu-ți mai auz de nume!

Îi închise gura și o lăsă plîngînd.

Surorile vrură să o mîngîie, dar cu niște cuvinte atingătoare, care îi făceau mai mult rău decît bine.

Fata cea mai mică a împăratului, dacă văzu că nici surorile nu o cruță, își puse nădejdea în Dumnezeu și se hotărî să plece unde mila domnului o va duce.

Își luă deci din casa părintească un rînd de haine proaste și vechi și pribegi din sat în sat, pînă la curtea unui alt împărat.

Ajungînd acolo, stătu la poartă.

Chelăreasa o văzu și dacă veni la dînsa o întrebă ce vrea; ea răspunse că este o fată săracă și fără de părinți, și ar vrea să se bage la stăpîn, dacă ar găsi vrun loc.

Tocmai atunci ieșise ajutoarea chelăresei și ar fi voit să bage pe alta. Se uită la dînsa chelăreasa, cu ochi pătrunzători, și i se păru a fi bună să o ia pe dînsa în slujbă.

Fata de împărat mai fu întrebată că ce simbrie cere, și ea răspunse că nu cere nici o simbrie, fără decît să slujească o bucată de vreme și dacă slujba ei va fi vrednică de vro simbrie, să-i dea atît cît va face.

Chelăreasa se bucură văzînd-o că răspunde așa de cuminte, și o luă să-i fie ajutoare. Îi spuse ce are să facă și îi dăte pe mînă un vraf de chei din mai multe ce avea.

Fata era cuminte și deșteaptă. Ea începu să dere-tice prin cămara și prin dulapurile de la care avea cheile și să puie fiecare lucrușor la rînduiala lui.

Și fiindcă îi prindea mîna la frămîntat, la fiertul dulceților și la alte bunătăți de mîncare ce se află prin cămările împăraților, în grija ei fură lăsate tainurile curții. Și cum oare n-ar fi știut să facă toate astea? Mă rog, fată de împărat nu era?

Și nu¹ se ivi nici o cîrteală din partea nimănui. căci ea toate tainurile le împărțea cu cumpănă și cu dreptate, de nu-i găsea nimeni nici o părtinire.

Unde să stea ea la vorbă deșartă cu oameții și cu femeile curții, sau cu streinii carii veneau să-și ia tainurile și merticurile? Unde să iasă din gura ei vreo vorbă fără cumpăt, ori să asculte de la cineva vreo asemenea vorbă, că se rușina, și găsea ea cu-vînte destul de cuviincioase cu care să închiză și gura cea mai farfara.

Ea nu sta la taifas cu slugile ori cu slujnicile curții, ci, cînd își găsea cîte nițică vreme de repaos, citea pe carte.

Toți cu totu! aveau sfială de dînsa și nu-i găsea nimeni vreo faptă care să le dea dreptul a-i atîrna vrun ponos de coadă.

Vestea despre vrednicia și smerenia ajutoarei de chelăreasă ajunse numaidecît și la urechile împărăte-sei. Ea dori s-o vază. Iară dacă se înfățișe împără-tesei, fata de împărat știu să se arate și să vorbească din inimă curată, fără prefăcătorie și fără multă în-drăzneală.

Împărăteasa prinse a o îndrăgi. Ea bănuî că aju-toarea de chelăreasă nu poate să fie de neam prost.

---

¹ Tipărit : și căci nu.

Și așa cum vă spusei, împărăteasa luă pe fată, ajutoarea chelăresei, pe lîngă dînsa.

Unde se ducea împărăteasa mergea și ea ; cînd se punea împărăteasa la lucru lucra și ea. Apoi, lucrul ce ieșea din mîna ei era mărgăritar, nu altceva. Din toate, din toate, cuvintele cele înțelepte ce ieșeau din gura ei plăcu împărătesei mai mult decît orice. Ce să întindem vorbă multă ? Ajunsese să fie nedespărțită de împărăteasa. O iubea împărăteasa ca pe copilul ei.

Se mira și împăratul de atîta alipire a împărătesei către această fată. Acest împărat avea un fecior singur la părinți. Tată-său și mumă-sa se uita la dînsul ca la soare. Îl pierdeau de drag ce le era.

Și mergînd împăratul la un război, luă și pe fiul său cu dînsul, ca să se deprinză cu ale războaielor. Acolo, nu știu cum se făcu, nu știu cum se dresă, că numai ce îl aduseră acasă rănit.

Să fi văzut acuma pe mă-sa jăliri și plînsese. Nu mai știa ce să-i facă ca să-l vindece mai curînd. Nopțile le făcea zile priveghindu-l la boală. Iară dacă o ajunsese oboseala de nu mai putea sta în picioare, împărăteasa puse pe fata ei din casă, ca pe un om de credință, să îngrijească de dînsul, și apoi, cînd una, cînd alta, erau nelipsite de lîngă patul rănitului.

Cuvintele cele blînde și înțelepte ale fetei, mîngîierile ei cele dulci și neprefăcute, smerenia ei deșteptară în inima bolnavului o simțire ce nu o avușese pînă atunci ; iar mai mult decît toate, cum știa ea să umble de binișor cînd îi primenea ranele, făcu pe fiul de împărat să o iubească ca pe o soră, căci pare că-i alina durerile cînd punea ea mîna pe rănile lui.

Intr-un după-prînz, după ce se făcuse mai bine, cînd sta de vorbă cu mă-sa, el îi zise :

— Știi ce, mamă, mie mi-ar fi voia să mă însor.

— Bine, măicuță, bine. Mai bine de tînăr, decît să intri în valurile lumii. Să-ți caute maica o fată bună de împărat, și de neam, și de treabă.

— Ea e găsită, mamă.

— Și cine este ? O știi eu ?

— Să nu te superi, mamă, dacă ți-o spune. Mie mi-a rămas inima la fata dumatăle din casă. O iubesc, mamă, ca pe sufletul meu. Din cîte fete de împărați și de domni am văzut, nici una nu mi-a plăcut ca dînsa. Ea mi-a robit inima.

Se împotrivi împărăteasa oarecum, cîrmi ea ; dar nu fu cu putință să întoarcă pornirea fiului ei de la această înșurătoare.

Dacă văzu și văzu că altfel nu se poate, și că fata ce-și alesese fiul ei să o ia de nevestă este cuminte, blîndă, cu bună judecată, și mai presus de toate este smerită, cînstită și vrednică, se învoi și dînsa. Rămase acum să înduplece și pe împăratul, tatăl băiatului, ca să primească și dînsul alegerea fiului lor.

Pentru aceasta nu fu mare greutate ; căci atît muma, cît și fiul căzură cu rugăciune și lăudară pe fată cum știură și ei mai bine.

Logodiră deci împăratul și împărăteasa pe fiul lor cu fata din casă a împărătesei și hotărîră și nunta.

Cînd începură a face poftirile la nuntă, logodnica fiului de împărat se rugă cu cerul, cu pămîntul ca la nuntă să poftască și pe împăratul cutare, pe tatăl ei adică ; se feri însă d-a spune cuiva că este fata acelui împărat.

Socrii primiră să-i facă voia și poftiră la nuntă și pe acel împărat.

În ziua cununiiilor veniră toți musafirii la nuntă. Se începură veselile și ținură toată ziua, ca la împărați, de l ce să zici ?

Seara se întinse o masă d-alea împărăteștile, cu fel de fel de mîncări, de băuturi, de plăcinte și de alte bunătăți, de să-ți lingi și degetele cînd le vei mîncă.

Mireasa poruncise bucătarilor ce bucate să gătească.

Ea însă cu mîna ei găti doparte toate acele feluri numai pentru un musafir. Apoi dăte poruncă unei slugi credincioase ca să bage bine de seamă ca aducînd la masă bucatele gătite de dînsa, să le puie dinaintea împăratului poftit după rugăciunea ei. Dară să îngrijească să nu le puie dinaintea altcuiva, că e primejdie de moarte.

Sluga cea credincioasă făcu întocmai precum i se poruncise.

După ce se așezară toți poftiții la masă, începură a mîncă și a se veseli cît nu se poate spune.

Împăratul cel poftit, adecă tatăl miresei, mîncă și nu prea.

Încă de cînd venise, el se tot uita la mireasă și pare că-i zicea inima ceva, dară nu-i venea să crează ochilor.

Pasămite el își semuia copila, și neputîndu-și da seamă de cum ajunsese ea să se mărite după un fecior de împărat, nu cîtează să zică nimănui nimic.

Vezi că trudele și necazurile ce suferise biata fată o schimbase de cum o știa tată-său.

Și, îndemnîndu-se de pofta cu care mîncău mese-nii, ar fi voit și dînsul să mănînce și să se vese-

lească ; dară după ce gustă o dată sau de două ori din bucate, se opri. Sluga care îi aducea bucatele le ridica întregi, neatinse.

Se mira acest împărat cum de toți mesenii mănincă cu poftă niște bucate care pentru dînsul n-aveau nici un' gust.

Se încumese și întrebă pe vecinul din dreapta. Acesta îi răspunse că astfel de bucate bune n-a mîncat de nu ține minte. Gustă și împăratul din talerul vecinului, și văzu că bucatele sunt bune. Asemenea făcu și la vecinul din stînga.

Îi lăsa gura apă după bucatele cele bune ce gustase de la vecini ; foamea îi da zor să îmbuce și el ; dară cine putea să mănînce bucatele care i le aducea lui ?

Răbdă ce răbdă ; de rușine lua el cîteodată și din bucatele ce i se aduceau, ca să nu se facă de ris între meseni, dar încolo nimic. În cele din urmă, nu se mai putu opri, ci, ridicîndu-se în sus, zise cu glas mare :

— Bine, împărate, m-ai chemat la nunta fiului tău că să-ți bați joc de mine ?

— Vai de mine, măria-ta ! cum se poate să-ți treacă prin gînd una ca aceasta ? După cum vede toată adunarea, te cinstesc și pe dumneata ca pe toți ceilalți împărați, fără deosebire.

— Ba să mă ierți, împărate, bucatele tuturilor mesenilor sunt bune de mîncat, numai ale mele nu.

Se făcu foc de supărare împăratul socru și porunci ca numaidecît să vie bucătarii să-și dea seamă de ceea ce au făcut, și vinovații să se dea morții.

— Știți ce era ?

Iaca mîreasa gătise toate bucatele pentru tată-său fără sare, ci numai cu miere și cu zahar. Chiar sar-

nița de dinaintea lui era plină cu zahar pisat, și degeaba lua bietul împărat cu cuțitul din sarnița ce credea el că este cu sare și punea în bucate, ele, în loc să se facă mai bune de mâncare, se făceau și mai dulci de pe cît erau, și mai cătrănite.

Atunci se ridică mireasa în sus și zise împăratului socru :

— Eu am gătit bucatele pentru împăratul ce s-a supărat, și iată pentru ce am făcut-o :

Acest împărat este tată-meu. Noi eram trei surori în casa părintească. Tata ne-a întrebat într-o zi cum îl iubim noi. Surorile mele cele mai mari, una îi răspunse că îl iubește ca mierea, alta ca zaharul. Eu îi zisei că îl iubesc ca sarea în bucate. Așa am socotit eu că nu se poate mai multă iubire decît aceasta. Tata s-a supărat pe mine și m-a gonit din casă. Dumnezeu nu m-a lăsat să piei și, prin muncă, cinste și hărnicie am ajuns unde mă vedeți. Acum am vrut să dovedesc tatei că fără miere și fără zahar poate omul să trăiască, dar fără sare nu, d-aia i-am gătit bucatele fără sare. Judecați dumneavoastră cu minte împărătească cine a avut dreptate.

Toți mesenii într-o glăsuire găsiră cu cale că pe nedrept a fost fata gonită din casa părintească.

Atunci tatăl fetei mărturisi că n-a știut să prețuiască duhul fetei sale, și și-a cerut iertăciune.

Fata, și ea, i-a sărutat mîna și și-a cerut și dînsa iertăciune dacă fapta ei l-a supărat.

Și se puseră pe o veselie și pe o petrecere de se duse vestea în lume.

Tat-al fetei se veselea, nu se veselea, dar socrul știu că se veselea și se mîndrea că a dobîndit o așa nuroră, și de viță bună, și înțeleaptă, și harnică.

Eram și eu la nuntă împreună cu cheleșul ăla care se tupilează printre d-voastră, cinstiți boieri. Multe ciolane, doamne, mai căzură de la acea masă, și, care cum cădea, tot în capul chelului le da ; care cum cădea, tot în capul chelului le da.

Și încălecai p-o șea, și v-o spusei d-voastră așa.

Și încălecai p-o lingură scurtă, să trăiască cine ascultă.

Și mai încălecai p-un fus, să trăiască și cel ce-a spus

Povestit de mama pe la 1840. Scris la 1884,
aprilie

Revista nouă, I (1887), pp. 31—35.

CUPRINSUL

<i>Prefață</i>	V
Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte	1
Ileana Simziana	15
Aleodor împărat	42
Porcul cel fermecat	51
Prislea cel voinic și merele de aur	67
George cel viteaz	84
Făt-frumos cel rătăcit	99
Fata săracului cea isteată	117
Greuceanu	128
Celo douăsprezece fete de împărat și palatul cel fermecat	144
Ciobănașul cel isteț sau țurloaiele blendei	161
Cei trei frați împărați	175
Cotoșmanu năzdrăvan	197
Găinăreasa	209
Țugulea, fiul unchiașului și al mătușei	217
Fata moșului cea cuminte	242
Fata de împărat și fiul văduvei	248
Fiul vânătorului	254
Povestea despre Tolpa țiganul și Ștefan-vodă cel Bun și Mare	270
Ioviță, Făt-frumos	278
Copilul cel isteț	288
Sarea în bucate	294

